

4° Polem 2972

FERDINANDI
VALDESI
EPISTOLÆ,

Sive Appendix ad Librum

ANTONII
LAMPRIDII

De Superstitione Vitanda,

Ubi Votum Sanguinarium recte oppugnatum, male
propugnatum ostenditur.

MEDIOLANI, MDCCXLIII.
SUPERIORUM PERMISSU.

PROSTANT VENALES
VENETIIS,

Apud Simonem Occhi., sub Signo Italiae.

FERDINANDI
VALDESII
EPISTOLAE,

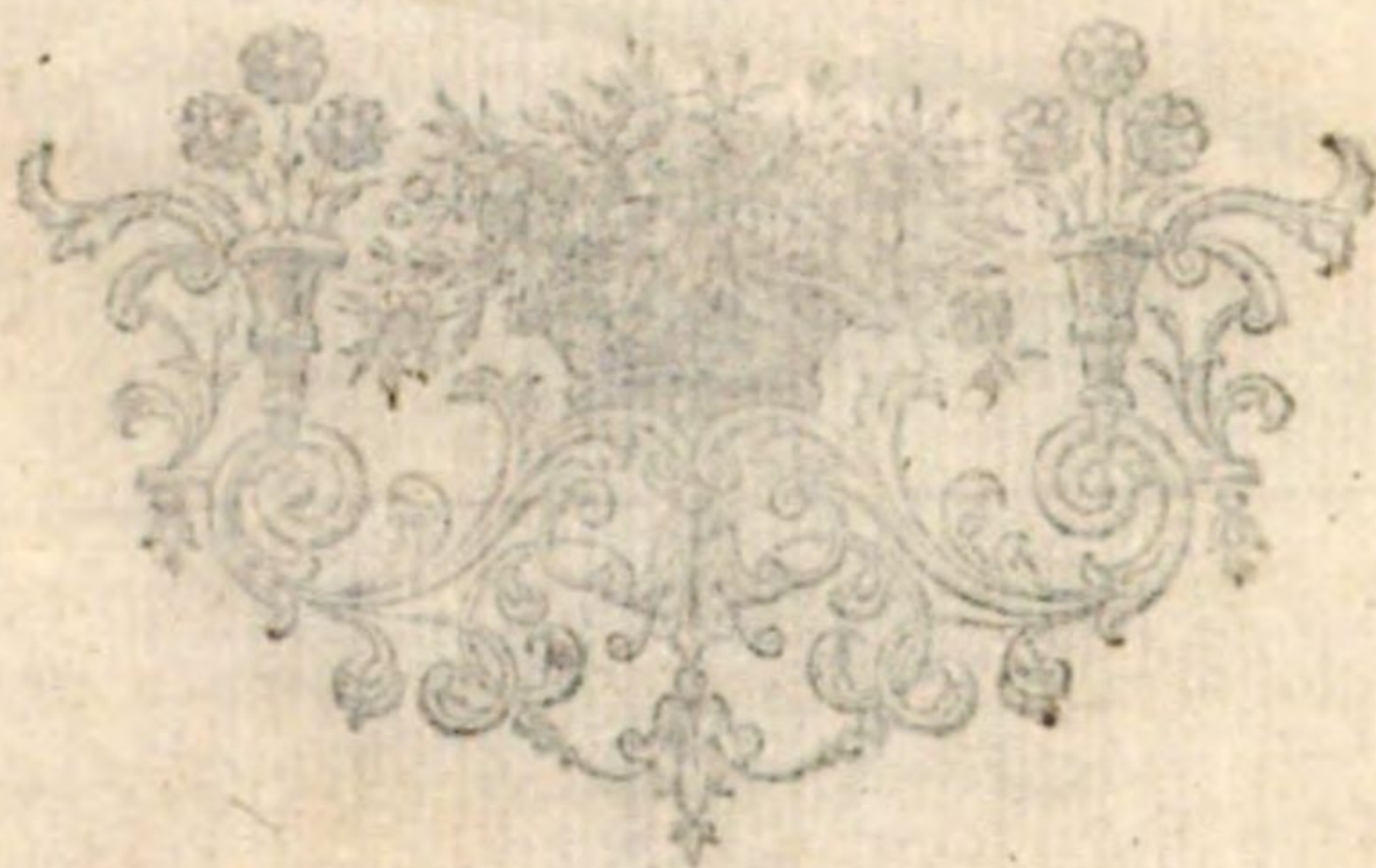
Sive Appendix ad Librum

AN
L. A. M. P. R. I. D. I.

De Superstitione Nitanda,

Ubi Votum Sanguinarum recte obprobatur, male
propugnatum ostenditur.

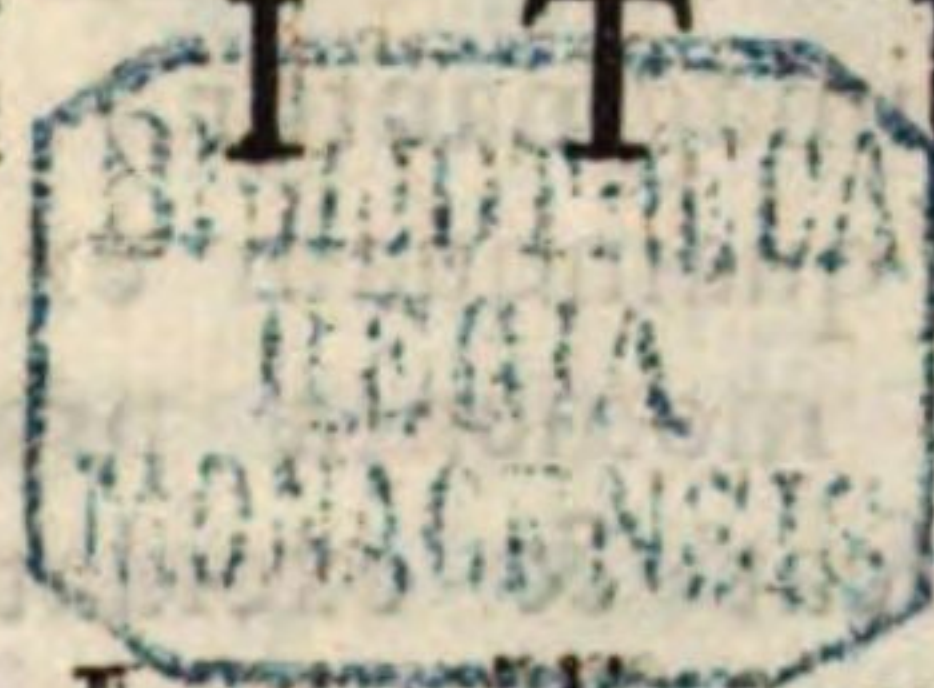
MEDICOLANI, MDCCXLII.
SUPERIORUM PERMISSU.

PROSTANT VENALES
VENTIS,

Apud Simonem Oechi, sub Signo Italico.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

EDITORIS MONITUM.

Quod Antonius Lampridius eventurum jam prædixerat, accidit. Ubi in lucem prodiit ejus Liber *de Superstitione vitanda*, quicumque nulli partium addictus ad illius lectionem se contulit, Voti Sanguinarij deformitatem nullo negotio animadvertit. Contra qui eidem Voto favebant, aut eodem sese obligarant, continuo prodidere, quam difficile sit anticipata judicia deponere. Impensius igitur quam antea proprio Voto steteret. Si tanti fervoris causam ab eis petas, una, inquam, Pietatis tutela nos movet. Non mihi irascantur, si dixerò, eos ab existimationis propriæ periculo & cura acrius incendi. Ingenii causa in primis heic agitur. Fierine potest, ut tam docti viri agnoscant, & quod gravius est, aliquando fateantur, se opinione deceptos, se populum quoque, nolentes tamen, decepisse? Ad arma proinde conclamatum est undique. Panormi præsertim constitutum fuit scriptis verberare, obruere obsistentem Lampridium. Plurimi delecti ad impetum faciendum, unus post alterum, ut pugnatorum si non viribus, numero saltem terreretur, immo conficeretur infensus hostis. Hactenus malæ causæ signa reputatæ fuerant contumeliæ & probra. Hisce tamen uti pro sua sapientia licitum honestumque censuere ex iis commilitonibus nonnulli. Altera præterea tutior debellandi hostis ratio excogitata est. Sanguinarium Votum pauci antea apud Siculos concipiebant. Hortamenta, preces, & quidquid roboris eloquentia præstat, adhibita nuper fuere, ut complures Religiosorum virorum Ordines, Canonorum Collegia, Congregationes piorum hominum, ipsorumque puerorum, &

variârum Urbium populi, in ejusmodi Votum consentirent, ne dicam compellerentur. Publicis etiam typis cura cujusdam Canonici certior factus est terrarum orbis de tanta accessione Pietatis Siculæ ad Votum Sanguinarium. Nihil dubitandum (ita illi imaginantur) quin ad immanem hanc Voventium copiam (quamquam ex iis plerique indocti sint, & vel ipsi Literati momenta præcipua controversiæ hujus ignorent) contremiscat & excidat cor Lampridio. Quid enim ille in posterum audeat, unus adversus tot millia hominum? Immo sperandum est, ajunt illi, univesam Italiam, Galliam, Germaniam, ceterasque Catholici orbis Provincias, hætenus ab hocce Voto abstinentes, aut abhorrentes, Siculorum exemplo excitatas, confertis agminibus ad illud nuncupandum convolaturas. Nam quod tot alia Siculorum milia, non minus doctrina quam Pietate illustria, hujusmodi Votum damnent, aut in illud consentire recusent, flocci faciendum est. Hæc illi. Interea quum ad manus meas Epistolæ quædam pervenerint *Ferdinandi Valdesii* ad idem argumentum spectantes, de publica re me bene meriturum confido, si easdem in lucem efferam. Omnium nimirum interest nosse, post tot Siculorum conatus, quæ rationes etiam ex adverso militent, ne in tanti momenti negotio, quale est Superstitionis & inconsultæ Mortis periculum, quisquam incaute fallatur.

AUCTORIS MONITUM.

Quisquis tantum patientiæ polliceri tibi potes, ut hæc legas, unum te rogatum velim. Quo tempore priores hæc Epistolas conscribendas suscepi, breve mihi certamen ineundum arbitrabar. Verum supervenientibus novis identidem pugilibus, opus fuit non semel redintegrare prælium. Quum vero & isti eadem objicerent, aut pro se adferrent, quæ jam a præcedentibus objecta fuerant, ipsaque majore etiam strepitu & confidentia urgerent: imperare mihi non potui, quo minus ea rursus ad examen revocarem. Hinc interdum oculis tuis exhibita aliis sub verbis eadem rerum facies. Tuum sit, humanissime Lector, quæ pauca repetita offendes, excusare. Absolutum ædificium reficere a fundamentis, nimis mihi molestum fuisset. Ceterum quod alibi non semel protestatus sum, sincero corde heic iterum protestor. Si quid ego tum alibi, tum in novo isto agone attuli, quo extenuari posse videatur Sententia, statuens Mariam Sanctissimam ab originali labe præservatam, eo tantum consilio, immo & ex necessitate factum fuit, ut ostenderem, quam temere, & contra mentem veterum Theologorum, ipsiusque Ecclesiæ, postremis hisce temporibus Debitum ejusdem culpæ ab ipsa Deipara nonnulli excludant: quod etiam doctissimi PP. Salmaticenses antea præstiterant. Ad hæc quum inter Piæ Sententiæ affectas complures mirentur, ne dicam tacite culpent Apostolicam Sedem, quod tam suspensio gradu in ejusmodi controversia procedat: aliquid in gratiam imperitorum indicandum fuit, quo appareret, quanta sit in hoc etiam negotio Prudentia & Sapientia ejusdem Romanæ Sedis. Nihil profecto antiquius illa habet, quam ut foveatur & crescat in Catholicorum cordibus legitima veneratio & amor erga felicissimam eam Virginem, quam Deus in Matrem unigeniti Filii sui elegit. Attamen probe conscia, non solum in quæstione

de ipsius Virginis Matris Conceptione, sed & in omnibus aliis, quæ ad Fidem Orthodoxam pertinent, quanta fieri possit maturitate esse procedendum, atque a divinis Scripturis, & Traditione Sanctorum Patrum, non vero ab ullo partium studio, neque ab indiscreta Devotione Veritatem esse petendam; in præsentī autem disputatione prægrandem quidem Probabilitatem adesse Scotisticæ Sententiæ, sed multa nihilominus obstare, quæ postremum iudicium suspendere cogunt: hætenus a dirimenda controversia abstinuit, accuratiori fortassis examini rem tanti momenti reservans, certe laudabili interea ratione Christianorum omnium pio erga Deiparam affectui consulens.

Veneranda sunt ejus Decreta; nihil eis, neque Probabilitati Piæ Sententiæ ego detractum volo; nihil novandum censeo. Piam, inquam, Sententiam, eique adhærentes, ex corde laudo, neque oppugnare mihi est animus; abundant enim, quæ eam persuadere possint, & nihil adversus illam militat, quod Probabilibus rationibus ab illius patronis non temperetur. Unum ergo mihi constitutum fuit, scilicet ostendere, ab ea Sententia Certitudinem abesse, ac propterea minime ferendum Votum Sanguinarium, sub somniatæ hujus Certitudinis persuasionē conceptum. Votum sane gravissimum, quum ibi de Vita hominum agatur; Votum vergens in dedecus Religionis, quæ pro tutela Opinionum mortem subire nos vetat, & in Reipublicæ detrimentum, quam vitæ sine justa causâ prodigi lædunt. Ejusmodi Certitudinem tribuere Piæ Sententiæ, eamque argumentis ac rationibus tue-ri, unicuique licet. Sed quando eo usque prolabitur ingenium hominum, ut quod Certum arbitratur Meditatione, quæ fallax esse possit, Vitæ etiam profusione confirmare velit: tunc non solum licet, sed Religionis, Ecclesiæ, & Reipublicæ interest, tam improvido consilio obistere. Tum solum Certa res erit, quum Certam Ecclesia decernet. Istam ergo Protestationem ubique repetitam volo. Si quid in necessitate pugnandi adversus male consutum Votum pro avertendo scandalo mihi excidet, non ad minuendam Piæ Sententiæ Probabilitatem, ac Privilegia a Summis Pontificibus in eam collata; sed unice ad prodendam ejusmodi Certitudinem sine bonis tabulis venditam, adhibi-

tum scies, Veritatis cupide Lector. Tuum postea erit decernere, iustiusne ego pro doctrina Ecclesiae, pro gloria Sedis Apostolicæ decertarim; an qui iudicium de ista Quæstione a Romanis Pontificibus sibi reservatum usurpantes, Sententiæ nondum Certæ illud obsequium, & Vitæ sacrificium præstari posse credunt, quod Sententiis ad Fidem spectantibus unusquisque Fidelium debet. Quotiescumque agitur de Dogmatis Fidei, auctoritas Ecclesiae nobis ea proponentis, quum cœlitus sit immunis erroris, de rerum Veritate certos nos facit, neque ulla nobis dubitatio superest, quin tunc Tyranno instante vitam pro Certa Veritate dantes Deo placeamus. Verum donec Ecclesia geminas contrarias de Conceptione Sententias vigere sinit, neque hætenus Thomisticam improbat: quidnam justificare possit eligentem mori pro Pia Sententia, non video. Certa Veritas ibi desideratur, neque privata Persuasio prodesse possit, quum audienda sit ante omnia Ecclesia, quæ secus judicat, nullum hætenus agnoscendo Peccatum aut Errorem in opposita Opinione. Deficiente autem Certa Veritate in Pia Sententia, & periculo errandi inde nondum sublato, a Superstitione difficile absit, quisquis pro ejus tutela Vitam suam impendere velit, quum Bonum maximum & Certissimum pro nondum Certo commutare audeat, & Vitam temere projicere grave sit crimen.

Atque hæc præfari opus fuit. Si vero quemquam in posterum æstus continuandi prælii invadet (vix enim aliud ab animis tanta affectuum commotione agitata est expectandum) rogatum te velim, Lector, ut animadvertas, qua ratione ipsi iterum decertent. Nam ubi, dimisso præcipuo Quæstionis hujus negotio, ad parerga, ad contumelias, ad creandam adversario invidiam deflectant: pugnantes irritò labore facile deprehendes. Rursus ad controversiæ nucleum quod attinet, non antea tibi judicandum erit, quam certus sis, collatione peracta, fideliter expressa fuisse, quæ ego attulerim, sive veterum dicta, sive rationes atque momenta ad controversiam hanc dirimendam in primis idonea. Nisi enim mihi nimium blandior, eo res adducta est, ut in agonem ultra descendendum minime videatur, tibi que satis suppeditatum sit ad dignoscendum, quam temere Voto Sanguini-

nario Siculi sese obstringant. Ad te denique conversus, te humili prece alloquor, quicumque Piam Sententiam amplexus es, aut es amplexurus. Perge sub ea consideratione devoto cultu, scriptisque etiam, si lubet, Deiparam Sanctissimam tibi devincire; sed oculos a Magistra omnium Romana Ecclesia ne umquam averte. Hujusmodi Sententiam illa laudat, eique multiplici patrocinio favet: in ipsa tamen Certitudinem nondum agnovit, & ridendi sunt Hæretici, qui secus de illius Decretis judicant. Cur tu privata ingenii ambitione Prudentiam tot Romanorum Pontificum contemnere velis, usque adeo ut quod ii nondum Certum habuere, tu Certum præfractis tibi persuadeas, immo pro imaginaria hac Certitudine tuenda Vitam tuam, quasi pro Dogmate Fidei, vovere audeas? Viri probi ac prudentis est in abstrusis ac difficillimis quæstionibus se ad normam componere Ecclesiæ, quam sequentes numquam errabimus. Huc pertinet Breve quoddam GREGORII XV. Pontificis Maximi, cujus sensa omni veneratione digna utinam, uti par est, tuâ quoque facias. Ad Margaritam a Cruce Regis Catholici Amitam Sanctimoniam scriptum illud fuit.

G R E G O R I U S X V.

„ **D**ilecta in Christo filia nobilis mulier salutem &c. Latius plane & felicius
 „ regnas arctis Monasterii finibus conclusa Christo inserviens, quam si
 „ amplissimas regnatricis Domus tuæ provincias dititione teneres. Principibus
 „ enim homines quidem plerumque coacti obtemperant; at iis, qui Crucem
 „ sceptris prætulerunt, Cælum ultro favet, & Angelici cætus famulantur
 „ Proinde nulla nobis gratulatio carior accidit, quam tua, cum in tuis religio-
 „ sis precibus maximum nobis præsidium esse credamus ad Christianæ Reipubli-
 „ cæ dignitatem amplificandam. Tuam igitur obedientiam libenter excipimus
 „ castissimum istud sanctitatis domicilium autoritate nostra tuebimur, ac super,
 „ illud Apostolicæ benedictionis divitias liberaliter effundimus. Gaudemus præ-
 „ terea te de Beatissimæ Virginis Conceptione tam sollicitè cogitare. Sed quæ caus-
 „ sæ Pontifices Romanos antecessores nostros retardarunt, eadem nobis impedi-
 „ to sunt, quominus possimus pietati tuæ ea in re gratificari. Iis, quæ Spiritu
 „ Sancto afflante Apostolica autoritas decernit, acquiescere æquum est Nobilita-
 „ tem tuam; quæ existimare debes, melius Virginem ipsam coli diversis Opinan-
 „ tium sententiis, in unum tamen obsequentium voluntate studium convenientibus.
 „ Deus, cujus vicem licet immerentes gerimus, nostram benedictionem, quam
 „ tibi impertimur, omnipotenti autoritate confirmet. Datum apud Sanctam
 „ Mariam Majorem 12. Julii MDCXXI. Pontificatus nostri Anno Primo.

CLARISSIMO VIRO, AMICO DULCISSIMO
D. GREGORIO AZEVEDO
FERDINANDUS VALDESIUS S. P.

EPISTOLA PRIMA.

UÆ mihi nuper contigerunt, ad te perscribere, mi Azevede, volupe est. Vacare quippe mihi tandem datum fuit, & in delitioso rure posse per aliquot dies consistere. Quare tecum nunc sum, te alloquor, datamque fidem libero. Secunda navigatione Neapolim appuli. Carolo Rege, Maria Amalia Regina nihil benignius, nihil amabilius reperi. Eadem, quæ olim, erga me Marchionis sive Ducis de Monte Allegre, & Cajetani Boncompagni Ducis Soræ, humanitas & benevolentia. Marchionem Tanuccium tuo nomine adii. Illustrissimo quoque Galliano & Clarissimo Canonico Mazochio salutem plurimam verbis tuis dixi. De te, de studiis tuis, de iniquitate fortunæ, prohi Superi, quam multa, quam dulcia! Urbem hanc non semel interea perlustravi, atque impedire minime potui, quin apud me Madritum, quin Hispalis ipsa præ illa decresceret; quantum vero, ne rescire velis quæso. Alia tu fortassis hac de re a me expectes; ego vero quod pluris facio, quod maximum est, narratum pergo. Tute ipse, ut reor, laudabis, quod quisquiliis contemtis, quæ numquam somniaffes, ingentis gaudii argumenta communia tecum velim. Ad Sanctorum Apostolorum, sexta post ingressum meum in hanc Urbem die, pergebam, medius inter Clarissimos Jurisconsultos: *Josepbum Aurelium de Januario*, & *Franciscum Rapolam*, quos honoris causa commemoro. Obvios habuimus Fratres duos Minores Observantes. Dum eis salutem adprecarentur comites mei, excidit eis ab ore nomen *de Luca*. Consisto ego, & sitne ille *P. Joannes de Luca*, anxius percontor. Isdem, ajunt. Tunc ne ulla quidem ab amicis venia petita, ad Religiosum virum actutum advolo. Tunc ergo (*Italicis verbis lætabundus illico exclamavi*) Tunc ergo Pater de Luca, de quo multa mihi fama nuntiavit, & cujus nomen apud Hispanam quoque gentem sonat? Ego sum, inquit. Tum ego: Bene mihi Deus voluit, quod Neapoli inopinatè in te incurro, quem Romæ quærere constitutum mihi fuerat, anteaquam ab Italia abscederem. Quisnam ego, & unde essem, subinde ille sciscitatus est. Ex interiore Hispania missus huc adveni, ex Regno vi-

Valdesii. A deli-

delicet, ubi potentissimo Regi nostro Philippo tu perquam notus, & a Literatis viris summo in honore habitus celebrior fortassis es, quam apud Italos. Verum inopportunos hic locus. Sine hoc te exorem, ut cras mihi liceat ad Cœnobium tuum adventare, mellifluoque tuo sermone, & Magistrali scientia tua aliquantisper frui. Annuit ille, & abiit; ego vero ad amicos regressus, lætior quam antea reliquum diei honestis ac eruditis colloquiis una cum iis transegi.

Sequenti die orto jam Sole, & viæ duce mihi conducto, festinus per longum iter ad Monasterium doctissimi viri profectus, in ejus cubiculum humanissime exceptus intravi. Parata super ignitos carbones Cocolata fumabat. Immisso ligno rapidis manibus hinc inde agitata ubi spumam concepit, e vestigio in geminos cantharulos non una vice injecta, sorbentibus nobis voluptatem, simulque vires ad colloquendum adauxit. Tunc ego: Quæ me anxia cupiditas urgebat, Reverende Pater, te adeundi, tecum colloquendi, inde nata, quod, ut audiavi apud Hispanos meos, in tua unius doctrina sita sit spes universæ Catholicæ Ecclesiæ. Spes inquam fore, ut nimium dilata, semperque exoptata definitio Controversiæ de Immaculata Virginis Conceptione ab Apostolica Sede tandem procedat. Satis quidem compertum habeo, non deesse reluctantes, immo ex quo Neapolim veni; rumores accepi, erupisse pridem e faucibus, ut opinor, infernalis baratri, Libellum cujusdam (nomen nequaquam teneo) qui *de Superstitione vitanda* agit, in quo fertur Piissimam, immo Certam ex omnium consensu Sententiam in dubium revocasse. Nobisne inde formidandum? & quænam ratio retundendæ & compescendæ in posterum ejusmodi audaciæ ac temeritatis? Heic insurgens eximius Theologus, & manu aperta tabulam percutiens: Bono, inquit, sis animo. Quod est ad insulsum illud & omnino futile Lampridii Opusculum, gemino brachii mei ictu jam confossum attritumque puto. Uno brevi Prologo galeato a me in lucem emittendo, omnes ejus nervos (si vel unum tamen habebat) minutatim refecabo. Immo illud ipsum, antequam nasceretur, jugulaveram in Dissertatione mea *de Immaculata B. Virginis Conceptione* Anno 1739., heic publici juris facta, quam, ut arbitror, cum voluptate legeris, & *Libellatorem* quemdam a me tanta felicitate prostratum animadverteris, ut si is antea ad mortem non festinasset, præ verecundia diutius vivere non potuisset. Ad hæc ego: Notam mihi Lucubrationem tuam, Reverende Pater, legere quidem, quum in Hispaniis versabar, vehementer concupivi, laudibus nempe multorum cumulatam; sed quia vix illuc delata pauca exemplaria ab avidis Literatis hinc inde statim arrepta fuerunt, nullus mihi relictus fuit ad Librum adipiscendum locus. Postquam vero Neapolim veni, tantus in me ingruit negotiorum nimbus, ut hætenus pacatum animum ad tantam rem adhibere

hibere nequiverim. Tum Pater de Luca : Ad Bibliopolam Mutium ergo perge, & Armamentarium tibi para adversus omnium hac de re cavillationes, quas Deo dante penitus exsufflavi. Attamen nescio, an subdubitans, effemne Librum emturus, atque in hac arena invictus pugil ex ejus lectione evasurus, in cathedra compositus, compressisque aliquid agitans labris, in hæc verba postea erupit.

Quamquam in ea tempora incidimus, quibus aut stolidi, aut per-
vicaces homines nec doceri, & si opus sit, dedoceri se minime pa-
tiantur : te tamen pro merito probæ tuæ voluntatis, paucis afflare
verbis constitui, quæ ubi altius memoriæ mandes, te in exiguum
Martem facile transformabunt. Dic ergo conterraneis tuis, Quæ-
stionem de Immaculata Deiparæ Conceptione jamdiu fuisse subla-
tam. Nondum ii satis perspexerunt : perspexi ego, atque causam
Scotistis adjudicatam meridiano Sole clarius ostendi. Idque decre-
tum Apostolica Sedes, velit nolit, jamdiu pronuntiavit. Quid stu-
penti similis me intueris? Aures mihi accommoda. Nonne Conce-
ptionis Festum ac Officium comprobavere Romani Pontifices? Infi-
ciare, si potis es. Quod plus est, Alexander VII. *secundum Piam*
Scotistarum Sententiam Festivitatem solemniter celebrari testatus est.
Præterea in Officio ipso *Dignissima & Sancta* appellatur eadem Con-
ceptio, hoc est momentum illud, quo infusa est in Corpus Virginis
Beatissimæ Anima. Argumenti vim nunc perpende. Si *Dignissima*,
si *Sancta* est, Ecclesia universa canente & fatente, *Conceptio* Virgi-
nis : ergo culpam omnem excludit, & gratiam & Sanctitatem de-
signat perpetuam comitem Conceptionis, eique affixam & inhæren-
tem. *Quam qui negat, is non modo Ecclesiam contemnat necesse est,*
sed etiam Rationis usum prorsus amiserit; quippe qui facilis invictique
argumenti nec vim percipiat, nec veritatem hujus Mysteriorum, quod tan-
to in lumine collocavit Ecclesia, cæcus adhuc & stupens intueatur.
Nervose, optime, invincibiliter : tunc ego complodens exclamo.
Atque is : Jam audieris, me in uno Opere meo *Perfectius* dedisse,
quidquid hætenus ad Immaculatæ Matris honorem tot tantorumque
Theologorum elaborarunt Ingenia. Infantem, immo infantissimum
appelles, qui nuper est ausus de Superstitione scribere, & cum gi-
gantibus congredi pumilio ridendus.

Continuato deinde sermone dicere perrexit : Potissimum vero,
quum exertis armis in *Libellatorem, miserum Magistellum, vilem ho-*
muncionem, insilui, tum illius cornua fregi, tum Piam de Conceptione
Sententiam, quam paucis exceptis nemo nunc est qui non ample-
ctatur, firmissimam, Certissimam, & Romanæ, immo & universæ
Ecclesiæ suffragio definitam evici, postquam ineluctabilia, quæ ex
Conceptionis Festo consecraria fluunt, in medium protuli. Jam ce-
lebri Decreto, ut aiebam, Alexander VII. indicavit & edixit, in-

stitutum a tot Sæculis Festum illud, ac deinde ab Apostolica Sede confirmatum, pertinere ad cultum Virginis *secundum Pietatem sentientium*, Virginem a macula peccati originalis præservatam immunem; seque huic piæ, devotæ & laudabili institutioni, & Festo, ac cultui secundum illam exhibito favere velle. Quare vides, Pontificem declarasse Objectum Ecclesiastici cultus, qui numquam est in Ecclesia, ut idem Pontifex subdit, *immutatus*. Consequenter festus Conceptionis dies non *Sanctificationem* Deiparæ, sed ejus ab originali macula *Immunitatem respicit*. Nunc mecum procede. Cultus Dei atque Sanctorum, mandato Pontificis toti Ecclesiæ propositus, ab eaque obedienter & rite acceptus, *Est aperta professio Fidei*. Atqui Ecclesia in deferendo publico Cultu ad Religionem pertinente, hoc est *in Fidei professione*, & *in regula morum* Christianis tradenda, *errare non potest*; quippe *columna & firmamentum Veritatis* a Deo constituta: Ergo neque errare potuit in instituendo, sive probando Conceptionis Festo secundum Piam, hoc est secundum Scotisticam Sententiam. Et sane si Romanus Pontifex in his mandandis & statuendis umquam falleretur, nihil esset errore illo detestabilius. Quibus constitutis, jam vides, jam manu tangis, diremtam fuisse dudum controversiam de Immaculata Conceptione Virginis. Immo in aurem tibi dicam, quod nisi amicis, & quidem paucis, revelare consuevi. Scilicet invictissima argumenta mea eo rem perduxere, ut jam Sole clarius appareat, Virginis Immunitatem manifestum Dogma Fidei evasisse, illudque a Cathedra Petri stabilitum. Modeste tamen unum ego statui, hoc est ejusmodi adversarios ex *Conclusionem Theologicam errantes* tantummodo esse appellandos, & nondum Veritatem hanc ad Fidei Articulos fuisse deductam, ne puerilis inscitiae Apostolicam Sedem arguerem, quæ non videt, aut se minime videre fingit, jam ab Alexandro Pontifice decisum, quod pervicacia paucorum adhuc indecisum impudentissime contendit. Sed quicumque Logicæ ac Theologiæ non perfunctorie operam dedit, dum lucubrationem meam attente legat, nullo negotio intelligit, jam omnem sublatam fuisse dubitationem de triumpho victricis Piæ Sententiæ inter Articulos Fidei computandæ. Invictis aliis argumentis rationibusque hæc ego roboravi, ut in desperationem adversarios adduxerim, & *nesciant miseri quo se vertant*, quum ad hunc locum argumento coacti impingunt, nempe ad *Ecclesiæ auctoritatem*. Dolis quidem & fallaciis utuntur, ut evadant; at ego omnem eis jam eripui cavillandi licentiam. Et quamquam Hæreticos eos appellare, a Pontificiis decretis absterritus, ausus non fuerim, eos tamen *errantes, stupidos, non sani capitis*, firma voce, typisque publicis pronuntiare, uti merebantur, non dubitavi. Tum hæc rationes & argumenta mihi qua potuit majori brevitate commemoravit.

Talia mihi audienti cor præ lætitia artem faciebat ludicram. Ubi vero is loqui desuit, subdidi ego: Argumentorum tuorum, admodum Reverende Pater, cataphracta acies hercle tanto robore incedit, ut ne sexcenta quidem armatorum millia contra te stare, ut arbitror, audent. Sed dic amabo: quum Sententia nostra in tanto lumine collocata jam sit, tua præsertim opera, qui non visa ab aliis lynceo oculo tuo vidisti ac revelasti: cur Romana Sedes tanta Veritatis luce perculsa, tot Catholicorum Regum nostrorum, & gentis Hispanicæ, doctissimæ & piissimæ precibus fatigata, nondum clarissimo & apertissimo quoquam Decreto eandem stabilivit? tacito enim Decreto, ut tu evicisti, jam ipsam consecravit. Cur abstinuit a declarando Mysterio immaculati Conceptus *ut rem de Fide, vel saltem infra fidem, sed cum Certitudine aliqua infallibilis Veritatis?* nam, & hoc, uti audivi, oblato ante paucos annos Regio nomine supplici libello impetrandum curastis a Clemente XII. Pontifice Maximo. Heic ille subiratus, detracto sibi e capite pileolo, & in latus projecto, submurmurare cœpit, ac tandem inquit: Cicadæ ventrem noli quæso, bone vir, ultra titillare. Hoc unum habeto. Justum, necessarium erat, ut Apostolica Sedes in petitionem nostram consentiens, expansis velis ad expetiturum Decretum procederet. Verum *antiquus Deiparæ hostis, calca-* neo illius semper insidiatus, homines quosdam ita spiritu Insaniæ *ex-* agitavit, ut ad veterem cantilenam redeunt, Summorumque Pontificum auctoritate neglecta, suam facerent Serpentis caussam, & bene cœptum negotium perverterent. Sed quei, reponebam ego, Pontifex contemtores, ut ais, Pontificiæ auctoritatis nobis ejusdem assertoribus anteposuit? Quia, inquit, desideratus est, qui invictissimas a me postea excogitatas rationes proferret, & sycophantas illos ac deliros prosterneret; uno hoc nomine quippe ii digni sunt. *Quis enim judicium & sanitatem mentis in illis agnoscat, qui quasi nihil a tot summis Pontificibus ad Piæ Sententiæ vel tutelam vel ampliationem, collatum esset, intolerandam Blandelli & Spinæ temeritatem* imitari pergunt? Auctor tamen sum tibi, ceterisque Hispanis, ut meliora sperent, & quidem brevi. Si fama non me fallit, eam vim in Libro meo plerique sentiunt (neque Romanos ipsos excipio) ut quovis pignore contendam, proximum tempus esse, quo victas dent manus, quum jam vel ipsi terræ cardines ad fulmina ex eo Libro erumpentia contremiscant. Fremat licet tortuosus coluber, non diu stabit; sub hac manu prostratus, sub hoc ense (& calamum digitis apprehendit) Cælo plaudente cadet. Neque plura loquutus est. Ego post humilem gratiarum actionem abii. Studium tuum, Amicorum optime, satis novi pro honore Deiparæ, pro tutela Immaculatæ Conceptionis. Religioni mihi du-

xissim,

xissem, quæ fausta hac in re mihi contigerunt, diutius celare te, ac per te reliquam gentem nostram. Vale.

Ex suburbano Neapolis XII. Kal. Junias Anno MDCCXL.

Doctissimo, & amantissimo Azevedo suo Valdesius S. P.

EPISTOLA SECUNDA.

LAureatas nuper ad te dedi Literas. Vide nunc, quam fluxa sit mortalium conditio, quam proximus fereno nubilus dies. Post aliquod tempus non mediocri cum delectatione rure transactum, Neapolim regredior. Quo in loco res meæ essent, inquirere prima cura fuit. Otii aliquantulum nactus, die quadam a prandio, revisendi Patris de Luca cupidus, sumto pallio ex ædibus descendebam, quum fores pulsantur. En Romanus quidam vir doctissimus; *Abbatem* appellant, quamquam nondum ullius Abbatiae fercula liguriat. Ejus nomen a me ne pete; quippe prodere piaculum grande putarem, Sacramento ad reticendum obstrictus. In ejus vero amicitiam adduxerant me Amicorum literæ, eumque carissimum habebam, quod non solum sacra Eruditione foret excultus, sed etiam in studiis suis unius Veritatis amore duceretur. Exhibuit se ille mihi ducem, quocumque essem profecturus; & jam progressuri eramus, quum ex inopinato nos sistit idem Pater de Luca superveniens, ut me pro sua humanitate inviseret. In conclave ascendimus; multa ibi confabulatio de paucis, quos Scotisticae Sententiae infestos tu quoque nosti; novisque telis *Libellator* rursus impetitus. Inter alia nuntiavit ille, se diu dubitasse, num arma converteret in quemdam *Antonium Lampridium*, nullo sibi negotio vincendum, parum laudis, nisi etiam dedecus sibi metuens in confutando homine, qui in solida Theologia plane hospes, nihil nisi ineptias & sophismata Lectoribus suis propinat. Discessurus impetrare a nobis minime potuit, quominus ipsum ambo ad Cœnobium suum Sanctæ Mariæ novæ deduceremus. Vix autem inde pedem extuleramus, quum ad me conversus Romanus Abbas, fixisque in me oculis, fallorne, inquit, an præ gaudio exsilire mihi videris? Tunc ego: Invidendæ felicitati ædepol mihi tribuo, in clarorum virorum amicitiam adrepere posse, atque istius præsertim, quem sibi in maximo negotio Patronum gens nostra delegit. Immo, subdidit ille, tantarum virium, ut unus certamini huic idoneus videatur. Heic ego: miror sane, quæ dicis. Si irridendi causa: liceat dicere, pudorem in te desidero. Ejus Libros tam avidè ab omnibus conquisitos nondum legeris oportet. Ad hæc ille: Ain Libros? Quin Opusculum unum dicito sodes. Atque istud

istud mihi est, a quodam necessario meo ante paucos dies dono oblatum, illudque non semel legi. Si non semel legisti, reponebam ego est cur Libro illi gratuler; neque enim nisi Libris optimis tantum honoris defertur, ut pluries legantur. Immo contra, aiebat ille, lectionem iteravi, ut quæ in eo prava sunt multa, certius perspicerem. Scriptor enim ille, ut sincere tecum loquar, bonam causam a se susceptam, deteriore incaute effecit, suoque labore plausum fortassis apud imperitos, non vero apud cordatos doctosque viros, sibi paravit. Equidem hæc audiens temperare ab iracundia vix poteram; neque inficias ibo: non levis inter nos oborta est altercatio: At ille: Verba abeant. Tu in hujusmodi controversia judicem, ut video, me recusas; neque immerito. Ego contra te judicem volo. Dum grave tibi non sit ad meas ædes cras accedere, ubi una cum aliis Libris me ac Librum Patris de Luca invenies, ibi ad tuum tribunal stabo. Annui, junctisque demum dextris ab eo discessi.

Postera luce amicum virum adii, fluctuante tamen inter spem & metum animo. Post consueta humanitatis officia arripuit Romanus Abbas Patris de Luca Librum, atque hisce exordium fecit. Patrocinium suum religiosus iste vir, ut nosti, Piæ Sententiæ de Immaculata Virginis Conceptione commodavit. Animum ejus, Sententiam ipsam laudo: atque utinam is uti ingenium, ita & Prudentiam uberiorem ad hujusmodi certamen adferre potuisset. Non attulit certe: quod ego jurene an injuria eidem objiciendum putem, faciam nunc ut intelligas. Multas congesserat causas *Libellator* (ita eum doctus Minorita, hispido sane vocabulo, appellat) cur summo Pontifici abstinendum foret ab agitanda ulterius, eoque plus a dirimenda questione de Conceptu Deiparæ. Neque utile id, neque necessarium; & difficultates occurrere non paucas; imminere etiam pericula. Quid heic Theologus Venetus? Primo statuit, ab Alexandro VII. solenni Constitutione proditum fuisse, Virgineæ Conceptionis Festum diem celebrari, & celebrandum esse *secundum Piam Sententiam*, illorum videlicet, qui *animam Virginis in primo instanti creationis atque infusionis in Corpus a macula peccati originalis præservatam fuisse immunitatem* tradunt. Tum contendit, *non posse Ecclesiam errare in publico Cultu ad Religionem pertinente; adeoque quod colitur ab Ecclesia universa, id certo verum & sanctum est, falsumque esse non potest*. Variis ille modis hoc ille infra repetit & refricat, inde postea Conclusionem hanc deducens: Scilicet. *Cultus Objecto jam designato per Alexandrum Pontificem, ab Ecclesia teneri Sententiam Piam, non tamquam Probabilem, sed tamquam Certam, atque adeo Certam, ut ei Falsum subesse non possit*. Ad hæc, quandoquidem in Horis Canonicis Conceptio Deiparæ *Dignissima & Sancta* appellatur, hisce epithetis, tam firmo veluti sigillo Veritatis ac Certitudinis, constabilitam vult

vult Marianæ Immunitatis Sententiam, ut qui neget, *Rationis usum prorsus amiserit*. Ita ille. Quod quum audis, ne arbitrere, illum novis & numquam adhibitis armis in contentione ista usum fuisse. Eisdem, & majori quidem cum iudicii usu, longe antea certaverat Johannes Eberardus Nidhardus, e Societate Jesu Theologus, postea Cardinalis, cujus scrinia expilasse videtur novitius iste Scriptor, exorsus etiam ex verbis S. Hieronymi Ep. 142. ad S. Augustinum, a Nidhardo usurpatis, sed nulla illius facta mentione. Compose nunc, amice vir, cum istius Theologi placitis, quæ summus ipse Pontifex Alexander VII. in eadem Bulla edixit. *Vetamus, inquit, Sixti IV. Constitutionibus inbærentes, quempiam asserere, quod propter hoc contrariam Opinionem tenentes, videlicet gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, Hæresis crimen, aut mortale Peccatum incurrant, cum a Romana Ecclesia, & ab Apostolica Sede nondum fuerit hoc decisum, prout Nos nunc minime decidere volumus, aut intendimus. Quin potius contrariam illam Opinionem hæresis, aut peccati mortalis, aut impietatis damnare audentes, præter pœnas, quibus eos subjecit Sixtus IV. alique prædecessores nostri Romani Pontifices, gravioribus aliis pœnis subijcimus, quas in contrasacientes huic nostræ Constitutioni superius infliximus. Sixti IV. Pii V. Gregorii XV. in hanc rem præcepta nihil attinet heic recensere.*

At hisce positis iudicium tuum nunc appello. Quodnam, rogo, aliud agit tanto conatu tanto æstu, doctissimus iste Theologus, nisi ut ridendam effuso ore exhibeat malevolis hominibus Apostolicam Sedem? Disertis verbis Pontifices maximi pronuntiant, nolle se dirimere ferventem inter Thomistas & Scotistas controversiam, liberumque sinunt unicuique sentire heic, prout sibi persuasum fuerit. Contra voce imperterrita clamat Theologus tuus, jam ipsius Alexandri P. M. decreto, & universæ Ecclesiæ consensu, post institutum sive probatum Conceptionis Festum, ita pro Veritate ac Certitudine Piæ Sententiæ pronuntiatum, ut de ea amplius ambigere non liceat, & sine dubitatione sit falsa contraria Opinio, atque Errore, Inscitia, immo & Infania abundet, qui in ea consistat. Exitum heic nullum alium video: aut errat (ne graviore verbo utar) Apostolica Sedes, & Ecclesia, dum idem simul affirmat & negat; aut errare dicendus est athleta tuus, dum hæc Romano Pontifici affingit. Utrum ex his eligas, diserte edicito. Fierine potest, ego heic silentio fracto aiebam, ut tantus vir aut ignoraverit, aut dissimulaverit intestinum huiusmodi bellum inter Decreta Alexandri, aliorumque Pontificum, suamque doctrinam? Profecto reponebat Romanus, hoc ille minime ignoravit, neque tacuit; sed elabi se posse est arbitratus, scribens, *Ecclesiam sibi*

non repugnare, dum Cultum adhibet Conceptioni juxta Piam Sententiam, qui sane Cultus fallax esse non potest; ac simul declarat Conceptionis Mystrium nunc se nolle decidere. Hanc in rem Semipelagianorum exemplum profert: eos enim ad annum usque 529. Ecclesia toleravit, & denique damnavit. Ineptum plane effugium & exemplum; nullum quippe ante Synodum Arausicanam præcesserat Ecclesiæ, aut Romanæ Ecclesiæ decretum quodpiam, quo concuteretur Semipelagianorum opinio, quum contra Theologus iste contendat, ex institutione Cultus, sive Festi Conceptionis Certam evasisse Piam Sententiam, atque inde exclusam quamcumque Falsi dubitationem, sive suspicionem; Alexander vero VII. eodem tempore & actu Festum de Conceptione probat, & nihilominus indecisam se relinquere Quæstionem profitetur. Quare iterum dico, Theologus iste aut se male rationes iniisse, aut Pontificem parum mentis compotem, prodit. Elige tandem.

At negare non potes, subdidi ego, quin duo diversa sint Cultus, & Mystrium. Ille jam definitus: istius adhuc expectatur, simulque speratur decisio Papæ. Quam callidus & tu bellator es! inquit heic Romanus. Attamen nihil nisi ludum offers. Et quidnam aliud doctissimus Minorita argumentorum suorum phalange molitur, nisi ut Lectoribus persuadeat, statuto Festo, sive Cultu Conceptionis, statutum simul fuisse a Pontifice Objectum Festi, sive Immunitatem Beatissimæ Virginis a labe originali? Ecclesiam nempe ait falli non posse in publico ejusmodi Cultu indicendo; Dogma Catholicum hoc ille affirmat, inculcat, & ad raucedinem repetit, etiam addens §. 29. *amentem esse, qui non colligat, Ecclesiam in eo vel errare non posse, vel non errare.* Si hoc mihi das, & dare cogeris: jam ex tui commilitonis sententia nulla de Mystrio superest quæstio, & a Romani Pontificis Cathedra peremptorium edictum jam processit de Immaculata Virginis Conceptione. Præmissas habes; ego vero inde Conclusionem hanc infero. Scilicet Sanctam Romanam Ecclesiam, ex decreto Magistri tui, palam risui omnium exponi, quod una eademque Constitutio ne quid de Conceptione Mariæ sentiendum credendumque sit decernit, simulque se nequaquam velle decernere disertis verbis testatur. Et quei insipientiæ, si Superis placet, ac stupiditatis notam amoliri in posterum poteris ab Alexandro Pontifice, qui controversiæ huic finem a se factum negavit, neque perspexit, se dum Objectum Celebritatis postremo calculo stabilivit, Sententiam quoque Piam ad Certitudinis apicem evexisse, & contrariæ Opinioni nigrum præfixisse theta? En quo inconsultus ardor pugnandi rapit; tam gravi fragore ille tuus Romanæ Sedis auctoritatem dignitatemque se tueri pollicetur, neque animadvertit se de illa male mereri, seque eandem exhibilandam quibusvis præbere. Heic autem rursus te volo. Aut

Valdesii.

B

sum.

summum Pontificem, aut acerrimum hunc Minoritam deceptum, & falsis principiis usum, dicas oportet. Hæc tua optio est. Tunc ego: Licentiam tuam vix fero, quasi me tam perversæ mentis arbitrere, ut errorem in re tanta Apostolicæ Sedi tribuere umquam possim. Quam nemini concedam veneratione erga Cathedram Petri, tibi alias sancte aperui. Errorem in ea ne suspicari quidem fas est. Sed quid si neque Alexander Pontifex, neque Theologus iste decepti fuerint? Et quidni? Si bene memini, is mihi ajebat, se minime in censum *Hæreticorum* propter hanc causam referre Thomistas. Eos tantummodo sub meridiano Sole cæcutire, atque in Errore versari, eorumque Opinionem Falsam profitetur. Certam jam esse Piam Sententiam *Theologica Conclusione*, non vero Ecclesiæ definitione. Propterea a Pontifice Maximo paucos ante annos petitem, ut Mysterium definiret Immaculati Conceptus, *vel ut rem de Fide, vel ut certam infra Fidem, sed Certitudine aliqua infallibilis Veritatis*. Quare nihil est, quod antilogias aut in Romano Pontifice, aut in Minorita meo somnies.

Itane ergo (tunc in hæc verba erupit Abbas) tu nodum solvis? Ne irascare quæso, Amicorum optime, si hæc ego ludibria appello. Totus est ingeniosus miles tuus in ostendendo, Alexandrum VII. dum Festum Conceptionis *secundum Piam Sententiam* institutum indicavit, de ipsius etiam Piæ Sententiæ Veritate judicasse; ita ut hæc jam Certa evaserit, eaque Certitudine, quæ quamlibet Falsi dubitationem excludat; ac ejusmodi Evidentia, ut *mentis expers* in posterum dicendus sit, qui eam non amplectatur. Huc omnis illius conatus collineat. Edisseras nunc velim. Quum Festum diem hunc Alexander secundum Piam Sententiam ab ejus aſſeclis celebrandum laudavit, novitne, an non, illius Decreti consecraria? Si minime: intolerando ausu ignorantia arguis visibile Caput Ecclesiæ: Sin & ipse novit, jam Pontificem ex tua, sive ex Minoritæ tui confessione habemus illudentem universæ Ecclesiæ, quando ex institutione Festi agnovit in Certitudinem & Evidentiam immigrasse Piam Sententiam; & nihilominus protestatur, *a Romana Ecclesia, & ab Apostolica Sede nondum fuisse hoc decisum: prout nos nunc minime decidere volumus, aut intendimus*. Proinde si ex Orco attollere caput nunc posset pestilens Hæreticus Jacobus Picininus, osculis Theologum hunc fatigaret, eum nempe nactus inter Catholicos sibi tacite consentientem; quippe, ut nosti, impius ille Hæreticus *insultat Alexandro Septimo, tamquam sibi contradicenti, ex quo in sua Constitutione dicat, se nolle Mysterium decidere, & postea, approbando Festum, illud decidit. Quid aliud est hoc (impudenter ait) nisi decidere & non decidere; non decidere verbis, & decidere facto? quod est sibi contradicere*. Heu quo tandem devenimus! Sed & ludibrium

brium appellandum est, summis labiis monere, nondum Ecclesiæ decreto Certam de Fide evasisse Piam Sententiam, Certam tamen evasisse *Theologica Conclusione*. Fatente pugile tuo §. 26. *Piam Sententiam esse conformem Scripturæ & Traditioni*, argumentando colligitur in hunc modum. In rebus ad mores instituendos pertinentibus Ecclesiam falli non posse, & *Verissimum est*, & *Sacræ Scripturæ consentaneum*. Colit autem Ecclesia Immunitatem Deiparæ; isque Cultus ad mores pertinet; in eo igitur Ecclesiam falli non posse, & *Verissimum est*, & *Sacræ Scripturæ consentaneum*. Quod si falli non potest, consequens est, Certam esse Deiparæ Immunitatem, & in Libro Divino fundamentum habere &c. Immunitas igitur ab originis peccato approbata est ab Ecclesia tamquam veterum Patrum Traditioni consentanea. Immo rectius ita argumentari debuit Magister tuus: Certum est, in rebus ad Mores & ad Cultum sacrum pertinentibus falli non posse Ecclesiam. Atqui Certum apud omnes est, Objectum hujus Festi esse Immunitatem Virginis, in quo Objecto statuendo errare nequit Ecclesia. Ergo Immunitatis hujus Certitudo, non *Theologica Conclusio*, sed *Articulus & Dogma Fidei est*; ac proinde Hæreticus futurus, qui eidem pertinaciter repugnet. Non ausus est hoc dicere Theologus tuus, amentium dumtaxat nomine liberaliter sibi adversantes inspergens, ne in se fulmina Apostolicæ Sedis pertraheret; verum ex ejus argumentatione Necessario id consequitur. Si enim approbata est solenni Decreto, & publica professione in instituto Festo Pia Sententia a Sede Pontificia, atque recepta ab universa Ecclesia, tamquam Sacræ Scripturæ & Traditioni consentanea; atque in hoc errare nequit Ecclesia, ut supponitur: per tuam fidem quid ultra exigitur, ut inter Dogmata Fidei referatur? At ego rursus insto ac repeto: Nisi turpis inscitiae per summum nefas Alexandrum VII. immo & Antecessores ejus, qui idem Festum probaverant, insimulare vis, ad fatendum etiam compelleris, ignota iis minime fuisse consecratoria, quæ doctus Minorita in Institutione Festi se reperisse gloriatur. Si nota erant, iique agnoscebant, Certam ex ea Institutione evadere, hoc est definiri, Scotisticam Sententiam: cur toties testati palam sunt, se illam noluisse & nolle decidere? Illusissent (iterum ajo quamquam averfante animo) ejusmodi ratione universæ Ecclesiæ; immo Hæreticorum cachinnis, si hæc stant, eripiendæ Pontificiæ Dignitatis nescio quis locus nobis superesset. Inanibus ergo argumentis nos pascat Theologus iste necesse est, eumque in dedecus & injuriam Apostolicæ Sedis incaute, ne dicam temere conspirasse. Hæc quum ille diceret, dolens ego & admirans, vultuque demisso audiebam, neque modus succurrebat extricandi nodi. Collectis tamen viribus, dicere subiit. Sitne heic læsa dignitas Romanorum Pontifi-

cum, disputare in præsentia nolo, quamquam ad hoc credendum oratione adduci nondum potuerim. Certe quæ Minorita meus de Festo Conceptionis differuit, ac de illius confectariis, tam solida, tam bene connexa mihi videntur, ut non jam *Insanos* (quod ille facit) sed potius melioris Theologiæ, ipsiusque Logicæ oblitos esse putem, qui adversari audeant. Tum Romanus Abbas: Quando huc, ait, mens tua deflexit, in me suscipiam ostendere (neque fortasse Herculeis toris opus erit) a Theologo tuo fluxo in loco fundamenta jacta fuisse, ejusque molem undequaque dehiscere. Sed jam satis temporis in hujusmodi disputatione insumsimus; præstat reliqua in crastinum differre. Ita conditum; Liber Patris de Luca mihi ad legendum commodatus fuit; atque ad negotia nostra uterque processimus. Ego quoque Epistolæ finem faciam, a scribendo fessus. Vale.

Dabam Neapoli X. Kal. Julias MDCCXL.

*Celebri, atque optimo inter amicos D. Gregorio Azevedo
Valdesius S. P. D.*

EPISTOLA TERTIA.

Altero die ad horam statam amici Romani ædes adii, periculum facturum, an ei sat roboris esset ad retundendos arietes Minoritæ nostri. Hinc inde obseptum Libris inveni, seque armis, ut videbatur, instruentem ad pugnam. Nec mora, is in controversiam invasit. Hoc primo, inquit, des mihi velim, fieri nimirum non posse, ut simul Alexander VII. Quæstionem de Mariana Conceptione deciderit, & non deciderit: quod absurdum commentum ex improvido Theologi tui æstu affluere antea contendi. Extra omnem dubitationis aleam positum tu quoque fateberis, Pontificem minime eam decidisse, nec voluisse decidere; expressis enim verbis id ipse in Constitutione sua testatus est; & mentiri nequit Vicarius Christi. Restat ergo, ut fallax falsaque sit altera pars, nempe Alexandrum re ipsa decidisse, ac decidere voluisse. Tunc ego. At ne tu quidem negare potes, quin Pontifex edixerit Festum Conceptionis institutum fuisse *secundum Piam Sententiam*, & consequenter firmatum ab eo Festi Objectum, scilicet Deiparæ Præservationem a macula originali. Quum vero Pontifex, sive Ecclesia in Cultu præscribendo *errare non possit*; *Sanctaque*, ac *Dignissima* in Officio ejus Festi dicatur Virginis Conceptio: necessario Pia Sententia in censum earum Veritatum translata fuit, *quibus Falsum subesse non potest*. Inter præcipua vero Catholicæ Religionis Dogmata tu quoque procul dubio Ecclesiam falli nesciam agnoscis. Ad hæc ille: Prærogativam hanc in Ecclesia quis Catholicorum non agnoscit, non tuetur? Verum Romano ipsi Pontifici,

fici, atque Ecclesiæ non plus tribuendum est immunitatis ab errore, quam ipsi velint, & recta Ratio persuadeat. Levia sane ingenia non defunt, quibus quidquid ab Ecclesia præscribitur, ad divinam Fidem, ad Veritatis Certitudinem spectare creditur, severiore interim Theologia secus censente, dum quæ Certa, quæ Probabilia sint sedulo distinguit, & quæ intentio sit Ecclesiæ in tanta rerum varietate sollicite perscrutatur.

Age vero investigamus, utrum Alexander Pontifex, Festum probans, Piam simul Sententiam statuerit. En ejus Bullam. Laudat ille *veterem Fidelium Pietatem*, sentientium, animam Virginis a macula peccati originalis præservatam immunem, atque *in hoc sensu ejus Conceptionis Festivitatem solenni ritu colentium*. Quum in Hispaniis aliqui contrariæ Opinionis assertores contra Gregorii XV. prohibitionem pergerent *tum privatim tum publice præfatam Sententiam aut impugnare, aut vellicare, & favorem a Romanis Pontificibus Cultui & Festo secundum illam præstitum ita interpretari, ut frustrentur; immo Ecclesiam Romanam huic sententiæ & Cultui juxta illam Beatæ Virgini exhibito favere negant*: Propterea considerans, quod sancta Romana Ecclesia de intemeratæ semper Virginis Mariæ Conceptione Festum solenniter celebrat, & speciale ac proprium super hoc Officium olim ordinavit juxta Piam devotam, & laudabilem institutionem Sixti IV. volensque laudabili huic Pietati, & Devotioni, & Festo, ac Cultui secundum illam exhibito in Ecclesia Romana, post ipsius cultus institutionem numquam immutato, Romanorum Pontificum, Prædecessorum nostrorum exemplo favere, necnon tueri Pietatem & Devotionem hanc, ut in grege unitas Spiritus in vinculo pacis conservetur, prædecessorum Decreta edita in favorem Sententiæ hujus, & Festi, & Cultus observanda decernit, variasque pœnas statuit in eos, qui favores per illa dictæ Sententiæ, & Festi, seu Cultui secundum Piam istam sententiam exhibito frustrari pergant, vel qui hanc eandem Sententiam, Festum, seu Cultum in disputationem revocare, aut contra ea scriptis seu voce loqui, concionari ausi fuerint, cum ceteris ibi legendis, in quibus nulla vox, & ne gry quidem de Veritate, seu Certitudine Sententiæ. Immo debita opera utitur Pontifex vocabulo *Pietatis, Devotionis, Piæ institutionis, Piæ Sententiæ*, ut secundum normam & loquelam Theologicæ Scholæ Fideles intelligant, non hîc rem esse de aliquo Fidei Articulo, de Veritate & Certitudine Propositionis seu Conclusionis alicujus; sed quidem de Sententia, Festo, & Cultu Intemeratæ Virginis secundum eandem Sententiam, quibus laus debita est, a quibus impietas abest, immo quibuscum Pietas consentit, & quibus Apostolica Sedes se favere testatur. Nullum heic verbum; quo damnetur, sive interdicator Opinio asserentium, Mariam Sanctissimam contraxisse originale peccatum. Nullum verbum, quo interdi-

terdicatur contrariæ Sententiæ adhærentibus illud Festum celebrare sub intentione *Sanctificationis*. Ii tantummodo vetantur in disputationem revocare Piam Sententiam, Festumque & Cultum secundum eam exhibitum, & Favores a Romana Sede eisdem impensos, voce aut scriptis impetere. En ergo salva dignitas Romanæ Ecclesiæ. Manu tenes, nihil ibi decisum de Conceptionis Quæstione, neque omnibus Christi Fidelibus indici, Festum Conceptionis celebrandum esse *secundum Piam Sententiam*; neque declarari aut definiri, hoc esse unicum hujus Festi *Objectum*. Proinde etiam intelligis, jure ac merito potuisse Alexandrum protestari, se quod est ad Veritatem seu Certitudinem Piæ Sententiæ nihil velle decidere. Abeat propterea in malam crucem Hæreticus Picininus, dum Romano Pontifici insultat, perinde ac si Quæstionem de Virginis Conceptione tollere, & non tollere eodem tempore voluerit. Nam quod est ad Minoritam tuum, Picinino suppetias ferentem in dedecus Apostolicæ Sedis, non eum certe diris eisdem devovebo, quum incaute egerit; sed quidem contendam, abuti eum ingenio suo, dum Alexandri VII. Bulla, seu potius imaginatione sua fretus, Scotisticam Sententiam ad eam Certitudinem & Evidentiam evehere conatus est, cui Falsum subesse nequeat, quum stet contra solennis protestatio ejusdem Pontificis.

Plura dicere volentem hisce ego affatus sum: Numquid inficiari poteris, quin saltem a summo Pontifice laudetur *Pietas* colentium Virginem *secundum Piam Sententiam*? Audebisne dicere, Pontificem errare in hoc posse; aut re ipsa errare? Tunc ille: Laudat profecto Sancta Romana Ecclesia Piam de Virgine Sententiam: laudo & ego, ac Piam, Piissimamque pronuntio. Laudat illa ac probat Festum, & Cultum Deiparæ secundum eandem Sententiam ab illius fautoribus exhibitum, eisque favet: laudo & ego, eisque faveo. Insuper lubens addo, vetari in posterum contrariæ Opinionis assecclas voce aut scriptis quidquam proferre, unde videatur sub nomine Festi *Conceptionis* venire tantummodo Virginis *Sanctificatio* (hoc enim postremis controversiis, & Alexandri Septimi Edicto causam dedit) quum certum sit, & deinceps futurum sit, ex mente Romanæ Ecclesiæ institutum fuisse, ac celebrari a Pietate Fidelium Scotistarum Conceptionis Festum *secundum Piam Sententiam*, eximentem ab originis labe Mariam. Tunc ego verba Theologi nostri arripiens e pag. 13. hisce verbis instabam: *Cultus Dei atque Sanctorum mandato Pontificis toti Ecclesiæ propositus, ab eaque obedienter & rite delatus* (verebar heic, ne Romanus Abbas ad hæc verba cavillaretur, quasi ad confirmanda mandata Pontificis, obedientia quoque Ecclesiæ exigatur: at ille ne tantillum quidem mussitavit) *Cultus, inquam, Dei & Sanctorum est aperta professio Fidei Christianæ, ut D. Thomas 2. 2. qu. 93. art. 2. ac Theologi omnes consensu docent. Atqui in Fidei pro-*
fessio-

fessione errare non potest Ecclesia universa. Ergo Ecclesia in præscribendo Festo & Cultu Virginis secundum Piam Sententiam immunis sit ab errore oportet. Falli autem posset, nisi Objectum Festi & Cultus certum foret. Ergo *Pia Sententia* (quod idem est ac dicere *Objectum Festi & Cultus*) Certa credenda est, eaque Certitudine, quæ nulli amplius sit dubitationi exposita.

Tu rete quidem obtendisti (ait heic Romanus) at vide, ne muscas tantum concludas. Nolo heic lites ferere, quod S. Thomas nihil eo in loco de *Sanctis* habeat. Nolo per singulas partes argumentationem, quam a Theologo tuo mutuatus es, ad trutinam revocare; hoc enim multum temporis posceret: adeo confusa sunt, vaga, & sine ulla distinctione prolata tanti ponderis documenta. Doleo potius, te jam oblitum, quæ heri differuimus. Scilicet miror, cur ex præmissis istis non intuleris (faciendumque tibi erat) Piam Sententiam Articulum Fidei jam evasisse. Nam quæcumque statuit, sive præscribit Ecclesia, in quibus statuendis sive præscribendis ex promissione Dei *nulli fallaciæ ac errori obnoxia est*: assensu Fidei Christiano Populo sunt amplectenda; Magistro tuo docente pag. 72. *Ecclesiam falli non posse in publico Cultu; Dogma est Fidei.* Ipsa vero *errare non potuit* in præscribendo Virginis Cultum secundum Piam Sententiam; ipsaque falli posset, nisi certa foret eadem Sententia. Ergo ad Dogmata Fidei ex Ecclesiæ decreto jam accessit Immunitas Virginis ab originali noxa. Dasne hoc mihi? an potius ex hoc jam sentis, argumentationem illius ob excessum claudicante gradu incedere? Dum ego quid respondi daturus essem, cogitabundus ac tacitus in ærario mentis perquirebam, is sermonem continuavit inquiring: Intellectum tuum torqueas nolim; mecum potius progredere. Ad Cultum Dei pertinere etiam honorem Sanctorum, & præsertim Sanctissimæ Dei Matris, ego quoque tecum censeo & credo; quippe in Sanctis dona Dei honoramus. Verum in Quæstionem nostram obtorto collo pertrahere velle infallibilitatem Romani Pontificis, Catholicæque Ecclesiæ, est hominis parum accurate argumentantis, & Alexandrinæ Bullæ intentionem aut minime intelligentis, aut vitiantis, hospitisque demum in œconomia Ecclesiæ ipsius. Jam posuimus, ab Alexandro Pontifice commendatam quidem fuisse Piam Sententiam, at nihil ab eo decisum de illius Veritate; nihilque detractum, quod attinet ad substantiam, Opinioni contrariæ. Præterea statuimus, non unum esse *Objectum* Festi de Conceptione uti quarto quoque verbo supponit, atque inculcat, sed falso supposito utens, ingeniosus Minorita tuus. Ruente autem fundamento, tota moles ejus in præceps feratur oportet. Tam *Præservatio*, quam *Sanctificatio* sunt *Objectum* Festi pro diversitate Opinionum, quas adhuc vigere finit Ecclesia. Pari autem gradu procedit *Cultus* cum *Sententia*, neque plus habet, quam illa, ad quam profertur.

Pia

Pia est Sententia; *Pius* & *Cultus*. Laudatur Scotistica ab Apostolica Sede; ejusque favore ornatur; idem de Cultu dicas. Denique Probabilis est, & si mavis Probabilior altera Scotistarum Sententia; paria de Cultu affirmare licet. Quod si mordicus adhuc tenes, Certissimum esse Cultum atque inde affluere Certitudinem Sententiæ: hircocervum mihi exhibes nuper explosum, nempe Romanum Pontificem minime pro Certa habere Præservationem Mariæ, & nihilominus velle, & nihilominus statuisset, ut Virgo colatur uti Certissime præservata, ac tali Certitudine, ut nullum errandi periculum subfit. Stare hæc simul nequeunt, ut antea monui, & non sine contumelia Pontificis Maximi excogitantur.

Silentium heic ego fregi. At tu, aiebam, manibus pedibusque hætenus curasti, ut vim effugeres prioris meæ propositionis. Falline, an non, Ecclesia potest in præscribendo Cultu religioso & sancto? Palam ediffere, quæ tua hac de re sit mens; donec enim fundamentum hoc stabit, meum non nutabit, ut spero, ædificium. Justa petis, inquit Romanus. In œconomia Catholicæ Ecclesiæ, cui utinam diligentius studeret doctissimus alioqui Magister tuus, geminæ animadvertendæ sunt provinciæ; altera Divinarum, altera Humanarum Veritatum. Illam regit peculiaris divini Spiritus afflatus, hanc humana Prudentia. Complectitur prior Dogmata Fidei de Mysteriis, de Moribus, de Factis, aut necessaria, aut utilia ad salutem æternam, ad Pietatis officia, ad morum integritatem, eaque a Deo revelata, & ad nos profecta vel per divinas Scripturas, vel per legitimam Traditionem Sanctorum Patrum, vel per necessariam deductionem ex certissimis principiis. In his nullus erroris locus, & pro eorum tutela, quoties poscat occasio, vita fortiter est danda. Alteram provinciam, scilicet Humanarum Veritatum, constituunt innumera Scholarum Theologicarum scita, aut Opiniones de rebus sacris, de moribus ac ritibus, ad Pietatem spectantibus, atque innumera Facta, quæ non a Revelatione Dei, sed ab Historicorum, aliorumque hominum fide accepimus. Sunt & heic quamplurima Certa, non divina quidem, sed Morali Certitudine firma; sunt & Probabilia; sunt disputatione frequenti agitata, ac proinde incerta. Hæc sua Prudentia Ecclesiæ Pastores aut probant & in usum deducunt, probabiliora, & quæ ad alendam Pietatem aptiora videntur, seligendo. Reliqua certamini doctorum hominum dimittunt. Ad utramque provinciam spectat & Disciplina Ecclesiastica, quæ Ritus sacros, Cultumque Dei, & illius Servorum, aliaque præscribit, quibus Ecclesiæ universæ regimen nititur. Habemus enim & heic multa a Deo revelata, eaque necessaria, quæ immutare non licet; reliqua vero ab Ecclesiæ Prudentia pendent, quæ nova invehit, vetera abrogat, prout satius, & rectius, utiliusve sibi videtur. Propius
nunc

nunc ad rem, quam præ manibus habemus, accedo. Petisne, ad quamnam provinciam & classem pertineat Cultus Sanctorum? Hæc accipito.

Ad Dogmata Fidei referendum est: Honorem Sanctis, eorumque Reliquiis, & imaginibus deberi; eosque invocare tamquam intercessores & mediatores apud Deum, ad impetranda beneficia per Filium ejus Jesum Christum, bonum atque utile esse; minime vero ex aliqua communi lege de Invocatione necessarium. Ecclesiastico tantum præcepto & disciplina illorum Invocatio iis præcipue mandatur, qui sacra celebrant, & ad Horas canonicas obligantur. Inter rationes modosque colendi Sanctos præsertim recensentur jejunia in Vigiliis, & Festi dies in eorum honorem instituti. Si Objectum sive Subjectum hujusmodi Festorum e Revelatione divina per divinos Libros, aut per legitimam Traditionem procedit: supranaturali Fide credendum est, uti Annuntiatio, Purificatio, Desponsatio, & Visitatio semper Virginis Mariæ, Nativitas & Passio Sancti Johannis Baptistæ, aliaque id genus. Sin minime revelata sunt, ad humanam fidem pertinent, quæ modo major, modo minor futura est, prout suadent motiva credibilitatis. Postrema autem hæc moderatur Disciplina & Prudentia Ecclesiæ. Quamvis enim sine numero abundent, qui Pontificis Maximi judicium in canonizandis, ut ajunt, Sanctis minime fallax, immo ad Fidei dogmata spectans arbitrantur, & quorum nomina & argumenta profert & expendit Eminentiss. Cardinalis Prosper Lambertinus, nunc bono Reipublicæ Christianæ Pontifex Maximus Benedictus XIV. Lib. I. Cap. XLIII. de Serv. Dei Beat. & Canoniz. aliis tamen aliter videtur, quum nulla nova Revelatio detur in Ecclesia Dei, & Canonizatio Sanctorum a testibus pendeat, hoc est a fallaci hominum narratione & fide. Adhuc sub judice his est. Nemo tamen negat, aut negare potest, quin intolerandæ temeritatis arguendus foret, suspicionemque incurreret animi hæretica aliqua opinione vitiati, qui Sanctum negaret hominem rite ab Apostolica Sede in Sanctorum fastos inlatum, quum notum sit, Prudentiam Romanorum Pontificum nulli parere diligentiae, & accuratæ circumspeditioni, ne in his quoquo modo fallatur & fallat. Atque heic occurrit mihi Theologus tuus, qui §. XXIX. Dissertationis suæ Theologos commemorat *negantes, rem esse Catholicæ Fidei consecrationem Sanctorum*, at nihilo secius affirmantes, eamdem *vel esse certam de Fide, vel Certam infra Fidem, sed Certitudine aliqua infallibilis Veritatis*. Tum addit, in postremo supplici libello ad summum Pontificem Clementem XII. expetitum fuisse, *ut saltem canonizetur primum instans Conceptionis Mariæ eo ferme modo, quo canonizatur instans mortis Servorum Dei*. Hoc autem, subdit, & nos petere æquissimum est, & Pontificem dare **NECESSARIUM**. Quod postremum profecto lepidum, seu potius

Valdesii.

C

inju.

injuriosum in Romanam Sedem dicas, quasi aut quæ sunt Necessaria Ecclesia ignoret, aut minime ignorans eadem suppeditare renuat. Is autem pro suo ingenio contendit, ex institutione Festi Sententiam Piam Conceptionis ita jam esse *Certam*, *ut ei Falsum subesse non possit*. At heic repetendum est, in sacris divinisque rebus Ecclesiam duplici tantum via procedere ad Veritatem, scilicet aut per revelationem, quæ ex verbo Dei scripto, aut non scripto, sed ope Traditionis Patrum ad nos deducto colligitur; atque hæc constituunt Dogmata Fidei sine ulla hæsitatione credenda. Aut humano more, dum nempe adminicula & præsidia adhibet, quibus ceteri hominum in Veritate inquirenda utuntur. Sunt quæ ex *evidentia Physica* Certa sunt, uti hunc vel illum hominem vivere; Ignem comburere quæ combustionem patiuntur, Solem sereno meridie lucere. Sunt quæ Certitudinem accipiunt ab *evidentia Morali*; uti hunc vel illum Principem aliquo tempore in vivis fuisse; prælium hoc vel illud accidisse. Sunt & quæ ob *evidentiam Metaphysicam* Certa habemus. Cetera Probabilia sunt, sed minime Certa, & si quidem Certa, non ea Certitudine firmata, quæ omnem Falsi dubitationem excludat. An confluere possit in Canonizationem Sanctorum Evidentia, seu Certitudo Physica, aut Moralis, cui nihil Falsi subesse possit, quum ab humana Prudentia Canonizatio procedat, & secundum assertiones hominum propagetur, inquirere nec vacat, nec lubet. Hoc unum novi, post tantam in canonizandis Sanctis adhibitam diligentiam, qua major in rebus humanis adhiberi nequit, adeo Probabilem eorum Sanctitatem evadere, ut nimix audaciæ, ac temeritatis pœnas commereatur, qui Falsi eam insimulet; quippe uti rete monet S. Thomas Quodlib. IX. quæst. 8. *Pie credendum est, quod nec etiam in his judicium Ecclesiæ errare possit*. Ac propterea religiose quidem, pie & honeste colunturejushmodi Coelites; minime tamen ad Fidei dogmata spectat illorum Sanctitas, uti post Sanctum Thomam tradunt inter Theologos primarii, Cajetanus, Canus, Corduba, Malderus, Suarez, Vasquez, Raynaudus, & alii. Sed quando abundant doctissimi viri, quibus videtur spectare ad Fidem Canonizatio Sanctorum: Lectori animadvertendum est, quantum discriminis inter eam, & Sententiam Piam intercedat. Nullum enim Sanctæ Sedis aut Conciliorum Decretum existit, per quod liberum sit Fidelibus persuadere sibi, hunc vel illum Sanctum canonizatum non frui gloria cælesti; in nostro autem casu libertatem hætenus nobis reliquit Ecclesia sentiendi quidquid magis consonum Veritati arbitramur.

Et sane quod est ad *Sententiam Piam* de Conceptione Virginis, quæ æquiparari umquam possit Canonizationi Sanctorum, non video. Cedo idoneos testes rei tantæ, quales certe bene multos adhi-

adhibere solent Romani Pontifices, dum de Sanctorum Virtutibus & Miraculis examen instituunt. Si profers innumeros, qui nunc eidem Sententiæ adhærent, tunc testes idoneos in hujusmodi causa appellare auderes? Una divina Scriptura, aut legitima Sanctorum Patrum Traditio, testari id rite possit. Et ubi testaretur, non Certa solum Pia Sententia dicenda foret, sed etiam ad Fidei Articulos adjungenda. Sublatis hisce testibus, pessum eat Certitudo oportet, non solum quæ ad divinam Fidem spectat, sed & Physica, Metaphysica & Moralis; neque enim nos adhuc certi sumus, pendente nempe judicio Ecclesiæ, num divini Libri, Sanctique Patres faveant, an adversentur Scotisticæ Sententiæ. Atque heic animadvertas velim, rem non levem ab Apostolicæ Sedis Prudentia sperasse commilitones tuos, petendo nempe, ut Sanctorum Canonizationi par judicium de Immunitate Mariana pronuntiaretur, ostendentes interea, ex Canonizatione consequi Certitudinem quidem, sed quæ infra Fidem sit. Ubi id impetrassent, tunc in tuto triumphus fuisset; inflatis quippe tubis per plateas, per compita canerent, Canonizationem Sanctorum supranaturalem Fidem exigere, adeoque & Piam illorum Sententiam. At tu, heic ego impatentia ductus agebam, per viculos & angiportus adhuc vagaris. Hoc unum a te peto. Probavit Romana Sedes, sive Ecclesia, Festum & Cultum Virginis secundum Piam Sententiam. Dicis tandem velim, an errare in ejusmodi decreto, hoc est in indicendo Cultu publico religioso, Ecclesia possit. Tunc ille: Probavit sane, sed minime Universam Ecclesiam obligavit ad Cultum secundum Piam Sententiam. Ad eum vero Cultum quod attinet, non is referendus est ad œconomiam illam, in qua ab errore illæsam usque ad finem Sæculi suam Ecclesiam Deus servabit. Tunc pertinebit, si Pia umquam Sententia, hoc est ejus fundamentum, Fidei Dogmatis adjungetur. Interea is Cultus ab una Ecclesiæ Prudentia præscriptus & commendatus est Piæ Sententiæ sectatoribus, atque ad eam œconomiam pertinet, cui peculiare auxilium, ne erret, Ecclesiæ suæ numquam pollicitus est Christus. Attamen fidenter addendum est, numquam in his Ecclesiam re ipsa contra Prudentiam errare, & nos ita conquiescere debere ad ejus judicia atque mandata, ut censeamus, nihil ab ea nisi prudenter agi. Agapas in Templis, uti & nocturnas Vigilias ad Martyrum sepulcra primitiva Ecclesia usurpavit, subsequens sustulit. Erravitne priorum Sæculorum Ecclesia probando, an subsequens improbando? Neutra sane. Hosce ritus ad Disciplinam spectantes prudenter justisque de causis invexerunt illi; isti, aliis causis supervenientibus, pari Prudentia antiquarunt. Idem animadvertas in Cultu Sanctorum. Ubi perspicacia sui Intellectus uti vellet, seque præjudiciis antea eriperet Theo-

logus tuus, is quoque prospiceret, dari Cultum Certum, dari & Probabilem, pro qualitate videlicet Objecti. Et sane quoties in humanis sacrisque rebus explorata certaue Veritas haberi non potest, vir Sapiens Probabilibus locum dat, eaque sequitur; sat enim rationum adest, ut Prudenter operetur, aut decernat. Innumeri sunt Sancti, quos Romana Sedes per Canonizationem non intulit in sacros fastos, eos tamen & ipsa amplectitur, Officia, festosque dies in eorum honorem probat, Indulgentiis donat. Apostolorum Corpora, Jacobi majoris Compostellæ, Andreæ Amalfi, Jacobi minoris & Philippi Romæ, Matthæi Salerni, Bartholomæi Beneventi, aut Romæ, Lucæ aliis in locis, aliaque Sanctorum Corpora, & Reliquias innumeras, ad Passionem Domini, ad Virginem Sanctissimam, ad ceteros Sanctos spectantes, eadem Sedes Apostolica probat, ac favore prosequitur. In Breviariis quoque Sanctorum gesta ac miracula proponit. Hæc omnia vides ad publicum Cultum Servorum Dei esse referenda. Accedat nunc aliquis, & contendat, in his omnibus Ecclesiam errare non posse, atque omnia hæc Certa esse. Risum vel nolenti excutiet. Prudenter tamen se in hisce Ecclesia gerit; nam donec nulla in contrarium Certitudo & Evidentia militat, Probabilesque causæ suppetunt credendi & colendi eosdem Sanctos, Corpora, sive Reliquias secundum Opinionem diuturnitate temporis, & longa quasi possessione firmatam: satis Prudentiæ suæ facit, dum hæc permittit, aut probat, eisque favorem impendit. Inania terriculamenta sunt, quæ Minorita tuus excogitat, ac si Romani Pontificis dignitas, & Ecclesiæ fundamenta ruerent, si in ejusmodi sacros Cultus error ingerere se posset, Certaue non forent, quæcumque ad publicum Cultum exponuntur. Nunquidnam evincere tu umquam poteris, Vera ac Certa esse Caput Sancti Johannis Baptistæ non uno in loco adservatum, tot Clavos ad Crucem Domini adhibitos, Sacram Syndonem, tot Corpora Martyrum e Romanis Catacumbis educta, aliaque hujusmodi innumera? Si in his Certitudinem exigeret Ecclesia, ut Cultum probaret, pauca, immo paucissima nunc haberemus religioso Cultu donata, sive donanda. An autem audiendus sit, qui sic præpostero ordine argumentatur: Publicum horum Cultum aut permittit, aut præscribit Ecclesia: ergo Certa ex hoc evadunt: tu ipse pronuntiabis. Illud quidem Certum est, numquam imperasse, aut imperaturam esse Ecclesiam, ut omnia hæc Certa sine ulla erroris formidine credamus. In his, quæ utilia quidem sunt, sed minime necessaria ad alendam Populi Pietatem, neque a Revelatione Dei descendunt, suam tantummodo Prudentiam consultit Apostolica Sedes, & Ecclesia; reliquum arbitrio nostro dimittit,

mittit, dum contemptus absit, & scandalum. Neque ipsa in his errat, quum sufficientibus semper Prudentiæ motivis in re per se incerta ducatur. Adde, neque Populi Pietatem in eiusmodi Cultibus falli; nam etsi forte in Sancto aliquo colendo, in sacris Corporibus seu Reliquiis credendis allucinaretur (quod non facile putandum) attamen neque animus, neque affectus colentium umquam fallitur, quum ex sententia Ecclesiæ honor & Cultus Servorum Dei in Deum ipsum terminetur, & Certa sint Merita Jesu Christi Domini nostri, per quæ vel ipsi Sancti beneficia nobis impetrant ab omnium datore Deo.

Ad has regulas Prudentiæ & Probabilitatis, quibus utitur Romana Sedes & Ecclesia in non Revelatis a Deo, aut Physica aut Morali Certitudine carentibus, exige nunc Festum & Cultum Virginalis Conceptionis propositum Piæ Sententiæ cultoribus; & deprehendes, frustra doctissimum Patrem de Luca asseruisse, *errare non posse Ecclesiam, ubi Cultum præscribit religiosum & Sanctum*; & Sententiam Piam propterea Certam evasisse, atque ad eam conscendisse Certitudinem, *cui Falsum subesse non possit*. Nondum certa innotuit, an revera immunis ab originali labe concepta fuerit Beatissima Virgo: ne tu quidem id negabis. Attamen quum Probabiles rationes adsint, non petitiæ a Granatensibus laminis, non ab aliis imposturis in Hispania natis, sed a dignitate Deiparæ, ab Academiæ placitis, aliisque humanæ Prudentiæ fontibus; neque in contraria Sententia sive Opinione appareat Certitudo: Pia ista Probabilitas laudabile fundamentum præstitit Romanæ Sedi, ut institutum antea Festum diem Conceptionis probaret, ediceretque, illum secundum Piam Sententiam rite a Scotistis, eorumque affectis celebrari. Probabilitate Sententiæ ducta Ecclesia, Probabilem quoque Cultum amplexa est, uti usuvenit in tot aliis nuper indicatis. Hæc Prudenter acta. Etiam si nihil Certi heic habeamus, quum adhuc sub nube sit Virginis Immunitas, sive Objectum Festi: tantum tamen Probabilitatis in Piam Sententiam confluit, ut ejus quoque sectatores prudenter ad Virginem colendam sub ea consideratione ferantur. Qua in re quamquam obscura, ut dicebam, noster falli non potest affectus, ad Mariam nempe tendens, cui Hyperduliam ex Theologorum consensu debemus, & in Deum denique desinens, cujus voluntatem, quæcumque hac in questione fuerit, nostrum est venerari. Pari gradu cum isto procedunt Festi dies instituti in honorem B. Virginis *de Monte Carmelo*, *de Mercede* & *ad Nives*. Hosce etiam dies festos invexit Ecclesia, non ex infallibili Revelatione Dei, non ex Certitudine quampiam Physica, aut Morali, sed ex Probabili narratione piorum hominum. Non Certum propterea evasit eorum Objectum; neque enim umquam Ecclesia in animum induxit obligare nos ad credendum,

dum, excluso omni metu Falsi, *Miraculum Nivis*, quæ Nonis Augusti in Romanum collem cecidisse fertur; neque *Apparitionem Virginis* Jacobo Regi Aragoniæ; neque *Sacellum Deiparæ* erectum in Monte Carmelo paucis post Domini Ascensionem annis; neque traditum Beato Simoni *Scapulare*. Quod plus est, disputare & contendere quidem possis, non falli Ecclesiam in canonizandis Sanctis, in indicendis eorum Festis, Certumque esse eorum Obiectum, Certas eorum Reliquias, Certa Miracula Nivis, Apparitionis, Sacelli, Scapularis &c. Verum quod attinet ad Festum Conceptionis (huc præ ceteris intendas animum velim) omnem disputationis ansam præripuit jam Summus Pontifex, protestando, se relinquere Obiectum illius Festi in sua Probabilitate, quum quæstionem de Conceptione dirimere noluerit, & contrariæ Opinioni vires non ademerit, immo ipsam damnandam vetuerit. Veritatem hanc in omnium oculos incurrentem aio, neque tu negare tandem audeas. Datur autem & Sanctitas Probabilis. In Horis propterea Canonicis *Sancta & Dignissima* utique appellatur *Conceptio* Virginis, sed sub eadem ratione Probabilitatis, sub qua Obiectum ipsum Pie credendum colitur, non vero Certitudinis, quam contra expressam mentem Romanorum Pontificum invehere nititur Minorita facundissimus. Huius rei luculentum habes exemplum in hac ipsa quæstione. Probaverat Sixtus IV. & quidem solenni Constitutione *Cum præcelsa*, Officium Conceptionis a Leonardo Nogarola compositum, eoque usi sunt Scotisticæ Sententiæ assertores usque ad tempora Pii V. Ibi disertis verbis legebatur: *Tota pulchra es Maria, & Macula non est in te. Immaculata Conceptio est hodie. Deus, qui per Immaculatam Virginis Conceptionem dignum Filio tuo habitaculum præparasti: concede quæsumus, ut sicut ex morte ejusdem Filii tui prævisa eam ab omni labe præservasti &c.* Reliqua dimitto, pleraque ex dubiis aut spuris antiquorum Libris excerpta. Verum Pius V. Pontifex Officium hoc minime ultra est passus. Evaferatne Certa Sententia Pia ex Officio illo per Pontificem Sixtum probato, non Ecclesiæ universæ proposita, sed ab ei Sententiæ adhærentibus dumtaxat celebrando? Nequaquam. Ipsemet Sixtus Probabilem tantum agnoverat Sententiam hanc, & quamvis propositis Indulgentiis ad Virginem sub hac specie colendam incitaverit, nequaquam tamen a contraria Sententia Probabilitatem amovit.

Pari etiam nomine appellamus *Sanctam Festivitatem* Festum Præsentationis, Festum S. Mariæ de Carmelo, & S. Mariæ ad Nives. Num propterea illorum Obiectum Certissimum evasit? Ita *S. Mariæ Magdalene* Festum tibi ante oculos statue. Ad Fidem pertinet illius Sanctitas. Ipsam vero nobis Ecclesia proponit antea Peccatricem, postea ad meliorem frugem redactam, Christo patienti adstitisse &c.

cui

cui sententiæ vetustissima Traditio suffragium præbet. Non res tamen Certa, sed tantum Probabilis. Neque Ecclesia umquam indignata est contendentibus, tres diversas mulieres fuisse Marias in Evangelio memoratas; & quæ colitur, numquam fuisse famosam illam Peccatricem, ejus elogium in Evangelio eodem contexitur. Rursus eadem Ecclesia, dum nobis Festum S. Mariæ de Carmelo colendum proponit, hæc de ipsa Virgine ait: *In alio quoque Sæculo filios in Scapularis societatem relatos, materno plane affectu, dum Igne Purgatorii expiantur, solari, ac in cælestem Patriam obtentu suo quantocius Pie creditur efferre.* Adigitne nos Ecclesia ad ejusmodi subsidium Certo credendum, atque expectandum a Virgine? Numquam hoc in mentem venit summis Pontificibus; si tantum probant & laudant hanc Opinionem, & *Piam* dicunt, hoc est tantummodo Probabilem. Excute Alexandri VII. Bullam quantum lubet: nihil aliud inde extundas, nisi *Piam* appellari Sententiam de Mariæ Conceptione, hanc laudari, ac Probabilibus rationibus nixam agnosci, & sub hac ratione coli posse Virginem Sanctissimam; sed nullam in eam sententiam, uti neque in Carmelitarum sententiam, Certitudinem invehere in animum umquam induxerunt Romani Pontifices, nisi Theologo tuo aliter fuerit revelatum. Hanc in rem consulas velim Adnotationes Eminentissimi Cardinalis Lambertini, nunc in Cathedra Petri tanta cum sui nominis gloria sedentis, Adnotationes inquam in Festos dies Domini nostri, & Beatissimæ Virginis; nemo enim hactenus majori Eruditione, magisve subactō judicio de hisce rebus sermonem habuit. Male profecto de Apostolica Sede & Ecclesia merentur, qui Infallibilitatem in hæc trahere volunt, eam quippe evertendam facile hostibus præbent. Exemplum alterum dabo. Pag. 46. Minoritæ verba sunt: *Orta est controversia de Conceptione duodecimo sæculo. Qua tempestate ita fuit in usu Conceptionis vocabulum, ut unam seminum complexionem, quæ fit in copula maritali, significaret. Ac proinde mirum non est, repertos esse, qui dicerent, Conceptionem Mariæ sine vitio libidinis non fuisse. Verum (ita is pergit dicere) ex quo docti viri animadvertunt, longe serius post conjugalem copulam & Conceptionem fœtus, quam Libidinosam appellant, ut is ait pag. 42. Animam in fœtum ipsum immitti: nunc idem tantummodo momentum sub Conceptionis nomine venit; & elumbis propterea evadit antiquorum de Virginis Conceptione doctrina, si commilitonibus tuis fides, qui grande aliquid se adinvenisse putant, quasi Sanctorum Patrum hac de re documenta infirmari possint, & quasi non idem verificetur de reliquis hominibus, qui tamen contrahunt originale peccatum. Sed hoc nunc omittendum censeo. Unum animadvertas velim, nempe veteres celebraffe Conceptionem Christi Domini, Deiparæ, & Johannis Præcursoris*

mensi.

mensibus novem ante eorum Nativitatem. Habemus autem Paulum Zacchiam celebrem inter Romanos Medicos, qui in ipsa Urbe Anno 1625. & sequentibus edidit Quæstiones Medico-Legales, in quibus Lib. IX. Tit. I. Quæst. I. & seq. pluribus contendit, Animam rationalem in ipso primo Conceptionis momento infundi in Corpus. Præter alia argumenta hoc etiam utitur Quæst. 7. *Certum est, Conceptionem Virginis omnino naturalem fuisse, cum fuerit concepta secundum carnis concupiscentiam ex commissione maris & feminae D. Thomas p. 3. summ. quæst. 27. art. 2. ad 4. Cum ergo Catholica Ecclesia, quæ Errare non potest, Festum ejusmodi Conceptionis solemnizet, inconveniens profecto omnino videtur, ut dicamus, illam celebrare Festum Embryonis, Anima Rationali, immo ne sensitiva quidem dotata, & qui Hominis nihil haberet &c. Hæc ne admittamus, dicendum est, Sanctissimam ac purissimam Virginem in primo momento Conceptionis Rationalem Animam recepisse &c.* Jam vides, in incerto nos versari, quum de momento ingressus Animæ in Corpus disputamus, & Zacchiæ opinioni adhærentes non desunt, ita ut Incerta pro Certis & heic venditentur. Sed quomodocumque res se habeat, duo hinc colliguntur. Si consistit opinio Zacchiæ, corruunt fundamenta Minoritæ tui, qui ex dilata infusione Animæ in Corpus, eludere se posse putat effata Sanctorum Patrum, atque insignium Theologorum de Conceptione Virginis. Sin falsa est, & admittimus dilationem ingressus: secundum Zacchiam errasse Ecclesia dicenda est, quum Festum Conceptionis statuerit ad diem VIII. Decembris, & consequenter ipsam colere embryonem inanimatum Mariæ, non Mariam ipsam eo die. Verum in ejusmodi res obscuras neutiquam est trahenda infallibilitas Ecclesiæ. Regitur ipsa motivis Probabilibus, adeoque Prudentia in ea minime desideratur; neque Certum aliquid hac in re nobis proponit, a quo remota sit suspicio omnis Falsi. Atque hætenus ex abundantia hæc dixi. Nam *Sancta* rite appellata est Conceptio Beatæ Virginis; tunc enim aut *Sanctificata* fuit secundum Thomistas, aut *Præservata* secundum Piam & Probabiliorem sententiam. Nimirum Fidelibus liberum hætenus reliquere Summi Pontifices sub una, aut sub altera significatione Virginis Conceptionem celebrare.

At Probabilitati Certitudinem successisse ex hoc ipso Festo doctus Minorita, invita ipsa Romana Ecclesia, contendit, eamque propterea incaute, ut vidisti, irridendam nuper hostibus exhibuit, dum persuadere vult, ipsam diremisse, & non diremisse controversiam de Conceptione. Accipe nunc, quei is eandem alterius Imprudentiæ arcessere pergat, scribens §. 4. *Peccare eum, qui dum celebrat Conceptionem labis expertem (idest Festum Conceptionis) apud se tamen fuisse negat Immaculatam. Qui enim Mystrium, dum lingua cele-*

celebrat, apud se negat, eatenus Peccat, quia sensum animi sui minime accommodat ad Ecclesiæ judicium, quod sequi debet. Illud autem Ecclesiæ judicium haud sane præterit ad eundem modum, quo Festus dies immaculati Conceptus quotannis prætervolat; sed continenter manet, manebitque, dum stabit Christiana Religio. Ergo qui censet, contraxisse Deiparam originale Peccatum, Ecclesiæ judicium contemnit; adeoque peccare dicendus est. Hæc eadem ab eo repetita videas pag. 103. Dixi, a Theologo isto argui & heic Imprudentiæ sanctam Romanam Ecclesiam. Nimirum eadem, ut omnes norunt, liberum cuicumque permittit animo adhærere Thomisticæ sententiæ; rursus eadem, si Minoritæ habenda est fides, exigit, ut celebrantes Festum Conceptionis Certam credant Virginis immunitatem, & Peccati reos edicit, qui non ita sentiant. Ergo Ecclesia uno eodemque tempore permittit, & non permittit Thomisticam Opinionem; Peccato absolvit, & non absolvit. Quis talia ferat? Et quemnam heic tu in errorem prolapsus arbitraberis? Istumne Theologum, an Romanæ Ecclesiæ Pastores summos? Immo dicas velim, quare *Anathemate* obstrictus dicendus non sit, qui tanta confidentia Thomistis, non credentibus Certam Immunitatem Marianam, Peccatum obtrudit, posteaquam Sixtus IV. ceterique ejus successores, atque ipse Alexander VII. disertissime *Anathema* in eos vibrarunt, qui ausi fuerint asserere, contrariam Opinionem tenentes, videlicet gloriosam Virginem Mariam cum Originali Peccato fuisse Conceptam, Hæresis crimen, vel Peccatum incurrere mortale, cum Nondum sit a Romana Ecclesia & Apostolica Sede decisum? Ego heic, fateor, inquieto corporis motu satis testabar, me ista ægro auscultare animo. In hæc verba tandem erupi. In Theologo meo absente nihil nunc non audes. Si adesset ille, uti persuasum habeo, tibi multiplici sua doctrina os obstrueret. Cras tamen ad eum proficiscar, ut mutuo mihi det scutum, ceteraque arma, quibus tum illum tueri, tum argumenta tua confodere possim. Tunc Romanus: Tantisper, rogo, sustine. Vacabit tibi ab eximio illo tui gregis duce, ejusque Dialectica, suppetias petere. Aliquid mihi dicendum adhuc restat. Sed quia in longum excrevit oratio, lassus deprecor, ut post sex aut septem dies, quibus fortasse mei non ero juris, te non pigeat reliqua audire. Consensi, & abivi. Vix domum regressus, prout memoria suggerebat, quæcumque audiveram literis consignavi, & ad te dedi. Vale.

Neapoli III. Kal. Julias MDCCXL.

Valdesii.

D

Aze.

*Azevedo suo eruditissimo, atque inter paucos amico,
Valdesius S. P.*

EPISTOLA QUARTA.

Rufus Romanum Abbatem ex composito adii, legentemque offendi publicarum in Europa rerum gestarum ephemerides prælo datas. Post multa de publicis negotiis inter nos agitata, confedimus, atque ille ad me conversus: Quale fuerit de Libro Theologi tui iudicium apud Literatorum vulgus in Hispaniis, tu fortasse nosti, noscere autem nunc mea nihil interest. Quod reor ego, emundioris naris viri docti, quibus Hispanicum Cælum semper abundavit, non aliter judicaverint, quam Itali melioris & exultioris ingenii. Vix enim fieri potest, quin eorum in oculos incurrat Theologi hujus parum castigata ratio pugnandi, nimiumque concitata oratio. Placidas quæso aures, animumque pacatum mihi præbe; ad Veritatem quippe perspiciendam suscipiendamque nimius obex est ira. Utinam heic ego fallerer; sed me neutiquam falli, Liber ipse, quem præ manibus habemus, ostendet. Dicas velim, quid tibi videretur de homine, qui ceteros pæne hominum insipientes, stupidos, insanos, ac dementes dictitaret, suæque doctrinæ velut invictæ unice plauderet? Tu quidem files; at in præcordiis quæ tua sit sententia, lego. En Librum. Accipe, quanta moderatione ejus Auctor procedat. Lectorem in ipso vestibulo is monet, *piam sententiam omnino Veram Certamque esse, se Inviictis rationibus confirmasse*. Pag. 1. Opinionem Thomisticam *jampridem adeo enectam & profligatam* pronuntiat, *ut mirandum jam sit, ab Alexandri septimi Pontificis tempore fuisse ullos, aut esse, qui scripta eorundem, & Indignas Theologis Pueriles nœnias sine stomacho legant*. Tum pag. 4. addit: *Quid amplius eo, quod est factum ab Alexandro, poteramus optare ad premendas fauces Desipientium, ut vere dicam, Sophistarum?* Pag. 5. in hæc verba erumpit: *Quis Judicium, & sanitatem mentis in illis agnoscat, qui quasi nihil a Sixto IV. nihil a Pio V. &c. ad Piæ sententiæ vel tutelam, vel ampliationem collatum esset, Thomisticam adhuc Opinionem tueri pergunt?* Pag. quoque 10. eadem ignominia eum onerat, qui ex quo in Horis Canonicis *Sancta & Dignissima* Conceptio Virginis appellatur, Immunitatem eidem negat. Is enim ex edicto Theologi tui, *non modo Ecclesiam contemnat necesse est, sed etiam Rationis usum Proxus amiserit*. Equidem video Thomistas, quorum etiam longe major, quam censeat tuus Magister, est in Ecclesia numerus, quamquam in obsequium Apostolicæ Sedis quid sentiant silentio premant, Thomistas, inquam, nobis notos video pla-

placide adhærere vetustæ suæ Opinioni, non ignorantibus id Romanis Pontificibus, aliisque Ecclesiæ Pastoribus, & viris quibusque eruditis, immo summis ipsis Pontificibus diserte interdicentibus, ne eorum Opinioni maledicta inferantur. Eosdem video magno ubique in honore habitos, ob scientiam, sapientiam, Pietatem, devotumque etiam erga Beatissimam Virginem animum, commendatos, atque ad gravissima Ecclesiæ negotia & munera adhibitos. Attamen istos nunc audire cogimur bestiarum ad instar Rationis expertes, mente captos, ac desipientes; idque pronuntiatum non in aures tantummodo amicorum, sed in Libris calcographiæ beneficio editis, & per trivia diffeminatis. Immo ne ipsos quidem Pontifices maximos, ceterosque Ecclesiæ Pastores simili opprobrio eripias, quando insanos homines foveat, eorumque opera & doctrina ad Ecclesiastica munia utuntur. Judicium tuum nunc efflagito. Dicendine ii Infani, an potius præ nimio æstu in transversum raptus tuus ille unus? Si primum negas, alterum consequatur oportet. Me vero tacente, is dicere perrexit.

Ad hæc antequam certamen ineat, Theologus Minorita universo orbi denuntiat, se *Propositionem confirmaturum Magnis quidem argumentis, quæ causam decernere ita possint, ut inter Catholicas ultra referri quæstio non possit.* Felicem hominem vel ante pugnam victorem. Tum hæc de Catholicis Theologis profert pag. 19. *Qui hæc devorare tam impia, tam absurda possit, næ ille Stultius & Flagitiosius agit, quam Lutherani, vel Calvinistæ. Illi enim Cultum omnem religiosum abjudicant ab Ecclesia Dei, qui diserte non sis expressus Divinis literis. Isti autem Theologi potestatem Ecclesiæ tribuunt novum Cultum instituendi, qui tamen possit ejusmodi esse, ut in re aliqua, ad venerandum proposita, nec Veritatem attingat, nec Sanctitatem.* Ad hæc declamationes, a fallaci principio, quo is passim utitur, emanantes, quid respondendum sit, ante paucas dies audisti. Eandem præliandi rationem animadvertas velim pag. 25. ubi Lectorem is monet, se *dissipasse prudentiam Theologorum sibi adversantium, iisque omnem eripuisse cavillandi licentiam in Apostoli testimonio, appellantis Ecclesiam Dei vivi columnam & firmamentum Veritatis.* Multæ profecto habendæ sunt gratiæ tanto viro, quod ejus cura & diligentia detectus sit Apostoli locus, quem nemo fortassis ex ejus adversariis noverat, aut ejus vim antea senserat. Honestius tamen infra cum adversariis agit, non enim eis *Anathema dicit, non Hæreticos vocat*, sed modesto dumtaxat nomine eos appellat *Errantes in re gravissima & facili, hoc est bardos, & bebetes, Communisque Sensus & Rationis oblitos.* Quamquam brevi tantæ indulgentiæ suæ oblitus & ipse videtur, quando pag. 26. eos *ad arcem Temeritatis & Perfidie deductos exhibeat.* Dixerat Libellator, versari adhuc in

controversia Præfervationem Mariæ a labe originali . Hisce verbis illum castigat Doctor tuus pag. 41. *Hujus hominis Impudentiæ quis poterit sine stomacho respondere , qui tam licenter affirmat , de hac Virginis Conceptione adhuc esse Controversiam , ubi lege Pontificis est omnis adempta disputandi libertas , jamque arma cesserunt Religioni ?* Immo in Præfatione Libellatorem arguit , quod *Opinionem sepultam pæne ab Inferis excitavit* . Tanta nimirum præoccupatione animi laborantem invenio Magistrum tuum , ut ei stomachum moveat vel levis Controversiæ mentio de Virginis Conceptione , & *Impudentiæ* ad ejus tribunal sit reus , qui argumentum hoc Disputationi adhuc obnoxium arbitretur . Verum quis ex doctis ignorat , quis libere non fatetur , vigere adhuc de hujusmodi argumento Controversiam ? Summi ipsi Pontifices idem testantur . Quod si pro bono pacis ii Disputationem interdixere , num Controversiam quoque sustulerunt ? Longe a veritate abit , rursus ajo , qui hoc cogitet , qui hoc affirmet . Exposcebat sane gravitas argumenti , & munus Theologi , ut hæc majori gravitate pertractarentur , ac præsertim quum res sit non adversus Hæreticos , sed cum hominibus ejusdem communionis , omnium honore dignis , qui Scotistico Libello modestissime sese opposuerant . At nos nihil aliud heic offendimus , nisi signum deploratæ causæ . Tu Theologum te fortasse heic audire putas . Alia erit aliorum sententia .

Non ultra progredior , lubensque dimitto reliqua id genus tela a Minorita tuo adhibita . Eodem pede integer ejus Liber procedit . Tamquam rem Certam , immo tamquam Fidei Dogma statuit ille , Cultum Sanctorum professionem esse *non solum Pietatis , sed etiam Catholicæ Religionis* , atque in eo præscribendo Ecclesiam , Romanosque Pontifices *errare non posse* . Tum arrepto uno invicto hoc , ut is sibi blanditur , axiomaticè , veluti clava Herculeæ quidquid sibi objicitur , prostrernere se posse censet ; illud identidem & millies repetens & inculcans , ac si Conclusio hæc sine ullo discrimine in omnibus Cultus sacri casibus vim habitura foret , eamque Ecclesia ipsa ineluctabili decreto jam firmasset . Denique argumentorum torrente quodam , e cerebri sui inexhausto fonte eductorum , & decisorio stylo ita Lectores minus peritos obruit , ut fortassis in suam sententiam incautos abripuisse potuerit . Ex eorum numero sisne tu quoque , tuum erit excogitare . Equidem ante paucos dies ostendisse mihi visus sum , ex *Objecti* qualitate determinari *Cultus* ipsius qualitatem . Si *Objectum* a divina Revelatione , vel per divinas Scripturas , vel per legitimam Patrum Traditionem descendit , tunc ipse Cultus ad Fidei divinæ Certitudinem assurgit . Sin a prudenti dumtaxat Ecclesiæ judicio , Cultus quidem prudens erit , sed minime ea Certitudine munitus , quæ omnem metum erroris excludat . Quo plura sunt Prudentiæ fun-

fundamenta ad Cultum proponendum, eo majora sunt motiva Probabilitatis & Credibilitatis, quemadmodum in Canonizatione Sanctorum diximus. Atque heic animum adverte ad Theologi tui admirandam doctrinam pag. 22. ubi *Impietatis* eos arguit, qui *Ecclesiam falli potuisse* in consecrandis & colendis Sanctis putant. Hoc enim putare, *Articulum Fidei funditus destruit*, idest Sanctorum communionem. Deinde is addit: *Id in dubium vocare minime possunt Christiani. Possunt autem, si hoc vel illud de homine quopiam in Divos relato Ecclesiae judicium falli posse arbitrantur.* Neque perspicit vir non mediocri præditus ingenio, se *Impietatis* notam conjicere in Sanctum Thomam, aliosque celeberrimos Theologos, qui in ejusmodi negotio Infallibilitatem summis Pontificibus neutiquam tribuunt. Quod plus etiam mirere, dum licere putat credere, *de homine quopiam in Divos relato Ecclesiae judicium falli posse*, nonne is una manu destruit, quod altera ædificat? nonne Infallibilitatem tribuere videtur Romanæ Ecclesiae in consecratione Sanctorum, ac postea negat? Neque in hanc rem plura addo. Unum dicere satis sit, nimirum si, concedente Theologo tuo, non est omnino Certum atque infallibile judicium Ecclesiae de hoc vel illo in Sanctorum album inlato, consequens est, neque nos obligari ad credendum Cultum hujus vel illius Sancti tanta firmitate Certum, ut omnis cesset dubitatio erroris; Cultus enim respondere Objecto suo debet, & Certum facere nequit, quod Certum in se minime est. Quantum igitur velit, tibias inflet Doctor tuus scribendo pag. 84. *Cultum sacrum a Pontifice præscriptum, ab Ecclesia receptum, & usitatum, non esse modo Pietatis Professionem, sed etiam Catholicæ Religionis, D. Thomas, ceterique Theologi consensu docent.* Non tam magnificis verbis utitur Angelicus Doctor, dum in Quodlib. IX. Quæst. 8. ait: *Quia honor, quem Sanctis exhibemus, Quædam professio Fidei est, qua Sanctorum Gloriam credimus, Pie credendum est, quod nec etiam in his judicium Ecclesiae errare possit. Pie utique credimus, sed minime supranaturali assensu Fidei, ab Ecclesia errorem in his abesse.* Quod plus est, exploratum ajo, si fieri etiam posset (hoc autem numquam eveniet) ut aliquis ex Sanctis aut canonizatis, aut non canonizatis, quos Ecclesia veneratur, cælesti Beatitudine nequaquam frueretur, adhuc nullum errorem formalem in Cultum ipsum cadere. Nam vel in eo casu Populus Catholicus profitetur, se credere Gloriam Sanctorum, & ad Deum honor & preces perveniunt, quamquam ad eam gloriam fortasse non pervenisset ille Sanctus. Ita profiteamur Articulum Fidei in adorandis Hostiis rite consecratis, quamvis ineluctabili Certitudine careamus, singulas Hostias rite fuisse consecratas. Quare terriculamenta sunt, quæ Theologus iste, & alii comminiscuntur in hisce ad salutem æternam minime spectantibus,

bus, ut Certitudinem sine ulla distinctione invehant in quævis Objecta Fæstorum, & in Cultum Sanctorum. Quamobrem quum pag. 21. ille scribit : *Turpiter ergo Ecclesia errabit in doctrina morum, si legem ferat de colendo Divo, quem colere, si Divus non est, & cum ratione, & cum Evangelio pugnat. Siquidem Evangelio vetamur Diabolum colere; nec differt, Diabolum colas, an hominem condemnatum* : nihil aliud hæc sunt nisi verba. Vix fieri potest (jam sæpius monui) ut Apostolica Sedes umquam fallatur post adeo accuratum examen in referendis inter Cælites viris ex patenti Pietate conspicuis. Sed quando etiam ex Metaphysico supposito (cujus nullum justum motivum adest) in hoc falleretur Ecclesia : non illa, non Populus coleret ut Sanctum Diabolum, neque damnatum, quum ejus pia intentio recta feratur in Beatum Dei Servum, atque in Deum ipsum, suorum glorificatorem Servorum; in Deum inquam, cujus causa Sanctos veneramus; in Deum tandem, a quo, non vero a Sanctis, beneficia expectamus. Neque ob hoc cessaret meritum Pietatis in ejusmodi Cultu. Nonne & is fatetur pag. 18. hominem erogantem stipem nebuloni, pauperem se simulanti, non solum *non peccare, quin etiam mereri, quod probabili ductus argumento Caritatem exercent*? Idem & in nostro casu dicendum. Ita Reliquias interdum veneramus, quæ fortassis ad hominem minime Beatum pertinent. Num erramus? Aut error hic, cujus tamen nemo conscius est, tanto strepitu Magistri tui est excipiendus?

Mecum igitur redi ad Prudentiam Ecclesiæ, neque Infallibilitatem ei tribue, ubi opus non est, & quam ipsa sibi non tribuit in Fæstis illis permittendis, aut indicendis, & in iis Cultibus probandis aut imperandis, qui ad Revelationem referri non possunt. Dum Ecclesiæ adsint in hisce casibus Probabilia argumenta Veritatis, justaque motiva Credulitatis, ut Fæstum aliquod permittat, aut instituat, & Sanctorum Corporibus & Reliquiis faveat : suo illa munere rite functa est; atque uti illa Prudenter in hisce agit, ita nos ei Prudenter obtemperamus. Quod si Theologus tuus toties auctoritatem Ecclesiæ crepat, seque pro ea in acie stare dicitur : contra cordati viri contendunt, auctoritatem hanc per eum ludibrio inimicorum aperte exponi. Nam ubi velis in Cultum Sanctorum Cultumque aliquem particularem Beatæ Virginis Reliquiarum &c. nullum irrepere potuisse ac posse errorem, eumque Cultum ex parte Objecti adeo Certum, ut inde periculum quodvis Falsi excludatur : intolerandum Ecclesiæ negotium creas, si hujusmodi sententiam tueri ipsa velit, suamque Infallibilitatem in tot casibus fartam tectam habere cupiat, & præsertim quod tot Sanctos illa nobis colendos proponat, quos non ea diligentia, quæ nunc in usu est, in canonem Sanctorum relatos novimus. At satis est Ecclesiæ Prudenter in his agere, & sequi Pro-

babi.

babilia Pietatis officia ; & potissimum quum hæc minime necessaria sint ad æternam salutem, sed utilia tantum ad alendam Populorum Pietatem ; neque doctrinæ Fidei quidquam detrimenti adferatur, etiamsi in hæc Facta non revelata materialis aliquis error obreperet. Quamobrem poterunt quidem Heterodoxi in Festum Assumptionis Beatissimæ Virginis insurgere, in quo exhibetur non Anima tantum, sed & Corpus illius translatum in Cælum ; atque objicere, inniti hanc opinionem spurio libello Sancti Militonis, conficta Epistola Sancti Hieronymi ad Paulam & Eustochium, falsa narratione Dionysii Areopagitæ, aliisque apocryphis Opusculis, aut Auctoribus nimium credulis. Tuto in loco nihilominus est Ecclesiæ dignitas, quippe cui, inspecta antiquitate Festi & Opinionis, argumenta Probabilitatis non defuere, & Prudenter propterea se gessit in eo Festo, ejusque circumstantiis quibusdam Populo proponendis, quas tamen neque omnino Certas præstare vult, neque firmo assensu credendas jubet. Acta Passionis Sancti Andreæ Apostoli ea sunt, ut de illorum fide dubitare merito liceat. Neque firmam sibi de iis opinionem fuisse, satis non uno in loco prodidit vel ipse magnus Annalium Ecclesiasticorum parens Baronius. Ex iis tamen Actis notum est, Ecclesiam traxisse, quæ de ejus Passione in sacris leguntur. Verum ista sive credantur, sive minime credantur, nihil ad Fidei doctrinam, nihil ad salutem æternam Populi Christiani spectant. Hæc etiam antiquitas Opinionis præsto fuit Ecclesiæ, ut prudenter ista de Apostolo Christi proponeret, quem alioqui regnare in Cælis credimus. Aliis tempero exemplis, dicturus potius, injurium esse Catholicæ Ecclesiæ Theologum tuum, quum pag. 21. Cultum Dei cum Cultu Sanctorum confundens in hæc verba erumpit. *De iis loquor ad Cultum Dei atque Sanctorum, qua in re POTISSIMUM sita est Religionis Professio, referuntur. Continent enim Doctrinam Morum salutarem & publicam, qua CERTO dirigitur ad Vitam æternam Populus Omnis Christianus.* Ne novitio quidem in Theologia (sit quæso dicenti mihi venia) excideret adeo enorme effatum ; immo principia solida Christianæ & Catholicæ Religionis oblitus fuerit oportet, qui in Cultu Sanctorum *Potissimam sanctissimæ Religionis Professionem* statuit, & inde *Certo* dirigi ad vitam æternam Christi fideles tradit. Utinam Hæreticorum nemo hæc legat. Legenti tamen denuntiandum est, hæc esse non solum præter, sed contra mentem Catholicæ Ecclesiæ. Et quoniam de Actis S. Andreæ nuper mentio occurrit, judicabit aliquando Ecclesia, an ex illo vetustatis monumento deduci possit, notam vel ipsis Apostolorum temporibus fuisse Conceptionem Virginis sine macula, uti pag. 45. Minorita scribit, Actorum etiam verba omit- tens, quasi conscius, nihil inde confici aut exsculpi posse ad suadendam Piam Sententiam.

Uti

Uti ergo in tot aliis ad Cultum Sanctorum pertinentibus Ecclesia se gerit, ita in permittendo, ac laudando Festo Conceptionis secundum Piam Sententiam celebrando, se gessit. Etiam si nihil Certitudinis in illa agnoverit, Probabilitatis nihilominus tot motiva in ea deprehendit, ut Pietati Fidelium eidem adhærentium, & sub ejusmodi consideratione Virginem Sanctissimam colentium favere decreverit, libertate tamen Thomistis relicta celebrandi idem Festum secundum suam Opinionem. Prudenter hæc omnia. Neque illa plus Certitudinis contulit Objecto Scotistico Festi, quam quod antea in eo ipsa agnoscebat. *Quia major pars Ecclesiae, inquit Cardinalis Bellarminus Lib. III. Cap. 16. de Cultu Sanct. Pie credit Immaculatam Conceptionem, inde habuit eadem Ecclesia occasionem instituendi Festum Conceptionis Matris Dei.* Quid sit *Pie credere*, jam nosti. Qui vero *Pie credit* Immaculatam Conceptionem, *Pie* etiam colat ipsam sub eadem significatione oportet, hoc est, *Pia* quidem *Persuasione*, non vero Certitudine Objecti ductus. Atque heic attente perpendas velim, quæ Theophilus Raynaudus e Soc. Jesu Tom. VII. de retinendo titulo Immac. Concept. §. 8. n. 32. animadvertit, ac referuntur ab Eminentiss. Cardinali Lambertino Lib. 1. Cap. 42. n. 13. de Beatif. & Canoniz. *Neque, si Gregorius XV. dixit, velle se, ut omnes VIII. Decembris Festum & Officium peragerent sub nomine Conceptionis, sumptæ prout ea vox tunc sonabat, hoc est pro prima Virginis animatione, eamque Conceptionem proposuit pro Objecto Cultus Religiosi & laudabilis erga Deiparam Pietatis: consequens est, ut definiverit tamquam ex Fide Certum, quod prima Virginis animatio fuerit labis originariæ expers, & immaculata. Nam ad statuendam Conceptionem sic acceptam pro Objecto Cultus sufficit, ut Pontifici visum sit Pium ac Probabile, quod Beata Virgo semper labe caruerit, ejusque prima animatio fuerit immaculata. Et hoc est, in quo Adversarii vel ultro Cæcutiunt, vel Obturatos habent oculos, quibus perspiciant, quando definitur, Cultum alicujus personæ esse Licitum, & Religiosum, ac Pium, non idcirco statui ut ex Fide Certum, quod Persona, cui Cultus decernitur, sit Sancta, & collucens Gratia sanctificante. Potest enim Religiose ac Pie coli ex sola Certitudine Morali, aut ex Prudenti & Probabili Judicio, quod sit Cultu digna. Raynaudo etiam adhæret Natalis Alexander in Hist. Eccl. Sæc. Secundi Dissert. 16. §. 21. ubi ex institutione Festi ostendit, minime resultare Certitudinem quampiam in illius Objectum, & Piam Sententiam nondum Opinionis limites esse prætergressam. Accepisti a Raynaudo, posse Religiose ac pie coli Personam, cui Cultus decernitur ex sola Certitudine Morali: Quod de Sanctis canonizatis ab eo dici existimo; aut ex Prudentia & Probabili Judicio. Postremum hoc respicit Festum ipsum diem, & Sententiam de Immaculata Conceptione; utrumque enim Prudenter Ecclesia probavit,*

ac Festum sub ea significatione institutum laudavit; Pietatem quippe & Probabilitatem reperit in Scotistica Sententia. Recte propterea idem Raynaudus §. 7. dicit. *Pium esse ac Probabile, Conceptionem Deiparæ esse Immaculatam*, fatendo tamen, posse subesse *Falsum propositioni affirmanti, eam animationem fuisse Immaculatam*. Idem quoque infra fatetur, *ad statuendam Conceptionem sic acceptam, pro Objecto Cultus sufficit, ut Pontifici visum sit Pium ac Probabile, quod B. Virgo semper labe caruerit*. Ita vir doctissimus sibi persuadens a Gregorio XV. statutum Objectum Festi Conceptionis; sed simul agnoscens, non quampiam Sententiæ Scotisticæ Certitudinem causam aut occasionem dedisse Festo, neque ex Festo ipso derivari posse; & Piam nihilominus ac Probabilem esse cum Sententiam, tum institutionem Festi, uti summorum Pontificum Prudentia perspexit. Adjiciendum tamen fuerat, neque Gregorium XV. neque Alexandrum VII. ad universam Ecclesiam extendisse Objectum Festi Conceptionis, sed agnovisse dumtaxat, a Piæ Sententiæ sectatoribus celebrari hoc Festum secundum eandem Sententiam; neque interdixisse contrariæ Opinionis fautoribus idem celebrare sub subintellecto in mente nomine *Sanctificationis*. Quod præcipue animadvertendum est; nam falso hoc supposito nititur tota moles doctissimi Patris de Luca, quasi Romani Pontifices non Scotisticæ tantum, sed & contrariæ Sententiæ affectis indixerint celebrandum Conceptionis Festum sub una significatione *Præservationis Virgineæ*.

Ex his igitur intelligis, clarius quam antea tibi ostenderim, a scopo abluere Theologum istum, dum sibi ostendendum sumit, *Ecclesiam errare non posse, ubi Cultum præscribit religiosum & sanctum*, & ex Conceptionis Festo deducere se posse putat, Certitudinem eam effluxisse in Piam Sententiam, quæ Suspicionem omnem Falsi amoveat. Simul etiam intelligis, me in hisce commendare atque hætenus tutatum fuisse Prudentiam Romanorum Pontificum. Minorita vero tuus quid aliud agit, nisi ut eis Imprudentiæ non vulgaris notam tanto verborum molimine inurat? Da repetenti veniam. Si verum foret, Pontificem *errare non posse* in Cultus alicujus institutione sive permissione, non aliunde is hujusmodi Infallibilitatem haberet, nisi a Deo, & qua Pontifex & Vicarius Christi; nam qua Homo privilegium hoc, ut puto, minime sibi tribuit. Ergo ad *Fidei Dogmata* spectabit quodcumque illius judicium de *Cultu religioso*. Quum autem edixerint Romani Pontifices, Cultum Virgini exhiberi in Festo Conceptionis secundum Piam Sententiam, uti is dictitat: necessario consequi debet, non minus Festum, quam Sententiam de Conceptione ad *Fidei Certitudinem* esse referenda. En ergo immane dedecus Apostolicæ Sedis, quæ se habere ait Scotisticam Sententiam pro Pia ac Probabili dumtaxat, neque se voluisse aut velle contro-

Valdesii,

E

ver-

versam dirimere : quum tamen, si argumenta Minoritæ vim habent, Certa ea evaserit, ac Certitudine tanti ponderis, ut Falsum ibi suspicari amplius non liceat. Egregium profecto Pontificiæ auctoritatis patronum, quam quo plus extollit, eo turpius deprimit, expositamque Heterodoxorum cachinnis derelinquit. Quod si tuus ille non uno in loco ait, Mysterium Conceptionis nondum fuisse ineluctabili decreto ab Ecclesia constitutum, seque illius Certitudinem *Theologica Conclusione* tantummodo collegisse ; ex industria id factum, ne recta adversari videretur apertæ summorum Pontificum protestationi, cui tamen revera adversantur quæcumque is adfert, ut appareat, post Bullam Alexandri VII. Certam, immo Certissimam evasisse Piam Sententiam. Qua Certitudine, si superis placet, posita, is impetratu facile sibi persuadeat alterum Sanctæ Sedis decretum, quo Mysterium clariori luce Fidei Catholicæ dogmatis adjiciatur.

Hactenus pressis labiis ego silueram. Amicum virum interrogare tandem subiit, cur Apostolica Sedes postremo iudicio Quæstionem hanc nondum diremerit, neque ad dirimendum proclivis videatur. Tunc ille : Meum non est in abdita summorum Pontificum consilia penetrare. Hoc unum novi, siue aliquid illa decernat, siue a decernendo abhorreat, ejus Prudentiæ esse tribuendum ; ac propterea laudari non posse Magistrum tuum, quoties *Necessariam* decisionem hanc ait, hoc est ingenio suo leges imponere audet Prudentiæ Romanorum Pontificum. Tot jam Sæcula abierunt, ex quo ejusmodi concertatio fervet. Primus Sixtus IV. Pontifex Maximus Anno 1476. & 1483. ei frenum aliquod adhibere cœpit, tum Pius V. Paulus V. Gregorius XV. & Alexander VII. manus in eam injecerunt ; at ex iis nemo nodum huc usque solvit. Non certe politico consilio, uti Magister tuus audacter insinuare videtur, abstinnerint ab ejusmodi sententia, sed revera ex legitimis consuetæ suæ Prudentiæ motivis, uti ego arbitror, indecisam reliquere Quæstionem. Tantam sane gerit animi devotionem erga Beatissimam Dei Matrem Apostolica Sedes, tanta cura ad sedandas in Ecclesia discordias fertur, ut nisi gravis aliqua intercessisset causa, jam ex Cathedra pronuntiasset, & potissimum tot precibus Regum Catholicorum fatigata. Duplex autem causa, si mihi homunculo credendum occurrisse heic videtur : altera, nulla quæ appareat Christiani gregis Necessitas aut Utilitas ; altera iudicii ipsius, si res bene perpendatur, gravis difficultas. Ad primam quod attinet, siue fuerit siue non fuerit sine labe concepta Maria, nihil interest Ecclesiæ, uti tot alia in Scholis disputata, certo cognoscere. Grandi quidem ore Magister tuus pag. 44. in hoc epiphonema erumpit : *Jam vero Mariæ Conceptio & Immunitas non modo pertinet ad Religionem, sed etiam Fidei, gravissima capita proxime attingit, hoc est naturam & proprietates originalis Peccati occasionem*

*sionem Incarnationis, Dignitatem Deiparæ atque præstantiam. Res igitur est maxime digna Ecclesiæ judicio. Verum gravissima hæc sanctæ Religionis dogmata, notissima, & passim deprædicata, constant ex apertissimis divinarum Literarum locis, & ex concordi Traditione Patrum. Ut ea discamus, aut credamus, num opus est noscere, fueritne an non maculæ Originalis expers Virgo Sanctissima? Apage. Jamdiu Johannes Gersonius, Theologus eximius, quamquam Piæ Sententiæ & is addictus, in Tractatu de Propositionibus ab Episcopo hæreticandis, inter Propositiones ad Fidem non pertinentes, minime scandalosas, & quarum potest sine periculo Veritas vel Falsum ignorari, hanc etiam recensebat: *Virgo Maria fuit concepta in Pccato originali. Quia apud maximos Doctores in Theologia, non corruptos affectu vel intellectu* (cujusmodi nescio an dicendus sit Theologus tuus) *judicantur Probabiles, neque scandalizant, nec Oportet eas scire ad bene vivendum, vel credendum.* Postremum hoc esse judicium omnium vere doctorum mihi persuadeo, qui *non corrupti affectu vel intellectu* rem intime norunt, & sincere expandunt. Neque aliter visum fuisse Sancto Pio V. Pontifici Maximo, satis illius hac de re Constitutio prodit. Eminentiss. vero S. R. E. Cardinalis Gottus Tom. I. Cap. IX. §. I. de Vera Christi Ecclesia, controversiam memorans de Conceptione Deiparæ adhuc vigentem, ait: *Pendente questa Controversia si sono fatti più Concilj, e niuno l'ha mai determinata: onde è segno, che non è giudicata materia di Fede.* Quid est ergo, quod Doctor tuus pag. 16. sententiam hanc in medium adfert: *Nullus igitur error cadere potest in Pontificem Maximum, & Ecclesiam, cum facienda præscribit & facit, quæ ad Mores pertinent, atque æternam salutem?* Nihil hoc certius, immo nullum est efficacius telum ad confodiendam Hæreticorum novitatem atque proterviam. Dogmata statuuntur de rebus revelatis; Opiniones itidem perversæ spectantes ad Mores proscribuntur. Peculiari afflatu in his Deus Apostolicæ Sedi & Ecclesiæ semper adstabit, ne Errori sit locus. At quorsum hæc ad præsentem Quæstionem? Num ad æternam Christianorum salutem aut utile aut Necessarium est rescire, fueritne an non concepta Virgo sine labe originali? Numquid hujusmodi notione indigemus ad Mores? Et quod est ad Cultum obsequiumque nostrum erga Deiparam, ad illud innumeræ nos rationes, eæque certissimæ, impellunt, etiamsi Deus Mysterium Conceptionis minime revelaverit. Quum Matrem Dei dicis, omnia dicis. Itaque a Theologo tuo ista commemorantur, quæ nihil ad rem in præsentia faciunt, ac tantummodo fallere possunt incautos. Is enim alibi hoc est pag. 22. *Sciolos quosdam ex eorum grege, qui politici nominantur, sibi fingit veluti docentes, Ecclesiam in Morum doctrina eorum, qui ad salutem necessarij sunt, falli non posse, in ceteris posse.* Tum contendit,*

ne in utilibus quidem statuendis falli posse Ecclesiam. Sed vix est ut credam, Theologo alicui excidisse umquam adeo crudam sententiam; & parcas velim, si dixerò effatum istud sine ulla causa sciolis iis politicis mihi ignotis, a Theologo isto imputari. Is enim nulla heic distinctione utitur, quæ tamen summopere necessaria est. In Moralibus actionibus ad salutem æternam non necessariis quidem, sed tantum utilibus præscribendis, Errori minime obnoxia est Ecclesia. At in Factis, a Revelatione minime pendentibus, quamvis utilis foret Certa eorum notitia; uti sunt Reliquiæ, Miracula, atque alia hujusmodi, Infallibilitatem minime sibi tribuit Ecclesia. Nihil vero exempla a Theologo tuo producta ad rem nostram faciunt. Agimus de Conceptione Virginis, hoc est de Facto, quod Ecclesia statuere sine errore potuerit, siquidem a Revelatione aut per divinos Libros, aut per Traditionem, haberi possit, num revera Deus prærogativam hanc Virgini concesserit, an negaverit. Quænam vero utilitas ad salutem æternam, atque ad Mores Populi Christiani ex hujusmodi definitione emanatura esset, quum vacabit, a te lubenter accipiam.

Ad Judicii atque definitionis difficultatem nunc venio. Inter plerosque Fidelium jam inolevit persuasio sive opinio (quippe contra hincere palam nemo audet) Certam adeo evasisse Sententiam de Immunitate Virginis ab originali peccato, ut de hoc amplius disputationi nullus relictus sit locus. Hoc Populo passim denuntiatur vel ab iis, qui interrogati nullum fortasse solidam rationem assertionis hujus adferre possent. Qui vero ipsa Apostolicæ Sedis decreta perspecta habet, aliter judicet oportet; neque tu, ut arbitror, secus judicabis. Rursus, si audimus Theologum tuum pag. 79. *Ad hanc causam discutiendam plus laboris ac diligentiae collatum, quam fieri soleat in Vita & moribus dijudicandis eorum, qui Ecclesiæ decreto sunt consecrandi: atque adeo de Pia Sententia pronuntiari illud posse: Constare de merito, ac procedi posse, quando Sanctissimo placuerit, ad definitionem.* Tum Consultoris munus apud Apostolicam Sedem ille arripiens, pro sua singulari Prudentia regiam eidem viam suggeris, qua ad Controversiæ decisionem sit procedendum. Satis est, inquit ille, *paucis Theologis negotium committere* (quod & in libello supplici a Clemente XII. antea per Catholicum Regem petatum fuerat) *qui non causam præfrigeratam de integro recognoscant* (nam hæc in Scotistarum Libris ad Certitudinis apicem deducta jam fuit, & præsertim in Libro Patris de Luca) *& an sit definienda, in dubium revocent* (hæc enim definita jam videtur, nam, ut is ait, pag. 93. *Nulli sunt Patres, aut fere Nulli, qui non Piæ Sententiæ adstipulentur*) *sed qui duorum, quæ proposuimus, alterutrum eligant; hoc est videant inter se, ac Pontifici exponant, Conceptionis*

nis *Mysterium* *sitne* *definiendum* *ut* *res* *de* *Fide*, *an* *ut* *Certa* *infra* *Fidem*, *seu* *Certitudine* *aliqua* *infallibilis* *Veritatis*. Adeo sapientis hominis consultationi miror cur additum non fuerit, paucos illos Theologos seligendos esse e Scotistica Schola; quippe nullus præter eos certam rationem exerere potest, cur non amplius dubitandum sit, & causa hæc *sit definienda*. Sed ut serio agam, ajo, consilia hæc omnia, sive tentamenta, ut vulgari verbo utar, excogitata esse in perniciem Prudentiæ & Dignitatis Apostolicæ Ecclesiæ. Nam primo, fueritne Virgo, an non, immunis in Conceptione a macula originali, ex iis Factis est, quæ Sancta Sedes & Ecclesia decidere potest, sitne de Fide, an contra Fidem, quia & hoc potuit revelasse Christus Dominus in sacris Scripturis, aut per Traditionem ad nos usque transmittere; aut necessario deduci fortasse potest ex certa aliqua divinorum Librorum sententia, aut ex legitimæ Traditionis doctrina. Si forte Revelatio hæc desit, ad quam colligendam & statuendam peculiare auxilium suum pollicitus est Deus Ecclesiæ suæ: nulla alia ratione potest eadem Ecclesia, sive Petri Sedes, ad *Certitudinem infallibilis Veritatis* evehere Piam Sententiam, quum neque a lumine naturæ, neque e concordia Theologorum (eos enim heic discordes habemus) neque ex imaginatione hominum (quis enim *Consiliarius* Dei fuit, ut ait Apostolus? *quis affuit in consilio Domini*, ut inquit Hieremias?) elici possit tanta Certitudo illius Sententiæ, ut Falsum in ea suspicari non liceat. Reliquum igitur est, quoties fundamenta forte deessent ad referendum inter inconcussa Fidei Dogmata Piam Sententiam, ut eam Deus revelasse noluerit, atque eadem pergat esse tantummodo Pia & Probabilis, qualis hætenus fuit. En ergo ab eo non satis recte consultum Prudentiæ & Dignitati Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qui ab ea statuendam curat ejusmodi Sententiam, si non *Certam de Fide*, saltem *Certam infra Fidem*, *seu Certitudine aliqua infallibilis Veritatis*; & nihil pensi habet, an hostium irri- fioni exponat Matris nostræ judicia, dum voti sui compos fiat.

Pejora tamen molitur novus iste Sanctæ Sedis Consiliarius, dum non dicam Romano Pontifici, sed Christiano universo Populo persuadere vult, longe majori labore & diligentia pertractatam fuisse Quæstionem hanc, quam fieri soleat in processibus de Canonizatione Servorum Dei, eamque in tanto lumine jam collocatam, ut pronuntiari jam possit: *Constare de meritis*; nullumque amplius de ea instituendum esse examen, sed tantummodo pronuntiandum de illius *Certitudine*. Tu hæc audiens minime animadvertis; animadverto quidem ego, concedere hæc in maximam Sanctæ Sedis injuriam, atque in universi gregis Christiani illusionem. Si, uti supponitur, tanta luce Veritatis donata jam fuit Pia Sententia, ut eam

supe-

superet, quæ ex processibus pro Canonizatione Sanctorum resultat: nonne culpandi aut negligentiae, aut inscitiae, aut parum laudandi alicujus affectus summi Pontifices, qui adeo exploratam illius Veritatem adhuc suppressam incertamque volunt, aut sinunt? Sin vero, uti credendum est, post tantam diligentiam tantum lucis nondum in hanc Sententiam inlatum fuit, ut Romani Pontifices rite eandem decreto suo firmare possint: jam sentis, quanto dedecore hic tuus Romanam Ecclesiam aspergat, quæ Sanctos in Cælitum album infert, quamquam non tanto *labore ac diligentia* utatur *in vita*. *Quamobrem* eorum *dijudicandis*, quanta hætenus adhibita est *ad discutendam causam Conceptionis*; & ab ista nihilominus dirimenda alienam se prodit. Sed abeant hujusmodi præstigiæ. Apostolica Sedes aut numquam ad solenne plenumve examen controversiam de Conceptione Virginis vocavit; aut si deduxit, id unum vidit, quo Minoritæ tui nimia confidentia confundatur. Scilicet nihil aliud invenit, nisi Scotisticam Piam tantummodo ac Probabilem esse, non vero Certam: alioquin eam pro suo erga Deiparam devoto ac filiali obsequio Certam quoque pronuntiasset. Rursus vidit, Thomisticam quoque Piam ac Probabilem esse: alioquin eam aut hæreticam, aut falsam, aut erroneam, aut scandalosam, aut piarum aurium offensivam denuntiasset. Restat ergo, ut hujus Quæstionis examen instituerint uni Scotisticæ Opinionis affectu, atque immenso labore, & diligentia majori, quam quæ ad consecrandos Dei Servos adhibetur, suam demum Sententiam ex cerebri sui sacrario deduxerint ad *Certitudinem infallibilis Veritatis*. Contine nunc risum, si potes, dum audis, Scotistas tuos partis simul & Judicis sibi munus arrogasse; atque nunc edicere Fidelium gregi, nullo amplius examine heic opus esse; Sedemque Apostolicam tantorum virorum fide fretam, causam hanc *præfigeratam de integro* minime debere *recognoscere*; sed eis dumtaxat victoriam clausis oculis adjudicare. Et nisi fateberis, insidias heic frustas Prudentiæ Romanorum Pontificum, & Sanctæ Sedis decori, ego te obtusi ingenii arguere nequaquam verebor.

Continuato deinde sermone agebat: Immo nusquam & numquam accuratissimi examinis tanta necessitas fuit, quam in præsentī controversia, si quando eam sibi dirimendamsumeret Pontifex Maximus. Constanter enim ajo, causam hanc adhuc pendentem, tanto animorum æstu, tot imposturis, tot sophisticis rationibus, ac falsis interpretationibus ab utraque parte fuisse per plura Sæcula agitatum, ut qui eam nunc attingat, in ambages ac prærupta innumera se conjectum illico sentiat. Neque mirum, ubi vigent acerrima studia partium, & dum quisque Gloriam Dei, & Virginis Sanctissimæ, ac Veritatis causam se unice tueri arbitratur, minime animadvertit, se ab aliis turbulentis affectibus in aciem præ-

præripi. Agitur heic de laurea Ingenii, de gloria Ordinis, ac Nationis. Ab internis hisce vehementibus animi perturbationibus agitati viri docti, sub Religionis, siue majoris Pietatis obtentu, nulum lapidem non movent, ut si non triumphum, orationem saltem consequantur. Hinc persuadere sibi & aliis, non de re levis momenti, sed de negotio omnium gravissimo disputari. Inde Reges, Academias, & Populos commovere. Interim uberior laus Ordini & Genti, & in æmulos invidia speratur. Et quandoquidem Prudentia summorum Pontificum a duobus ferme sæculis obstruendum os uni parti laudabili consilio censuit, ut tumultibus ac seditionibus esset finis: latior campus alteri parti apertus fuit ad effundendum quidquid sibi liberet, & ad suadendam Certitudinem Sententiæ suæ, absque metu adversariorum, quibus silentii frenum jamdudum fuit injectum. Itaque si quando solenne judicium Sancta Sedes de hujusmodi Quæstione institutura foret, petas velim a Magistro tuo, an æquiores, & Prudentiæ summorum Pontificum magis conformes dicendæ essent conditiones, quas ego subnectam, non uti Consiliarius Sanctæ Sedis, sed uti unico Veritatis zelo ductus, quam animosi Minoritæ consilium de omittenda prorsus cognitione causæ, & de statuenda e vestigio Certitudine Piæ Sententiæ, labore tantum converso ad decernendum, qualis sit ejusmodi Certitudo, talis tamen semper futura, quæ dicenda sit *Certitudo infallibilis Veritatis*.

Jam constat inter Theologos, potuisse Deum finire, ut Maria cum originali labe conciperetur, & potuisse etiam eandem præservare. Ex geminis hisce statibus uter Virgini contigerit, non aliunde nos possumus ediscere, nisi a Revelatione Dei, si qua est, quæ innotescat vel ex divinis Literis, vel ex legitima Sanctorum Patrum Traditione; cum ex intellectu nostro elicere velle, quæ in rebus non necessariis fuerit Voluntas Altissimi, ad temeritatem interdum accedat. *Quis enim homo (rursus dico) poterit scire consilium Dei? Aut quis poterit cogitare quid velit Deus?* Sap. IX. 13. Propterea Gersonius T. I. pag. 452. rigide improbat ita ratiocinantes: *Christus potuit hoc vel illud facere in gratiam Matris suæ. Et hoc decuit ipsam facere, quia decuit eam Matrem honorare. Ergo sic fecit.* Itaque si umquam pertractanda foret causa hæc ante summum Pontificem, nulla dubitatio est, quin fieret in judicio contradictorio, & parte altera adversante audita, uti factum fuit in celebri controversia de Auxiliis, & quotidie fit in processibus de Canonizatione, quibus interest, & quæcumque objicienda sunt objicit Fidei Promotor, siue Advocatus Fiscalis. Nihil enim tam grande ac delicatum in Ecclesia Dei, quam condere decreta Fidei, & quæ intellectum & conscientiam obligent. Ita vero ha-

Et enus

stenus Ecclesia semper se in tam gravi negotio gessit, ut numquam Dogma aliquod divina Fide credendum statuerit, quin meminerit secundum Apostoli Petri præceptum Ep. I. Cap. III. 15. se debere esse *paratam semper ad satisfactionem omni poscenti rationem* de suis decretis, ea ostendendo innixa Revelatione scripta in sacris Libris, aut ad nos per Traditionem Patrum sanctorum transmissa, aut e certis Religionis sacratissimæ documentis rite deducta. Itaque primo perpendenda sunt ea Scripturarum sacrarum loca, quæ tot Theologi, ac tuus etiam pro Pia sententia adfert. Atque is sane pag. 59. Lectorem monet, *temeritatis intolerandæ* esse dicere, *Scripturæ loca in sensu literæ non favere sententiæ suæ*, postquam in Evangelio Maria appellatur *καταρτισμένη*, *Gratia plenam*; & in Canticis Canticorum de ea dicitur: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*. Videndum, inquam, an tantum lucis ex Græca illa voce emanet, ut tuto inferri inde possit Conceptionis Marianæ Immunitas, quum Sanctificationi præcedenti eadem quoque aptetur; & an umquam Ecclesia usa fuerit sensu Allegorico, Tropologico, & Anagogico ad fundandum Dogma Fidei; certum quippe est, secundum Literam non spectare ad Virginem sanctissimam verba illa Canticorum. Secundo expendenda sunt Scripturarum loca a contrariæ Opinionis sectatoribus producta, ex quorum literali sensu videtur inferri posse, Mariam cum reliquis hominibus peccasse in Adam, & Redemptione indiguisse. Quum vero nonnullæ probabiles rationes concurrant, cur ab illa universali lege excipienda videatur Deipara: tertio loco consulenda est sacra Traditio, ac diligentissime scrutari opus est, noverintne & prædicarint Sancti Patres ejusmodi exceptionem, an contrarium potius ex eisdem colligatur. Atque heic animadvertendum, sub nomine Sanctorum Patrum, quum agitur de colligenda Traditione divina Dogmatum Christianorum; proprie eos venire, qui per sex priora sæcula, post Christi Domini Ascensionem in cœlos sanctitate vitæ, & ubertate doctrinæ floruerunt, & custodes ac testes fuere Dogmatum a Christo & Apostolis ore traditorum Ecclesiæ suæ. Eorum chorum claudunt Gregorius Magnus Romanus Pontifex, & Isidorus Hispalensis Antistes. Reliqui dicendi quidem Sancti, qui deinceps vixerunt, ac Theologi, non vero Sancti Patres, quoties de haurienda eadem Traditione cura est nobis, & quamquam appellare velis Sanctos Patres & istos (neque enim id facere quisquam prohibetur) certe eorum auctoritas, etiamsi non levis &c. non levis pretii & usus sit in Theologia, in comparatione tamen priorum Patrum minor est; eorumque Traditio, utpote ab Apostolorum temporibus remotior, non ejus est ponderis, atque Patrum antiquorum; & nulla etiam foret, si forte veterum dictis adversaretur; aut dubia, quo-

ties facta narrant, quæ Veteres minime noverunt, & si novissent, minime tacuissent.

Igitur ad rite hauriendam in hujusmodi, atque in aliis Fidei negotiis Traditionem Patrum, mecum ut puto, concors eris: primo abjicienda esse, quæcumque dubia, interpolata, aut supposititia Sanctorum scripta, quæcumque imposturæ, quæcumque loca abs re in causam istam adducta hætenus fuere. Multaque sane ex his offendimus in Libris utriusque partis. Seponendæ præterea quarundam piarum mulierum Revelationes, quarum nulla unquam ratio habita est in Ecclesia Dei, ubi de stabiliendis iis, quæ credenda sunt, actum fuit; atque heic præcipue cavendum, quando novimus contrarias hac de re Revelationes in aciem venisse. Reducta ad unos germanos ceterosque Sanctorum Patrum Libros inquisitione Traditionis, ad controversiam hanc pertinentis, sollicite considerandum est, num illi faveant Piæ Sententiæ, an non; & an prærogativam hanc, sive ejus Certitudinem, quum opus erat, minime revelaverint; nam si eam ipsi revera ignorasse deprehenduntur, hæc ipsa ignoratio species Traditionis est contraria Scotistis. Utique insurgit Theologus tuus pag. 28. in ea verba erumpens, quæ terrorem incutere posse videantur vel ipsis Judicibus sacris, dum inquit: *Est Mendacium Impudentissimum dicere, priscos Patres, & Ecclesiæ Doctores a contraria parte stetisse &c. Ridendi sunt, qui non jam Patres, sed Patrum larvas ostentant, tamquam terricula imperitorum.* Utinam ab hisce, aliisque hujusmodi parum honestis verbis is abstinuisset, ne in caput suum reciderent, si forte post diligentem inquisitionem constaret, non larvas Patrum, sed Patres ipsos ab admittenda Certitudine Piæ Sententiæ longe abesse. Quamquam quid ajo? Pater de Luca ejusmodi periculo jam sententiam Piam eripuit, inquiens pag. 96. *Si Mystrium Apostolica Sedes aliquando definiat (quod ad istorum refrænandam audaciam Neesse est) qui prædicabit, prohibita esse de hoc ipso argumenta Cajetani, Turcremata, & aliorum Opuscula; in iis Auctoribus Patrum nomina & dicta, vel esse omnino supposititia, vel dolo malo depravata, vel ad causam non pertinentia, is profecto Verissima prædicabit.* Stupens hæc audio. Hætenus Romani Pontifices, sive Ecclesia, censuere, decreta Fidei inniti debere sacris Libris, & sententiis Sanctorum Patrum. Vires suas perspectas minime habebant. Animoso pede ad decernendum deinceps procedant. Tametsi adversantia suis decretis postea apparerent dicta Patrum, hæc supposititia, depravata, inepta appellare oportebit. Theologo huic proinde ingentes gratiæ habendæ, quod rem tanti momenti, antea nemini excogitatam, detexerit, & usu recipiendam edixerit; neque enim

Valdesii. F quid.

quidquam periclitaturam esse, ita se gerendo Romanæ Ecclesiæ Prudentiam, immo & Infallibilitatem, is vadem se offert. Posceret autem locus, ut quando eruditus iste Theologus §. 19. pro Pia sententia commemorat *Origenem*, & Sanctos *Augustinum*, *Fulgensium*, *Hildepbonsum*, & quosdam Græculos, quos tamquam luculentiores testes pro eadem sententia ipse selegit, ad examen ego revocarem. Sed pro reverentia erga decreta Pontificum libens abstineo. Erit hoc munus Apostolicæ Sedis, si umquam examen istud instituere velit.

Interea æqui rerum æstimatores fatebuntur, si quando decretorium iudicium instituatur de Conceptione Virginis, omnia ab utraque contendendum parte allegata, severo examine indigere; & parum laudabile consilium offerri Prudentiæ Romanorum Pontificum ab eo, qui negat retractandam causam, ac sine ulteriori examine procedendum esse ad definiendum, qualis dicenda sit *Certitudo Piæ Sententiæ*, *Certitudinem* tamen hanc futuram esse *infallibilis Veritatis*; quod ubi accideret: quid ultra deesset, ut hæc Sententia ad Fidem pertinere crederetur? Modeste sane loquutus fuisse videbatur Libellator, scribens, Ecclesiæ sententias *deberè esse conformes Sacræ Scripturæ, vel Traditioni Patrum. Sed sententia de immaculato Virginis Conceptu non est Expresse conformis Sacræ Scripturæ, quia auctoritates, quæ in illius favorem adducuntur, in sensu literali hoc non exprimunt, sed detorqueri debent ad sensum accommodatum, qui non est regula definitionum Ecclesiæ. Nec est Traditioni conformis: quia de hoc Mystério primo dubitatum est, & in primis Ecclesiæ Sæculis, a quibus Traditio oritur, altum fuit silentium de Virginis Conceptione.* Quid in his verbis adverbium *Expresse* significet, tu satis intellexisti. Quid vero Pater de Luca? Non ausum Libellatorem ait *in majori propositione repetere illud Expresse, quod est positum in minore*, ut falleret incautos dissimulando. Tum vero sibi fingit propositionem hanc, scilicet: *Nihil esse definiendum, nisi quod est expresse conforme Sacræ Scripturæ, vel Traditioni Patrum; eamque hæreticam, vel hæresi proximam appellat.* Atqui hoc minime dixit Libellator. Nil refert. Ex regulis Logicalibus hoc dicere ille debebat. Tum, ut ostendat Propositionis a se efformatæ virus, ait, secundum illam argui posse erroris Tridentinum Concilium, quod in Canonem retulerit *Libros Tobiae, Machabæorum, & Sapientiæ; de iis enim contentio pertinax olim fuit; nec ullus Liber Divinus, nec vero certa Traditio Expresse demonstrat, Libros eosdem esse Divinos.* De propositione, quam nuper audisti, quidquam differere mihi non est in præsentia animus; sed quidem ajo, inopportuna & incongrua ab eo proferri ad præsentem causam, immo inconsulte, (ne graviore vocabulo utar) ipsum esse loquutum de Tridentino Concilio, quasi

Patres

Patres ii sine valido & expresse Traditionis suffragio Libros eos in Canonem Catholicæ Ecclesiæ retulerint. *Tobiæ* Librum uti Sacrum & Canonicum agnovere Sancti Cyprianus, Basilius, Ambrosius, Augustinus, Concilium Hipponense Anni 393. Innocentius I. & Gelasius I. summi Pontifices, ut alios omittam. Neque dissentit S. Hieronymus. *Macchabæorum* Libris auctoritatem quoque conciliarunt Origines, Tertullianus, Cyprianus, Lucifer Calaritanus, Hieronymus, Augustinus, Concilium Carthaginense III. Innocentius I. & alii. Denique *Sapientiæ* Librum uti Hagiographum laudarunt Iustinus Martyr, Origenes, Tertullianus, Cyprianus, Eusebius Cæsariensis, Concilium Sardicense, Basilius, Hilarius, atque alii complures. Videat ergo Pater de Luca, an Prudentiam & Eruditionem suam deceat ea proferre, quæ Catholicam Ecclesiam lædere possunt, ac si ex arbitrio, & non ex auctoritate certa Traditionis, in Canonem memoratos Libros retulisset, & quæ simul suæ causæ nihil prodesse queunt. Exerat ille, si potest, tot ac tales testes Traditionis faventis Piæ Sententiæ, quales Tridentina Synodus ad ea efformanda decreta adhibuit: & tunc in eandem Sententiam Ecclesia, nemine refragante, firmissimo decreto concedet. At si forte constaret, Sententiam illam non satis conformem esse Sanctorum Patrum Traditioni, certum est mihi, nullum ei sperandum esse, dum Mundus stabit, Romanæ Ecclesiæ propitium peremptorium decretum.

Hoc unum nos interea concludamus. Pia, Probabilis, Laudabilis est eorum Sententia, qui Immaculatum Conceptum Deiparæ tribuunt. Hoc & ego lubentissime amplector. Verum Sententia hæc nondum ad Certitudinem assurrexit, neque aliud quidquam tenuit hætenus, & tenet Romana Ecclesia. Certitudo, quam nobis deprædicat iste Theologus, atque alii ante eum præcipue ex Festo Conceptionis, secundum Piam Sententiam ab Apostolica Sede probato, haurire se posse putarunt, ex eorum ingenio prodit, cui quidquid affectus summopere desiderat, nullo negotio verum & sanctum videtur, argumenta deinde fabricando, quibus etiam ceteris idem persuadeatur. Cresconium Donatistam hac de causa S. Augustinus (Lib. IV. Cap. 37. contra eundem) ridebat inquit: *Degradatio mira prædicantium hominum, non iam ut vetus proverbium fertur: Quod volumus, Sanctum est; sed etiam Quando volumus, & Quamdiu volumus.* Non ex Cultu religioso determinatur Objectum, sed contra ab Objecto determinatur Cultus. Da mihi Objectum Cultus Certum ex Revelatione scripta, sive non scripta per Traditionem: Cultus quoque Certissimus erit, atque ad Fidem spectabit. Sin Objectum tantummodo Pium est, & unius Prudentiæ legibus obnoxium, ejusmodi quoque erit Cultus; recteque semper Ecclesia agit, dum Probabile Objectum inveniens, Cultum Probabilitate eadem innixa constituit.

Neque enim Prudentia deest Probabiliter operanti in rebus, de quibus Certitudo haberi non potest, nullaue Certitudo, aut major Probabilitas contra militat. Propone tibi Festos dies S. Annæ, & S. Joachimi. Quandoquidem S. Epiphanius Hær. LXXIX. *Joachimi & Annæ* meminit, eorumque apud Græcos antiquissima erat memoria, & festus dies, idcirco Latina quoque Ecclesia prudentissime eorum Natalem diem in Sanctorum Fastos invexit; & nos Prudenter cum illa memoriam eorum colimus, ac temere contemneremus. Eadem dicas de Objecto Festi Præsentationis, & Assumptionis B. Virginis, quotiescumque legas, quæ de varia illius origine Eruditi viri adnotarunt. Pie tamen ac prudenter dies illi Festi inveci fuerunt, & pie simul ac prudenter a nobis coluntur. Scribit certe Minorita pag. 36. a Cardinali Baronio in *Martyrologio Romano Traditionem de Præsentatione tamquam Certam proponi*. Id apud Baronium non legi. Sed hujus Traditionis Certitudinem æquius nos expectabimus ab eruditione Theologi istius. Si id ei minime succedat, ac potius inverso ordine dicere pergat, ex institutione Cultus Præsentationis Objectum ipsum evasisse Certum: sciat, se exponere Ecclesiam nimis insultibus inimicorum. Quei enim nos illius Infallibilitatem in ejusmodi factis tutabimur, si legitima Traditio desit?

Igitur vela tandem colligamus. Piam, Probabilem, Laudabilem una cum Apostolica Sede, & reliquis Ecclesiis, agnoscimus Sententiam tribuentem Deiparæ Immunitatem a culpa originali; Piumque, & Probabilem Festum diem, & Cultum illius secundum eandem Sententiam prudenter institutum celebramus. *Sanctam* quoque ac *Dignissimam* Conceptionem Virginis merito appellamus, quia aut *Præservata* cum Scotistis, aut *Sanctificata* cum Thomistis in Conceptione creditur. Certitudinem autem *Præservationis* quicumque ex eodem Festo invehere vellent, contra mentem ipsius Apostolicæ Sedis id faciunt, ac principiis innituntur, argumentaque conflant, quæ si consisterent, jam contradicentes sibi haberemus Romanos Pontifices, qui Quæstionem hanc indecisam atque incertam relinquunt; prætereaque omnes Catholicorum Ecclesias, atque ipsam Romanam, conjiceremus in immensas & inextricabiles lites de Festis Sanctorum, de Reliquiis, de Imaginibus, de Breviario, ac de aliis ad eundem Cultum Sanctorum pertinentibus. Quod periculum non satis perspiciunt, qui unum sibi negotium statuunt, nempe ut Sancta Sedes Sententiam hanc Piam, atque etiam altera Probabiliorem, ad Certitudinis gradum evehat. Nam quod est ad gloriam Sanctissimæ Virginis, num indiget illa hujusmodi decreto, ut sit supra ceteras meras creaturas beata, benedicta, & invocanda, utpote omnibus Virtutibus, donisque cælestibus ornata, & electa a Deo ad ineffabile Mysterium Incarnationis complendum, & pariendum om-

omnium Salvatorem Christum Dominum ? Hactenus me ostendisse tibi arbitror, a Prudentia Ecclesiæ pendere, quæcumque a Revelatione scripta aut tradita haberi non possunt; hæc omnia Prudenter ab ea peragi, atque præscribi: quod ad ejus Dignitatem tuendam satis est. Quamvis de veritate Sancti alicujus, aut cujuscumque sacri Corporis, aut de aliis ad eundem Cultum Sanctorum spectantibus, dubitatio insurgere possit: nihil detrimenti ex his in Fidem & immobilem arcem Religionis Catholicæ redundat. Contra dicendus est male consulere Apostolicæ Sedis Dignitati, ejusque Infallibilitatem in discrimen adducere, quisquis ab ea petit, ab ea sperat sine prævio accurato examine causæ, judicium sive Decretum de Certitudine Piæ Sententiæ. Jam hæc ipsa a tot annis triumphat; una deprædicatur, silentium contrariæ Sententiæ assertoribus religiose observantibus. Attamen tanta hæc pro nihilo habentur, nisi ad Certitudinem, quam sibi fingunt in ea Sententia, accedat Sanctæ Romanæ Ecclesiæ decretum. Numquid igitur se plus sapere arbitrantur, quam ipsa Sancta Sedes? Jam pæne trecenti effluxerunt anni, ex quo controversiam hanc ad suum Tribunal advocarunt Romani Pontifices. Nullum ex iis mihi ostendas, qui in promovenda Pietate erga Deiparam cum Prædecessoribus non certarit & certet. Catholici quoque Reges nihil non egerunt, ut lis dirimeretur, spe ducti, immo fiducia certæ victoriæ. Nihil tamen hactenus impetratum. Cur quæso? nisi quia potentissimæ rationes Prudentiam summorum Pontificum ab ejusmodi decreto avertebant. Hæ autem adhuc vigent; neque enim novimus antiquis veri similibus rationibus, quæ Probabilem efficiunt Piam Sententiam, additum quidpiam grande fuisse postremis hisce temporibus, quo Certa eadem reputanda sit. Credendum pariter est, minime Ecclesiæ posse placere, dum tanto favore Piam Sententiam prosequitur, si quisquam hujusmodi favore & libertate sibi relicta, & silentio aliis indicto, abuti velit in dedecus & perniciem ipsius Ecclesiæ. His dictis finem loquendi fecit Romanas Abbas. Tum ego rogare, ut mihi chartas illas, in quibus ordo disputationis, & Auctorum verba adducta continebantur, commodaret. Is minime negavit. Inde vero hæc ego subcissivis horis expressi, & ad te, amantissime Azevede, scripta volui. Quæ tua nunc de hujusmodi contentione sententia sit, nisi mihi significaveris, violata necessitudinis nostræ officia iratus conquerar. Vale.

Neapoli XI. Kal. Aug. MDCCXL.

Nobili & doctissimo viro D. Gregorio Azevedo Ferdinandus
Valdesius S. P. D.

EPISTOLA QUINTA.

NON semel ad te scripsi, amantissime Azevede, quo plausu a nonnullis, & vicissim quanto strepitu ab aliis, exceptus fuerit Antonii Lampridii Liber *de Superstitione vitanda*. Egomet (sincere fatebor) dum sæpe atque intense illius argumenta expenderem, me tandem ad ejus sententiam adjunxeram; atque uti in eam persuasionem descenderam, adhuc Certitudine carere Sententiam, alioqui Piam, faventem Immaculatæ Conceptioni, ita mihi firmissime persuasi, minime licere pro illius tutela sanguinem & vitam obligare. Attamen quum ingenii mei viribus parum fidere consueverim, die quadam ad Cœnobium S. Mariæ novæ me contuli, doctissimum virum Patrem Johannem de Luca rogaturus, ut ediceret, rectene ego cum Lampridio sentirem, an cum illo incaute errarem. Inane iter suscepi. Nuntiavit mihi ex religiosis iis viris quidam, Patrem de Luca jampridem Romam evolasse; spe, immo fiducia præmii adductum, debiti utique viro, qui tam nervose pro Immaculata Conceptione steterat, nullumque amplius locum controversiæ reliquerat. Quod minimum contingere potest, agebat ille, Episcopalis Cathedra in hisce partibus eum manet; aut aliqua saltem illustris Ecclesia in Infidelium regionibus ei procul dubio regenda tradetur. Omnia piis illis viris gratulatus, ego inde abii, animo tamen recogitans, fieri non posse, quin aliquis, immo plures, Librum Lampridii ad trutinam revocarent, unde mihi lux speranda foret. Jamque ferebantur nonnulli calamum arripuisse, molesto nimis homini diem dicturi.

Nihil interea imminutum fuerat de amica consuetudine, seu potius necessitudine, quæ inter me, & Abbatem Romanum intercedebat. Proxime igitur præteritis diebus quum apud eum essem, ita me est alloquutus. Nondumne vidisti Prologum Galeatum Patris de Luca? Tum ego: quidnam ais? Ad hæc ille: Nuper in hac Urbe e typis erupit Prologus iste, & quidem adversus Lampridium, Voti Sanguinariî damnatorem. Hæc ego: Opusculum istud si tenes, ne mihi quæso diutius occultum velis. Vix hæc dixeram, quum ille mihi obtulit, inquiens. Non Opusculum, sed quidem unum chartæ folium habeto; tam paucis enim lineis fortassis arbitratus est Minorita tuus, se posse non brevem Lampridii Librum de-jicere, aut saltem asseclas suos continere, ne repente a se deficientes in adversarii Scriptoris opinionem ruant. Quæ ibi scripta erant, con-

confestim legi. Tunc ad me conversus Romanus Abbas, quid inde collegerim sciscitatus est. Equidem, aiebam, video, sublestæ fidei Lampridium arcessi, quod in adferendis verbis Bullæ ab Alexandro VII. Pontifice promulgatæ, ubi agitur de Cultu Virginis *secundum Piam Sententiam* instituto, hæc præterierit : *post ipsius Cultus institutionem numquam immutato*. Quippe his Pontifex docet, Ecclesiam Romanam numquam Cultum immutavisse Conceptionis Deiparæ eum, quem Sixtus IV. instituerat. Piaculum vero is censet omisisse, quæ Pontificis mentem in hoc Mystério colendo, atque adeo Romanæ Ecclesiæ, hoc est Catholicæ, testarentur. Ita ego. At Romanus Abbas. Hujusmodi querela nihil ineptius excogitari posse mihi videtur. Anno 1714. Lamindi Pritanii (idem est atque Antonius Lampridius) Liber *de Ingeniorum moderatione* primum prodiit. Anno tantum 1729. Theologicam Dissertationem eidem Candidus Parthenotimus opposuit. Post duos deinde aut tres annos Lampridius Librum suum *de Superstitione vitanda* elucubravit quidem, uti ego aliique novimus, sed Anno dumtaxat 1740. sivit ut in lucem prodiret. Anno 1739. typis quoque traditus fuerat Patris de Luca Liber, cujus tamen exemplum Anno tantum 1741. ad Lampridii manus pervenit. Nisi Prophetam velis Lampridium, prævidere is minime potuit, quid scripturus, quidve editurus foret Minorita tuus. Et dum is per compendium Alexandrinæ Bullæ, immo & præcedentium Pontificum sensa exhiberet, præsentire nequivit, quænam Pater de Luca commemoranda aut omittenda juberet. Si novisset ejusdem religiosi viri Librum, ejusque desiderium, intactum non dimisisset. Quod certe præstitit Lampridius, quæcumque prætermisit, per varia &c. alibi quærenda designavit. Ubinam heic mala fides? Quod plus est, id ipsum agnovit Lampridius per alia ipsius Alexandri verba a se repetita, videlicet : *Nos considerantes, quod Sancta Romana Ecclesia de intemeratæ Virginis Mariæ Conceptione Festum solemniter celebrat, ac speciale ac proprium super hoc Officium olim ordinavit juxta piam, devotam, & laudabilem institutionem, quæ a Sixto IV. Prædecessore nostro tunc emanavit*. Satis hæc indicant, Festum Conceptionis a tempore Sixti usque ad Alexandrum VII. numquam immutatum. Quare insulsam plane querelam hanc ob causam excitavit Theologus tuus.

Præterea ineptius est venditare, aliquid emolumenti ex iis verbis accedere Scotisticæ Sententiæ; jam enim manu longe antea tetigisti, ex institutione ac celebritate Festi secundum Piam Sententiam nihil Certitudinis in eandem Sententiam effluere, aut effluxisse. Parum tamen dixi; addendum est, non aliunde efficacius, quam ex prætermisissis verbis demonstrari posse, quantum excedat fidem confidentia Minoritæ, quum ait : *Verba decreti Alexandrini, in quibus*

columen inesse causæ omnes intelligunt, pessima fide Lampridius prætermisit. Fatetur Pontifex, Cultum Conceptionis secundum Sixti institutionem numquam fuisse immutatum. Ergo nihil Alexander novavit; adeoque non Alexandri dumtaxat, sed Sixti etiam temporibus objectum Festi Conceptionis definitum fuerit necesse est. Proinde illud orbi Minorita contendens, objectum Festi de Conceptione, uti a Scotistis celebratur, tempore tantum Alexandri VII. fuisse declaratum. Hoc idem, vel tacente Alexandro, unusquisque deprehendere potuisset, geminas consulendo Sixti IV. Bullas, hoc est Cum præcelsa, & Grave nimis. Atqui Sixtus ipse Cultum illum secundum Piam Sententiam instituens, sive longe antea institutum comprobans, Anathema indixit dicere aut scribere audentibus, Contrariam sententiam tenentes, videlicet gloriosam Virginem Mariam cum originali Peccato fuisse conceptam, hæresis crimen, vel peccatum incurrere mortale, cum Nondum sit a Romana Ecclesia & Apostolica Sede decisum. Hoc idem ceteri subsequuti Pontifices, & præsertim Pius V. & demum Alexander VII. concorditer, disertisque verbis repetierunt atque inculcarunt; ipsumque Tridentinum Concilium Sixti IV. decreta innovavit. Itaque rursus habes, uti nihil de Cultu, & objecto Festi immutatum umquam fuit, ita nihil immutatum de geminis contrariis Scholarum sententiis, quibus nihil obstante, Festo sua Probabilitas, sive major, sive minor relicta est tam a Sixto, quam ab Alexandro; liberumque esse unicuique heic sentire, quod propius veritati videatur. Igitur si Alexander nihil immutavit, idem statuens atque Sixtus, proptereaque Objectum Festi a Sixto instituti nihil detraxit Thomisticæ Opinioni: jam tenes, ab hac ipsa confessione Cultus numquam immutati non juvari, sed jugulari quæcumque argumenta tuus Minorita conflavit. Atque ut luculentius appareat, quam facile is in nubibus ædificet, memineris velim, neque Sixtum, neque ullum ex subsequutis Pontificibus sensisse aut statuisse pro Objecto Festi de Conceptione accipiendam esse ab universa Ecclesia Præservationem Virginis. Ii tantum edixerunt, sectatoribus Piæ Sententiæ in celebrando Conceptionis Festo hoc revera esse objectum Cultus. Pro iis vero dumtaxat Missam & Officium Sixtus instituit. Et quum Pius V. ad universam Ecclesiam Officium & Missam, quibus nunc utimur, extendit, ita ea temperavit, ut & contrariæ Opinioni adhærentes sub objecto Sanctificationis Festum celebrarent. Nunc ergo accipe quid de hoc Festo senserint magni nominis Theologi. Suarez in 3. p. quæst. 27. art. 2. disput. 3. sect. 6. de Festo Conceptionis in hæc verba loquitur: Addo, neque ex Festi celebritate colligi posse tantam Certitudinem, quanta in alicujus Sancti canonizatione esse solet; quia ipsemet Pontifex, qui hoc Festum approbat, declarat, se solum probare Sententiam illam ut Piam, magisque

Præ-

Probabilem. Quod satis est, ut PIE & sine ullo periculo possit hoc Festum celebrari. Accipe etiam verba Valentiae in 3. Disp. 2. qu. 1. punct. 2. Neque obstat Sixti decretum. Nam quamvis approbat, & proponit Christi Fidelibus Festum, & Officium illud Immaculae, ut inquit, Conceptionis B. Virginis: tamen non imperat etiam Fidelibus, atque adeo toti Ecclesiae, ut Conceptionis istius Festum & Officium eo nomine, quod immaculata & expers omnis peccati fuerit, concelebrent; ac proinde minime definit, illam fuisse prorsus Immaculatam &c. Addo verba Vasquii in 3. Quæst. 27. Art. 2. Disp. 117. Cap. 15. Summi Pontifices ita instituerunt celebritatem Conceptionis, & Officium illius approbarunt, ut nihil de Fide Certum de illa definitum esse voluerint: quin potius unicuique integrum esse, quam partem velint amplecti. Ut autem hoc Festum Fidelibus concederetur, sat illis fuit existimare hanc Opinionem Probabiliorē & magis Piam esse; nihil enim damni, multum vero utilitatis Fidelibus ex celebratione hujus Festi, etiamsi in sola Opinione Sanctitas illius posita esset, provenire posse jure existimarunt. Concors hac de re Theophili Raynaudi judicium me tibi exhibuisse, ut puto, recordaberis.

Negare nequit commilito tuus, quin ex Decreto Sixti, aliorumque Pontificum, vel ante Alexandrum VII. Objectum Festi Conceptionis definitum declaratumque fuerit, illud ex confessione ipsius Alexandri *numquam immutatum*. Attamen vides, ab eximiis Theologis statui, nihil Certitudinis ex eo Festo consequi in Piam Sententiam potuisse ac posse. Qua ergo Dialectica usus est Franciscanus miles, dum ex eodem Festo miram Certitudinem sententiae suae conciliare contendit; & dum *columen causae* collocat in *Cultu numquam immutato*: quum inde contrarium prorsus eximii Theologi deducant? Non ergo ex *Cultu numquam immutato* juvantur, sed prorsus destruuntur meditamenta alioquin inania Theologi istius, qui tamen religioni sibi non ducit crimen facere Lampridio, quod ejusmodi verba omiserit. Neque dubitandum quin is imaginatione sua deceptus, in parem errorem alios admirabili confidentia sua abduxerit, nam pag. 13. Dissertationis suae ex cathedra pronuntiat: *Hoc tamquam Certum sumendum est, Christianos Omnes, ex Ecclesiae præcepto venerari debere Conceptum Deiparae, non qualemcumque, sed beatissimum illud vitae exordium, quo cum Anima infunderetur in Corpus, Divinae gratiae muneribus ornata est.* Lege ac relege Maximorum Pontificum hac de re Bullas, ac potissimum Alexandrinam. Laudat quilibet Pontifex celebrantes sub hac inspectione Festum Conceptionis, eique Festo ita sumto favorem non unum idem imperiunt; at neminem celebrantium illud Festum ii præcepto obligant ad illud celebrandum secundum Piam Sententiam, neque ad inclinandam mentem in illam. Ipsam quippe Sententiam tantummodo

Valdesii.

G

uti

uti Piam ac Probabilem, & si mavis, altera Probabiliorem agnoscunt, & qualis antea erat, relinquunt. I nunc, & fidem habe Theologo tuo. Misera sane Theologia, si complures ex hisce Theologizantibus aleret, qui majori supercilio falsa proponunt, quam qui Veritates Fidei. Sed quale sit doctissimi Minoritæ huius ingenium, nondum satis perspexisti. Perge in legendo. Post inique objectatam Lampridio verborum illorum omissionem, non certe ab eo dissimulatam, quum eam per unum &c. designarit, ita is in eundem Lampridium insurgit. *Non ergo tam facile bujusmodi Auctori esse credendum, cum Diplomata Principum, & Chartas veteres, Antiquitatum videlicet Italicarum investigator diligentissimus, nobis OBTRUDIT; posse nos enim suspicari, eum causæ servientem, quam suscepisset, falsa veris miscere, Multaque addere Monumenta antiquis, Multa detrabere, uti libitum fuerit.* Risu hæc, ut audivi, a compluribus cordatis viris excepta fuere, quasi ille sibi persuaserit, tam enormi obtreptione quidquam officii posse famæ hominis de Republica Literaria bene mereri pergentis. Alii tamen in indignationem eruperunt adversus hunc Theologum, quem mira & indigna Theologo dicacitas in quemque sibi adversantem abripere consuevit. Mihi sat fuerit monere, nulli honesto viro suboriri posse suspicionem de Eruditorum hominum fide, qui dum veterum scripta, diplomata, monumentaque tenebris eripiunt, Bibliothecas, Archiva, aliave loca commemorent, unde ea hausta fuere, ut commodum cuicumque sit, si velint, perspicere, an cum editis membranæ, marmora, numismata, & reliqua consentiant. Quare velim sincere edicas, quod demum nomine dignus sit, qui teterrimam Impostoris notam Lampridio heic sine ulla iusta causa inurit.

Sed progrediamur, audituri, quid Theologus tuus carpendum rursus deprehenderit. Dixerat Lampridius minime interdictum fuisse ab Alexandro VII. Pontifice celebrare Festum Conceptionis Virginæ sub consideratione *Sanctificationis*; proptereaque licere. Ad hæc Minorita respondet, manifestum esse, *Ecclesiam Romanam immunem colere ab originis labe Deiparam Virginem, idque Alexandrum verbis clarissimis docuisse; neque Populo Christiano optionem fecisse, utrum Virginis mallet immunitatem, an a peccato expiationem celebrare: quod in re seria cavillando ostentare Lampridium detestabile est.* Tum mitius agens, auctor est eidem Lampridio, ut exemplum Matris optimæ imitetur, seque ejusdem Filium prodat, Cultum ab ea propositum tuendo. Ita ille, non ausus quidem ostendere, hac de re esse præceptum Alexandri Pontificis, sed tantum contendens, ex quo Ecclesia Romana *Mysterium celebrat juxta Sixti institutionem, hoc & facere debere Ecclesiæ filios, eosque alio modo vetari Mysterium colere.* Equidem, agebat heic Romanus abbas, ne quid te celem Lam-

Lampridium intime novi, utpote illius familiaritate aliquando usus. Is vero Festum Conceptionis Marianæ celebrat, quemadmodum Ecclesia Romana celebrare consuevit, scilicet ejus Festi objectum, qualecumque sit, certe ad Honorem Virginis excogitatum, veneratur. Quare nihil erat, cur Pater de Luca consilium præceptumque suum interponeret, ut Lampridium ad ejusmodi officium adduceret. Sed finge etiam tibi Lampridium subintellecto *Sanctificationis* nomine celebrantem Conceptionis Festum, quid inde obsecro exsculpere poteris? Num quod religiosus idem vir nuper expetebat, videlicet esse Filiorum sequi exemplum Matris, atque hocce exemplo vetari Fideles *alio modo Myſterium colere*? Sed fallitur, seu potius fallit nos Theologus tuus. Desinuntne esse Filii obsequentes Romanæ Ecclesiæ tot Thomistæ, aliive, quibus *Sanctificationis* potius, quam *Præſervationis* sententia arridet? Veritati adversetur, qui hoc affirmet. Liberum enim eis reliquit Sancta Sedes ita sentire, eisdemque ita sentientes non minus quam alios pios viros Filiorum loco habet. Si id eis liberum, liberum quoque sit necesse est celebrare Conceptionis Festum ad suæ Opinionis normam, hoc est sub consideratione *Sanctificationis*; præcipitque tantummodo Pontifex pacis causa, ne quidquam proferant, aut hiscant contra Piam Sententiam, neque Festum *juxta Sixti institutionem* ab aliis celebratum voce aut scriptis impugnare, aut asserere sub *Sanctificationis* nomine celebrandum, audeant. Jam tibi in aliis colloquiis ostendi, id unum agere Patrem de Luca, ut omnium oculis Imprudentes exhibeat Romanos Pontifices, dum Thomisticam Opinionem intactam volunt, & controversiam de Conceptione Virginis indecisam conceptis verbis relinquunt; & contra eodem tempore, eademque Constitutione, si docto huic viro habenda est fides, instituendo aut confirmando Festum, Piam Sententiam effecere Certam, atque ea *Certitudine*, cui *Falsum subesse nequeat*. Eandem nunc ei Imprudentiam affingit, dum fateri cogitur, non vetari Thomistas suæ adhærere Sententiæ, & nihilominus in celebrando Conceptionis Festo eos juberi adhærere Contrariæ. En quo collineent Theologi hujus effata: in dedecus videlicet Apostolicæ Sedis. Uti nuper vidimus, Laudat Alexander Pontifex, & favore non uno prosequitur colentes Deiparam sub nomine *Immunitatis*, Piamque hanc Sententiam, ac Festum ad id significandum aliquot ante Sæcula institutum; piosque Christi Fideles sub ea consideratione illud celebrantes, ab aliter sentientibus & celebrantibus turbari quoquo modo vetat. Ceterum illos, qui diversam tuentur Opinionem, & in Conceptionis Festo celebrando Virginis *Sanctificationem* suæ conformem Opinioni, venerantur: nullo verbo cohibet, proptereaque in suo sensu abundare finit.

Quare cernis, Romanorum Pontificum mentem ab isto Theologo perverti, atque in eorum converti opprobrium, semperque ipsum super ruinosam fundamenta fabricari.

Dixerat Lampridius: *Etsi aliquando Thomistica sententia ad Fidem spectare statueretur (hoc autem Possibile nemo neget) attamen ita res composita est, ut adhuc illud Festum in suo vigore una cum suo Officio ac Indulgentiis conservandum foret.* Quid heic Pater de Luca? *Ridiculum, ait, in hac tanta celebritate bujus Mysteriorum, Opinionis afflictae, quam Thomisticam vocas, definitionem excogitare.* Nimium facile ridet Theologus iste, neque animadvertit, quid heic ille rideat. Non verisimile, ut iste sibi fingit, sed *Possibile* tantummodo hoc Lampridius ait. Si res adhuc Incerta restat, si de ea iudicium sibi Sedes Apostolica reservavit, si nihil aliud in Pia Sententia nisi Apparentiam Veritatis & Pietatis deprehendit: num eidem Theologus iste facultatem omnino auferre poterit pronuntiandi pro *Sanctificatione* Virginis, si eam forte agnosceret magis consentaneam divinis Scripturis ac Traditioni? At ille subdit: Quum Sixtus IV. Immunitatem colentibus Indulgentias attribuerit, si eorum sententia proscriberetur, *forentne conservandae iis Indulgentiae, qui damnatam jam haeresim publice profiterentur?* Vide quaeso, quam belle nodum in scirpo quaerat ingeniosus iste vir, ut Lampridium veluti mente captum exhibeat. Haec ejus sententia est. Si Thomistica Sententia umquam victrix evaderet (quod dumtaxat ut Possibile proponitur) Conceptionis Festum dies adhuc celebrandus foret, subintellecta *Sanctificatione*, quemadmodum nunc fit a fœventibus Opinionem Thomisticam, & quæ nunc Indulgentiæ *Immunitati* tribuuntur, tunc *Sanctificationi* Virginis, uti verisimile videtur, tribuerentur; neque ullam propterea opus foret invehere mutationem in Missam, atque in horas Canonicas. Sed larvas excogitat felix ille Theologus tuus, ne desit pugnae & contumeliis locus. Alterum is deinde certamen intrat, atque Lampridium ridet, quod inter Festos dies, quorum objectum sit divina fide credendum, *Nativitatem* quoque *Virginis* recensuerit. Nullum, inquit ille, *Concilium, Pontifex nullus Nativitatem Deiparae Sanctam fuisse definivit. Id non liber divinus, non Patres antiqui tradiderunt.* At tu animadvertas velim, quantum antiquitatis sit Festo Nativitatis Marianæ. Circiter Annum Æræ nostræ 690. Anastasio teste Sergius I. summus Pontifex constituit, ut diebus *Annuntiationis Domini, Nativitatis, & Dormitionis Sanctæ Dei Genitricis &c. Litania exeat a Sancto Adriano &c.* Non tunc, sed longe antea institutum fuisse Festum illum diem, hinc discimus. Ejusdem quoque memoria est in Sacramentario Sancti Gregorii M. Papæ, & in altero antiquiore, quod venerabilis Cardinalis Thomafius publici juris fecit, ac Gelasianum est opinatus. Utrobique cultus ille dies dicitur, quo *Felix Domina*

minæ Sanctæ Mariæ inchoata Nativitas. Si Felix, ergo vel antiquissimis Sæculis Sancta habebatur Nativitas Virginis, & Mariam Sanctificatam, antequam nasceretur, credebat Ecclesia. Ad hæc Lib. IV. Cap. 122. Op. imperf. Julianus Pelagianus hæc S. Augustino opponebat: *Jovinianus Virginitatem Mariæ partus conditione dissolvit: tu ipsam Mariam Diabolo nascendi conditione transcribis*. Idest: ille Mariam in pariendo Christo virginitate exutam voluit: tu vero Mariam, quum nasceretur, Diabolo obnoxiam facis, originali nempe macula deformem. Quid Augustinus ad hæc? *Non transcribimus*, ait, *Diabolo Mariam conditione nascendi: sed ideo quia ipsa conditio voluitur gratia renascendi*. Obscura hæc fateor; attamen nihil aliud inde colligi posse, mecum, ut spero, tu quoque senties; scilicet Sanctificatam in utero matris fuisse Mariam. Jam adnotaverat Lampridius pag. 187. in sacris Literis interdum significari Conceptionem sub nomine Nativitatis, adductis etiam Sancti Augustini verbis ex Enarrat. in Psalm. LVII. num. V. ubi explicat ex Matthæi Evangelio Angelum dicentem: *Quod enim natum est in te* (idest conceptum) *de Spiritu Sancto est*. Consentientem heic habemus ipsum Patrem de Luca pag. 68. sui Libri, atque e ipsomet Augustini loco nuper memorato Operis Imperf. deducentem Conceptionis Virgineæ Immunitatem. Verum non ea umquam mens Augustino esse potuit, sed quidem Sanctificatam fuisse Virginem Dei Matrem futuram. Quid scripserit Augustinus contra Julianum Lib. V. Cap. 14. primo videamus. In nullo hominum agnoscebat Julianus originale Peccatum, quod Christus Dominus (illius certe expers) dicatur tamen *missus in similitudinem carnis Peccati*. Nemo autem divinarum rerum peritus est, qui nesciat, nomine *Carnis Peccati* significari idem originis Peccatum. At Augustinus ex hoc ipso ostendebat, deprehendi in omnibus hominibus *Carnem Peccati*, uno excepto Christo, quod is non ex humano semine, sed superveniente Spiritu Sancto fuerit conceptus. Propterea is respondebat: *Sine dubio Caro Christi non est Caro Peccati, sed similis Carni Peccati: quid restat ut intelligamus, nisi ea excepta Omnem reliquam humanam Carnem esse Peccati? Et hinc apparet, illam Concupiscentiam, per quam Christus concipi noluit, fecisse in genere humano propaginem Mali* (idest maculæ, sive culpæ originalis) *quia Mariæ Corpus, quamvis inde venerit* (hoc est concepta fuerit ex Concupiscentia, ideoque originis labem contraxerit) *tamen eam non trajecit in Corpus, quod non inde concepit* (videlicet in Christum, qui sine Concupiscentia, & sine virili concursu conceptus fuit) *Ceterum Corpus Christi inde dictum esse in similitudine Carnis Peccati, quia Omnis alia hominum Caro Peccati est*.

Quid heic Pelagii hyperaspistes Julianus, dum eisdem Augustini Libris novos & ipse Libros opponeret? Eum scilicet incusat, quod ori-

ginis

ginis culpam ad omnes extendens, ipsam Mariam Diabolo obnoxiam fecerit, dum ipsam quoque eadem labe infectam disertis verbis pronuntiarit. Insurgit heic Augustinus, & ait: *Non transcribimus Diabolo Mariam conditione nascendi; sed ideo, quia ipsa conditio solvitur gratia renascendi.* Idest statuimus profecto, ne Mariam quidem immunem fuisse a reliquorum hominum Conditione; sed ipsa non diu fuit Diabolo obnoxia, quia conditio illius, sive Servitus, per divinam *Gratiam* soluta sublataque fuit. Quum dicit *gratiam renascendi*, procul dubio præcedentem indicat *conditionem nascendi*: quod idem est ac dicere: Concepta fuit in Servitute Peccati, sed per supervenientem *Gratiam* renata, hoc est reconcepta fuit, atque a Servitute soluta: quemadmodum ceteri homines dicuntur nasci quidem Peccatores, sed per *Gratiam* Baptismatis renascuntur Justi. Eadem ratione infra eod. Lib. IV. Cap. 134. inquit: *Jeremias & Johannes, quamvis sanctificati in utero matrum, traxerunt tamen originale Peccatum.* Hinc est, quod Sanctus Hildephonsus (nisi is sit Paschasius Radbertus) in Libro de Virginit. Mariæ ipsam *in utero sanctificatam* agnoscit; Teste quoque Sancto Petro Damiani in Serm. 23. de Nativit. S. Johan. Baptistæ, *nulla est ambiguitas, quin Virgo singularis, maternis circumsepta visceribus, sublimiori Sanctificationis genere Mundata sit.* Sanctus vero Bernardus, ut complures Theologi jamdiu animadverterunt, in Serm. II. de Assumpt. B. Mariæ n. 8. de Deipara loquens ait: *Quod si originalem a parentibus maculam traxit; sed minus a Jeremia sanctificatam in utero, aut non magis a Jobanne Spiritu Sancto repletam credere prohibet Pietas Christiana; nec enim festis laudibus nascens honoraretur, si non Sancta nasceretur.* Postremo cum omnimodis constet, ab originali contagio sola *Gratia* Mandatam esse Mariam, quippe cum & nunc in Baptismate sola hanc maculam lavet *Gratia* &c. Certe excogitare non possunt plerique Theologorum, priorum Sæculorum Ecclesiam, quæ tot laudibus extulit, tot prærogativis divinitus donatam censuit Sanctissimam Virginem, reputasse illius Nativitatem inferiorem Nativitate Jeremiæ, aut Johannis Baptistæ; ac propterea credendum ajunt, ideo Festum illud institutum, quod Sanctam ejus Nativitatem unusquisque agnosceret. Idem quoque colligi posse videtur ex loco Sancti Johannis Damasceni in encomio Nativitatis Sanctissimæ Virginis, quem pro se laudare solent Piæ Sententiæ patrōni, quasi illic de Conceptione agatur. Satis autem hæc reor, ut intelligas, *Sanctitatem* Nativitatis Marianæ niti gravissima antiquitate Traditionis. Atque utinam paria de Conceptione quoque adferre possimus. Nihilominus finge etiam tibi, quod idem Theologus Lampriodio objicit, hoc est nullo divini Libri, nullo antiquæ Traditionis præsidio Festum Nativitatis Marianæ fulciri: quidnam quæso inde consequitur? Nihil aliud, nisi institutum fuisse Festum illum diem ex

Probabili tantum ac Pia consideratione præstantiæ, quam in Deipara omnes suspicimus; atque adeo illius Festi Objectum non ad Fidem pertinere, sed tantummodo ad Probabilem Pietatem, quemadmodum etiam pertinet Festus dies Conceptionis, aliique Festi dies complures. Ludit enim Minorita, quum scribit, si *Nativitatem* Virginis a *Conceptione* sejungimus, nos *non habere*, unde *Sanctam fuisse* possimus ostendere. Sanctificatam in utero matris Mariam nullus veterum negavit, & aliquot etiam agnoscunt: id satis est ut Sancta appellanda sit illius Nativitas. Utinam (repetere liceat) paria de *Præservazione* Virginis dicere possemus, quam nullus Verum agnovit, & aliqui etiam negasse videntur. Proinde, ut alios Theologos omittam, Valentia T. IV. Disp. II. quæst. I. p. 1. conclusionem hanc statuit, scilicet *B. Virginem fuisse sanctificatam ante ipsius Nativitatem, est certa omnino sententia in Ecclesia, ita ut absque Errore non possit negari*. Atque hoc ille decernit, nullo ad Virginis Conceptionem habito respectu.

Ceterum an parcus sit injuriarum Theologus iste, amice vir, mecum intuere. In tam angusto Præfationis campo Lampridium ille, ut vidimus, veluti Impostorem traducit. Deinde *Pejora*, & *ab inscitia profecta* appellat, quæ sui Operis pag. 60. Lampridius habet. Eum rei Theologicæ non valde peritum, ne mediocriter quidem in palæstra Theologiæ exercitatum dicitur. Quod gravius est, subdit, Lampridium, ut Sanguinarium Votum oppugnaret, *non pepercisse* *Mysterio Conceptionis innoxie*, *non ipsi Festo*, *non Pontificis Bullæ*, quam depravare modestissimus homo, & Ecclesiæ Romanæ reverentissimus non dubitavit. Præterea Lampridius *Opinionem sepultam pæne ab Inferis excitavit*, hoc est Thomisticam: quod sane in gravem, non dicam Lampridii, sed Romanæ Ecclesiæ injuriam cedit, quæ Sancti Thomæ hac in re sectatores caros habet, & favore continuato prosequitur. Prætereaque id injuste Lampridio objicitur, qui Opinionem Sanctificationis minime profitetur, neque alteri præfert, sed eo dumtaxat intentus fuit, ut Scotisticam, quam semper Piam ac Probabilem agnovit, ostenderet *Certitudine* carere: qua certe sublata Votum Sanguinarium neque concipere, neque observare licet. Addit, usum fuisse Lampridium *obsoletis argumentis*, quæ contra legem Alexandri Pontificis insoluta reliquit; nec id solum, sed etiam solvi non posse judicavit, quæ ille re mentitus inepte est. Ita ille. Si argumenta insoluta is appellat loca Sanctorum Patrum a Lampridio adducta, ac nota antea apud ipsius Piæ Sententiæ patronos, certe Lampridius simul pag. 104. rationem tradidit, per quam patroni prædicti eadem dicta cum sua Sententia conciliare nituntur, admissio nempe *Debito* originalis culpæ, culpa vero a Virgine exclusæ, ita ut nesciam, quo nomine dignus sit Theologus Lampridium venditans quasi judicantem, argu-

argumenta illa *solvi non posse* a Pia Sententiæ patronis . Certe non illa produxit Lampridius , ut eadem Pia Sententiæ opponeret , sed ut intemperantiam illorum cohiberet , qui non solum a Deipara *Debitum* originalis labis auferunt , sed etiam vitam obligant pro tuenda imaginaria Immunitate Virginis ab ejusmodi *Debito* : quod summum redolet contemptum Sanctorum Patrum , & innumerabilium Theologorum secus sentientium ; Ecclesiæ vero ac Reipublicæ interest in examen adduci quascumque perniciosas Opiniones effrenata Ingenia invehere in Ecclesiam Dei identidem audent .

Silentium heic ego fregi , inquiens : Ut audivi , Immunitatem quidem Virginis Minoritæ fortiter tuentur , at a Voto Sanguinario abstinere . Ipsemet Pater de Luca hac in re concors fortasse cum Lampridio procedit ; illud enim appellat *nescio quod Votum Sanguinarium* : tum subdit : *potuisse illud Votum sanguinolentum sine illis fraudibus oppugnari* . Nondum tamen hujusmodi fraudes pugil tuus in Lampridio ostendit , regerebat Romanus Abbas . Contra , qua sinceritate ille agat , animadvertite . Nam is probe novit , non alia ratione Sanguinarii Voti vitium patefieri posse , nisi demonstrando , *Certitudinem* desiderari in Pia Sententia . Quei ergo scribit , aliter Votum illud oppugnari potuisse ? Rursus idem novit , se statuisse , Ecclesiam *errare non posse* in decernendo Objecto Festi Conceptionis , ac propterea *Certam* evasisse Piam Sententiam , atque adeo *Certam* , ut ei *subesse error non possit* . Hoc posito (fallaci tamen) principio , in tuto est Sanguinarium Votum . Et nihilo secius illud posse aliter oppugnari Minorita fingit . Hisce ludibriis an tu plaudere velis , edicito tandem . Ad hæc ego : Animadvertite , Patrem de Luca minime aperte dicere , Piam sententiam ex Bulla Alexandri migrasse in articulum Fidei , sed quidem *Certam* evasisse ; contrariam vero non is *impiam* aut *hæreticam* appellat , sed quidem *erroneam & falsam* . Atqui vitam dare non licet nisi pro Dogmatis ad Fidem pertinentibus ; ac propterea ex ejus doctrina minime consequitur Sanguinarii Voti innocentia . Jam tibi , ait Romanus , alias significavi , heic etiam latere ludibrium . Qui enim Votum illud concipiunt , Minoritam tuam hisce verbis aggredi possunt : Admodum Reverende Pater , jam Paternitas vestra evidentissime ostendit , *Ecclesiam errare non posse* , ubi cultum *præscribit Religiosum* , simulque Alexandrum Pontificem ex Cathedra definiisse *Objectum Festi Conceptionis* : sit nobis venia : cur deinde negatis , ad Dogmata Fidei spectare Immunitatem Virginis , neque *hæreticam & impiam* contrariam appellare sententiam audetis ? Certe inconcussum hoc ex iis , quæ posuistis , efformatur argumentum : *Ad Fidem spectat , quidquid Ecclesia decernit in rebus , in quibus ab errore immunis est* . At ipsa *objectum Festi Conceptionis so-*
lemni-

lemniter definivit, idest Immunitatem Mariæ ab originali noxa. Ergo Immunitas Virginis ad Fidem spectat. Non minoris evidentiae Metaphysicæ ac necessitatis consequens istud est, quam quum dicimus: *Omnis homo est Animal rationale. Petrus est homo. Ergo Petrus est Animal rationale.* Hisce autem a sapientia vestra adinventis, ac firmissime stabilitis, quid est quod quasi per contemptum *Nescio quod Votum Sanguinarium* nostrum appellatis, illudque *oppugnari posse* fatemini?

Dum Theologus tuus responsum parat, memineris puto, quam fallaci doctrina usus ille fuerit, dum ex Festo Conceptionis ineluctabilem Piæ sententiæ *Certitudinem* elicere se posse est arbitratus, & quam inani labore uti *falsam* atque *erroneam* propterea traduxerit Opinionem contrariam. Jam & nunc vides, secundum Logicales regulas: *Nihil probare, qui nimium probat*; ipsumque illudere orbi, dum fingit, se pro *falsa* & *erronea* habere Thomistarum sententiam, quum conscius sibi sit, ex præmissis se eam deprædicare velle uti *impiam* atque *hæreticam*. Ceterum aliis decernendum relinquo, an Theologus tuus prætergressus fuerit fines a Pio V.P.M. positos, dum præcipit, ut *neutra pars bujus quæstionis veluti Erronea prædicetur*, addens etiam: *Cum Sancta Romana Ecclesia, omnium Ecclesiarum Magistra & doctrinæ disciplinæ, de ea controversia bucusque non definierit: nemo ABSQUE TEMERITATE præjudicare, vel alterius partis sententiam Damnare potest.* Tanti Pontificis decretum in hac parte ne uno quidem verbo revocavit Alexander VII. Immo is *innovavit* Gregorii XV. Constitutionem, ubi confirmantur quæcumque Sanctus Pontifex Pius præscripserat. Quæ hinc sequantur perpende. Sancti quoque Pii tempore objectum Festi celebrantibus illud secundum Piam Sententiam erat Immunitas Virginis a labe originali. Hoc testatur Alexander VII. hoc voce grandi clamat Minorita. Attamen Pius statuit, neutri parti licere contrariam Sententiam *Erroris* arguere, & *absque Temeritate damnari* non posse alterutram ex iis Opinionibus. Contra Theologus tuus nihil non agit, ut ostendat, ex objecto Festi effluere *Certitudinem* Piæ Sententiæ, atque hanc ex iis rebus esse, in quibus Ecclesia errare non potest. Dic ergo tandem, cuinam fides habenda sit, tantone Pontifici, an Theologo isti, contra Pontificium decretum alterius partis sententiam *erroneam* & *falsam* imperterritè pronuntianti atque damnant? Sed antequam finem faciamus, animadvertas etiam velim, quam urbane Præfationem suam ille concluserit. *Ridiculus vero, inquit, est adversarius, si, cum ipse ad certamen provocaverit, eo genere armorum uti me nolit, quæ ad hanc pugnam utilissima esse, & ad rem conficiendam prope sola valere doctissimus quisque existimavit.* Ad hominis ingenium uberius dignoscere.

Valdesii.

H

scen.

scendum hoc deerat. Numquam Lampridio, quum sua literis mandabat, in mentem venit, se *adversarium* habiturum esse Theologum istum, quem ne de nomine quidem noverat, & cujus ignotum sibi Librum edendum divinare numquam poterat. Præterea non Lampridius, non alius quisquam Librorum Auctor tam sui oblitus est, ut ceteris interdictum putet adversari sibi, quum eodem jure, quo quilibet Auctor fruitur, fruantur & alii. Attamen quasi cadere in Lampridium dementia hæc possit, in irrisionem illius confidentissime descendit. Ædepol si is putat, nihil aliud negotii sibi esse, nisi grandi boatu, miroque contemptu cujuscunque sibi adversantis, male digesta argumenta effundere, & pro solidis rationibus injurias proximo suo identidem rependere: vereor ne is fallatur, atque ne id pugnandi genus sapientioribus videatur, aliam plane a Theologo artem exercere. His dictis alio conversa est oratio nostra; te vero, Azevede amantissime, de rebus quæ heic acciderunt, certiolem volui Vale.

Neapoli XIII. Kal. Aug. MDCCXLI.

Eruditissimo viro D. Gregorio de Azevedo Ferdinandus Valdesius

S. P.

EPISTOLA SEXTA.

TRes Epistolas Italica Lingua ad Antonium Lampridium, idest adversus illum scriptas, typisque Panormitanis traditas, nuper mihi comparavi, ut ad te, doctissime Azevede, quum se offeret occasio, mittam. Earum Auctor fertur Religiosi cujusdam insignis Ordinis alumnus juvenis, & quamquam vel senio confectus foret, juvenem, uti ostendam, ipsa illius meditamenta produnt. Jam pluries animadverteris (ajebat mihi Romanus Abbas de hisce Epistolis agens) quantum tumoris secum adducant e Schola Philosophica & Theologica egressi Discipuli, vivido alioquin ingenio præditi, eoque magis e Cathedra erumpentes Magistri, in umbratili circulorum pugna diu exercitati. Nulla quæstio, nullus nodus occurrit, cui dissolvendo se pares non putent. Et quidni? quum scibile cerebro suo se complecti placida adulatione sui arbitrentur, suisque syllogismis & Enthymematis turbare quoscunque adversarios, aut terrere tamdiu didicerint. Verum quod sæpe contingit, & Scholis minime refertur eximium illud præ ceteris emolumentum, amor nempe & criterium Veritatis. Eis pro Veritate est, quidquid a Magistris acceperunt, quidquid factio profitetur. Pro istis veluti pro aris & focis pugnandum censent, ea persuasionem ducti, nihil certius, aut saltem veri similis nihil, aliunde esse expectandum. Jam judicarunt, inepti propterea non raro

ro ad melius judicandum. Quum vero de Theologicis rebus controversiæ quædam sese offerunt, ad rectum Veritatis examen quam multa in iis desiderentur, utinam non quotidie perspiceremus. Suis certe laudibus minime fraudanda est Theologia Scholastica. Verum non ibi sita est omnium Veritatum fodina. Ad Theologicas Quæstiones adhibenda plerumque est Historia Ecclesiastica, Dogmatica & Polemica Theologia, immo & Ars Critica. Ejusmodi subsidiis ubi sit destitutus Theologus, atque una sua Scholastica doctrina armatus in aciem prodeat, ad digladiandum cum nubibus, quam ad res abstrusas illustrandas aptiorem se prodit. Cur in postremo agmine isto collocandus mihi videatur juvenis iste Theologus, trium Epistolarum Auctor, paucis, si potero, indicabo. Ita Abbas Romanus, qui deinde sumto in manus Opusculo illo ita loqui perrexit.

Exordium pugnae is pag. 3. facit inquiens, se in Lampridii Libro offendisse *certi tratti di penna fanatica*. Non leve accusationis genus. Sed cedo loca, cedo tabulas, sive rationes. Nihil ille profert, immo neque proferre potest. Fatendum tamen est, eum postea ad modestiam plane compositum profiteri, se non malevolo animo, sed *sola discendi cupiditate*, quasdam Lampridio proponere difficultates. Quænam istæ sint, audiamus. Quum Lampridius pag. 56. tria memorarit *Certitudinis* genera, nempe primam *Fidei Divinae*, alteram *Objectivam*, tertiam *Persuasionis*: insurgit juvenis Theologus inquiens, se quum Logicæ operam daret, didicisse, tria dari *Certitudinis* genera, nempe *Moralem*, *Physicam*, & *Metaphysicam*. Tum quasi Theses ex Cathedra defenderet, singula ex hisce generibus explicanda sumit, & Lampridium nescio an ad ferulam poscat, quasi hæc ille ignoret, & quod inter *Certitudinem Persuasionis*, & *Opinionem* discrimen excogitarit, inquiens, eum *turpiter in limine quæstionis* cæspitasse. Acutissime profecto. At si quando mihi contingeret, ut accusatorem hunc alloqui possem, libenter ei in aurem dicerem: Juvenis Theologe, quibus oculis aliena legit Reverentia vestra? Hæc scribit Lampridius eadem pag. 56. de *Certitudine Objectiva* loquens: *Ejusmodi Certitudinem in compluribus, immo & innumeris tam Physicis, & Metaphysicis, quam Moraliõus notionibus reperimus; atque hæc Evidentia Intellectum tanta efficacia determinat &c.* Quicumque Latinæ Linguae, & Logicæ compos est, heic habet *Certitudinem Objectivam*, quæ videlicet ex Evidentia, sive Certitudine Objecti procedit, genus esse, in tres species subinde divisum. Si *Physicum* est Objectum, *Certitudo Physica* inde exsurgit. Si *Metaphysicum*, aut *Morale*, par etiam Certitudo inde nomen accipit. Præterea idem Lampridius pag. 59. multisque aliis in locis hæc tres species *Certitudinis* agnoscens, Cardenæ, aliisque sese opponit contendentibus, Scotisticam sententiam ascendisse ad statum *Certitudinis Moralis*,

Physicæ, & *Metaphysicæ*. Quare luditne, an serio agit Reverentia vestra, quum talia scribit? Gravius etiam impingit Reverentia vestra, dum amplecti nolle videtur *Certitudinem Subjectivam*, quod eam in Schola sua non didicerit, quum illam tamen aliæ tradant, sitam nempe non in Objecto, sed in Intellectu, ac propterea appellandam non immerito *Certitudinem Persuasionis*. Hæc autem in Philosophicis ac Theologicis quæstionibus sæpissime occurrit, quum non ex intrinseca Veritate Objecti cognita, sed ex rationibus a nobis excogitatis, ita nobis persuademus, aliquid Verum Certumve esse, ut falli nos minime posse credamus. Inter *Opinionem*, quacum semper comes procedit formido Erroris, & *Certitudinem* hanc Persuasionis, discrimen aliquod intercedat oportet. Itaque caveat Reverentia vestra, ne ferere cavillationes, aut nugas agere, dum hæc objicit, videatur.

Dixerat Lampridius pag. 59. sui que dicti rationes attulerat: *deliria esse piæ phantasiæ asserta Cardenæ, neque eum de temeritatis culpa excusari posse, dum Scotisticæ sententiæ Certitudinem tribuit Moralem, Physicam, Metaphysicam &c.* Quid heic juvenis Theologus? Aut, inquit pag. 5. Lampridius significare vult, *imprudenter* solum ac *stulte* dubitari posse, verane sit, an falsa Scotistarum de hoc Mystério doctrina; & tunc ei assentitur. Sin significat, *rationabili dubitationi falsitatis* de eadem doctrina locum amplius superesse: tunc *Temerarii* nomen apud Contradictores minime effugiet. Ita ille, postea subdens, sibi in mentem venire phantasticum illum virum, qui proxime præterito Sæculo scriptum reliquit, numquam *Franciscum I. Galliarum Regem* captum in prælio fuisse a *Carolo V. Augusto*, sperans, post annos centum & ultra quemquam adeo dementem futurum, ut sua auctoritate delusus ea de re dubitet. Si non aliunde, certe ex hac una perquam peregrina eruditione mirandum juvenis Theologi ingenium colligere poteris; neque enim felicius pedi elegans calceus aptatur, quam paritas Captivitatis illius & Piæ Sententiæ. Quod solum me angit, non Lampridio dumtaxat *Temeritatis* notam inurit juvenis iste Theologus, sed universis etiam contrariæ Opinionis sectatoribus, qui doctrina, pietate, ac sapientia Lampridio præstant, neque aliter quam ipse Lampridius judicant a Pia Sententia abesse Certitudinem, ac Prudenter de ea dubitant: quod nisi stultus de captivitate Regis Francisci dicat. Immo in ipsos etiam Pontifices Maximos hæc Theologi juvenis censura cadit, quando post tot Sæcula controversiam hanc vigere sinunt, neque dirimunt, quamquam precibus Regum fatigati; & contrariam Opinionem sectari unicuique liberum sinunt, eamque damnari & impugnari vetant. Nonne & illi aperte ostendunt, se Prudenti Dubitationi Piam Sententiam adhuc obnoxiam credere: quod quoties non crederent, jam

jam pro ea judicassent? Grande solatium profecto habiturus est Lampridius, dum non se unum, sed simul Romanos Pontifices *Temeritatis* nota inustos considerat.

Sed exerat tandem juvenis Theologus inconcussas illas rationes, unde Certa, æque atque Regis illius Captivitas, ostendatur Pia Sententia, ita ut in dubitantem de illius Certitudine *Temeritatis* culpa conjici possit. Quod in primis animadversione dignum est, is Cardenam deserit, *omnes* ab eo decantatas *Certitudines* tueri nolens; sed sibi tantummodo demonstrandum proponit, *Virginis Præservationem ab omni culpa* esse Objectum Festi Conceptionis Marianæ; ex eo autem Festo evidenter colligi Certitudinem Mysterii, sive Sententiæ Scotisticæ. Hanc in rem (præ modestia puto) non suis, sed famosi Patris de Luca armis est usus, adferens quæ ille commentatus est in Bullam Alexandri VII. ut ex definito Objecto Festi Conceptionis exsculperet, Piam Sententiam ad ejus Certitudinis gradum conscendisse, *cui error subesse non possit*. Ita ille, solidis Suarii, Vasquii, Valentia, & Raynaudi argumentis straminea præponens nuperi Scriptoris. Verum ego nuper, atque in aliis præcedentibus colloquiis, me prorsus evicisse confido, nihil Certitudinis per Bullam Alexandrinam additum Scotisticæ sententiæ, nihil Probabilitatis e Thomistica fuisse detractum. Attamen audiendus est juvenis Theologus, scribens pag. 9. *Postquam Pontifex Cultum Conceptionis secundum Piam sententiam definivit, sive confirmavit, eumque Licitum, Lampridio fatente, agnovit: hoc unum manifeste destruit Cultum Conceptionis sub nomine Sanctificationis*. Sed nihil heic pugna, nihil contradictionis. Quia adhuc lis pendet, & utrique sententiæ de Conceptione Virginis locus in Ecclesia Dei relinquitur, quamquam tuenti *Sanctificationem* Virginis silentium fuerit indictum: uterque etiam modus colendæ Deiparæ Pius est & licitus, Sententiarum nempe qualitati conformis. Nullus autem Pontificum hætenus omnes Christi fideles adegit ad Cultum tantummodo Scotisticum, quem certe ii laudant, eique favorem impertiunt, sed minime interea improbant Thomistarum Cultum, uti neque Sententiam. Si quando controversia dirimetur, tunc unus Cultus licebit, tunc omnes eadem ratione Festum Conceptionis celebrabunt.

Jam vidisti, quantopere nasum corrugarit P. de Luca ad ea Lampridii verba: *Si Thomistica sententia ad Fidem spectare statueretur: attamen res ita composita est, ut adhuc illud Festum in suo vigore una cum suo Officio ac Indulgentiis conservandum foret*. Non solus Minorita, sed & nunc Theologus juvenis, se hæc minime concoquere posse ajunt, nisi potius simulant. Num Sententia Scotistica pergeret adhuc esse Pia? Num Indulgentiæ secundum illam attributæ perdurarent? Nequaquam sane. Abscedant argutiæ quæso. Nemo est, qui

qui non videat, Lampridii mentem (repetere idem cogor) hanc esse. Ubi Sedes Apostolica pro *Sanctificationis* sententia pronuntiaret, tunc sub consideratione ipsius *Sanctificationis* celebraretur Festum Conceptionis, & nihil in Missa, nihil in Officio immutandum foret, iisdemque Indulgentiis sacratus ille dies, si sanctæ Sedi placeret, ornaretur. Decretum huiusmodi *possibile esse* Parthenotimus pag. 55. agnovit, sed juvenis Theologus negat pag. 10. Minoritæ hanc in rem verba adducens, hoc est: *Si Ecclesia Opinionem hanc tuam definiret, eo ipso declararet, sese olim errasse, cum Deiparæ immunitatem publico honore est prosecuta. Atqui Ecclesiam in hoc errare non posse invidio argumento probatum est. Præterea ex Opinionis tæ definitione consequens esset, qui Piam sententiam deinceps teneret, eum Hæreticum esse dicendum. Atqui hoc dicere judicavit erroneum Sixtus IV. &c.* Sed qui ista comminiscitur, necesse est uno tantum oculo, eoque infirmo utatur. Nam si vis ejusmodi non argumentis, sed argutiis, futura esset, consequeretur etiam, sublatam quoque fuisse Apostolicæ Sedi facultatem improbandi & damnandi Thomisticam sententiam. Nam qui eam postea teneret, *Hæreticus esset dicendus. Atqui hoc dicere judicavit erroneum Sixtus IV.* indicto Anathemate in eos, qui *Hæreticam* appellarent Thomisticam Opinionem. Viden ergo, quam ridenda sit hæc argumentandi ratio? Ceterum sive hanc, sive illam sententiam postremo calculo decerneret Ecclesia, nequaquam erraret. Et ne nunc quidem eriat, prudenter quippe agit, Pietatem agnoscens in Scotistica, quia Pietatis lineamenta, atque Apparentiam Veritatis in ea considerat. Neque errat, liberum cui-cumque dimittens celebrare Festum subintellecto nomine sive objecto *Sanctificationis*, quum & in contraria Opinione lineamenta & Apparentiam Veritatis agnoscat, quæ profecto nullus Pontifex adhuc ei ademit. Rursus eo minus erraret Ecclesia, quotiescumque unam aut alteram ex iis ad Fidem pertinere statueret; nam tunc non Prudentiæ solum regulis, sed subsidio divino freta, quod ei Christus pollicitus est ad Dogmata stabilienda, decerneret Pietatem Intrinsecam ac Certissimam sententiæ illius, cui tunc Apparentia Veritatis & Pietatis cederet. Si quod multis persequutus est in suo Libro Lampridius Cap. XIII. pag. 95. & seq. ut ostenderet dari *Pietatem Opinativam*, juvenis Theologus legere voluisset, aut lectum pacato animo expendisset, heic sibi fortasse silentium imperasset. Verum is quæ sibi molesta sunt placide supergreditur, ad illud unice tendens, quo incautis Lectoribus difficultates obtrudat, quas tamen antea Lampridius dissiparat. Quum vero Sedes Apostolica æque amet Aquinatis & Scoti sectatores, quamquam in huiusmodi controversiâ discordes, sibi que judicium de ea reservarit, *Temeritate* non careat, quicumque *Errorem* eidem sanctæ Sedi objicit, si forte pro Thomistica judicaret.

Dolet

Dolet deinde juvenis Theologus, quod ad manus Lampridii ante sui Libri editionem non pervenerit Dissertatio Magni illius viri idest Patris de Luca; certum namque ducit, si Lampridius hanc legisset, Magni Bellarmini sententiam de Festo Conceptionis minime ab eo producendam fuisse. Habes heic, unde gratuleris Minoritis, quod Pater de Luca, Dissertationis nempe Auctor, Magni titulum fuerit consequutus, ac tam brevi itinere, sive tantillo Libro, ad illud gloriæ fastigium pervenerit, quo eximius Cardinalis Bellarminus post tot labores, atque immortales Libros pervenit. Expendamus, an recte & heic rationes injerit juvenis Theologus. Dixerat Bellarminus Lib. III. Cap. 16. de Cultu Sanctorum, *Fundamentum Festi Conceptionis præcipuum non esse Conceptionem Immaculatam, sed simpliciter Conceptionem Matris Dei futuræ. Qualiscumque enim fuerit illa Conceptio, eo ipso quod Conceptio fuit Matris Dei, singulare gaudium affert Mundo &c.* At Pater de Luca pag. 82. suæ Dissertationis licuisse ait olim hæc scribere Bellarmino, cum de Cultus objecto Catholici viri magnopere discrepant. Nunc, objecto jam designato, qui velit adhuc ad Bellarminum confugere, remulentus ac furens foret appellandus. Bellarmini verbis usus fuerat contra Picininum Hæreticum Clariss. Cardinalis Gottus. Quid Minorita? Si viveret Picininus, inquit is pag. 87. **MERITO** Gottum (id quod tanti viri pace dixerim) **RIDERET**. Diceret enim, Alexandrum VII. declarasse, quod sit objectum Ecclesiastici cultus in Conceptione, hoc est, esse Deiparæ Præservationem ab originis labe &c. Ast huic Theologo, qui arrepto illius Festi Objecto nihil non sibi licere ducit, & ex Cathedra quemcumque obstantem deridet, ac prostratum denuntiat, respondeas velim: Ipsum quoque Cardinalem Bellarminum eodem in loco scripsisse: *Quia major pars Ecclesiæ Pie credit immaculatam Conceptionem, inde eadem Ecclesiæ habuit occasionem instituendi hoc Festum, scilicet secundum Piam Sententiam.* Attamen is censuit, præcipuum fundamentum hujus Festi non esse Immunitatem Virginis, sed quidem latiori significatione *Conceptionem Matris Dei*. Et quare? Quia, ut ille subdit, *hoc Festum etiam illi celebrant, qui putant Virginem in peccato conceptam, idest qui in Conceptione Sanctificatam arbitrantur.* Si Festum hoc ab iis quoque celebratur, & celebrandum est, qui Virginis Præservationem inficiantur: ergo (inferebat sapientissimus Cardinalis) non est Præcipuum, hoc est speciale, sive particulare Festi hujus fundamentum Immunitas Mariæ. Nihil postea hac in re novavit Alexander VII. Proinde si viveret Picininus, nulla ei foret irridendi Cardinalis Gotti causa, dum Bellarmini verbis utitur ad ostendendum per institutionem Festi Conceptionis numquam fuisse directam controversiam de Conceptione Virginis, Piamque Scotistarum sententiam nondum e finibus Opinionum egressam, quum non minus nostris,

fris, quam Bellarmini temporibus, liceat celebrare Conceptionis Festum, subintellecta *Sanctificatione* Virginis Beatissimæ.

Attamen ut hæc clarius intelligas, animadvertendum est, ab iis tantum, qui Deiparam ab originali labe præservatam credebant, institutum fuisse Festum Conceptionis Sæculo Christi Duodecimo. Hoc ii celebrarunt usque ad tempora Sixti IV. qui uti Minorita huic Sententiæ addictus, ac Festo secundum ipsam instituto favere volens, Missam & Officium a Nogarola compositum, ac diserte de *Immaculata Conceptione* loquens, probavit, ad eorum tantummodo usum, qui cum Scoto facerent. Increbuerunt subsequutis temporibus hanc ob causam lites & jurgia in Scholis, & extra Scholas, adhibentibus Thomistis in ejus Festi celebratione Officium simile alteri, quod etiam num usurpatur in Nativitate Sanctissimæ Virginis. Quare Pius V. Sanctissimus Pontifex, ut pacem inveheret, deleto Nogarolæ Officio & Missa, & etiam titulo, quod ibi spuria quædam minime ferenda legerentur, Thomisticum Officium ac Missam invenit, quæ tam affirmantibus, quam negantibus Præservacionem Virginis convenire possent, & neutri sententiæ obessent. Propterea Cardinalis Bellarminus, post Pium V. scribens, ajebat, tempore suo unicam Deiparæ *Immunitatem* non esse fundamentum Festi illius, quum de hac præcipua, sive particulari intentione Festi nihil in Missa & Officio dicatur, & utraque contendentium factio Festum celebraret ad suæ Opinionis normam. At heic ingenti fragore Minorita insurgit, inquiens: *Declaravit Alexander VII. quod sit objectum Ecclesiastici Cultus in Conceptione, hoc est esse Deiparæ Præservacionem ab originis labe &c.* Præterea declaravit, *Cultum secundum Piam sententiam institutum numquam fuisse immutatum.* Quum vero in præscribendo Cultu, & objecto Cultus, *Ecclesia errare non possit*: ergo Certa evasit Sententia Scotistica; immo, ut is tacite insinuare voluit, Certa etiam de Fide. Ita ille pro Picinino in dedecus Romanæ Ecclesiæ argumentatur. Ego contra æquius, ut puto, Picinini, insultantibus Apostolicam Sedem, jam in aliis colloquiis respondi, ex institutione Festi nullam Piæ Sententiæ Certitudinem accessisse: quod etiam facti antea fuerant insignes Theologi e Societate Jesu. Repeto nunc, ne Alexandrum quidem Septimum quidquam heic novasse. Ejus Bullam quicumque sine studio partium legit, hoc facile deprehendet, si cur hæc edita fuerit, nunc recolamus. Anno 1622. uti ex Bullario Romano constat, Gregorius XV. Pontifex Maximus Festum & Officium Conceptionis Deiparæ confirmavit, ab utroque Clero celebranda, præcipiens, *ut in sacrosancto Missæ Sacrificio, ac divino officio celebrandis, non alio quam Conceptionis nomine uti debeant*: ad mentem nempe Pii V. ut utraque factio sine suæ Opinionis læssione Festum illud celebrare posset.

Verum

Verum sub Innocentio X. prodire duo Thomistæ; qui sub ejusdem Bullæ obtentu contendebant, non licere in posterum Scotistis *Immaculatam* appellare *Conceptionem* Virginis, & a Gregorio immutatum fuisse Objectum Cultus. Adversus illos in arenam descendit Theophilus Raynaudus e Soc. Jesu Vir Cl. evulgata Dissertatione *de retinendo Titulo Immaculatæ Conceptionis B. Virginis*. Et juste quidem; quamvis enim in Missa & Officio vetentur Scotistæ & Thomistæ alio quam nudo *Conceptionis* nomine uti: liberum tamen Scotistis semper fuit, extra divina Officia *Immaculatam* appellare *Conceptionem*; immo & Festum celebrare subintellecta *Præservatione* Virginis. Hisce litibus finem facturus Alexander VII. Bullam suam emisit, in qua is narrat, institutum Festum Conceptionis a pie sentientibus, Virginem fuisse *Præservatam*; eorum crevisse numerum, postquam Sixtus IV. Cultui huic, ipsique adhærentibus, non unum favorem impertiit. Sed quandoquidem post immutatum Officium & Missam a Pio V. & sublatum inde quidquid *Immaculatam Conceptionem* sonabat, contendebant Thomistæ, immutatum quoque fuisse Objectum Festi, ita ut non amplius de *Præservatione*, sed de *Sanctificatione* Virginis Festum celebraretur; unde varix lites & scandala oborta fuerant: testatur Alexander *numquam immutatum* fuisse a quoquam Pontifice Cultum Virgini præstitum ab adhærentibus *Piæ Sententiæ*; ac propterea improbat quosdam adversantes, scilicet *contrariæ Sententiæ assertores*, quod *Cultui secundum Piam sententiam Beatæ Virgini exhibito Romanam Ecclesiam favere negent, pios Christi fideles a sua pacifica quasi possessione deturbare conando*. Quamobrem pœnas in eos decernit, qui in posterum favores eidem *Piæ sententiæ, Festo, & cultui* concessos, arrodere audeant, aut eandem *Sententiam, Festum, seu cultum in disputationem revocare &c.* Unum ergo illud, quod præstitit Alexander, situm est in hoc decernendo, videlicet *Piæ Sententiæ* addictos in celebrando Conceptionis Festo *Præservationem* illius semper coluisse, & colere; & quod est ad eos, & ad Cultum ab iis Virgini sub hac significatione exhibitum, nihil umquam immutasse Romanos Pontifices. Verum quod est ad Thomisticæ, sive contrariæ Opinionis assecclas, & quod attinet ad Festum, Cultumque ab eis sub consideratione *Sanctificationis* in cordis intimo præstitum Virgini, nihil contra eos decernit, hoc est illos in sua possessione relinquit, ita ut eisdem liceat celebrare Festum sub alia intentione quam *Præservationis*, videlicet accommodate ad suæ sententiæ tenorem. Quam in rem meminit decreti a Gregorio XV. promulgati, ac nuper a me laudati, dum præcipit, *ut in sacrosancto Missæ sacrificio, ac divino Officio celebrandis, tam publice, quam private, non alio quam Conceptionis nomine uti quicumque debeant*. Idem voluisse Clementem XI.

dum Conceptionis Festum de præcepto statuit, testis est prælaudatus Eminentissimus Gottus; appellavit enim illud *non Festum Immaculatæ Conceptionis Beatæ Virginis Mariæ, sed Festum Conceptionis ipsius Beatæ Mariæ Virginis Immaculatæ*. Et ex Libello supplici Thomistarum (edito ab ipso P. de Luca pag. 129.) habemus, indoluisse eundem Pontificem, quod suæ Constitutionis editor quidam extra Urbem hunc ei titulum inscripisset. *Ut Festum Immaculatæ Conceptionis Beatæ Mariæ &c.* & sub die 12. Octobris 1709. Ordinario loci mandasse, ut acriter corripere alterationis hujus auctores, & vitiatam impressionem supprimeret.

Hæc ergo summa rei est. Nihil aliud declaravit Alexander VII. nisi *Præservationem* Deiparæ esse objectum Festi celebrantibus illud secundum Piam Sententiam, idque numquam fuisse immutatum. Neutiquam vero præcipit, ut quisque Fidelium sub ea consideratione celebret Festum; quum enim præcedentium Pontificum more, discretis verbis, liberum cuicumque relinquat contrariæ etiam adhærere sententiæ, & controversiam se minime velle dirimere profiteatur: liberum quoque eis relinquat oportet Virginem colere Cultu conformi Sententiæ, seu Opinioni suæ. Propterea non alio nomine a Pio V. & subsequutis Pontificibus donata est Missa & Officium, quam *Conceptionis*; vetitumque, ne *Immaculata Conceptio* heic dicatur, ut utraque pars sine suæ sententiæ detrimento, atque ad illius normam, Virginem conceptam laudent ac venerentur, scilicet sub consideratione *Præservationis*, aut *Sanctificationis*. Quare a vero abscedit Minorita, dum tanto verborum strepitu contendit, ab Alexandro VII. declaratum fuisse *Objectum Ecclesiastici Cultus in Conceptione*, quasi sub hac una significatione omnibus celebrandum sit hoc Festum, & quasi tunc primum innotuerit, a Scotistis celebratum semper fuisse Festum Conceptionis ad suæ sententiæ normam. Falso hoc supposito, quo tamen tamquam ineluctabili telo passim utitur, sive abutitur Minorita: vides, non immerito scriptum a Cardinali Bellarmino, *fundamentum Festi Conceptionis præcipuum* (idest unicum, speciale, seu peculiare) *non esse Conceptionem Immaculatam, quum hoc Festum etiam illi celebrent, qui putant Virginem in peccato conceptam*. Comprehendit enim generica, ut ita dicam, vox *Conceptio* sub se tam *Immunitatem* Deiparæ, quam *Sanctificationem* ex institutione Pii V. & subsequentium Pontificum. Alexander vero septimus a suis Prædecessoribus neque discors est, neque aliud novi hanc in rem invexit. Tuum ergo nunc erit edicere, an honestatis fines excefferit Minorita, dum uti *Temulentos ac Furentes* traducit, qui in hanc rem celeberrimi Cardinalis Bellarmini auctoritate adhuc utuntur, & irridendum ab impio Picinino exhibet Eminentiss. Gottum, ejusdem Bellarmini verba adducentem. Ex his autem simul in-

intelligas, quam iniquis cachinnis idem Picininus Romanis Pontificibus insultet, quasi post Festum Conceptionis controversiam diremerint, quam tamen se diremisse negant. Per institutionem vero Festi Conceptionis nihil Certitudinis accrevisse Piæ Sententiæ, alibi fusius demonstravimus. Denique his positis inanes in auras solvuntur tot argumenta, sive sophismata a Patre de Luca fabricata, ac super unum illud falsum suppositum Objecti declarati fundata, quasi Alexander VII. unumquemque coegerit Festum Conceptionis celebrare sub consideratione Objecti illius, quod peculiare est adhærentibus Scotisticæ sententiæ.

Memoraverant alii, memoravit & Lampridius Cap. IX. *Festum Conceptionis Johannis Prodromi*, celebratum olim a Latinis & Græcis, atque inscriptum in antiquis Martyrologiis, teste Cl. P. Papebrochio ad diem 24. Junii, quamquam Ecclesia illum quidem in utero Sanctificatum, non vero in Conceptione Præservatum agnoscat. Quod insuper animadversione dignum est, adhuc idem Festum celebratur Melitæ, atque in aliis Ecclesiis a sacro Ordine militari Sancti Johannis pendentibus. Heic ait juvenis Theologus, non animadvertisse Lampridium quid subdiderit idem Papebrochius, videlicet: *Sed si appellatio Conceptionis utriusque est eadem, diversa est, & NOTA SATIS utriusque acceptio ad Deiparam, Prodromumque relata. Etenim CONSTAT, quod Ecclesia bujus Conceptionem celebret cum respectu ad Sanctitatem Mysteriorum ad ipsam spectantium; de illa vero agat ut SANCTA IN SEMETIPSA*. Idem quoque, sed brevius, dixerat Cardinalis Bellarminus, dixerant & alii; sed per hanc rimam doctissimi viri minime evadent. Semper enim verum est, olim in honore fuisse Festum Conceptionis Sancti Johannis Sanctamque habitam illam diem, etiamsi ab originali labe nemo umquam putarit præservatum Domini Præcursores. Quod si ais, Sancta illius Conceptio Sancta est *respectu ad Sanctitatem Mysteriorum*: cur non idem de Festo Conceptionis Deiparæ dicere Thomistis liceat? Idem certe visum jamdiu animadvertimus insigni viro Cardinali Bellarmino. Verum addis: *Ecclesia de hac agit, ut Sancta in Semetipsa*. Quis hætenus hoc revelavit? Sancta quidem illius Conceptio dicitur, sive quod a macula Præservata, sive quod statim a Deo Sanctificata fuerit. Hujusmodi autem Sanctitas utro ex principio fluat, incertum adhuc est. Neque enim aliter credere cogimur, dum suum judicium de ista controversia hætenus Ecclesia suspendit. Quod vero Græci Conceptionem Sanctæ Mariæ appellent Conceptionem Sanctæ Annæ; Conceptionem vero Sancti Johannis dicant, non vero Conceptionem Elisabeth: tam nullius momenti est, ut nulla responsione indigeat.

Eximium Theologiæ Dogmaticæ pæne parentem Petavium in

hanc arenam traxerat Lampridius, testantem videlicet, se *nullum ex antiquis Patribus novisse* adducendum pro tutela Piæ Sententiæ. Immo quos ipse deprompsit, in contraria sententia fuisse aut fatetur, aut suspicatur. Quid heic juvenis Theologus? Con buona pace del P. Petavio io sento altrimenti. Ita is ait pag. 14. in illa voce Io maximam, ut reor, vim faciens: quum enim & ipse Theologi nomine sit exornatus, pedem conferre cum Petavio Theologo cur ei non liceat? Et fortasse si viveret Petavius, ad hanc terribilem vocem Io totus contremisceret. Postquam vero in laudes Petavii ipsius excurrit juvenis Theologus, hæc subdit: *Ma cid che monta? Abbiamo noi a concedergli quel privilegio d'Infallibilità, che la sua Nazione contrasta al Vicario di Cristo?* Ad hæc animadverterat idem Petavius, inferri nihil posse ad Piæ sententiæ subsidium *e Latinorum Patrum dictis, aut e Græcorum versionibus, Intemeratam aut Immaculatam appellantibus Deiparam*. Non male habeat Petavius, si irrisorio stilo iterum excipitur a Censore isto; nam ut ut Petavium virum magnum fama extollat, attamen ne hic quidem Censor, quamquam juvenis, infimi subsellii Theologus habendus est, quum in addiscenda Theologia scholastica quatuor integros triverit annos. Is igitur inquit: *Ma io vi torno a dire, che in tutta la sacra Bibbia, in tutti i Concilj, in tutti i Padri non truovo* (neque sane dubitandum, quin omnes a vertice ad pedes diligentissime is legerit & excusserit hanc unam ob causam) *che Cristo promettesse al P. Petavio il privilegio di essere ne' suoi giudizi Infallibile*. Tum conversus ad P. de Luca, Virum nempe illum Magnum, quem Bellarmino nuper opposuit, nunc etiam opponit Petavio, ex ejus Dissertatione derivans, quæ ille commentatus fuit, ut ostenderet, neque e sacris Literis, neque ex Traditione colligi, *Nativitatem Deiparæ Sanctam fuisse, sive Sanctificatam in utero Matris fuisse Mariam*. Ad Franciscani autem sui argumenta se non invenire ait, quid responderi possit. At quoniam hac de re nos antea egimus, nihil pro Petavio, nihil adversus Minoritam heic addamus. Quæ sint Petavii vires in ejusmodi agone, satis Respublica Literaria novit. Certe si levibus hisce responsis suis, & aereis armis pugnare perget juvenis Theologus, eum male instructum accessisse ad pugnam, nullo negotio docti viri animadvertent. Propterea neque opus est quidquam loqui de consensu *Academiarum & Populorum*, quem ille commemorat pag. 17. Cur Populi ita sentiant, satis compertum est. Nulla vero *Academiarum Piæ Sententiæ addictarum* esse credenda est, quæ non eam adhuc intra fines Opinionum conclusam fateatur, exceptura cum veneratione quodcumque judicium aliquando prolatura foret *Cathedra Petri*.

At juvenis Theologus pag. 18. complures se audivisse tradit, quibus

bus Lampridius videtur sub specie impugnandi *Certitudinem* Myfterii, impugnasse quoque rationes, quibus innititur illius Probabilitas. Quam in rem quando alia exerere non potuit, hoc uno est usus argumento inquiring, Lampridium in fronte Capitis XII. titulum hunc scripsisse : *Communis olim Theologorum sententia contraria Scotisticae*. Hoc autem is appellat *argumenta contra eam sententiam afferre & insoluta relinquere*. At nemo est, qui non videat, adnotatum hoc fuisse a Lampridio, non uti argumentum contra Piam Sententiam, sed ad refellendos eos, qui ut suadeant illius *Certitudinem*, qua postea abutuntur ad perdendam hominum vitam, præter alia proferunt etiam Theologos veteres, Anselmum, Thomam, Bonaventuram &c. veluti ejusdem Sententiæ assertores; quod sane a veritate abest. Hæc postea subdit juvenis Theologus pag. 19. *Quali sono i fondamenti, che rendere possono probabile la Pia Sentenza? Le Scritture, i Padri, i Concilj, le Decisioni della Chiesa Romana, l'Autorità de' Teologi. Qual Probabilità dunque resta a questa Sentenza, se di tutti questi argomenti la forza in fumo risolvesi, e svanisce dispersa all'aria, come voi pretendete?* Verum si Scriptor hic licere sibi putat falsis declamationibus agere adversus Lampridium, non Theologus in posterum erit habendus, sed alio nomine compellendus. Etenim ubinam Lampridius quæ nunc ei tribuuntur literis mandavit? Millies, ut ita dicam, ille Piam atque Probabilem Scotisticam sententiam est fassus (potissimum videas velim pag. 53. & 148.) Probabiliorem etiam altera appellari moleste minime tulit; Thomisticam vicissim uti Piam atque Probabilem tantummodo agnovit. Denique adversus unam *Certitudinem* is certavit, quam nempe inveciam doluit, ut Christi Fidelibus persuaderetur, honestum esse pro tuenda Pia Opinione mortem oppetere. Porro is addit, indignatos præcipue fuisse quosdam, quod pag. 62. scripserit Lampridius *Natam ejusmodi Certitudinis persuasionem & fraudibus, quas nonnulli contexuerunt olim &c.* videlicet ex eumentis Flavii Dextri, Liutprandi &c. Libris, & ex Laminis Granatensibus. Atque heic Cardinalis Pallavicini verba adfert, Paulum Suavem culpantis, quod Devotionem erga Deiparam ex fraudibus sensim auctam exhibuerit; Suavis autem spiritum videri per hereditatem pertransisse in Lampridium. Utique hæc dum lego, mirari satis non possum hominem exerentem sub aliorum nomine, non dicam hæc ineptias, sed tam virulentas calumnias in Lampridium, qui tamen tot in locis, ac præcipue pag. 14. & 103. sollicitè Devotionem erga Virginem commendat, non ex fraudibus, sed ab ipsis divinis Literis, & ex perpetua Ecclesiæ doctrina enatam. Ceterum juvenis ipse Theologus inficiari nequit, quin post evulgatas spurias ejusmodi merces, quasi Certa evasisset Pia Sententia, Sanguinarium Votum erumpere coepisse,

pisse, atque ob eam causam susceptum fuisse, quod confictis hisce monumentis fides adhiberetur, uti Lampridius ex Voto Ducis Osunæ palam fecit. Piæ vero Sententiæ ob hujusmodi figmenta cœptam esse tribui *Certitudinem Moralem, Physicam, & Metaphysicam*, exemplo P. Johannis de Cardenas idem ostendit. Quicumque vero vendicare velit, Fidelium Devotionem erga Deiparam minui ab iis, qui ostendunt, Piam Sententiam nondum assurrexisse ad *Certitudinis* alicujus gradum, in gregem Imprudentium, aut audacium Theologorum a prudentibus, ut puto, erit conjiciendus. Si non minuunt, qui veram censent contrariam Opinionem: minuentne qui tantummodo ostendunt, Certam nondum evasisse Scotistarum Sententiam? *Imprudentiæ* quoque Lampridium arguit juvenis Theologus pag. 20. quod Augustinum le Blanc in Hist. Congreg. de Auxiliis adduxerit ludibriorum testem, quæ olim passa est in Hispania Doctoris Angelici Imago ob controversiam de Conceptione. Theodorus enim Eleutherius, *confictas Revelationes & Miracula* pro sua sententia tributas Minoritis a le Blanc,tribuendas esse scribit Fratribus Prædicatoribus, uti Spondanus animadvertit ad Annum Ch. 1508. Sed ineptiis rursus indulget juvenis Theologus; neque enim Lampridius de Revelationibus aut Miraculis confictis ibi quidquam habet, neque pro iis testem adhibet le Blancum. Cur ergo is, huc invitos trahens Eleutherium & Spondanum, non est æquius *Imprudentiæ* arcessendus?

Rursus quod mirere, in scænam invehit juvenis Theologus pag. 21. Concilium Basileense, & Avenionense, jam deploratæ auctoritatis monumenta. A Natali Alexandro appellari ait *Pium & salubre Concilii Basiliensis de Immaculata Conceptione Decretum*: quasi Basileenses eam doctrinam ad Fidem retulissent, quum tantummodo *tamquam Piam, & consonam cultui Ecclesiastico, Fidei Catholicæ, rectæ Rationi, & Sacræ Scripturæ tenendam asseruerint*: quibus ex verbis uti disertissime idem Natalis Alexander prodit, numquam ejusmodi sententia evasit Fidei Dogma. Et quum Ecclesia universa heic pendeat e Decretis Romanorum Pontificum, cur quæsonos detinet juvenis Censor inutili hac merce; hoc est Schismatico tunc paucorum Concilio, atque additis Carthusiani cujusdam Anonymi verbis, quæ profecto nosse nil nostra refert? neque enim quidquam ponderis adferre possunt Schismaticorum illorum Decreto. Pag. 23. iterum erumpit Concilium Tridentinum, in quo, teste Cardinali Pallavicino actum fuit de *Pie credenda* Immunitate Virginis in Conceptione. Cui deliberationi obstitere Patres Ordinis Prædicatorum, *opponendo essi, che ove il credere una parte si dichiarasse Pio: il credere l'altra verrebbe a dichiararsi Empio: il che tacitamente era diffinir la quistione*. Hinc ansam argumentandi arripit juvenis Theologus: *Se il dichiarar*
quel-

quella Pia, era per essi un dichiarar' Empia l'altra, il diffinire, che ha fatto Alessandro VII. lecito il celebrare la Festa della Concezione secundum Piam istam sententiam, non sarà un dichiarar' illecito il celebrarla secondo l' Opinione contraria? Ne vorrei la disparità. Immo fortius argumentari debuit Logicus iste juvenis: Quum Alexander Piam declararit Scotificam sententiam, non *Illicitum* dumtaxat, sed *Impium* erit celebrare Festum secundum Opinionem contrariam. Verum continuo quisque agnoscat, ex Alexandri Bulla nil consequi ex iis, quæ Ordo Prædicatorum formidavit in Tridentina Synodo. Quamvis enim Pontifex iste *Piam* appellet Scotistarum Sententiam, hoc est licet laudabilem Pietatis apparentiam in ea deprehendat: nihil tamen addit, per quod vetetur altera factio suam quoque reputare *Piam*; immo Anathema indicit audentibus eam appellare *Hæreticam*, sive *Impiam*; atque antea Pius V. interdixerat *Erroneam* dicere eorumdem Thomistarum Opinionem: quod sane Decretum Pii Alexander non sustulit, immo confirmans Constitutionem Gregorii XV. illud quoque confirmavit. Quamobrem si licet Thomistis suæ adhærere Sententiæ, sive Opinioni, liceat quoque necesse est eisdem Festum celebrare secundum eandem Sententiam. Alioquin, uti jam non semel diximus, si quisquam cum Theologo juvene secus cerebro suo suadeat, is manifeste Imprudentiæ sanctissimum Pontificem arguit. Otio suo postea abutitur idem Theologus, quum incautæ genti persuadere nititur, *conclusum in Tridentino Concilio, ut decerneretur, Virginem Sanctissimam conceptam sine peccato originali fuisse; sed ob instantissimas preces aliquot Episcoporum &c.* Hanc in rem is Lancizium, Catherinum, & Ormacheam testes advocat. At cur ista? Nisi ut dubia Catholicis, atque Hæreticis Acta Concilii Tridentini eruditus iste Theologus exhibeat. Natalis quoque Alexander auctor est Hist. Eccl. Sæc. II. Diff. 16. §. 21. neque in primis editionibus Tridentini Concilii Lutetiæ factis, neque in Collectionibus Conciliorum a Coranza & Crabbe adornatis, legi in Decreto de Peccato Originali, cui omnes obnoxii dicuntur, ullum de Deipara verbum. Num propterea licebit in suspicionem adducere additamentum illud in ejus favorem conceptum? Abeant ejusmodi præstigiæ. Habemus Acta Synodi Tridentinæ sincera, probataque a Romanis Pontificibus. Temeritate non careat, quisquis privatorum relationes contra eorum fidem obtrudere velit. Atque in hanc rem pluribus non est opus. Quum vero post hæc objectiones finem primæ suæ Epistolæ fecisset juvenis Theologus, Abbas quoque Romanus quiescendum censuit, atque in posterum diem condictum fuit reliquum Censuræ examen. Hæc autem, Azevede mi, an recte se habeant, pro tua sapientia, atque doctrina judicabis, & quid sentias, ad me, ut spero, rescribes. Vale.

Neapoli III. Non. Octobr. MDCCXLI.

Azevedo suo Ferdinandus Valdesius S. P.

EPISTOLA SEPTIMA.

UT Fidem meam liberem, Azevede supra ceteros mihi care, et tibi cetera, quæ Romanus Abbas in Epistolas juvenis Theologi, me audiente, differuit; nam quæ pauca ego identidem interferui, referre supervacaneum dico. Itaque postera die convenimus, & Censoris illius Epistola secunda in manus sumpta, amicus vir in hæc verba loquutus fuit. A cavillationibus cursum suum instituere mihi videtur pag. 25. juvenis iste Theologus, dum post Parthenotimum conqueritur, Lamindum Pritanium (idem iste est atque Antonius Lampridius) disertis verbis non probasse Votum de tuenda voce & calamo Scotistica Sententia. At Lampridius hæc Pritanii verba attulerat: *Satis quibusdam non fuit calamo & rationibus Immaculatam Deiparæ Conceptionem tueri, quod procul dubio cum Vera Pietate consonat.* Nemo est qui non intelligat, hisce probari Votum de eadem tutela; nam ex quo aliquid cum Vera Pietate concordat, legitima est Voti materies. Attamen juvenis Theologus hoc sufficere negat; jurene an injuria, erit aliorum judicium. Propositiones Lampridii is deinde oppugnandas arripit. Quarum prima est pag. 92. *Imprudenter ac temere emitti Votum de sanguine fundendo pro tutela Scotistica sententiæ,* quum Vita hominis Certum ac evidens Bonum sit, minime impendendum ad tuendam Sententiam, quæ Certitudine adhuc caret, & nondum e pomerio Opinionum excessit. Occurrit statim juvenis Theologus, inquit, se in priori Epistola ostendisse *Certam* hujusmodi Sententiam. An id ille præstiterit, laudatis dumtaxat argumentis, hoc est falsis Minoritæ suppositis, plene, ut arbitror, jam animadverteris. Is deinde e Scholastico promptuario non brevem lectionem expromit de variis speciebus Certitudinis, inquit, præter *Certitudinem Fidei*, & *Evidentiam* dari alteram minorem Certitudinem, quam tandem *Moralem* definit, & Lampridium alloquens, Magistrali Caritate ait: *Intendetelo bene, perchè qui è tutto il vostro Equivoco.* Tum dicere pergit: *Ma siccome la Certezza Morale può essere solo Rispettiva, così non è maraviglia, che la Sentenza della Vergine concepita senza macchia originale non sia ugualmente Certa a tutti. Dal che ne segue, che per quelli, i quali non giungono a penetrare i motivi di tenerla per Vera e Certa, secondo i vostri principj non è lodevole il Voto di spargere anzi il sangue, che lasciarla. Se volete, io vel consento; e dacchè voi siete non di questi, non nol fate, che sareste uno stolto. Ma poi perchè a voi uno è Certa quella Sentenza, perchè voi non potete far questo Voto, non volere, ch' Ella ad altri sia Cer-*

Certa, che altri facciano quel Voto, Signor mio, o questo sembra a me troppo. Ita ille, atque ea placida pugnandi ratione, a qua optandum foret, ut is numquam recessisset.

Ad ista ut respondeam: primo temperare poterat juvenis Theologus ab ea de Certitudine lectione, quando nihil aliud is nos docet, nisi *Certitudinem Moralem* dari: quod vel ipsi Tirones norunt, neque de eo quisquam dubitat. Secundo quid est quod ille jam ad pacta venit, liberum cuicumque relinquens non credere *Certam* Scotistarum sententiam, dum sibi suisque commilitonibus liceat eandem reputare *Certam*? Nos heic petimus: an is veram stabilemque censeret Minoritæ sui doctrinam, quando eam unice nobis antea objecit, ut evinceret, *Piam Sententiam* in *Certitudinem* immigrasse; immo eam in ipsa *Certitudine* deprehendi, *cui Falsum subesse non possit*, quum *dementes, & rationis expertes* idem Minorita ingenti fragore toties decreverit, quicumque id non videret ac fateretur? Si *Veram* ne ipse quidem reputabat, quei illa est usus, ut nobis ac Populo suaderet, *Certam* evasisse *Sententiam* suam? Sin *Vera*, neque dubia, sibi videbatur Minoritæ doctrina: cur contemptis Athletæ sui argumentis, nobis licere nunc ait *Incertam* credere eandem Scotistarum *Sententiam*? Dum is quid respondere possit excogitat, nos ultra pergamus. Ut igitur vides, *Certitudinem Moralem* *Piæ Sententiæ* tribuendo, juvenis Theologus arbitratur, sibi suisque licere vitam pro ea tuenda obligare. Expendendum heic primo esset, an *Vita*, quæ danda est, ut recte datur pro tutela Dogmatum ad *Fidem* spectantium, licite effundi possit pro sententiis *Moraliter* quidem *Certis*, sed in censum *Veritatum Fidei* nondum relatis. Quæstionem hanc ego prætereo, quæsiturus dumtaxat, an revera de hujusmodi *Certitudine Morali* certi sint, & plaudere sibi possint *asseclæ Scoti*, & quibus rationibus atque argumentis eam fulciat atque demonstret juvenis *Censor*. Sed nescio quo fato hoc ille facere oblitus est. Ad statuendam hanc *Certitudinem* primum illi & postremum fuit, memorare *invieta argumenta Patris de Luca*, quæ an talia sint, jam vidimus. Quo facto, eam *Certitudinem* dein procedendo semper supponit, falso propterea supposito utens. At heic situs est cardo nostræ disputationis. Pluribus vero *Lampridius* antea palam fecerat, *Piam* quidem & *Probabilem* esse *Scotisticam Sententiam*; dicas etiam, si mavis, *contraria Probabilior*; nullam tamen *Certitudinem* ulla ex parte ad eam hæcenus accessisse. Ut ergo illius ædificium consistat, unum opus erat, scilicet legitimis tabulis aut testibus ostendere, *Certitudinem* minime deesse in *Pia Sententia*; & eam quidem, quæ *formidinem Erroris* excludat, uti mox dicam. Si secus accidat, *Sanguinarium Votum*, quia *Imprudenter* ac temere susceptum, ruat oportet.

Ex verbis juvenis Theologi nuper productis didiceris, qualis sit
Valdesii. K Cer.

Certitudo illa, quam de Pia Sententia concipit is, ejusque collegæ. Scilicet ejus generis, ut sibi ac suis id Certum videatur, quod tamen is fatetur Incertum aliis videri. Quare nihil aliud ea Certitudo demum dicenda est, nisi *Certitudo Subjectiva*, sive *Persuasionis*, quam inculcavit Lampridius, ineptamque ostendit ad Sanguinarii Voti tutelam, quippe una *Certitudo Intrinseca* seu *Objectiva* in casu nostro exigitur. Dejicienda erant, non dissimulanda illius hac de re argumenta. Sed fallor. Pag. 31. juvenis Theologus nonnullis exemplis ostendendum sibi proponit, *Cbe con tutta l' Incertezza, in cui uno sia della Pia Sentenza, pure è Virtù il voler dare la Vita per difendere questo pregio alla Vergine*. Ubi id ille nobis ostendat & prober, non amplius juvenis, sed senex Theologus erit mihi, immo & magnus Apollo. Parthenotimum, virum certe in Scholastica palæstra veteranum, sequutus iste juvenis, statuit, licere Votum concipere pro qualibet *Vera Virtute*, Sotum citans, & Angelicum, quasi non omnes Theologi in id consentiant. Tum addit, sufficere, ut earum Virtutum Objectum sit licitum & honestum, prout apparet Intellectui. Ita Hostiam consecratam in divino Sacrificio adoramus absoluto, non conditionato cultu Latriæ, quum tamen nemo prudentem timorem expellere possit, nec sit moraliter Certum, Hostiam illa fuisse consecratam. At quidnam quæso agit juvenis iste Theologus, quum ejusmodi exemplum ad præsentem causam pertrahendum putat? Vel rudes intelligunt, se nullius culpæ reos, quod Hostiam adorent, consecratam putantes, quæ talis forte non sit; nam adorare a Religione jubentur, atque uti Angelicus Doctor heic ab ipso juvene Censore memoratus tradit, fides colentis ad verum Corpus Christi tendit, quod certe est adorandum, non ad eas species panis, quæ se oculis offerunt; ac proinde nihil mali aut flagitii inde manaret, etiamsi is falleretur. Verum qui vitam vovet pro tuenda Immunitate Virginis in Conceptione, quamvis Certum sibi non sit, eam a macula originali immunem fuisse, ignorare non potest, aut non debet, nullum exstare Præceptum, aut Consilium a Fidei doctrina præscriptum de credenda, aut tuenda Scotistarum Sententia; & contra sibi Præceptum a Natura, atque a Deo impositum fuisse conservandæ Vitæ, neque profundendæ ad arbitrium nostrum. Imprudentiæ propterea ac temeritatis culpam non effugiet, si Bonum hoc Certum, evidens, & post Animam inter creatas res omnium pretiosissimum, perdere velit pro Incerta Virginis sanctissimæ prærogativa, & quæ neque Vera neque Certa evadet, etiamsi innumera hominum milia temere pro illius tutela sese gladiis offerrent. *Intendetelo bene*, Theologe mi juvenis, *perchè qui è tutto il vostro equivoco*, ad eum & ego libenter dicerem. Pro Objecto, sive pro Opere Intrinsecæ, hoc

hoc est ad Fidem spectantis Virtutis, mortem subire meritorium est, & species quædam Martyrii. Contra pro Incerto Virtutis Objecto vitam, pretiosum Certumque Bonum, impendere velle, quum contra Prudentiæ leges sit, ac Præceptum naturale ac divinum sine iusta causa tunc violetur, culpa non caret.

Attexit deinde juvenis Theologus alia exempla, idonea, ut ipse sibi persuadet, ad dealbandum Sanguinarium suum Votum. Licitum est concipere Votum de *eleemosyna danda cuicumque Pauperi occurrenti*; & quamquam tribuatur paupertatem mentientibus, non desinit esse meritoria. Licitum est *Militibus vitam dare pro Principe in bello*, quamvis ignorent, an iustum sit illud bellum. Præterea si probum quemquam hominem ego credam, qui tamen omni improbitatis genere abundat; & exerto gladio quisquam mihi mortem intentet, nisi eum hypocritam, aut adulterum credam: tunc ut abstineam a temerario iudicio, sive a mendacio, honeste mortem subibo. En ergo, ita ille concludit, quamvis Objectum minime sit Certum, & falli possit Iudicium Speculativum, Practicum tamen Iudicium non fallitur; atque hoc sufficit, ut Prudenter, & non sine merito tunc agatur. Atque ejusmodi exemplis ille rem confecisse sibi videtur, dum Sisyphi more *versat saxum sudans nitendo, neque proficit bilum*. Et quare? Quia numquam recogitat, deesse in nostro casu Præceptum aut Consilium Catholicæ Fidei de credenda sive tuenda Pia Sententia, quum contrariæ Opinioni adhærere liceat; & contra vigere naturale & divinum de custodienda, & non projicienda Vita Præceptum. Ad Eleemosynam quod attinet, nos Deus Consilio ad Fidem spectante, propositoque præmio ingenti ad eam hortatur, atque interdum ad ipsam quoque obligat. Si error occurrere potest in dignoscendo Paupere, nullius momenti error iste est; neque enim errat animus id operans, ex Principio certos nos faciente, opus illud Deo placere. At quum vitam voves pro Opinione tuenda, Probabili quidem & Pia, sed minime Certa: nonne vides, te Certo violare divinum Præceptum de vita custodienda; & Incertum contra esse, an quod tueri vis Deo placeat ac mereatur defendi? neque enim Probabilitas formidinem Erroris excludit. Quod est ad eum, qui mortem tolerat, ne occidat, ne fornicetur, ne blasphemet, uno verbo ne in Peccatum incurrat: is rectissime operatur, quia Præceptum Domini tunc implet, atque a doctrina Fidei certus sit, tunc non temere, sed iuste & meritorie Vitam impendi; tunc enim cessat minus Præceptum Vitæ servandæ, quum urget Præceptum majus Fidei aut Virtutis ad Fidem spectantis tuendæ. Sed numquid ulla lege jubemur veram credere *Præ-servationem* Virginis? Num peccare eos dicas, qui *Sanctificationem* potius credendam putant? Nemo hoc asserere audeat. Quamobrem

in casu isto præferenda est conservatio Vitæ confessioni Immunitatis Marianæ, quia grave Malum habetur nolle servare Vitam, quando nullum est Malum asserere nolle veram aut certam Immunitatem prædictam. At, inquit juvenis Theologus, fallax est hominis illius speculativum Judicium de improbo, quem probum credit; & nihilo minus in Judicio Practico is recte agit. Ad hoc respondebo, postquam me expediero a tertio exemplo, scilicet Militum vitam pro Principe dantium in bello, quamquam nulla eis Certitudo sit de iusta causa belli. Sed Milites, quum ad bellum pergunt, animo ducuntur defendendæ Reipublicæ, non vero subeundæ mortis, quam per accidens postea incurrere possunt. Et quamvis illius periculo sese exponant, nulla est eis imposita obligatio investigandi, an bellum sit iustum. Ad Reges & Principes belli auctores id spectat; ad Milites dumtaxat pertinet ex præcepto Dei obedientia, sive parere iussis Principum suorum. Audi S. Augustinum Lib. 22. Cap. 74. contra Faustum. *Sive Deo, inquit, sive aliquo legitimo imperio jubente, gerenda ipsa bella suscipiuntur a bonis, quum in eo rerum humanarum ordine inveniuntur, ubi eos vel jubere tale aliquid, vel in talibus obedire, iuste ordo ipse constringit.* Tum Cap. 75. *Vir iustus si forte sub Rege homine etiam sacrilego militet, Recte potest illo jubente bellare civicæ pacis ordinem servans: cui quod jubetur, vel non esse contra Dei præceptum certum est, vel utrum sit Certum non est, ita ut fortasse reum Regem faciat iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo serviendi.* Quare non Milites Deo rationem reddere debent, si in bello cadunt, sed Princeps, qui ex potestate sibi a Deo data eos ad certamina & cædes ducit. Hæc omnium Theologorum sententia est. Pag. etiam 39. animadvertit juvenis Theologus, licere non solum pro Rege, sed & pro Amico mori, quamquam Amicitia non sit Virtus, sed solum proxima Virtuti. In longum nimis procederet oratio, si cuncta persequi vellem, quæ hac de re Theologi differunt. Eorum contexere catalogum nihil opus est. Sunt qui negant, & cum eis concors ire videtur S. Augustinus Lib. I. Cap. II. Soliloqu. scribens *Illam legem amicitie iustissimam esse arbitror qua præscribitur, ut sicut non minus, ita nec plus quisque amicum, quam se ipsum diligat.* Alii ad servandam vitam parentum, Regis, seu hominum Reipublicæ utilium, licere vitam dare arbitrantur; pro ceteris nequaquam, nisi de eorum salute æterna agatur. Alii amicos, non vero extraneos, cum vitæ suæ dispendio defendendos volunt. Alii denique extraneos quoque juvandos decernunt, quum & heic militare videatur regula Caritatis, nempe laudabile esse facere alteri, quod nobis ab altero factum vellemus. Quod heic animadvertendum præsertim reor, qui Amico ab hostibus impetito suum auxilium commodat, non ea intentione pro illo periculum subit, ut pro

ut pro illo mortem oppetere velit, sed spe ductus non minus vitam amici, quam suam servandi. Attamen hoc etiam minime considerato, illud evidens est, quum homo pro Amico periclitante vitam periculo exponit, tunc ipsum defendendum suscipere Bonum Certum, quale est Amici vita. At in nostro casu toties dictum est, Certitudinem desiderari in tutante Scotisticam Sententiam, ac propterea in Prudentiam & Caritatem peccare, qui pro ea Certum vitæ propriæ bonum impendere velit.

Audiendus nunc nobis rursus est juvenis Theologus, dum pag. 32. tradit, Judicium Directum & Speculativum fallax esse posse, & nihilo secius Judicio Reflexo & Practico recte posse hominem agere. Falli possumus in adoranda Hostia non consecrata; in credendo probum, qui improbus sit, in eleemosyna danda ficto pauperi. Definire propterea laudabilis esse ac meritoria actio? Neutiquam. Ita quamvis Certum non sit, sed *Probabile dumtaxat, an Virgo sine labe fuerit concepta, ac Probabile propterea sit Speculativum Judicium: Judicium tamen Practicum*, affirmans, *Pium esse credere Virginis Immunitatem, Certissimum est, quum Certum sit illius objectum*. Ita Theologus, qui etiam nos docet, Virtutum Moralium Objectum licitum honestumque evadere posse, dum intellectui nostro tale appareat, quamquam revera tale in ipso non sit; quum contra in Virtutibus Theologicis necesse sit, ut Objectum concipiatur ab Intellectu nostro, quale est in se; atque hanc doctrinam *apud omnes Theologos* ille *Certissimam* appellat. Non est mihi animus in quæstionem hanc divertere. Id solum habeto, non satis caute scriptum, doctrinam hanc ab universis Theologis tradi. Ut autem vides, eo se recipit Theologus iste, ut saltem a peccato excuset Voti Sanguinariï professores: quod sane parum emolumenti ejusdem sectatoribus videatur. Nam, ut is significare vult, etiamsi Certa speculative non foret Pia Sententia, & quamvis considerato in se Objecto vita pro ejus tutela temere profusa videretur: nihilominus quia Objectum illud intellectui apparet licitum atque honestum, practice culpa caret Votum Sanguinis, & Vitæ jactura. Sed ne sic quidem justam excusationem commilitonibus suis Theologus iste parabit, neque ab eis culpam amovebit. Etenim ubi agitur de actionibus a Deo vetitis & in se malis, ut mitissime loquar, non sufficit per adhæSIONem intellectus Objecto illi ipsum reputare honestum, sive malitia destitutum; sed etiam accedat oportet *Ignorantia Invincibilis*, ita ut si dubitatio de bonitate seu malitia actionis occurrat, ac modus & tempus detur inquirendo, an revera Objectum tale sit, quale intellectui apparet: tunc obligetur homo ad inquisitionem Veritatis, ne in errorem & peccatum incurrat. Inquirere autem nolens, aut negligens, sui que intellectus fallaciam præfractæ sequi volens, divino judicio se culpabilem reddit

dit. In nostro autem casu quænam, quæso, Ignorantia Invincibilis adduci potest, præsertim a viris Theologiæ cultoribus? Nemo est, cui lex Dei & Naturæ ignota sit, nempe Vitam nostram servandam, neque temere profundendam sub gravissima pœna peccati; hoc enim species Suicidii est. Rursus, cuicumque si mente utatur, in mentem veniat oportet dubitatio, saltem ex quo mota lis est, an eandem vitam dare liceat pro tutela Piæ Sententiæ. Posita dubitatione, jam recedit Ignorantia Invincibilis, & subintrat Vincibilis, quæ a culpa nequaquam excusat; tunc autem jubetur Christianus nulli diligentia parcere, ac sincero corde, sublatisque amoris proprii consiliis, curare, ut Veritatem inveniat, ne in re tanti momenti, qualis est hominum vita, per imprudentiam fallatur. At cui sano intellectui (sit verbo venia) apparere umquam poterit, post adducta in examen quæstionis hujus momenta, & præsertim (quod tam facile est) consideratis Romanorum Pontificum hac de re decretis, adeo Certam esse Piam Sententiam, atque Certum est nos vivere, Vitamque nostram ex præcepto Dei & Naturæ esse conservandam? Saltem dubitatio aliqua supersit. At hæc una satis est ex regulis Theologiæ, ut conscientia Certum sequi debeat, & crimen consequenter incurrat, si præferre non Certum Certo pervicaciter velit.

Hiscæ positis, ad juvenem Theologum, atque ad tria ab eo producta exempla redeamus. In iis duo distinguenda sunt, scilicet id quod Certum est, atque id quod Incertum, sive tantum Probabile. Certum est Religionis Præceptum de adoranda Hostia in incruento Sacrificio, aut in sacris supplicationibus venerationi omnium exposita. Contra non est Certum, an consecrata sit Hostia illa, sed Probabile dumtaxat. Certum est Legis nostræ Consilium de facienda Eleemosyna, Certa sanctitas Voti de eadem Pauperibus distribuenda; Incertum contra, & dubium, an veri Pauperes sint, qui ad illam accipiendam accedunt. Denique Certum est Præceptum Legis de non mentiendo, & de non temere judicando de Proximo, & eligendam potius esse mortem, quam temere judicare, sive mentiri; quum contra Certum non sit, an probum credens, qui improbus est, fallatur. Cur vero in tribus istis casibus homo recte agat, facile dignoscitur; ille enim semper secundum Religionis Præceptum aut Consilium agit, de quorum Certitudine dubitare non potest; & nihil propterea refert, an falli possit aut fallatur contra spem suam in eo, quod Incertum Dubiumque est. At in nostro casu, quod inverso ordine homo operetur, Imprudens propterea & damanda evadit illius actio; nam Præceptum Dei de custodienda Vita Certum & Evidens ille violat, ut Incerta ac Dæbia Ingenii sui phantasmata amplectatur, sive confirmet. Præcipit Deus, ne Vitam projicias, cujus non tu, sed ille dominus est; non præcipit, ut tueare Sententiam Sco-

tisti.

tificam, cujus Veritas adhuc latet. Licetne tibi contemnere Præceptum, ut quod non præcipitur tuearis, atque Incertum præferre Certo? *Domus ista tibi locata est, non donata*, inquit Sanctus Augustinus de Vita loquens Enarr. in Ps. 148. n. 7. Num obligare, aut dare illam tibi licet ad arbitrium tuum, ut incerti juris fundum tibi compares? Rursus Lactantius Lib. III. Cap. 18. ait. *Sicut in hanc vitam non nostra sponte venimus, ita rursus ex hoc domicilio corporis, quod tuendum nobis assignatum a Deo est, ejusdem jussu recedendum est, qui nos in hoc corpus induxit, tamdiu habitaturos, donec jubeat emitti.* Ad Ecclesiam decernere spectat, quando oporteat, vel liceat vitæ periculum, ipsamve mortem incurrere. At ecquando Ecclesia nos docuit, pro tutandis Opinionibus fas esse mortem eligere?

Piget me hisce subtilitatibus diutius detinere Lectorem, sed cogor denuo audire juvenem Theologum, quem nondum cedentem videre mihi videor. Inquiat ergo: Tu nuper laudasti finentem se interim, ne mentiatur, neve temere judicet; & nihilominus fallax diximus illius judicium de homine improbo, quem probum credit. Ergo etiamsi daremus, fallax esse posse Judicium de Veritate Piæ Sententiæ, non falleretur tamen, qui pro illa tuenda postremum toleraret supplicium. Ita is, sed omnibus minime perspectis, quæ longe dispares casus efficiunt. Recte agit pugione impetitus homo, & mortem eligens potius quam mentiri, aut temere judicare; nam in amphractu illo is Judicium suum Practicum mutare nequit, atque urget Religionis Præceptum de non mentiando, neque temere judicando. Sed ubi homini credenti probum, qui improbus est, congruum tempus relinquatur investigandæ Veritatis, is ad hoc præstandum obligatur; & quoties debitæ diligentia desit, ut mortem effugiat, Suicidii reus erit. Casum nostrum nunc respice. Nemo ex iis, qui Piæ Sententiæ adhærent, in angustiis positum se videt; omnibus liberum est, immo opus est, antequam vitam pro illius tutela voveant, diligenter investigare, Certane sit eadem Sententia, an Incerta, five tantum Probabilis. Probabilem vero non Certam, dum examen instituant rite & sine studio partium, deprehendent. Juvenis ipse Theologus pag. 33. *ci permette, che il suo oggetto sia solo Probabile*; quodque rem conficit, Decreta Romanorum Pontificum dubitare nos minime sinunt, quin Incertum adhuc sit hujusmodi Mysterium. Hoc facto, quis Prudens Vitam Certissimum Bonum, neque suum, voveat pro Sententiæ non Certæ tutela? Et quei culpam Temeritatis, & fraudati domini sui effugiet? Attamen etiamsi juvenis Theologus objectum nobis concedat uti tantummodo Probabile, is nihilo minus pag. eadem addit: *Judicium Practicum affirmans: Pio è il credere, che la Vergine sia*
Con.

Concepata senza macchia : istud est Certum Certissimum , quum Certum sit illius objectum . Ergo is fatetur , objectum Voti Sanguinari esse , non jam credere absolute Virginem sine labe conceptam ; sed dumtaxat Pium esse credere Virginem ob omni labe immunem fuisse . Quibus verbis quid aliud jam agitur , nisi incautis illudere velle Lectoribus ? Voventes Votum Sanguinarium interroga , aut illos , quibus ejusmodi Votum , tamquam mirabile arcanum devinciendæ sibi Deiparæ , proponitur . Ii fatebuntur non alium in finem illud concipi , nisi ut defendatur Veritas Piæ Sententiæ , & ut per Sanguinem paratus quisque sit ad præstandam illius Certitudinem , uti etiam quibusdam exemplis confirmavit Lampridius pag. 7. & 82. Verum ubi arctari se sentiunt ab iis , qui Votum improbant , dum Certitudinem hanc eis eripiunt , & Persuasionis Certitudinis nequaquam sufficere ad justificandam mortis electionem ostendunt : tunc ad anchoram Pietatis confugiunt , fingentes , hoc unum esse Voti sui objectum , videlicet Pie credere Præservationem Virginis in Conceptione : qua voce sperant ineruditis saltem iri satisfactum , quando Apostolica ipsa Sedes Piam agnovit eorum Sententiam . Non heic ego repetam , quæ Lampridius multa congeffit Cap. V. & sequentibus , ut evinceret , nihil aliud esse Pie credere nisi Opinari , sive nisi credere , Apparentiam Pietatis & Veritatis in aliquo existere objecto ; Pietatem vero Opinativam justum nobis non præbere fundamentum , ut pro ea vitam impendere liceat ; hæc enim dumtaxat danda est , quum Pietas Intrinseca defendenda occurrit , hoc est ubi negare cogimur Propositionem quampiam , aut Virtutis opus , de quibus Fidei doctrina certos nos facit . Vigentibus adhuc Lampridii rationibus , frustra cantilenam hanc ingeminat juvenis Theologus . Quod si revera voventes hoc unum vellent , en quale foret eorum Votum . Ego Pie Credo , idest Opino , Deiparam sine labe fuisse conceptam , quum Pietatis & Veritatis Apparentiam in Credulitate seu Opinione ista deprehendam : Incertus tamen , an revera talis fuerit Deiparæ Conceptio , & non sine formidine , me falli posse in hoc credendo , aut opinando . Proinde Voveo , me vitam libenter daturum , ut Credulitatem istam , sive Opinionem defendam . Num prudens , num licitum hujusmodi Votum appelles ? & quis umquam illud conciperet ? Non pro Apparentia Veritatis , sed pro Veritate Certa ad Religionem spectante (iterum dico) justum licitumque tantummodo est mori ; neque ullum Ecclesiæ Præceptum aut Consilium adducas de subeunda morte pro Incerta Veritate . Parthenotimus ipse non semel fassus est , nefas esse pro Opinione mortem velle oppetere , addens pag. 15. Nullum Theologorum sibi occurrisset , qui secus senserit . Præceptum ergo de custodiendo ingenti Bono Vitæ semper recogita , nullumque jus nobis esse illius profundendæ ad arbitrium nostrum : atque intelliges , non sine culpa

culpa impendi eam posse pro tot rebus & factis, quæ Pie dumtaxat in Ecclesia creduntur.

Dixerat Lampridius pag. 94. *Si forte Scotistica Sententia errorem complecteretur, nemo non videt, mortem tuam nihil operaturam, ut Sententia illa Vera fiat, Veritatemque, qua caret, per Sanguinem tuum accipiat. Cur ergo rem adeo pretiosam projicis, ut nihil consequare?* Suppositum hoc minime negat juvenis Theologus pag. 35. sed exempla nuper allata repetens, inquit: *Follie, follie. Non conseguirò, che l'Ostia diventi consecrata: che la Guerra sia giusta: che quel tale sia buono; ma non perciò lascerò di conseguire il merito di quell'azione virtuosa. Non v'ha bisogno d'altra applicazione.* Repetendum heic est, adorari Hostiam, non ea intentione, ut consecrata evadat, quæ consecrata non sit; sed quidem ut fiat satis Præcepto Religionis de adoranda Hostia exposita in sacris. Audi Sanctum Thomam in 3. p. Dist. IX. qu. 1. Art. 2. *Qui adorat Hostiam non consecratam, adorare eam oportet cum conditione scilicet, si est consecrata. Non tamen oportet, quod hæc conditio semper sit actu explicita, sed sufficit, quod habitu teneas illam. Unde non peccat adorans eam, quia non adorat puram creaturam, sed Christum secundum intentionem suam.* Neque mortis periculo sese exponit Miles, ut justum probet bellum, quod fortassis injustum est; sed ut obedientiæ erga Reges a Deo præceptæ satisfaciat. Propterea utriusque laudanda est actio. Tertius vero mortem tolerat ne improbum dicat, quem probum credit, quia in eo conscientiæ statu, & nullo sibi relicto temporis spatio ad Veritatis examen, parendum videt Præcepto eligendæ potius mortis, quam mentiendi. Posito enim errore Conscientiæ, ab invincibili Ignorantia procedente, tunc non solum minime peccat agens secundum Conscientiam erroneam, sed etiam secundum illam tunc ei agendum est. In nostro autem casu, præterquam quod adduci in subsidium nequit Ignorantia Invincibilis, Voventium finis ac intentio est, Vitæ suæ non parcere, ut probetur per eam Certitudo Sententiæ Piæ, sive Persuasio Certitudinis in illa. Quod sane monstrum est, atque unum, si bene consideretur, prodere potest Sanguinarii Voti Imprudens & malefanum consilium. Certam enim vides ex una parte profusionem Vitæ, quam sub Præcepto custodire jubemur, & consequenter Præcepti transgressionem. Ex altera vero habemus, ipso concedente juvene Theologo, etiamsi complura hominum millia sanguinem darent pro Scotistica Sententia, non propterea Veram Certamque illam evasuram, nisi Ecclesia præcedat, & rem suo firmet decreto. Ergo ingens damnum, nullumque fructum in Voto deprehendens, non Virtutis opus, sed Imprudentiæ ac Temeritatis inventum illud appellare tandem cogeris. Prætereo nunc quæ juvenis

Valdesii. L Theo-

Theologus pag. 36. adfert de *Infalibilitate Ecclesiae*; quam quisque suspicit, ac de ipsa agnoscante *Piam* Scotisticam Sententiam: quod is satis esse arbitratur ad dandam Vitam pro ejus vocis tutela. Nam ubi, qualis sit vocis hujus vis in Theologicis Scholis, explices, ut jam diximus, nihil nisi *Apparentiam Pietatis* significat; & quum Ecclesia dicit, se aliquid *Pie credere*, eo ipso indicat, se rem Incertam relinquere, neque de illius Veritate aut Falsitate se velle quidquam decernere; & potissimum quod vetet contrariam sententiam *Impietatis* aut *Erroris* arcessere. Redit igitur sermo semper ad illud, quod Ecclesia ipsa improbat, scilicet non licere mori pro Incerta assertione Pia, quia Opinionem tueri velle Sanguine nostro, Temeritatis ac Imprudentiae facinus est. Quod si iterum is pag. 37. in scenam exempla trahit, quae nuper inepta ad rem nostram vidimus; sique Scholasticis terminis *Objecti Materialis*, & *Formalis* ineruditos erudire se posse existimat: nihil mihi addendum est ad ea, quae ante differuimus.

Præterea scribebat Lampridius pag. 112. *Si aliquando Romana Ecclesia Fidei Dogmatis adjungeret Scotisticam Sententiam, quid ultra, quid majus faciendum Parthenotimo restaret ad testandum se Divina Fide credere Sententiam eandem?* Ad hæc juvenis Theologus pag. 40. respondet: *Siete pure il buon' Uomo. Allora in primo luogo non vi sarebbe bisogno di Voto, e senza d'esso sareste anche voi obbligato a dare per essa il sangue. In oltre il morire allora sarebbe atto di Fede, ed ora solo di Religione.* Tunc in me oculos figens Romanus Abbas inquit: Explica quæso mihi, quid plena hæc modestiæ vox *buon' Uomo* in loquela sociorum juvenis Theologi significet; vereor enim, ne plus ei energiæ sit adversus Lampridium, quam quod prima fronte videtur. Ad ista ego subridens: Modus hic loquendi, agebam, ne vetustis quidem Latinis ignotus fuit. Itaque perge in cœpta pugna, & reliquias Latinæ Linguae reverere. Heic ille dicere perrexit: Ut vides, minime inficias it juvenis Theologus, quin qui Votum Sanguinarium concipiunt, Dogmatis Fidei nunc æquent Scotisticam Sententiam; nam non secus pro ista atque pro illis, parati sunt effundere Sanguinem, & mortem subire. At ego rursus insto: ferendumne est diutius in Ecclesia Dei, parem honorem haberi iis, quæ a Deo revelata credimus, & iis, quæ adhuc in Opinione hominum versantur? Verum, inquit juvenis Theologus, nonne videt Lampridius bonus vir discrimen, quod intercedit inter Fidei Dogmata, & præsentem Piam Sententiam? Pro illis Vita ex obligatione danda est, nec Voto est opus; pro ista sponte datur. Mori pro illis est *Actus Fidei*; pro ista *Actus Religionis*. Ita ille, qui se putat magnum aliquid dixisse, quum aut nihil, aut id quod in quæstione est tantummodo dixerit, & quidem eo ipso

ipso in loco, ubi ridet Lampridium. Nunc enim inter nos disputatio est, an pro tuenda Sententia, quæ neque ad Fidem pertinet, neque Certitudinem continet, expendere Vitam liceat. Affirmat ille, negamus nos. Ille Actum Religionis istum appellat; nos Imprudentiæ, seu Superstitionis. Commodum nimis est ad solvendo-
 dos nodos eo ipso uti, quod adhuc in quæstione est. Præterea quis umquam concedat, Prudens, & non Temerarium Religionis opus esse pro Opinionibus quamquam Piis velle mori? Ad hæc animadvertendum, nos minime falli, si mortem appetimus pro
 tuendis certissimis Dogmatis Fidei, aut pro veræ certæque, immo & non levis Virtutis opere, aut ne contra Legem Sanctam peccemus, quia divinæ Literæ, & Ecclesiæ auctoritas certos nos faciunt, tunc recte eligi ac tolerari mortem, quum majus Bonum, illudque Certum, cum Bono minori vitæ nostræ commutamus. Tunc
 Præceptum minus servandæ Vitæ cedit Præcepto majori confitendæ Fidei, & Peccati evitandi. Dicat obsecro juvenis Theologus, quæ auctoritate fretus de Vita, quæ sua non est, disponit, licitumque sibi vovere mortem arbitratur pro Piæ Sententiæ tutela? Non sacras
 Literas, non Ecclesiam heic memoret sibi in ejusmodi sacrificio adstipulantem. Nullum heic Præceptum dandæ Vitæ pro hisce quæstionibus Scholasticis; immo heic unum occurrit Præceptum custodiendæ Vitæ. Nullus heic Peccati metus, sive hanc, sive contrariam amplectaris Sententiam. Quei ergo in casu isto liceat ei vitam prodigere, immo & hunc appellare *actum Religionis*? Immo *Superstitionis*. Quæcumque enim ad Religionem spectantia Pie tantum vera creduntur (innumera autem heic habemus) si timorem errandi minime excludunt, Sanguine nostro velle confirmare tamquam
 Certa, nihil aliud est, quam Religionem Sanctissimam risui inimicorum exponere. Quænam est hæc vestra Religio, tunc ii dicerent, in qua licere putatis Vitam, Bonum videlicet Certum, & non minus a Natura, quam a Religione nobis sub gravi præcepto commendatum, pro Incerta re perdere? Imprudentiæ ac temeritatis facinus mors vestra tunc esset, quando in his casibus nemo vestrum certus foret, num pro Veritate, an pro Errore in mortem rueret. In re tam gravi, qualis est Vitæ jactura, vel solum periculum errandi vitare jubemur; & qui eidem sese ultro exponit, peccat. Vita hominum Certa res est, non Opinio. Illam dare pro Objecto, quod ab Opinione pendeat, parum sani capitis esse quis neget? Inficiamini, si potestis, quin Sententia vestra adhuc inter Opinionum septa concludatur, quando Tridentinum Concilium, & Pontifices Romani, quibus culmen auctoritatis defertis, contrariam Sententiam stare & vigere sinunt, neque illius sectatores improbant aut contemnunt. Ita illi. Quamobrem semper ea recurrit Conclusio,

scilicet : Absurdum esse æquare velle Veritatibus Fidei , quæ nondum fines excessere Opinionis , neque formidinem fallaciæ excludunt . Simulque intolerandum esse abusum , Dei ac Naturæ Præceptum contemnere , mortem ex arbitrio nostro eligentes , nisi Certum Vitæ Bonum cum Certo & majori sit commutandum .

Quod Lampridius pag. 114. scripserat , scilicet *per Sanguinarium Votum Doctrinam ac Prudentiam Catholicæ Ecclesiæ irridendam hostibus nostris præberi* : juvenis Theologus hac arte excipit . Rationes nempe pro Conclusionem ista a Lampridio adductas sicco pede transiliens , ad eum conversus pag. 40. ait : *Come avete mai senza scrupolo veruno potuto fare un Libro così ingiurioso alla Chiesa Romana?* Immo Lampridii Liber , & quæ nos antea disseruimus de Dissertatione Patris de Luca , tantum abest ut in injuriam Apostolicæ Sedis cedant , ut præcipuum sibi scopum præfixerint ostendere peculiarem Prudentiam & Constantiam Romanorum Pontificum in controversia de Conceptione Virginis ; proptereaque Sanctæ Sedis hac de re Decreta atque doctrinam a Catholicis omnibus , atque ab ipsis Heterodoxis laudari debere , culpari non posse . Ita in ipsa Urbe æterna judicant , qui masculum in mente & corde robur gerunt , atque unius studiosi sunt Veritatis , & honorem verum Ecclesiæ supra cetera in tuto ponendum norunt . Addit ille : *Che avranno a dire gli Eretici , quando dopo le censure di Alessandro VII. contro a chi per qualunque Pretesto sotto qualunque Maschera osasse scrivere o direttamente , o indirettamente contro il Mistero* (hoc nomine unam Scotistarum Sententiam ii appellare consueverunt) *leggeranno i Capitoli IX. X. XI. e XII. del vostro Libro , ne' quali per abbatterne la CERTEZZA , tutti cercate di snervare gli argomenti , su' quali si fonda ?* Gratia habendæ Censori sincere tandem fatenti , eo collineasse totum Lampridii conatum , ut *Certitudinem* tributam Piæ Sententiæ nullo niti fundamento ostenderet . Ceterum quod est ad ipsam Sententiam , eam cum Ecclesia Romana Lampridius centies *Piam* , & *Probabilem* agnovit . Insuper pag. 203. non ei adversari sacras Literas confessus est ; denique post Sanctorum Patrum loca adducta , a quibus contraria Opinio persuaderi videtur , rationem quoque indicavit , qua Scotistæ se ab eorum auctoritate eximunt , admittendo in Deipara *Debitum Peccati originalis* . Proinde vel ipsi Hæretici , nedum Catholici , fatis perspiciunt , nihil deflexisse Lampridium a mandatis ac mente summorum Pontificum . At is *Certitudinem* impugnat . Utique , & fidentissime , quum hoc ipsum ad mentem procedat ipsius Apostolicæ Sedis , quæ Incertam hætenus reliquit hujusmodi Quæstionem , illam dirimere nolendo , & præcipiendo , ne quisquam *Erroris* , aut *Impietatis* contrariam Opinionem , ejusque sectatores Peccati insimulet , Nihil ergo mirentur Hæretici Lampridium sic agen-

agentem; sed quidem mirabuntur Catholicos illos, qui Vitam suam obligare, & prodigere audent pro tutela Scholasticarum Opinionum, quarum incomperta adhuc est Veritas; atque Imprudentiam, fortassis etiam Fanaticismum ac Superstitionem nobis objicient: quod probrum Lampridius a Romana Ecclesia avertit, atque a tot Populis, qui ab isto Sanguinario & inconsulto Voto abstinent, aut abhorrent. Post hæc juvenis Theologus, birretum super caput suum manu fortiter premens, erectoque vultu ita Lampridium alloquitur: *Cbi siete Voi, che Uomo privato abbiate a tacciare d'Imprudente, di Temerario, d'Intollerabile, di Dannevole un Voto fatto da Ordini Equestri, da Governatori di Provincie, da Città, sapendolo Roma, che che voi v'infingiate l'opposto, e tollerandolo?* Non ægre feret Lampridius, ut puto, si pro eo responsum ad hujusmodi interrogationem dabo. Nihil aliud est Lampridius, nisi triobularis homo, sed qui nulli factioni addictus, quanto potest studio Veritatem ubique venatur, ad tuendum decorem Ecclesiæ atque doctrinæ Catholicæ, quantum suæ vires ferunt, præcipue animatus. Unicuique autem in Christianorum Republica jus fuit, semperque erit, si quam Opinionem a Dogmatis sanctæ Religionis dissonam offendit, in eam insurgere. Commune enim Bonum est germana Ecclesiæ Doctrina, Commune Bonum Veritatis tutela. Jam nosti, ante annos multos Lamindum Pritanium, sive Lampridium, Voto Sanguinario litem, sed obiter, intentasse in Libro *de Ingeniorum moderatione*. Siculos quosdam, aliosve eorum commilitones tunc is minime cogitabat; neque enim illos noverat Sanguinario Voto constrictos. Unus sacer Orator, qui ad magnanimum idem Votum amplectendum Mutinenses fuerat hortatus, nullumque ex iis, quamquam Devotione erga Deiparam æque ac ille ferventibus, sibi obsequentem invenerat: causam præbuit Pritanio improbandi ejusdem Voti, uti imprudenter ac temere concepti. Nihil ultra additurus is erat, incultaque jacuisset hujusmodi controversia, nisi Parthenotimus Siculus justo Libro typis edito in aciem prodiiisset, Votum hoc vindicaturus. Poterat ille Siculis paucis, aut multis idem voventibus, privato aliquo scripto, aut prædicatione consulere: ea ratione ulteriori pugna opus minime fuisset. At quando is universæ Christianorum Reipublicæ veluti legitimum hoc Votum probandum, simulque suadendum suscepit: hinc natum Pritanio, in Lampridium postea converso, Opusculum *de Superstitione vitanda*. Si iis vitiis Votum & doctrina Parthenotimi revera deformatur, quæ Lampridius in eo deprehendisse sibi videtur: eratne dissimulandum vulnus hoc, qualecumque sit, inflictum Ecclesiæ? At homunculus est Lampridius. Non abnuo. Tu non illum respice, sed ejus argumenta atque rationes expende. Si ex istis forte con-

conficitur, intolerandum esse Votum : quid refert, veniatne justa Censura ab homine nullius pretii, an ab illustribus alicujus Dignitatis viro?

Certe neque aliquot Ordines Equestres, neque Siciliae Praesides quidam, neque unus & alter Episcopus, Voto huic, ubi temeritate laboret, quidquam praesidii conferre poterunt. Fortassis etiam dubitare licet, num Ordines aliquot Equestres, alique dum vovent, se Immaculatam Conceptionem tutaturos *usque ad mortem*, tutelam hanc polliceantur, dum vixerint, an sint suam vitam pro illa daturi. Quod postremum ubi statuas, restaret ut ensiferi illi viri armis correptis pro Conceptione duellum sive pugnam inirent, & adversarios necarent: quod Voti Sanguinari reatum mirifice augeret. Certe fertur, eos putare munus suum ensen evaginare, si quando a quoquam audirent negari Immaculatam Deiparae Conceptionem. At Roma, inquit juvenis Theologus, *Voti istius conscia est, illudque tolerat, quamquam se contrarium credere fingat Lampridius*. Contra rerum periti norunt, nihil Sedi Apostolicae notum dici, nisi quod rite & juridice ad supremum ejus Tribunal deferatur. Si quando accidat, ut ad ejus Dicasterium controversia haec deferatur, tunc constabit, sitne Roma toleratura, an explosura hoc paucorum Votum, a quo abstinet Roma ipsa una cum tot aliis Religionis Catholicae Provinciis, immo & abstinent innumeri doctissimi ipsius juvenis Theologi sodales, qui non minori tamen Devotione, quam Siculi, Virginem Sanctissimam prosequuntur. Quamquam quid ajo? Pro Lampridio heic Sanctus Augustinus responsum dabit, dum inquit Epist. LV. olim CXIX. Cap. 19. *Ecclesia Dei inter multam paleam, multamque zizaniam constituta, multa tolerat: & tamen quae sunt contra Fidem, vel bonam vitam non approbat, nec tacet, nec facit*. Seu potius, uti habent plerique Codices manuscripti, testibus Benedictinis Sancti Mauri: *Et tamen quae sunt contra Fidem, nec Bonus approbat, nec tacet &c.* Jam vidiſſi concessum Lampridio a juvene Theologo *Boni viri* nomen; concedat ergo ei quoque opus est, ut vitiosum credens hoc Votum, *neque illud approbet, neque taceat*. Si fides postea eidem Theologo pag. 41. accommodanda est, antequam censuram Voti Lampridius iniret, consilium Sancti Bernardi in Epist. 174. ad Canonicos Lugdunenses amplecti debebat, hoc est: *Si sic videbatur, consulenda erat prius Apostolicae Sedis auctoritas*. Neque videt ingeniosus iste Theologus, non Lampridio praebendum fuisse consilium istud, sed quidem iis, qui primi Sanguinari invexere Votum. Agebatur tunc, non jam de Festo aliquo instituendo, quod Probabilibus tantum de causis institui potest; sed de profundenda, sive obliganda ad tormenta atque secures hominum Vita, & ad tolerandum Malum, quod omnium temporalium teterrimum est. Agebatur de Novitate Opinionis

& moris, cujus vestigia nulla erant in tot præcedentibus Ecclesiæ Sæculis, idest de morte subeunda pro tutela Opinionis, five Sententiæ, quæ non solum Fidei, sed cujuscumque alterius Certitudinis genere caret. Decernere de Vita hominum estne vel parvi momenti? Immo nihil majus in Religionis rebus præstari potest, quam Vitæ nostræ Sacrificium. Hisce ergo Novatoribus consulenda erat Apostolica Sedes secundum Deuteronomii præceptum: *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris, venies ad Sacerdotes, & ad Indicem, qui fuerit illo tempore, qui indicabunt tibi judicii veritatem.* Secus agendo timendum eis erat, ne forte zizania pro tritico in Ecclesiæ agros importarent. Sed ii a natis paulo antea quibusdam imposturis decepti, & nihil ultra sibi quærendum rati, neglecta auctoritate Sedis Apostolicæ, vitiosum peperere Votum; immo in eum finem peperere, ut vel absque Sanctæ Sedis decreto appareret, diremtam fuisse controversiam, simulque Sancta Sedes ad illam dirimendam adigeretur. Suis ergo consilia hæc adhibeat juvenis Theologus, non Lampridio Theologos quosque imitanti, qui dum in Opiniones incuriunt, quas perversas putant, libero calamo illas insectantur, & quantum possunt proscribunt. Denique idem sibi suisque ante oculos statuatur ejusdem Sancti Bernardi præcedentia verba in eadem Epistola: *Nulla ratione Virgini sanctissimæ placebit contra ritum Ecclesiæ præsumpta Novitas, mater Temeritatis, soror SUPERSTITIONIS, filia Levitatis.* Ubinam umquam Ecclesia probavit Vitæ sacrificium pro tutela Opinionum? Si pro Novitate Festi Bernardus tantopere est indignatus, quid contra Novitatem Voti Sanguinari non dixisset?

Lampridium male rationes inire, contendit juvenis Theologus pag. 42. quod quum singulari divinæ Gratiæ auxilio sit opus ad in-eundum Martyrium pro Catholica Fide, promissum hoc a Deo auxilium sua Dogmata confitentibus coram Tyrannis, inquit minime sperandum iis, qui vovent Votum Sanguinarium, quando Votum illud sine divinarum Literarum, aut Ecclesiæ suffragio, immo saltem tacite contradicente Ecclesia, concipiunt. Nam inquit idem Theologus: *Dio non mancherà di fortificare colla sua Grazia, chi per una Virtù incontra la Morte; e massime per una Virtù, che abbia per base l'infallibilità della Chiesa nell'approvare una Sentenza, che a' Misteri della Religione appartenga.* Animadvertite primo, quam æquivoca, & ad fallaciam composita sit assertio hominis scribentis, probatam fuisse ab Ecclesia Scotisticam Sententiam. Uti *Piam* tantummodo agnovit Apostolica Sedes Sententiam illam, hoc est in ea deprehendit tot lineamenta Probabilitatis, eamque Apparentiam Pietatis, ut illam tueri voce & scriptis liceat, ac secundum eandem Sententiam laudabile sit celebrare Festum Conceptionis; numquam vero illam
uti

uti Veram Certamve probavit. Secundo alteram æquivocationem habes in mentione heic facta *Infallibilitatis* Ecclesiæ. Ea procul dubio falli nescia est, quum res statuit ad Doctrinam aut Disciplinam, quæ a Revelatione Dei sive per sacras Literas, sive per legitimam Traditionem ad nos venit. In reliquis Infallibilitatem minime sibi tribuit, sed per Prudentiæ & Sapientiæ suæ lumen eadem regit atque præscribit. Et re ipsa in laudanda uti Pia ac Probabili Scotistarum Sententia; in instituendo aut probando Festo secundum eandem Sententiam: non Infallibilitatis suæ privilegio usa est Sancta Sedes, sed quidem Prudentiæ. Quod præcipue elucet ex reservato sibi jure decidendi, Verane sit, an Falsa eadem Sententia, & ex Anathemate indicto audentibus contrariam Opinionem Erroris & Impietatis arguere, & dum indicens Festum neminem cogit ad illud celebrandum secundum unicam Scotistarum mentem. Succedit tertia æquivocatio præcedentibus longe gravior, & sub cujus umbra evadere se posse tandem confidunt, qui Sanguinario Voto sese obstringunt. *Pro Virtute, sive pro actu Virtutis nos Voventes moriemur*, ajunt. Quanto sophismate laboret hujusmodi effugium, paucis accipe, atque huc aciem mentis tuæ plus quam antea convertas velim. Nollent agnoscere Theologi isti, dari *Pietatem Opinativam*, & quale inter eam, & *Pietatem Intrinsecam* discrimen intercedat. Sed meridiano Sole clarius est, aliam esse Pietatem, cujus objectum sit aliqua Certissima Veritas ad Fidei dogmata spectans; atque aliam, cujus objectum sit aliqua Opinio. Utraque profecto est Virtus, donec Prudentiam comitem habet, ac Prudenter se gerit; deficiente enim Prudentia, Virtutes omnes in Excessum ac Temeritatem damnabilem declinare possent. *Intrinseca* ipsa *Pietas* excessibus & Imprudentiæ obnoxia est; sed quoties cum debitis circumstantiis Mortem potius eligit, quam negare quæ ad Fidem spectant, Prudenter operatur; immo aliter agere prohibetur ex evidenti doctrina Evangelii & Ecclesiæ; nos enim gravissimum a Deo Præceptum de morte tunc subeunda habemus, gravissimumque Peccatum foret negare Fidei Dogmata. *Opinativa* vero *Pietas*, quamdiu consistit in tuendis pio affectu, & voce, & calamo, quæ in Probabili Pia Opinione versantur, laudanda Virtus est, quia Prudenter agit, sufficientibus nempe motivis ad id operandum adducta. Etiam si in objecto suo falli possit, nullum tamen per hoc Præceptum Dei violat, & nihil detrimenti ex eo Errore plerumque redundare potest in Ecclesiam. Verum ubi *Pietas* ista *Opinativa* eo progredi velit, ut Sanguinem & Vitam dare eligat pro ejusdem Opinionis tutela: in Excessum continuo rapitur, in Imprudentiam, in Temeritatem; & quæ antea Virtus erat laudabilis, in Vitium convertitur, & vitiosa ac damnabilis Pietas esse incipit. Falsum est, Mortem heic eligi pro Pietate. Sophistica ars saltum hunc latentem

a Veritate ad Pietatem, five ad Virtutem, adinvenit. Illud verum tantummodo est, Pietatem Opinativam eam esse, quæ temere & erronee pro tuenda Veritate Incerta, perperam ducta fallaci Persuasionem de Certitudine illius, eligit ruere in mortem: quod omnino pugnat contra Prudentiæ leges; neque enim morte nostra fieri umquam poterit Certum, quod Incertum est; simulque pugnat contra divinum Præceptum de Vitæ nostræ custodia. Ac propterea qui pervicaciter illud violare vult, quamquam monitus de Incertitudine Objecti, & de fallacia Persuasionis: Temeritatis, Imprudentiæ, & Peccati notam incurrat oportet. Neque huc trahendus *Honor Deiparæ*, pro quo sibi persuadere possunt Piæ Sententiæ patroni, sibi licitum occumbere. Nam Opinativus est etiam hic *Honor*, & in Opinionem resolvitur. Quis enim Certum te facit, nisi Ecclesia hoc statuatur, Deo olim placuisse, quod tu nunc ex solis conjecturis imaginariis, & Apparentiam dumtaxat Veritatis, non Veritatem ipsam secum gerit? Illud tantummodo honorificum Virgini Sanctissimæ fuisse censendum est, quod decreta divina voluerunt; neque profecto Dei Matris Honorem minuunt, quicumque illius *Sanctificationem* tantummodo credunt, & Ecclesia minime reclamante aliam a Scotistica Opinionem foveant. Dejecto igitur Sophismate supra decantato, ad quod veluti ad anchoram sacram confugiunt Voti Sanguinariæ affectu, jam tandem intelligis, ad ejusdem Voti Temeritatem damnandam nobis esse procedendum.

Aggrediamur nunc pauca, quæ restant. Dixerat Lampridus pag. 117. *Si Martyrio sese offerre temere, & absque iusta causa, vel quum agitur de Veritatibus Fidei propugnandis, a Sanctis Patribus improbat: quanto minus licebit pro Scotistica Opinione dumtaxat Pia?* Ut male compactum argumentum hoc ostendat juvenis Theologus, alterum ipse efformat, inquit: *Non è lecito presentarsi senza giusto motivo ad un Tiranno per la difesa della Fede: dunque molto meno è lecito obbligarsi a morir per la Fede.* Neque perspicit ille, ideo licitum ac laudandum esse Votum de morte subeunda pro Fide, quia ipsius Fidei doctrina certos nos facit, futurum id Deo gratissimum. At quandonam Catholica Fides nos docuit, placere Deo sacrificium Vitæ pro tutandis tantum Opinionibus? Immo fatentibus ipsis adversariis, pro Opinionibus occumbere velle flagitium est. Ad hæc inter eas rationes, ob quas Sancti Patres Temeritatis arguebant sese ultro offerentes Tyranno atque suppliciis, non ultima illa fuit, ne Fideles contra divinum Præceptum Vitam perderent, quum conservare possent. Tum solum ejus jactura ferenda est, quum Fidelem invadit necessitas aut abjurandæ Fidei, aut Mortis tolerandæ. Proinde hinc dicas, quanti conservationem Vitæ facerent Sancti Patres, quando Tentationem Dei reputabant illam sponte in discrimen adducere, vel

Valdesii. M quum

quum agebatur de testanda divinorum Dogmatum Veritate. Atqui ne nos quidem, inquit juvenis Theologus, pro Pia Sententia offeremus nos Tyranno; sed placide expectabimus minitantem nobis tormenta & postremum exitium. Neque considerat, multo vehementius detestatos fuisse Sanctos Patres Sanguinarium Votum, quia per illud sine ulla necessitate obligant se Fideles ad dandam Vitam, quotiescumque Tyrannus eos ad deponendam credulitatem de Veritate aut Certitudine Piæ Sententiæ adigat. Nulla heic, inquam Necessitas, nullum Præceptum de credenda ac tutanda hujusmodi Sententia, eoque minus de impendenda Vita pro illa. Et contra militat Præceptum de non danda Vita, nisi quum necessitas urget Fidei tutandæ, aut Virtutis Intrinsecæ, sive ad Fidem spectantis, sive gravissimo Ecclesiæ Præcepto commendatæ, inter tormenta servandæ causâ. Quid ii præterea dicerent, animadvertentes destinari sacrificium Vitæ non pro Dogmatis Fidei, sed pro adhuc Incerta Sententia, quod idem est ac dicere pro Opinione? Et quodnam quæso præsidium a Deo sibi polliceri quisquam possit ad toleranda tormenta, mortemque subeundam pro Opinione, quando Tentatio Dei est habita vel ipsum offerre se Tyrannis sine necessitate, quamquam ageretur de tutela cælestis doctrinæ? Si confectaria hæc nequaquam discernit juvenis Theologus, aut se minime discernere fingit, non irascatur, si eum malæ causæ patronum quisquam appellet. Reliqua vero, quæ is adtexit in Epistola II. in contemptum præcipue Lampridii, utpote verba, nihil opus est recensere. Nulla pariter confutatione indigent, quæ pauca is habet in Epistola III. summis tantum labiis prolata, de Sanctorum Patrum, aut veterum Theologorum locis ab eodem Lampridio memoratis, ad unice persuadendum, eximi non posse Deiparam a *Debito Peccati originalis*. Ne is quidem ejusmodi exemptionem disertis verbis tribuere audet Virgini Sanctissimæ. Optasset tamen, ut quæ Granadus & Salazar attulere ad ea loca interpretanda, Lampridius ad examen revocasset. Sed quum innumeri Theologi, & Salmaticenses in primis, ex iis & aliis locis *Debiti* ejusdem necessitatem concordi calculo deduxerint: terendumne erat tempus in re dilucida, & tot insignium Virorum suffragio probata? Præterea quia Sanctus Augustinus non semel dixit *Solum Christum sine peccato Natum* esse, infert ex hac forma loquendi contendere quemquam posse, Deiparam quoque in peccato Natam fuisse. Hæc ille, ignorare se fingens, interdum *Natum* pro *Concepto* accipi: quod ipse Augustinus, uti alias monuimus, ipsius Evangelii auctoritate confirmat, atque ipse Pater de Luca sincere confessus est.

Denique, ut alia nullius momenti omittam, confisto in postremis illius verbis, quibus Lampridium alloquitur: *Vi ricordo solo, che la*
gran

gran Vergine Madre non è il Petrarca, sicchè ne' Pregi di Lei, e sul suo Culto possiate far da Censore con quella libertà soverchia, con cui scherzaste su i Sonetti del primo. Quantum a Petrarcha differat Virgo Sanctissima, quis nisi demens ignorat? Quis sine injuria memorem tanti discriminis Lampridium faciat? Quod tamen in primis dolendum est, non videt juvenis Theologus, se nihil aliud agere sophisticis hisce terculamentis, quam irretire incautam gentem, & sub umbra Pietatis patrocinium suscipere cujuslibet Erroris & Excessus, qui in veram Christiani Populi Pietatem irrepere possit? Ad Lampridium quod attinet, is cuncta Deiparæ vera privilegia, & minime dubias prærogativas veneratur, laudat, deprædicat. Ipsam quoque Scotisticam Sententiam Piam, Probabilemque ubique agnoscit, concors in hoc cum Apostolica Sede, quæ hoc unum in ea agnoscit. Culpandumne quisquam eum dicat, qui cum Sancta Sede Magistra nostra sentit? Fortasse juvenis Theologus præterea exigit a Lampridio, ut Certam quoque credat eandem sententiam, & licitum pro ea sacrificium Vitæ appellet? Verum non hoc docet, non istud credit Apostolica Sedes; & ubi solida sint Lampridii argumenta, non sacrificium Deo & Virgini gratum, sed superstitionem Deo ac Virgini prorsus invisam in eo Voto fateri opus est. Decipit ergo se ipsum, & alios Theologus iste, dum venditat, Censuram Lampridii adversus Virginis Honorem ferri, quum unusquisque intelligat, ab ejus argumentis unum impeti Votum Sanguinariū super somniata *Certitudine* Sententiæ fundatum, hoc est perniciosum consilium prodigendæ Vitæ pro tutela Opinionis illius; ac proinde non lædi quidquam de veris Deiparæ ornamentis, sed quidem dumtaxat incusari nimiam votentium confidentiam, Novitatem atque Excessum. Uti toties diximus, non lædunt Honorem Virginis, qui eam tantummodo in Conceptione *Sanctificatam* credunt. Si læderent, jam improbat, jam damnati ab Ecclesia fuissent. Quanto autem innocentior Lampridius, qui minime negat, quin Deipara fuerit a macula Immunis, & hoc unum contendit, nihil Certitudinis in Pia Sententia deprehendi, ut a Voto temere suscepto Fideles avertat? Quamobrem monendus iterum est juvenis Theologus, non esse statuendam Religionem in *Phantasmatibus nostris*, uti Sanctus Augustinus aiebat, & declinare posse ex hominum vitio sive defectu Pietatem ipsam in Anomalias & Excessus non paucos, quos indicare & refellere in Dei gloriam, & decus Ecclesiæ redundat. Atque utinam nævos ejusmodi numquam offenderemus in scriptis, in Panegyricis Orationibus Virginis & Sanctorum, aut in aliis Christianæ plebis usibus. Dicat iste Censor: suntne ista ferenda, laudanda, an potius improbanda, & si fieri potest eradicanda? Si eum audimus, invidia creanda est ejusmodi Censoribus, quod Dei-

paræ, quod Sanctorum gloriæ & Honori aut invideant, aut adversentur, quamquam exploratum sit, non contra Sanctos, sed contra corruptores Pietatis sit bellum. At qui sapienter judicant, qui veram Pietatem discernunt, exercent, & docent, quales innumeros ipsius juvenis Theologi socios ego agnosco atque suspicio, eos bene mereri de Christiana Republica fatentur, qui ejusmodi Excessibus obstant. Quid? quod vel ipsa sacra Synodus Tridentina idem cupit atque summopere commendat. Nam postquam statuit, quid credendum sit de veneratione & invocatione Sanctorum Sess. XXV. Cap. II. hæc subdit: *In has autem sanctas & salutes observationes si qui abusus irrepserint, eos Provsus aboleri Sancta Synodus Vebementer Cupit; ita ut nullæ falsi dogmatis imagines, & rudibus periculosi erroris occasionem præbentes, statuantur.* Abeant ergo deceptorix juvenis Theologi querelæ, & melioribus armis, si potest, pro Sanguinario suo Voto decertet. Non heic agitur (rursus inclamare cogor) de Virginis Honore, cujus Certissima Merita ac Prærogativæ, ut aiebat Sanctus Pius V. P. M. in Bulla *Super specula*, ubi hac de re loquitur, *ne Angelica quidem lingua satis referri possunt.* Agitur de Vita hominum, re scilicet summi momenti, quam prodigere nemini umquam licebit, dum intra fines Opinionum Pia sententia versetur, ne forte pro Falsitate mors eligatur. Agitur de iis, qui ut idem Sanctus Pontifex subdit, *Simplicium animos Indiscretæ Devotionis obtentu, vel potius loquacitatis & ostentationis affectu, ad Votum Imprudens, ad superstitiosum Sacrificium impellunt.* Nullo labore, vultuque ridenti concipitur hodie hujusmodi Votum a plerisque, momenta controversiæ istius omnino ignorantibus, quia verbis tantummodo Vita, idest res tanta obligatur, nullo vel minimo metu promissa solvendi. Si Tyrannus adesset, si tormenta & secures instarent, tunc vel ipsum vulgus vim sentiret Lampridianæ Censuræ; & nemo fortasse foret, qui vitium Voti, aut Ignorantiam non caussaretur, Vitæque suæ ex Præcepto Dei servandæ, neque projiciendæ, sollicitus non prospiceret. At nunc, ne expectato quidem Tyranno, ad doctos viros pertinet, deposito cujusque factionis studio, intime in hujus Voti viscera penetrare, & quid de eo statuendum sit edicere. Si Certam, non fallaci Persuasionem duntaxat, sed re, præstare possumus Piam Sententiam, victus est Lampridius. Si hoc deest, neque pro Pietate Opinativa, sive pro Opinionibus tutandis Vitam dare licet, Lampridius vicit. Iudex interea erit Theologorum eorum chorus, qui nulli factioni nomen suum dedere; atque utinam Judicium hoc arriperet ipsamet Apostolica Sedes. Tunc eluceret, num in Lampridium, an in Voti Sanguinarii patronos, conjiciendum sit effatum hoc Senecæ Lib. 2. Cap. 9. de Ira: *Inter cetera mortalitatis incommoda & hoc est, caligo mentium; nec tantum necessitas errandi, sed errorum amor.* Atque in hæc

in hæc verba desivit Romanus Abbas, quem tibi quoque, mi Azevede, loquentem exhibui. Vale

Neapoli VI. Id. Novembr. MDCCXLI.

*Egregio; atque inter paucos amico viro Gregorio de Azevedo
Valdesius Sal.*

EPISTOLA OCTAVA.

ARbitratus forte fueris, mi Azevede, respirasse aliquantisper Antonium Lampridium post tres Literas adversus eum scriptas, de quibus antea longum ad te sermonem habui. Sed æstuantibus nimium animis adversariorum, brevi spectandum heic se præbuit nova quædam Epistola, ad eruditum Equitem scripta, ac Panormitanis typis edita. Auctor illius uno folio rem conficit, tamque gloriosum militem sese prodit, ut inflatis buccis edicat, *che per gittare a terra la gran macchina del Libro d'esso Lampridio, è più che sufficiente uno scarso foglio*. Felicissima profecto ingenia Siculum solum parit, & egregios Theologos; an autem inter eos numerandus sit Auctor Epistolæ hujus, tute judicare poteris, ubi Epistolam ipsam legeris, cujus exemplum ad te mitto. Injucundum tamen fortasse tibi non erit rescire interea, quæ egomet hac de re accepi a Messanenſi quodam nobili amico meo, proxime præterita æstate Panormi versato. Non postremus est ille in eruditionis amore, & quum controversia de Voto Sanguinario ferveret, enixe curavit, ut dignosceret, quæ identidem ea de caussa Panormi accidissent. Is ergo mihi narravit, quam plurimos in ea Civitate pro Pia Sententia stare, quod sane laudandum; sed neque deesse Theologos a Voto Sanguinario alienos. Suppressa ibi, quoad fieri potuit, Lampridiani Libri exempla; verum ex quo innotuere varii clamores, diversa judicia, hinc laudes clandestinæ, inde iræ in propatulo, & contumeliæ in Lampridium erupere pro vario hominum studio. In secretum ergo Consilium coiere quadam die præcipui Voti hujus patroni, deliberaturi, quid heic agendum foret. Erant qui suavibus cachinnis Lampridii ineptias flocci facerent; prudentiores vero vultu serio, & continenti silentio, satis fatebantur, non tam facilem esse certamini eoque minus victoriæ locum, neque contemnenda arma Lampridii. Post longam consultationem itum in vota, atque statutum, ut *P. Candidus Parthenotimus*, doctus sane & veteranus Theologus, suam, communemque caussam novo Libro protegendam susciperet. Interea vero ne animum desponderent, aut defectionem inirent Voti fautores, visum fuit, brevi aliquo Libello Italice scripto contineri posse vulgus in fide, si in suspicionem vitiatæ Religio-

nis

nis adduceretur Lampridii nomen. Jansenianis erroribus infectum appellare in promptu erat, consueto jamdiu dictorio in quemlibet sibi quacumque de causa adversantem. Is Honori Deiparæ infensus, is adversus illius Cultum blaterans. Per plateas, per compita notam hanc inurere Lampridio, certus gradus videbatur ad omnem ei fidem abrogandam. Forte illustris quidam & eruditus inter Primores Messanenenses per eos dies Literas dederat ad unum ex Panormitanis commilitonibus, petens, quid de Lampridii Libro sentiendum foret. Visi sunt Superi occasionem hanc obtulisse, qua posset Panormitanus in rescribendo probra quæ vellet conjicere in Lampridium. Jamque formidanda Epistola ad prælum parata erat, atque imminentem ignem expectabat Bomba supra mortarium imposita: quum ad aures illius Scriptoris quidam accedens: Nondumne, ait, accepisti, alienum adeo a Jansenii castris esse Lampridium, ut etiam adversus illum militaverit, ac Libros *Lescii Crondermi*, hoc est D. Celsi Cerri Abbatis Canonorum Regularium Salvatoris, & *Francisci Dirayssi*, adversus Jansenium exaratos, in lucem ediderit, fatis longa Præfatione sua exornatos? Risum vel a severioribus excutias, ubi foedus cum Jansenistis Lampridio objicere audeas. Ad hanc vocem soluta est machina, animique converfi ad aliam fraudem concinnandam.

Itaque utile rursus censuerunt spargere in vulgus, Lampridium pro *Theologo* minime habendum, eumque ne in limen quidem Theologiæ umquam penetrasse. Nullam propterea imperito homini, & manus in alienam messem temere immittenti, fidem esse habendam; auscultandos heic tantummodo veros & doctissimos Siciliæ Theologos, quorum est in rebus ad Religionem spectantibus erudire Populos, non corvum inter olores crocitare ausum. Omnium suffragium tulit consilium istud, atque ad illud complendum festinabatur, quum prudens unus e sociis superveniens, & quid agitatum fuerat audiens: Consectaria, inquit, consilii hujus attentius quæso considerate. Si forte contingeret (quod tamen vix crederem) ut in isto agone pars nostra succumberet, nonne in majus nostrum, nostræque Scientiæ dedecus illius victoria verteretur, quando a non Theologo nos Theologi vinceremur? Itaque præstat id nominis ei minime negare; conatus vero omnis futurus est in dejectis, & si quisquam etiam mavult, in irridentis illius argumentis: a quo tamen postremo, si me auditis, abstinendum quoque erit, quum honestior semper pugnandi ratio sit eligenda. Tum addidit: Exciditne vobis e mente, quod hoc ipso anno nuntiatum nobis est de celebri controversia, an cum usu carniarum Jejunium conjungi posset, sive conjungendum a non ægrotantibus foret? Istam quidem Mantegatius Placentinus excitavit, at in ea quoque noveritis immixtum fuisse Lampridium,

cujus Votum pro Mantegatii sententia prodiit. Ambos virulento scripto nonnulli Theologi exceperunt, atque inter alia a Lampridio *Theologi* nomen abjudicarunt. Acrius deinde invaluit praelium succrescentibus hinc inde copiis. Sed arma cessere, postquam Sanctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. summa sapientia, summo zelo atque doctrina, sententiam Probabiliorem, quæ Mantegatii & Lampridii fuit, ineluctabili suo Decreto firmavit. Hinc discite. Theologum facit non nomen, non vestis, sed quidem accurata veri inquisitio, & pondus rationum. Et sane ridendi sunt, si qui sunt, apud quos nihil est nisi larva Theologi, quicumque non fuit *Baccalaureus*, *Licentiat*, *Doctoratus*, *Magister*, *Lector*, *Exlector*, aut *admodum Reverendus Definitor*; siue quicumque ad omnem disputationem adhibere non noverit formidandas illas voces *Formaliter*, *Transcendentaliter*, *Virtualiter*, *Certitudinaliter* &c. & promptus non sit ad quamlibet Quæstionem, proposita pœna confitendi sese indoctum, & nullius pretii hominem, nisi eam magistraliter dirimat. Longe quæso abeamus nos ab hujusmodi ludibriis; atque his dictis conticuit. Nova igitur ab iis deliberatio habita, atque omnium vox fuit, traducendum esse Lampridium uti hominem anathemate perculsum. Saltem credulæ plebi horrorem incutiet hujusmodi fragor, excidetque una cum Libro nimis invalescens fama Lampridianæ Censuræ. Tradita actutum typis Epistola, sparsaque per Panormum illius exempla, e quibus etiam non pauca ad prælaudatum Magnatem missa fuere, ut Messanensium quoque Civium animos in fœdere confirmaret. Quod profecto mirabere, aiebat Messanensis amicus, tantum abfuit, ut Epistola hæc in Voti Sanguinariæ tutela Magnatem ipsum, & complures alios antea vacillantes continuerit, ut eos in contrariam sententiam potius impulerit. Eventus hujus testem habeo ipsius eximii viri Responsum ad Epistolæ Auctorem, cujus exemplum post multas preces ab eodem impetravi. Ego heic enixe rogare Romanum amicum, ut ejus legendi copiam mihi faceret. Quum is postero die Responsum illud ad me misisset, rapido calamo omnia descripsi, & nunc ex Italico in Latinum sermonem a me conversa, tibi quoque, mi Azevede, legenda exhibeo.

E P I S T O L A

Illustrissimi P. de A. ad Patrem I. P. &c.

Admodum Reverende Pater, Domine semper colende. Epistolam Reverentiæ vestræ, & eam quidem publicis typis vulgatam, non dicam legi, sed singulari aviditate voravi. Quippe quale tuum foret de audaci consilio Lampridii peremptorium judicium, jam-

jamdiu anxie rescire cupiebam. An tua adversus illum argumenta bene intellexerim, fortasse dubitare queam; dubitandum tamen minime videtur, quin is dejectus, prostratusque sit, quando tu, cujus ingenium & doctrinam semper miratus fui, omnimodam victoriam tam brevi certamine tibi tribuis. Atque utinam hoc idem meis quoque Civibus persuadere haecenus potuissem. Nam uti contrariis studiis, ac non levi tumultu exceptus heic primo fuit Lampridii Liber, ita & ingentem pulverem excitavit ipsamet Epistola Reverentiae vestrae. Quod gravius est, atque ego in primis doleo, eidem Epistolae infestos sensi non solum adversarios vestros, sed & non paucos Voto vestro antea consentientes. Quorum censuras, cum circumferantur per ora multorum, meum puto ad te referre, ut quid eis reponendum sit, significare mihi quamprimum possis.

Inquis pag. 2. *Le assicuro, che il Signor Lampridio è incorso nelle Scornicbe fulminate dalla Chiesia, contro coloro, che ardiscono scrivendo d'impugnare l'Immacolata Concezione.* Quam in rem eadem Alexandrinae Bullae verba, quae Lampridius attulerat, tu quoque refricas. *Le assicuro?* ajunt. Ad hujusmodi vocem quis non solvatur in risum? Immo in iram. Et ubinam in Immaculatam Conceptionem pugnavit Lampridius? Scotisticam ille Sententiam passim laudat, passim Piam ac Probabilem fatetur. Nihil amplius quam hoc a nobis haecenus exegit Ecclesia Romana. Is unice profilit in *Certitudinem*, quam nemo ferme Veterum noverat, & Saeculo tantum proxime praeterito affingere quidam coeperunt eidem Sententiae, spuris monumētis nempe decepti, ut incautam indoctamque gentem ad Votum de obligando Sanguine allicerent. Certitudinem hanc in ea Sententia numquam agnovere summi Pontifices, eoque minus probarunt exstructum super fluxa haec fundamenta tanti momenti Votum, quod minime ferendum compluribus argumentis Lampridius ostendit. Itaque ajunt: imponit atque illudit Panormitano Populo hujus Epistolae Auctor, dum contra totius Italiae judicium anathemata obijcit Lampridio, qui morigerum ubique se praebet Sedis Apostolicae decretis, immo pro ipsius decore ac tutela in aciem venit. Nimirum ille iis tantummodo diem dicit, qui favoribus ejusdem Sanctae Sedis abutentes, & silentio adversariis indicto freti, nihil non sunt ausi; & Fidei Veritatibus Probabilem tantummodo Sententiam parem facientes, contra mandatum Dei vitas mortalium in teterrimum discrimen adducunt. Panormitanis autem expendendum relinquitur, an hocce hominum genus umquam audierint in privatis colloquiis, atque ex ipso sacro suggesto *Hæresis & Impietatis* non Lampridium dumtaxat arguere, sed & cunctos illos, qui aut Piam non amplectuntur Sententiam, aut Sanguinis pro ea Votum exhorrent. Si hoc verum est, ii quidem in Censuras illapsi sunt,

sunt, non vero Lampridius, qui nihil a mente summorum Pontificum recedit. Gravior præterea Messanensibus illusio videtur, immo calumniam appellare non verentur, quod Reverentia vestra subdit, inquiens: *Così vedrà V. S. Illustriss. che il Lampridio si scaglia contra un tal Voto per raffreddare il Culto di Maria Santissima, per mostrare il suo mal talento contro il singolare Privilegio della nostra Signora, e per tirare i suoi seguaci nelle medesime Scomuniche.* Non Lampridium, ajunt, unum hujusmodi maledicentia ferit. Ecquando enim nisi per summum nefas *Frigidi* appellentur in Devotione erga Deiparam, atque in ejus Cultu, qui *Præservationem* illius non credunt, aut credentes, a Voto tamen vitæ pro ea dandæ abstinere, sive abhorrent? Plerasque Catholicorum Provincias, innumeros etiam Panormitani Theologi sodales per Catholicum orbem sparsos videas ab eodem Voto abstinere. Cæcus sit oportet, si quis in iis aut Devotionis defectum, aut odium somniet adversus Privilegium Virginis, & anathemata quoque eisdem ob hanc ipsam causam quodammodo minetur. Neque ferendum ajunt, appellare *Præservationem Singulare Privilegium* Deiparæ. Sancti Patres ejusmodi Privilegium uti *singulare* venerati sunt in Christo Domino. Improperie ergo hoc transferatur in Virginem, & hominis Theologi erat accuratius loqui.

Quod postea pergit dicere pag. 4. & sequ. Reverentia vestra, non Messanenses complures tantum, sed fateor, memetipsum in graves angustias conjecit. Ex quo Alexander VII. uti *Piam* agnovit Scotistarum Sententiam, vos contenditis, impositam cuicumque Fidelium sub pœna gravis Peccati obligationem non solum ore fatendi, sed corde etiam credendi *Piam* hujusmodi Sententiam, immo & vitæ in quibusdam circumstantiis dandæ, ne asseratur: *Sententia hæc minime Pia est.* Addis, uti Martyres gloriosam mortem subierunt, ne dicerent: *Falsus est hic Articulus Fidei*: ita qui sub rigido Ecclesiæ Præcepto cogitur credere ac fateri *Piam* *Præservationem* Mariæ Sanctissimæ, obstrictus quoque est ad eam suo Sanguine tutandam; ac propterea (quod oblitus est dicere) is pro Martyre habendus erit, si vitam suam pro hac tutela impendat. Nova hæc omnino visa est Messanensibus Theologia; neque enim quisquam hætenus arbitratus fuerat, pro tutela Scotisticæ Sententiæ Sanguinem sibi esse fundendum. Quid illi respondeant, accipe. Quamquam liquidum ii minime putent, an Apostolica Sedes adigere voluerit ad credendam *Piam* in cordibus suis Scotisticam Sententiam eos, qui contrariæ adhærent, suamque tantummodo veram putant: disputatione tamen ista nunc abstinere, illud negare in præsentia nolunt. At quid inde? Num Sancta Sedes umquam docuit, aut indicare voluit, Sanguinem quoque pro ejus Sententiæ quamquam *Piæ* tutela esse fun-

Valdesii.

N

den-

dendum? Tu ex Alexandrina Bulla id consequi tibi persuades. Contra illi contrarium uti evidens statuunt, teque in cogitationibus tuis evanescere audacter ajunt, quod vim vocis *Pius*, & *Pie*, aut nescis, aut dissimulas. Quicumque dicit *Pie hoc credo*, *Pia est hæc sententia*: continuo fatetur, se nescire an illud sit Verum, unamque agnoscit in objecto illo *Apparentiam Veritatis*, & *Pietatis*, nullam vero Certitudinem. Petat nunc (ajunt Messanenses) Panormitanus Theologus a Theologis, liceatne pro Opinionibus vitam expendere. Negant illi. Immo qui Piam Sententiam præfracte ad Fidei Dogmata referre volens, pro ea mortem subiret, uti Lampridius ostendit Cap. VI. grave saltem Temeritatis peccatum incurreret ex sententia Alphonsi de Castro, Vasquii, Suarii, & Theophili Raynaudii. Ergo liceat quidem voce & calamo tueri uti Piam, scilicet uti Probabilem, & Apparentia Pietatis & Veritatis præditam Scotistarum Sententiam, non vero liceat tutelæ Opinionis hujus vitam nostram devovere; id enim ab Ecclesiæ mente ac sapientia quam longissime abest.

Cap. XVII. sui Libri opinatus fuerat Lampridius, eligendam potius esse mortem, quam asserere *Impiam* Scotisticam Sententiam, addideratque, *che questo non morirebbe giammai per la difesa del primo Istante Illibato di Maria, ma per ubbidire al Precetto di difenderlo*: tu post non unam irrisionem reponis: *Ascolti il Signor Lampridio la risposta alla sua piucchè puerile difficoltà, la quale potrebbe ottenere, non dico da qualsivoglia Teologo di Sicilia, ma ancora da gli Scolari più inesperti Siciliani. Siccome si può dire con tutto rigore, che chi dà la vita per ubbidire al Precetto Ecclesiastico di digiunare, o d'ascoltare la Messa, muoja per il digiuno, o per il sacrificio dell' Altare: così ancora può dirsi con tutta la proprietà, che chi si soggetta alla morte per ubbidire al Precetto di difendere come Pia l'essenzen della colpa della Madre di Dio, sparga il sangue in difesa della sua Purissima Concezione.* Veniam heic obsecro det mihi Reverentia vestra, ut ei significem, quid Messanenses heic evomuerint. Scilicet male esse Panormitanis, dum ejusmodi Confiliariis aut Magistris utuntur, qui vel ante pedes posita non vident, simulque in contemptum adducunt *quoslibet Siculos Theologos*, quasi ex eis nullus Lampridiani argumenti vim capiat, aut adeo miserabili ratione, simulque tam ridendo fastu, eludendam putet. Asserentes *Impiam*, sive *Hæreticam* Scotistarum Sententiam Sixtus IV. Pontifex *Anathemate* perculit. Hinc deducebat Lampridius, minime parcendum vitæ, si quando Christi Fidelis ad hoc asserendum cogeretur. Tunc autem, non pro tuenda Immaculata Conceptione, sed ut Pontificio mandato pareret, collum securibus præberetur. *Plus quam puerile* effatum hoc appellat Reverentia vestra. Verum si gladio exerto

xerto ad mortem tibi inferendam quisquam paratus foret, nisi *Hæresis* sive *Impietatis* argueres *Thomistarum de Sanctificatione Virginis Opinionem*: nonne pari ratione mors potius foret eligenda, ne hoc diceres, quando idem Sixtus Papa *Anathema* promulgavit in audentes inurere hac nota Thomisticam illam *Opinionem*? Ubi tu in isto casu occumberes, dic rogo, num *pro Veritate aut Certitudine Thomisticæ Opinionis* caderes, an tantummodo ne *mandatis Ecclesiæ adversando peccares*? Ubinam ergo *puerilis Lampridii difficultas*? Quod ille asseruit, profecto & tu, ut arbitror, assereres. Proinde ut vides, irrisiones in Lampridium adhibitæ in venerabile caput tuum denique recidunt. Sed quoniam absurdum videtur, tam Scotistas, quam Thomistas pro contrariis de eadem re *Opinionibus* ad mortem tolerandam impelli: Prudentis erit, uti Lampridius innuit, antea consulere Apostolicam Sedem, quæ fortasse decernet, neutro in casu *Vitam* esse impendendam.

Deinde subdunt Messanenses, a te dici, *Che chi dà la vita per ubbidire al Precetto Ecclesiastico di digiunare, o d'ascoltare la Messa, muore pel Digiuno, o pel Sacrificio dell' Altare*, ac ratione pari dici posse, *che chi si soggetta alla morte per ubbidire al Precetto di difendere come Pia l'essenza della colpa della Madre di Dio, sparga il sangue in difesa della sua Purissima Concezione*. At isti ajunt, ejusmodi exemplis causam, quam præ manibus habes, nihil juvari, immo potius profligari. Votum enim faciendi id quod Præcepto Ecclesiastico jam faciendum erat, ut in exemplis hisce evenit, ii quidem admittunt, & laudant; verum licere etiam *Vitæ sacrificium* pro tuendis hisce *Votis* ii negant, secluso contemptu Religionis & Scandali. Vovisti jejunare, recurrentibus Feriis Quadragesimalibus, audire Sacrum die Festo, abstinere a carnibus Feria Sexta & Sabbato. Quotiescumque occurrat periculum *Vitæ* sive ob ægritudinem, sive ob aliam justam causam te invito natam, neque agatur de testanda bonitate operis illius contra negantem: tunc Ecclesiasticum Præceptum, & Votum tuum cessat, atque implendum est tibi alterum Præceptum servandæ *Vitæ*. Quei ergo, inquiunt, Panormitanus Theologus hisce exemplis utitur ad honestandum Votum suum? Sed fac etiam liceat dare *Vitam* pro tutela Jejunii, aut Missæ audiendæ, aut abstinendi a carnibus: dissimiles adhuc sunt casus, quia dissimile est Objectum. Ad Fidei Dogmata pertinet credere, Opera bona ac meritoria esse sacrum Jejunium, Sacrificio incruento adstare, a carnibus secundum Ecclesiæ Præcepta abstinere. Qui proinde *Vitam* suam pro tutela hujusmodi Veritatum exponeret, pro Fidei doctrina moreretur. At in nostro casu Panormitanus ipse fatetur, ad Fidem non pertinere Sententiam de *Præservatione Virginis*. Nos contra nuper ostendimus, *nullum esse Præceptum* de defendenda San-

guine nostro ista Sententia, immo nefas esse pro tutela Opinionum, hoc est pro re adhuc Incerta, Vitam, cujus domini non sumus, expendere: quo ergo abeunt exempla a Panormitano producta? Et nihilominus hæc ille pag. 7. addit: *Si adira il Signor Lampridio, grida, si dibatte nella sua Cattedra, e sta oramai per morire per la grandifficoltà, che sperimenta in ascoltar questa a lui tanto disgustosa Dottrina.* Putabamus, ajunt Messanenenses, a Theologo nos erudiri. Ecce declamatorem pro Theologo offendimus, cujus nugæ, & straminea argumenta an cuiquam terrorem aut anxietatem incutere possint, jam vidimus. Verum Panormitanus gloriabundus, sui que securus (dicere pergunt Messanenenses) ait: *Ma farò, voglia o non voglia, che la Confessi. Stimo, che un uomo tanto erudito, quanto egli è il Signor Antonio, sia ben pratico dell' Erudizione, che si contiene nel Breviario, quale FORSE ha ogni giorno alle mani. Apriamolo &c.* Tum adfert exemplum Sancti Johannis Nepomuceni, qui ne Sacramentalem Confessionem revelaret, mortem subeundo illustrem Martyrii Coronam est consequutus.

Nisi hinc discunt sapientes Panormitani (loquor Messanensium verbis) quam infidis patronis commendata sit causa Voti in controversiam adducti, dormiant necesse est. Vera Theologia *Detractionem* damnat, ut omnes norunt. Diversæ proinde Theologiæ Professor sit, qui nunc in re gravi detrachere non veretur Lampridio honestæ famæ viro, ac Sacerdoti, dum publico Libello *suspicionem non recitati Brevarii* adversus eum disseminat. Qui non sentit se heic prave agere, nil mirum, si neque animadvertat, se prave sentire in Sanguinario Voto tuendo. Sed quod est ad hanc injuriam, eum nos ad tribunal Dei dimittentes, potius consideremus, quid ille inferat ex Nepomuceni Martyris exemplo. Lampridium is provocat ad dicendum, cur Nepomucenus deprædicari non possit mortuus *pro Sacramentali silentio* (uti revera in Oratione de illo Ecclesia loquitur) sed tantummodo occisus, ut Præcepto obediret. Tum pomposam e Candidato suo Eloquentiam mutuatus, hæc adjicit: *Metta fuori tutta la sua reconditissima Erudizione, rilegga tutte le Storie, a cui fece bellissime Prefazioni, se pur le lesse la prima volta* (hoc unum deerat ad sigillum immodicæ confidentiæ in Theologo isto deprehensæ, quasi tot Historias manu exaratas, aut cum Codicibus manuscriptis conlatas, evulgare potuerit Lampridius, ac de eis agere in Præfationibus, & Notas interdum addere, sine earum lectione) *citi Dottori, ricorra &c.* Sed quid ineptiis diutius immoramur? Hisce nihil aliud agitur, quam pugnis verberare aerem, quam decipere rudem popellum. Quæ numquam Lampridius negavit, is negata somniat. Quod revera Lampridius dixit, supra vidimus, & in ejus sententiam concedere Panormitanum quoque debere evicimus. Exemplum nunc repeta-

mus Sancti Martyris Nepomuceni. Lex Dei & Naturæ est, servandum esse Naturale, nedum Sacramentale sigillum, sive silentium; & quum id tanti momenti sit, ut eo non servato in posterum discrimen adduceretur Sacramentalis Confessio: gravissimi Peccati reus propterea foret, qui illud violaret. Et qui contra ne illud violet, mortem tolerandam eligit, atque ad eligendam cogitur, pro certo Religionis principio, sive pro Virtute Intrinseca, & pro Lege Dei sui moriens, ad Coronam certissimam in Cælis evolat. Nihil heic simile cum Voto Sanguinis pro tutela Scotisticæ Sententiæ; & qui hoc imaginatur, vereor ne etiam possit imaginari.... sed os comprimo. An apud Deum vera sit hæc Sententia, incertum est; neque Certam quisquam adhuc demonstravit. Et quamquam Probabiles rationes abundant, cur opinemur gratam ei esse tutelam hujusmodi Opinioni: deficiente tamen luce, quam sola Ecclesiæ auctoritas præbere in hujusmodi casu potest, hac in re nulla Certitudine ducimur; liberumque est omnibus contrariæ adhærere Opinioni, atque aliter credere. Reliquum igitur est, ut qui pro Pia sententia mortem subire velit, non pro certa Lege Dei, non pro opere Virtutis ad Fidem spectantis, sed pro Sententia, quæ non desinit esse Opinio, moreretur: quod nefas esse omnes fatentur. Si vero Panormitanus Theologus iterum objiciat Præceptum, omnibus, ut ipse censet, commune, defendendi eandem Sententiam uti *Piam*: rursus respondetur, Præceptum hoc falso supponi; & quando etiam daretur, intelligendum esse de defensione illius Probabilitatis voce & calamo, non vero Vitæ nostræ jactura, uti sanctissime fit pro defendendis Articulis Fidei. Neque enim umquam Ecclesiæ in mentem venit, dum nihil aliud agnoscit in ea Sententia nisi Apparentiam Veritatis & Pietatis, obligare quemquam ad dandam vitam pro re tam modica & incerta, qualis est eadem Apparentia. Immo eadem censenda est præcipere in casu tali, ut obtemperemus divino ac naturali Præcepto minime dubio servandæ vitæ in concursu Præcepti mere Ecclesiastici, si tamen heic ullum Ecclesiæ Præceptum est. Et sane (sit repetenti venia) præcipit Ecclesia, ut interdum jejunemus, abstineamus a carnibus, audiamus Sacrum, peccata confiteamur. Ubi cum hisce Præceptis concurrat periculum Vitæ, tunc illa Præcepta cessant, & implendum est Præceptum Naturale de ejusdem Vitæ conservatione; & qui præfractæ mortem eligere vellet, ne ab implendis iis Præceptis averteretur, dum absit contemptus Religionis & Scandalum, in reatum gravis Peccati incurreret. Tunc enim parvitas materiæ unius Præcepti cedit gravitati materiæ alterius Præcepti. Ita innumeros Sanctos, innumeras eorum Reliquias Pie credimus honorandas, & Pie ac prudenter re ipsa honoramus, quibus etiam Apostolica Sedes, Cultum, Festum, ac Indulgentias largitur; numquam

quam tamen quisquam in animum induxit, pro hujusmodi Pietate Opinativa Sanguinem esse fundendum; immo qui funderet, imprudenter ageret, & pro Martyrio Superstitionem in Ecclesiam inveheret. Quare ludit ac illudit Panormitanus Theologus, dum demum decernit, Lampridium, atque universos Fideles obstrictos esse *aspargere il sangue in difesa dell' Immacolata Concezione*; *perchè ancor egli è obbligato ad ubbidire alla Chiesa, la quale Tutto ciò ci comanda*. Nos quoque demum decernimus (ita Messanenses agebant) omnium maximam hanc esse Panormitani Theologi illusionem, qui incaute plebi venditat, ab Ecclesia ipsa præcipi Vitæ sacrificium pro Pia Sententia, quasi Ecclesiæ doctrina credenda non sit: nefas esse pro Opinionibus tutandis velle Vitæ suæ detrimentum pati; & quasi Panormitanus ipse confessus non fuerit, Sententiam Scotisticam ab Ecclesia commendari nobis dumtaxat ut *Piam*, quod idem est ac dicere, sola Veritatis & Pietatis lineamenta in ipsa haberi, ipsamque adhuc intra pomœrium Opinionum concludi. Itaque nos pergemus agnoscere ut *Piam* Sententiam faventem Præservationi Dei paræ, ejusque Festum devote celebrabimus secundum Ecclesiæ Romanæ mentem; at piaculum reputabimus vovere vitam pro illa, Votumque Sanguinis a nonnullis conceptum irritum ac nullum censebimus: donec Sancta Sedes aliter credendum aut faciendum nos doceat. Ita Messanenses, quorum argumenta atque etiam verba audaciam fortassis spirantia, occultare Reverentiæ vestræ religioni mihi duxissem.

Ad me vero quod attinet, ut sincere fatear, in hujusmodi questione valde titubantem me sentio; immo ignoscas velim dicenti, nisi meliora prodeant argumenta, defectionem meam a castris vestris brevi sueffuram. Etenim, ut mihi videtur, duplex Votum concipi potest. Alterum: *Ego voveo tueri usque ad Sanguinem Sententiam de Præservatione Virginis uti Veram ac Certam*. Alterum: *Ego voveo tueri Sanguine meo Sententiam eandem uti tantummodo Piam*. Adversus primum Votum præcipue militant Lampridii argumenta, quippe pro somniata *Certitudine* illud concipitur, & fallaci fundamento innititur. *Certitudinem* Piæ Sententiæ, utpote rem desperatam, ne tu quidem, ut suspicor, attingere, nedum demonstrare ausus es. Ergo primum Votum improbandum est, ipsum inquam Votum, quod Panormitanum Capitulum, & Senatus concipere dicuntur, quum pro *Veritate* ejusdem Sententiæ in eo *Sanguis* voveatur, licet in primo exemplo ejusdem Voti nulla sit *Sanguinis* mentio. Superest igitur, ut Reverentia vestra, quæ hactenus tantummodo contendit, *Piam* esse appellandam Scotistarum Sententiam ad normam Alexandrinæ Bullæ: hortetur Cives suos ut alterum deinceps Votum amplectantur, voveantque, se Sanguine suo

testaturos, *Piam esse Sententiam de Præservatione Virginis*: qua occasione, ut arbitror, vim vocis hujus unicuique Reverentia vestra explicabit, scilicet eos Sanguine suo hoc unum testaturos, scilicet in ea *Sententia adinveniri dumtaxat Apparentiam Pietatis & Veritatis*. Sed ubi hæc sincere deprædicentur Populo, quis tam sui oblitus sit, ut pro re tali, qualis est *Opinio*, tormenta & securim eligere velit, immo hoc nefas esse non sentiat? Interea in eum dumtaxat finem vos Votum Sanguinis suscepisse videmini, ut orbi Christiano, atque ipsi Romanæ Ecclesiæ, si fieri potest, persuadeatis, *Veram ac Certam* esse Sententiam vestram, non vero dumtaxat *Piam*, sive Probabilem: quæ credulitas minime excludit, immo includit formidinem Falsi atque Erroris. Hoc autem facientes dubitant nonnulli, an insultare velitis eidem Sanctæ Sedi, quasi eadem non videat, quod perspicacia vestra tam aperte discernit.

Attamen ut apertius dignoscat Reverentia vestra, quam parum solide omnibus Christi Fidelibus, atque ipsi Lampridio obligatio tribui, sive imponi, mihi credatur dandæ Vitæ, ne Pia negetur Scottistarum Sententia: dico, mihi & ceteris Fidelibus licere in conspectu Tyranni dicere: *Ego credo ac teneo, gloriosam Virginem Mariam cum Originali peccato fuisse conceptam*, neque ob hoc nos fore *Peccati* reos. Si vestra Reverentia id neget, meque peccatum contendat, *grave Anathema* incurrit, indictum a Sixto IV. Alexandro VII. & Concilio Tridentino iis, *qui ausi fuerint asserere, contrariam Opinionem tenentes, videlicet gloriosam Virginem Mariam cum Originali peccato fuisse conceptam, Hæresis crimen, vel Peccatum incurrere mortale*. Ergo in cerebro tantum vestro natum est Præceptum de numquam negando, vel quum Tyrannus urgeat, *Piam* esse Sententiam vestram: quum Ecclesia disertis verbis edixerit, licere Fidelibus etiam credere, & consequenter urgente mortis periculo, profiteri contrarium, scilicet Virginem revera contraxisse Originale Peccatum. Rursus ex confessione vestra habemus, non esse dandam vitam pro tutandis *Opinionibus*. At quid aliud est nisi *Opinio* id, quod *Pie* tantum credimus? Tyranno igitur mortem minante, nisi abnegemus *Piam* Sententiam, ex una parte videmus, nullum esse Ecclesiæ Præceptum de ea tenenda sive credenda, & licere adhærere contrariæ; ex altera vero vigere Præceptum divinum & naturale de custodienda Vita. Proinde in isto casu servanda est Vita, & parendum certo Dei mandato, non autem imaginario Ecclesiæ Præcepto. Neque dicat Reverentia vestra, si id ego dicerem, peccarem, *Votum* videlicet a me conceptum violando, simulque mentiendo, quum corde credam, *Veram ac Certam* esse Deiparæ Conceptionem ab omni labe immunem. Nam quod est ad *Votum*, uti concipere illud non licuit ad arbitrium vestrum, quia Vitæ nostræ domini nos non sumus,

mus, & pro Opinionibus Vitam dare nefas est : ita vos ab eo re ipsa solutos agnoscere debetis. Ad *Persuasionem* vero quod attinet de Veritate & Certitudine Sententiæ vestræ, nullam vobis illa justam excusationem præbebit. Quum enim de re summi momenti agatur, idest de adducenda in discrimen Hominum Vita, sollicito studio, ac pari sinceritate investigandum prius est, certisne an dubiis fundamentis, atque Imaginatione tantum Credulitas vestra nitatur. Ubinam vero sunt Certa hæc documenta? Probabilia quidem adferuntur, sed hoc idem est ac dicere Dubia, & consequenter Certitudo in tenues auras resolvitur; & Prudentia, rectaque Ratio exigit, ut *Persuasio* vestra emendetur. Certitudo autem hæc speranda profecto non est e confictis monumentis, non collocanda in *Phantasmatis nostris*, sed petenda ab omnium Magistra Apostolica Sede, a qua ne vestra quidem Reverentia dicat respici uti Certam Piam Sententiam, quum meridiano Sole clarius sit, uti Incertam hæctenus ab ipsa haberi. His autem positis, mihi videris, amantissime Pater (sit verbo venia) illuisse Panormitanis tuis, immo universis Christi Fidelibus, inauditam antea obligationem cuicumque imponendo Sanguinis vel sine Voto fundendi pro tuenda Immaculata Conceptione. Si bene rationes inibis, nullo negotio deprehendes, sophistico argumento te in re tanta usum fuisse, atque immerito postea in tui ingenii plausum erupisse, quasi uno folio integrum Lampridii Librum in nihilum redegeris. Avertat Deus a nobis conscientiarum Tyrannos. Si tamen imminerent : tunc nullo negotio omnes ad Lampridium deficerent. Sed nam expectandus Tyrannus, ut quid nobis agendum sit discamus? Hæc ad te conscribenda habui, doctissime Vir, non inutilia forsitan nobis unice Veritatem quærentibus. Interim ne quid de tuo erga me amore depereat, supplex rogo. Vale. Messanæ III. Idus Octob. MDCCXLI.

Habes, mi Azevede, quod sponderam. Fertur brevi proditum alterum Opus Parthenotimi de hoc ipso argumento. An melioribus quam antea ventis ille suam navigationem instituerit, incertum est adhuc. Certum interea mihi videtur, juste neminem posse irasci, quod ista hinc inde diligenti disputatione agitentur. In utilitatem quippe Christianæ Reipublicæ vergit, aut tolli abusus, si qui sunt, aut innoxia ostendi, quæ censuræ obnoxia ante videbantur. Quum vero agatur de eximenda purissima Ecclesiæ doctrina ab infectione perniciosarum Opinionum; agatur etiam de Vita hominum, cui inter Bona terræ nullum par ostendas : nostra potissimum interest scire, liceatne an non obligare ac fundere Sanguinem pro Opinione, quamvis Pia, qualis adhuc non desinit esse Scotistica Sententia. Vale

Neapoli IV. Kal. Decembr. MDCCXLI.

Doctissimo Azevedo suo Ferdinandus Valdesius S. P. D.

EPISTOLA NONA.

Nondum extinctum est, immo vires majores in dies concipit bellum excitatum inter Theologos quosdam Siculos, & Lampridium, de Voto Sanguinario ad ravim usque contententes. Novi quotidie erumpunt Libelli adversus ejusdem Voti Censorem, atque ante paucos dies delata ad me fuit Epistola Italica Lingua ad ipsum Lampridium scripta, & Panormi edita, Auctore personato viro *Petro Antonio Saguas*. Alterum illius exemplum tibi procuravi, & quam primum potero ad te mittam. Recensere tamen statui antea quæ Abbatis Romani hoc de Opusculo sententia fuerit. Adivi ego Amicum illum, & continuo sciscitatus sum, num Epistolam legisset Panormitani Saguas. Utique, inquit, ante aliquot dies legi, ejusque examen suscepi; atque utinam numquam opus fuisset legere. Ad Literarias namque controversias lubenter accurro, ea spe ductus, Veritatem ex agitatione & collisione Ingeniorum aliquando emerfuram. At ubi certamen in postremam maledicentiam, & continuatas pæne calumnias dilabitur, tunc ad nauseam stomachus meus commovetur, & misereor Veritatem periclitantem, dum conatus præcipuus ad denigrandam deprimendamque adversariorum personam declinat. An hujusmodi rationem pugnandi elegerit Saguas, tute, ut arbitror, animadverteris. Ego heic amicum rogare, ne me exoptantem Opusculi Panormitani examen, defereret. Non erat is eo die sui juris ob negotia quædam sibi commendata; quare in posterum diem convenire rursus decrevimus. Sequenti mane tempestive me, ad illum contuli, paratos inveni Libros, atque in hæc verba dicere exorsus est Abbas. Sibi sumsit, ut vides, Panormitanus Saguas ostendere *Antonium Lampridium* discordem nimium fuisse a *Lamindo Pritanio*, Auctore Libri *del buon Gusto*, quamquam sub diverso hoc nomine unus homo lateat. Ne unum quidem verbum faciam ego de hujusmodi commento; neque enim Pritanius aliter umquam sensit quam Lampridius de Voto Sanguinario, & in una Panormitani phantasia somnium conceptum fuit de illorum discordia. Eoque lubentius ab his abstineo, quippe ad rem nostram nihil faciunt, neque hic verus Panormitani scopus est, sed quidem omnem movere lapidem, ut Lampridium Voti Censorem inscitæ, malæ fidei, ac pæne adversus Religionem Catholicam initæ conjurationis arguat, atque dilaceret.

Primo is pag. 6. ita Lampridium alloquitur: *Voleste voi nel Cap. 24. entrare a discutere la Quistione, se la Vergine fu esente, o no dal Debito di contrarre il Peccato Originale; e in esso non solo non*
Valdesii. O ci

ci date quelle notizie, ch' erano necessarie per capire il Punto della Quistione; ma in oltre ci mostrate di non aver voi quella Erudizione, che basti a capirlo. Tum inflatis velis secum Lectorem deducit ad agnoscendum, dari Debitum Proximum, & Debitum Remotum: quæ distinctio necessaria erat ad Quæstionem hanc intelligendam, postea subdens: Io farei scommessa, che voi Maestro dell' Erudizione, Formatore delle Repubbliche Letterarie, e Moderator degl' Ingegni, non la sapevate? Et quare? Quia nullam Distinctionis hujus mentionem Lampridius fecit. Ita ille, sed in ipso vestibulo Censuræ suæ Lectores manifesta fraude decipiens. Numquam enim Lampridius agendam ex professo suscepit Quæstionem, fueritne, an non, Deipara immunis a Debito contrahendæ labis Originalis. En tibi Caput 24. ejus Libri. Is Historice tantummodo, ac paucis verbis tradit, quo tempore in Scholas penetraverit excogitata Immunitas a Debito, quum Communi calculo antea Theologi Piæ Sententiæ adhærentes Debitum ipsum Deiparæ tribuerent. Hoc satis Lampridio fuit, nihilque opus erat in Quæstionem hanc ultra inquirere. Alteram illusionem accipe. Cur heic e Magistrali Cathedra pompam faciat Theologus Saguas de Distinctione prædicta, frustra inquiras. Superstitionis arguerat Lampridius Cusentinorum Votum de danda Vita pro tutela Immunitatis Marianæ a Debito Peccati. Non audet Saguas ejusmodi Votum probare, neque ullum ei patrocinium præbet. Rursus Lampridius post educta tot Patrum loca ad controversiam de Præservatione Virginis spectantia, ait Cap. 25. arbitrari Scotistas, nihil ea loca officere Sententiæ suæ, dum in Deipara Debitum admittatur. Interpretationem hanc subinde minime impugnans, judicium de ea dimittit Apostolicæ Sedi. Quid est ergo quod Saguas hanc invenit Distinctionem, Debiti Remoti & Proximi? Si forte pro Cusentinis tacite pugnare animus ei est, Lectores iterum fallit; nam Cusentini sine ulla Distinctione impeterrite Sanguinem & Vitam obligant, ut propugnent, Deiparam in Conceptione sua non solum non contraxisse Peccatum Originale, sed ne ipsius quidem Debitum, quum transfundi nequeat infelix hereditas Adami in illam, quæ ut Mater futura Verbi æterni prævisa fuit in signo antecedenti Adamum: quibus verbis tum Remotum, tum Proximum Debitum excludunt. Super hanc autem Opinionem, a præstantioribus Theologis improbatam, superstruentes Cusentini Votum suum Sanguinarium, quei a Superstitione excusandi sint, Saguas, ut puto, minime ostendet. Tertio illudit Lectoribus idem Theologus, dum contendit, Lampridio ignotam fuisse Distinctionem Debiti Proximi & Remoti, ut eum veluti indoctum traducat. Sed, uti vidimus, nullus erat huic Distinctioni locus in controversia. Ad hæc quin probe conscius de ea foret Lampridius, nisi qui temere agat, negare nequit; Salmaticenses enim Theo-

Theologi, scilicet Carmelitæ Excalceati, qui accuratissime supra ceteros Quæstionem hanc de *Debitu* Virginis pertractarunt, Tract. XIII. de Vitiis & Peccatis Disp. XV. Dub. III. uti *Communem & Veram* Sententiam statuunt: *Exceptionem Deiparæ a Debito Culpæ originalis, si detur, omnino præjudicaturam ejus Redemptioni*. Addunt etiam: *Hæc Conclusio est nobis adeo certa, ut credamus esse de Fide, definitam per Zosimum Papam*. Præterea Theologi iidem non solum memorant *Distinctionem Debiti Proximi & Remoti*, sed etiam solidissimis argumentis ostendunt, non sufficere *Debitum Remotum*, sed omnino admittendum in Virgine *Proximum*, præmature oppugnantes Panormitanum Theologum, qui pag. 10. censet, admissio tantum *Debiti Remoti* explicari posse chorum Sanctorum Patrum, a quibus deprædicatur *unus Christus Dominus* expers maculæ Originalis. Et male certe erit semper sacre Theologiæ, si quisquam credat, ratiunculis & distinctiunculis, ab uno hominum ingenio, sine ulla Patrum, veterumque Theologorum auctoritate excogitatis, manifesta divinorum Librorum, sacreque Traditionis monumenta posse eludi. Hæc apud Salmaticenses legerat Lampridius; eos Cap. 24. & 25. præcipue laudaverat, uti istius *Debiti* assertores: & nihilominus tanta Panormitano Theologo fiducia est, ut prædictam inutilem alioqui *Distinctionem* ignotam Lampridio affirmet, nihil pensi habens, an Lectores fallat, sibi fidem habituros, dum ignorantiam Lampridio sine ulla justa causa heic obijciat.

Ad quartam illusionem procedo. Pag. 11. ita Saguas Lampridium interrogat: *Qual necessità avevate per provare, che sia illecito il Voto di difendere sino col Sangue l'Immacolata Concezion della Vergine, d'impugnare l'Essenzione del Debito del Peccato con sedici pagine? Quænam necessitas?* Equidem hæc legens mirari fatis nequeo, quæ tam absona interrogatio homini docto exciderit. Etenim patet, atque ipse Saguas probe novit, numquam Lampridium in *Exemptionem a Debito* insurrexisse, ut illicitum ostenderet Siculorum Votum; sed tantummodo ut ostenderet, minime ferendum esse hunc alterum graviolem excessum, videlicet Cusentinorum Votum; a Siculis enim adoptata minime videtur eadem *Exemptio*, & contra a Cusentinis hæc ita extollitur, ut pro ea Vitam se profusuros polliceantur. Sed progrediamur. Pag. 25. novum accusationis caput instituit Saguas. Usque ad Annum 1615. (scripserat Lampridius Cap. 24.) omnes *FERRE*, qui a macula Peccati originalis exemptam credidere *Sanctissimam Christi Matrem*, agnoscebant tamen, & fatebantur, illam nequaquam fuisse immunem a *Debito ipsius Peccati*. Quid ad hæc Panormitanus? Lampridio non sa, che prima del 1615. alcun Autore sostenesse una tal *Sentenza*: dunque nessun Autore prima di tal Anno la sostenne. Inquit

etiam : *Voi qual ragione ci apportate per farci credere ; che Debitum peccati originalis Veteres omnes (& prætermittit illud Fere) in Virgine agnovere ?* Oculisne caret Theologus iste ? Salmaticenses Theologos sui dicti testes locupletissimos adduxerat Lampridius ; & nihilominus Saguas se hoc minime vidisse fingit . Deinde Lampridio insultat , quod neglexerit inquirere , quot Theologi ante Annum 1615. ab ejusmodi Debito Virginem exemerint , atque post enumeratos sexdecim Theologos , qui eandem tradidere sententiam , Eruditionem in eo Censore desiderat . Sed quid opus erat ad intentionem & causam Lampridii inquirere , quis ante illum Annum Debitum hoc a Virgine exclusit ? Unum satis erat & fuit eidem , statuere , *Communem* ante illum Annum Theologorum fuisse sententiam , ab ejusmodi Debito eximi non potuisse Deiparam . Quam in rem si Lector cupit Theologorum immanem copiam , Salmaticenses supra laudatos in eadem Quæstione adeat , quos , ut dixi , idem Lampridius disertis verbis testes Conclusionis hujus appellavit pag. 201. Contra hanc Theologorum nubem adferat si quidquam potest Panormitanus Saguas . Heic autem sita est vis Lampridianæ argumentationis contra Cusentinos ; pauci enim a Saguas memorati , leviter in Quæstionem hanc ingressi , pro nihilo reputandi sunt præ ingenti agmine agnoscentium Debiti necessitatem . Habes heic Salmaticenses : an ita sese res habeat , perspice . Quod etiam mirere , ex sexdecim Auctoribus ab eo in hanc rem productis , excipiendi sunt *de Cusa* , *Catherinus* , *Viguerius* , *Salmeron* , *Turrianus* , *Angles* , *Barrada* , *Magallianes* , & *Justinianus* , uti Salmaticenses iidem jamdiu animadverterunt Tract. XIII. Disp. V. §. 3. quippe *Debitum* hoc & ipsi agnoverunt . *Galatinus* quoque Librum de Arcan. Cathol. Verit. hisce verbis concludit : *Oppositam Opinionem Deus permisit , ut videretur , quantam gratiam Matri suæ contulerat , eam a Peccato originali , quod naturaliter , nisi præservata fuisset , contrahere Debebat , immunem atque immaculatam præservando .* Eidem adjunge *Cornelium Mussum* super Cap. 4. ad Rom. quamquam & hunc suæ sententiæ Saguas adjunxerit . Perlege etiam *Dominici Soto* locum in Cap. V. ad Rom. pag. 150. edit. Antwerp. Anni 1550. Ibi ne syllaba quidem de exemptione a Debito . Immo is a Præservatione admittenda se alienum sat prodit , quum contrariam Sententiam nequeant docti viri *publicitus prodere absque odio & invidia* . Ubinam ergo bona fides ? Ineptis propterea accusationibus indulget heic Saguas ; quas etiam ineptiores deprehendas , postquam animadverteris , nihil hæc prodesse ad dealbandum Cusentinorum Votum , cujus tutelam fortassis arripuit Saguas ; eoque minus spectant ad patrocinium Voti Siculi , quod , sive Debitum admittas , sive neges , ex aliis causis improbandum Lampridius contendit . Attamen temperare sibi nequit Saguas , quin & pag. 87. in scenam rursus eamdem

dem Quæstionem pertrahat, Lampridio sinceritatis defectum obiciens, quod Catherinum memoret *Hæresis* postulantem Sententiam, quæ a Virgine Debitum contrahendi peccatum excludit, & Suarium, Valentiam, Canisium, Becanum, Fabrum, Castropalaum, & Raynaudum tradat reputantes *Proximam errori*, aut *parum Probabilem* eandem Sententiam. Deinde post adducta nonnulla Scriptorum verba, quibus nulla inuritur huic Sententiæ censura, rotundis verbis *Impostorem* Lampridium appellat, *quod auctoritates fingat, ut falsum tradat.*

Heu quo devenimus, quando pii viri sibi licitum putant tam opprobriosis nominibus, ac tam facile, onerare Proximum suum, idque sine legitima causa; immo per patentem calumniam. Primo nullam auctoritatem finxit Lampridius, quia nullius verba adduxit. Hæc ille tantum habet pag. 204. Eam (scilicet Opinionem excludentem a Virgine Debitum peccati) *Parum Tutam in Fide Cardinalis Bellarminus denuntiavit* (quod negare ausus non est Saguas) & *Proximam Errori*, aut *Parum Probabilem censuerunt Medina, Suarez, Vasquez, Valentia, Faber, Canisius, Becanus, Castropalaus, Theophilus, Raynaudus &c.* Secundo, quoniam Saguas hoc etiam exigit, auctoritates adferamus. Certe *Medina* eandem exemptionem a Debito damnavit. Vasquez vero Tom. 2. in 3. p. S. Thom. Quæst. 27. Art. 2. Disp. 115. Cap. 3. *Agamus, ait, ratione efficaci, & Catherinum Erroris convincamus, quod dixerit, B. Virginem neque in Adamo peccasse, neque Necessitatem contrahendi originale peccatum subiisse.* Porro Suarez T. 4. in 3. p. Disp. 2. Quæst. 1. pun. 2. hæc habet: *RECTE Cajetanus in Opusc. de Concep. B. Virginis Cap. 3. affirmat, omnino esse Certum, quod B. Virgo contraxerit hoc Debitum incurrendi peccatum &c. neque posse hoc ipsum negari ABSQUE HÆRESI, cum alioqui sequeretur &c.* Præterea alia illius verba legenda in Tom. II. in 3. Quæst. 27. Art. 2. Disp. 3. Sect. 2. Quare vides, quam moderate scripserit Lampridius, qui quamquam posset censuram *Hæresis* derivare a Suario, mitiorem tamen ei, uti & Vasquio, sententiam tribuit: tam longe is abest ab Imposturis. At, inquit Saguas, alia Suarii verba sunt in 1. 2. Disp. 9. de Peccat. Sect. 4. n. 4. *Talis Opinio non potest Censura notari &c.* Verum Suarez ipse eandem Opinionem postea impugnat: quod satis est, ut ostendatur, ei *Parum Probabilem* visam fuisse. *Censuræ* nomine intelligimus notare Opinionem uti Hæreticam, Erroneam, Falsam; non vero uti *parum Probabilem*. Theologorum nullus sibi vitio vertit, quod sententia sua parum Probabilis dicatur. Præterquamquod hæc in Opusculo post mortem ejus edito leguntur, quibus fortasse non tanta est adjungenda fides, atque editis eo vivente. Certe Suarius in exordio Opusculi ejusdem fatetur, *numquam se eam Sententiam*

tiam de Debito Virginis admittendo, putasse adeo Veram, ac bodie iudico. Denique in eodem Opusculo addit, quemlibet Prudentem Theologum (cum venia Patris Saguas) & Dominae nostrae valde affectum, debere non inclinare ad illud extremum (hoc est ad exemptionem a Debito) quoniam ad honorem Virginis nihil refert, neque ejus Immaculae Conceptionis veritatem juvat, praebetque occasionem adversariis dicendi, non posse nos Immaculatam Conceptionem defendere, nisi declinando ad Opiniones vel Censura dignas, vel diminuentes Christi Redemptionem, vel saltem apparentiam talem habentes. Theophilus vero Raynaudus in Diptyc. Mar. Par. 2. pun. 2. n. 64. inter ementitos Honores, quos Virgini circa materiam propositam affinxere nonnulli, enumerat immunitatem a Debito peccandi, atque hoc Furfur, & inane Virginis decus appellat: quod postremum etiam Faber sensit. Quum vero singuli isti Auctores Debitum saltem Virgini tribuant, aut etiam contrariae Opinionis patronos impugnent (quod fateri coactus est Saguas) nonne licuit Lampridio scribere, eos reputasse parum Probabilem Opinionem eandem? Et ubinam Impostura? Superest, ut aliquid & de Catherino dicamus. Is secundum Lampridium Haeresis postulavit excludentes Debitum. Saguas contra adfert locum, in quo is Virginem a Debito exempt. Pro Lampridio Theophilus Raynaudus responsum dabit. Nam is in Diptych. Marian. loco supra laudato haec verba Catherini refert ex ejus Lib. IV. contra Cajetanum §. circa Tractatum. Quod Cajetanus declarat, quod esset Haereticum, si quis diceret, B. Virginem sic fuisse immunem ab originali peccato, ejusque reatibus, ut non solum non habuerit illud, sed nec Habere Debuerit secundum suae naturae conditionem, Verissimum est. Sed Nemo Catholicorum hoc defendit. Haec est enim positio nostra, quod B. Virgo, licet ut Adae filia Debuerit illud peccatum, & maculam, & iram Dei, & servitutem Diaboli & peccati contrahere: tamen praevemente gratia Dei ex meritis Christi, ab eo peccato & reatibus ejus praeservata fuit. Animadvertite, quaeso, quid sua aetate Catherinus testaretur scribens: Sed Nemo Catholicorum hoc defendit, scilicet nemo docet, Immunem fuisse Beatissimam Virginem a Debito culpae originalis. Subdit deinde Raynaudus: Manifeste heic Catherinus admittit in Virgine Debitum peccati originalis, & contrariam assertionem agnoscit Haereticam, nullique Catholico probatam. Nec contrarium sensit, & Debitum contrahendi peccatum originis removit a Virgine Lib. de Peccato orig. Cap. ultimo, ut passim refertur. Quin potius ibi §. Vide, diserte agnoscit in Virgine hoc Debitum: tametsi ait, quoad incursum actualem exemptam esse a pacto. Ubinam ergo, bone Deus, Impostura? Denique si Panormitano fides, Gregorius de Valentia Tom. 2. Disp. 6. q. 11. punct. 2. haec habet: Cum haec utraque solutio bona sit, secunda mihi videtur esse melior.

lior. Quamquam juxta priorem solutionem quoque intelligi possit, B. Virginem fuisse Redemptam, hoc ipso quod a lege etiam exempta esset, quam alioqui in Adam prævaricata fuisset. Quid ibi Valentia velit, nihil mea nunc interest inquirere. Illud noris, in eodem ipso loco Valentiam in hæc verba loqui: *Sive peccatum originis Virgo contraxerit, sive non, tamen hoc ex FIDE CERTISSIMUM, atque adeo extra controversiam est, illam incurrisse Necessitatem sive Debitum contrahendi peccatum originale quoniam fuit Adæ filia, ut ceteri.* Hanc autem revera suam mentem fuisse, ex ejus Tom. 4. Disp. 2. q. 1. punct. 2. edisces, ubi ex professo de Sanctificatione B. Virginis differit. Quod antequam aggrediatur, quædam Certa præmittit, scribens inter alia: *Tertio est Certum, neque a Debito incurrendi peccatum originale fuisse B. Virginem liberatam; quandoquidem id Debitum annexum est carni humanæ ordinaria via ex Adamo propagatæ.* Itaque RECTE Cajetanus in Opusculo de Concep. B. Virginis Cap. 3. affirmat, omnino esse Certum, quod B. Virgo contraxerit hoc Debitum incurrendi peccatum &c. neque posse hoc ipsum negari absque HÆRESI, cum alioqui sequeretur, B. Virginem minime fuisse redemptam per Christum. Ex his igitur habes, quantopere fallatur, aliosque fallat Panormitanus Saguas, immo & non levis flagitii sit apud Deum reus, dum Lampridium tam immerito *Impostoris* nomine sugillat, & fingentem auctoritates exhibet, idque publicis typis præstat, ut ei longe lateque infamiam conflet. Monendi præterea sunt discipuli, quos idem Theologus imbuit Opinione de Immunitate Debiti, ut ab eo petant, cur *Salmaticenses Theologos* Quæstionis hujus omnium fortassis accuratissimos tractatores, suorumque dictorum vades a Lampridio adductos ne uno quidem verbo dignatus fuerit. Si hos legerent, continuo animadverterent, quæ illi Tract. XIII. Disp. 15. Dub. 6. §. 2. n. 227. habent, ego vero heic exhibenda censeo. Ex his, ajunt, manifeste deprehendes, Falso dixisse Jacobum Granados, prædictam Opinionem negantem Debitum Deiparæ, attentis omnibus esse Probabilior, quam opposita; sicut etiam insulse, & sine fundamento a quibusdam junioribus spargi coeptum est, quod jam talis Opinio sit Communis. Quo pacto enim Probabilior, aut Communis dici potuit Opinio omni antiquitate destituta, Triginta Sanctorum Patrum stylo reprobata, aliorumque Centum Quadraginta Auctorum, cum antiquorum, tum juniorum calculo explosa, & inter Hæreticas, vel Erroneas, aut gravi alia censura dignas, Duodecim, quos nunc dedimus, censoria virga rejecta: licet a paucis neotericis in tutela sit, qui nec rem plene examinarunt (immo plures eorum nullo præmisso examine) neque ad ita asserendum vero & firmo alicujus Patris testimonio, aut legitima ratione nituntur, ut ex solutione eorum, quæ pro se offerunt, statim patebit? Num major cen-

senda

fenda erit pro concilianda Probabilitate, vel Communi assensu, decem vel duodecim Theologorum, seu Concionatorum auctoritas [si tot prædictæ Opinioni usque modo subscribunt] quam centum & quadraginta [omissis adhuc Patribus] neque minoris notæ, neque inferioris classis, qui illam impugnant, & nostram sententiam tuentur? Denique si Saguas velitationibus hisce putat, se posse Cusentinorum Votum, (quod tamen nominare non audet) eripere Censuræ: is fateatur necesse est, se nihili facere non solum tot ac tam insignes Theologos præcedentium Sæculorum, sed etiam tot Sanctos Patres, quos explicare Scotistæ nesciunt, nisi admissio in Virgine Debito peccandi. Pergamus nunc.

Pag. 13. moleste fert Saguas, *Scotisticam* appellari a Lampridio Sententiam faventem Immaculatæ Conceptioni, quod hæc omnium fere Fidelium Sententia sit. Neque perspicere vult, id brevitatis causa factum, atque ut eam *Thomisticæ* opponeret. Ceterum plurimis in locis, atque ideo semper, illam uti *Piam, Probabilemque* Lampridius agnoscit, eique *favere Romanos Pontifices* fatetur: quod potissimum vide pag. 53. & sequ. Lampridium deinde Saguas incusat, quod in dubium revocaverit, sitne Objectum Festi de Conceptione *Sanctificatio, an Præservatio, quando dalla Chiesa si ordina sotto Precetto il celebrarsi da Tutti la Festa e l'Ufizio secondo la Pia Sentenza*. Quam aliena sit a veritate suppositio Præcepti hujus, satis arbitror, me antea in aliis colloquiis demonstrasse, neque heic repetenda reor. Subinde in Lampridio Saguas criminatur *l'esporre con tanta gagliardia Tutti gli argomenti dell' Opinione contraria, da noi per altro saputi: e scbiervare con tanta ordinanza e Scritture, e Santi Padri, e dir, che i Dottori favorevoli alla Pia Sentenza non aliam conciliandi tollerabili aliqua ratione loca Scripturarum, Patrum, ac veterum Theologorum cum Sententia sua, nisi statuendo in Virgine Debitum Peccati Originalis &c. e poi soggiungere: an autem sit hæc mens Literarum sacrarum, & an sufficiat interpretatio ista ad rite explicanda tot loca Patrum, & veterum Theologorum, erit Apostolicæ Sedis nos infallibili judicio edocere: il che è lasciar gli argomenti senza risposta*. Quisquis hæc legit, in animum suum certe inducat, Lampridium composito agmine in Sententiam Piam insurrexisse, argumentaque adversus illam militantia insoluta reliquisse. Sed hæc nihil aliud sunt, nisi exaggerationes meræ, eæque virulentæ, aptissimæ quidem ad subvertendum eorum judicium, qui Opusculum Lampridii numquam legerunt, sed injustæ, uti judicabunt qui legerunt. Etenim ubinam, immo & tanta vi, *Omnia* Opinionis adversæ *Argumenta* ille in medium protulit? Ubinam tanto ordine divinas *Scripturas* in aciem eduxit, *Piæ Sententiæ* adversantes? Loca erant indicanda, neque sine tabulis instruenda e-

rat atrox ejusmodi accusatio. Contra Lampridius Cap. 8. pag. 53. *Scotisticam*, inquit, *Sententiam* laudavi, iterum laudo, non uti *Ceram*, sed uti *Probabilem ac Piam*. Non enim desunt graves conjecturæ & congruentiæ ad eam persuadendam; & quamvis explicite non habeatur in *Scripturis sacris*, neque in *Sanctorum Patrum scriptis*, implicite tamen contineri posse in iis videtur. Neque contrariam explicite habent divini Libri. Quod si Patrum sententiæ Immunitatem banc a Dei para excludere videntur, curant ejusmodi patroni, ut illorum dicta explicent, sibi que minime contraria ostendant. Denique Piæ buic Sententiæ favent Romani Pontifices. Similiter Cap. 16. pag. 122. ait: *Docente nos in primis Ecclesia Romana*, scimus, *Probabiles adesse rationes*, propter quas *Sententia hæc non videtur hactenus adversari Dogmatis Fidei*, immo videtur consonare cum ipsis, ita ut jure *Pia* appellanda sit. Ita Cap. 25. pag. 203. postquam dixit, a Thomisticæ Sententiæ patronis opponi ex Apostolo: *Omnes in Adam peccasse*, Lampridius subdit: *At quum NON IMMÉRITO responderetur*, non ita rigide accipiendas semper esse universales quasdam *Sacræ Scripturæ* propositiones, ut eximere ab eis quædam particularia non liceat, si id suadeant rationes ab ipsa *Scriptura* legitime deductæ &c. Itaque Lectori imponitur, dum a Lampridio producta in medium divinatorum Librorum loca dicuntur ad oppugnandam Scotisticam Sententiam.

Cum veritate quidem consentit, ab eo in aciem, atque ordinatim, educta fuisse complurium Sanctorum Patrum, ac veterum Theologorum loca Cap. 24. At quare? Num ad Piæ Sententiæ perniciem? Apertissimum est Lampridii consilium. Is, ut Opinionem eximentium Virginem a *Debito* contrahendi peccati originalis, nimis temere inveciam in Scholas ostenderet, Patrum arma adversus illam exeruit. At quandoquidem eadem loca militare etiam videbantur in Piam Sententiam, rationem addidit, per quam illius patroni sese ab iis expediunt, admissa nempe *Necessitate*, seu *Debito contrahendi peccatum*. Ergo perperam venditatur, sine responsione relinqui argumenta Piæ Sententiæ contraria. Neque certe contra summorum Pontificum Bullas militat dicere; judicaturam aliquando, si velit, infallibili judicio de hujusmodi interpretatione Sedem Apostolicam: immo secundum eorum mentem est, postquam de celebri ista *Quæstione* in suis Bullis summi Pontifices judicium sibi hactenus reserverunt. Ceterum uti numquam Eruditi prohibiti sunt in *Debitum* illud negantes arma convertere, ita neque Sanctorum Patrum armamentario in eosdem uti. Et quando omissum minime fuit, Lectorem monere de ratione adhibita a Piæ Sententiæ professoribus, ne illam inde læsam ostendant: quid ultra faciendum fuit? Progreditur Saguas in alias furentis animi exaggerationes pag. 19. Lampridium accusans, quasi is scripserit, a confectis in Hispania Historicis

P

qui-

Valdesii.

quibusdam, atque a spuris Laminis Granatensibus *abbia l' origine l' universal Consentimento alla Pia Sentenza*. Proinde ait, a Lampridio censura impeti *numerum innumerabilem Doctorum*, eademque involvi (si Superis placet) ipsosmet Pontifices Gregorum XV. & Alexandrum VII. Sed quam sit interdum Veritatis deploranda conditio, quando in manus hominum defertur ira & odio exæstantium, numquam melius quam hinc ediscere poteris. Ubinam, quæso, Lampridius in tam enormem, falsamque propositionem erupit? Lege Caput X. Libri ab eo compositi, ac define mirari, si potes, quanta vertigine animi & oculorum hæc pertractentur a Siculo Saguas. Agnoscit ibi Lampridius, non a fraudibus iis emerisse dignitatem Piæ Sententiæ, & favorem, quem ei impertiunt Romani Pontifices, atque innumeri doctissimi viri. Hoc unum ille contendit, ex Historiis, ac Laminis Granatensibus sub finem Sæculi XVII. confectis *persuasum multis, Dubitationem omnem de Veritate Sententiæ Scotisticæ sublatam fuisse, factumque esse, ut tam firmo assensu eidem adhæserint Nonnulli, atque inter eos non pauci doctrina Theologica exculti*. Accipe nunc, quam disertis verbis mentem suam ibi Lampridius explicet: *Fraudes, inquit, figmenta, falsæque interpretationes, quæ sese in istam intrusere controversiam, Rationibusque Legitimis, quas Theologi melioris notæ pro Immunitate Virginis attulere, & quas non solum Probabiles ac Pias agnovit, sed etiam intuitu pacis impugnandas vetuit Apostolica Sedes, sese addiderunt: in causa fuisse, cur Certitudinem, ignotam adhuc Romanæ Ecclesiæ, omnibusque rite Eruditis, Nonnulli sibi persuaserint se intueri in eadem Sententia*. Unde nata Probabilitas Piæ Sententiæ, diserte his indicat Lampridius. Extra se ergo nimium vagabatur Saguas, quum Lampridio tanta confidentia affinxit adeo temerarium, ejusque menti & confessioni contrarium effatum. Certe durum est concoquere debere, neque alte conqueri de abominanda hac pugnandi ratione; & præcipue quod is irridendo addere non vereatur: *Questo è l' argomento d' una Verità, che è base di tutto il vostro Libro*. Eritne unus, qui Lampridii Librum legerit, atque ibi invenerit scriptum, tantummodo post effossas Laminas Granatenses *cominciò a crescere il numero de' Seguaci della Pia Sentenza*? Id unum Lampridius arripuit ostendendum, scilicet post ea tempora invaluisse in Segoviensi, Abulensi, & Tolosana Ecclesiis, *Traditionem publici Cultus Immaculatæ Conceptionis* ab Apostolorum discipulis, aut a primis Ecclesiæ Sæculis ad nos venisse. Inde natum *Votum Sanguinarium*, cujus prima origo creditur Anno 1618. in Segoviensi Ecclesia, unde postea penetravit in Siciliam Anno 1624. Nam quid sibi non permissum licitumque putarent homines pii, qui tot figmenta incaute sumentes pro minime dubiis Antiquitatis venerandæ monumentis, ad tantam Cer-

titu-

titudinem evectam fuisse Piam Sententiam sunt arbitrati, ut pro ejus tutela Sanguinem vovere justum ac meritorium in posterum foret? Hanc Veritatem, hanc Certitudinem eorum Vota sonant, atque in primis Ducis Ossunæ Votum, quod Lampridius sub finem Capitis XI. dedit. Numquam ergo somniavit Lampridius, ex iis fraudibus exordium cœpisse fundamenta Piæ Sententiæ, quam *Rationibus Legitimis* longe antea invectam Piamque & Probabilem, & a plerisque Fidelium, atque ab ipsis summis Pontificibus laudatam confessus est. Inde solum erupit *Certitudo*, sive *Persuasio* tantæ *Certitudinis*, pro qua tutanda licitum *Nonnulli* censuerunt Sanguini ac vitæ suæ non parcere: quod antea nemo fuerat ausus. Inde etiam invalescere cœpit exemptio Deiparæ a *Debito* peccati originalis: quam Opinione concors Theologorum Schola antea improbarat. Videndus in hanc rem est P. Johannes Perlinus Complutensis Academiae Professor in Apologia Scholastica pro magnæ Matris ab Originali Debito Immunitate. Quamobrem judicabit tandem doctorum hominum Respublica, Lampridiusne, an Saguas, mendacia disseminet, & Catholicorum mentes imposturis in transversum agat. Veniam heic poposcit quiescendi Romanus Abbas, atque in diem tertium convenire decrevimus, ut quæ examinanda supererant reciperemus. Proinde amantissime Azevede, mihi erit alterius Epistolæ occasio, quam huic adnexam accipies. Vale.

Dilectissimo Azevedo Ferdinandus Valdesius P. S.

EPISTOLA DECIMA.

Rurfus convenimus Romanus Abbas, & ego, reliquum Epistolæ a Saguas conscriptæ ad trutinam revocaturi. Abbas tamen, antequam in examen invaderemus, ait: Ad unum fortasse certamen putas te hodie venisse; at noveris rem nobis in posterum futuram cum geminis commilitonibus; nam ante duos dies ad me delatus fuit novus *Parthenotimi* Liber adversus Lampridium. Tanta mihi erat ejus legendi aviditas, ut non ante cubili & somno me tradiderim, quin oculos ad umbilicum illius perduxerim. Ego heic. Quamquam prior in Lamindum Pritanium, sive Lampridium, copias Parthenotimus moverit, attamen ab eodem Lampridio deinde exagitatus, æquius quam ceteri in arenam iterum descendere potuit. Verum dic, rogo, num ille felicioribus quam antea armis pugnam instauraverit. Tum Romanus Abbas: Non est, ut nosti, in quemquam præcipitanda sententia. Ad Lydium lapidem oportet exigere illius rationes & argumenta; facilisque deinde erit ad sententiam gressus. Sed quando tam Parthenotimus, quam

Saguas, eandem interdum accusationem instruunt in Lampridium, utrique & nos responsum dabimus. Pag. 38. Saguas, & Parthenotimus num. 247. ad Logicæ Regulas advocant eundem Lampridium, quod pag. 10. sui Libri ex Academicarum formulis spondentibus defensionem Immunitatis Deiparæ, sed nulla Sanguinis quoque profundendi obligatione apposita, inferre voluerit, eas idcirco ab eo additamento abstinuisse, quod germanæ Pietatis metas transgredi sibi videretur, illam Sanguine quoque velle testari. Claudio pede procedere argumentationem hanc ostendunt, exemplo non uno adducto: quasi a controversiis eliminanda forent argumenta a Probabilitate deducta, & Lampridius pag. 141. Cap. XIX. sincere fassus non fuisset, se *iustæ Conjecturæ* loco habere hujusmodi argumentationem. At quærentibus nobis, an Sanguinarium Votum honeste liciteque concipi possit, occurrit statim immensum illud agmen Religiosorum aut Sæcularium hominum, inter quos innumeri etiam ex celeberrimo piissimoque Instituto ipsius Parthenotimi, qui quamvis Piam Sententiam profiteantur, aut etiam sese obligent juramento, vel Voto ad illam tuendam calamo ac voce; a Vita tamen pro illius tutela obliganda abstinere. Non ii certe in cultu & amore Immaculatæ Conceptionis quidquam Siculis concedunt; & nihilominus non eo usque procedendum censent, ut pro ea Sententia Sanguinem suum vovere velint. Num doctiores, num ferventiores in Pietate erga Deiparam dicas paucos Siculos, & alios quosdam qui alibi Votum illud suscipiunt? Immerito hoc dicas. Non alia ergo verisimilior causa potest excogitari, quam quod ii animadvertant, Piam Sententiam, pendente judicio Ecclesiæ, carere adhuc firma illa Certitudine, quæ necessaria est ad Vitam nostram rite ac laudabiliter impendendam pro tutela Veritatum ad Sanctam Religionem spectantium, & quod eam Sententiam Piam quidem & Probabilem habeant, nondum vero ab omni formidine falsi liberatam. An iusta appellari possit hujusmodi Conjectura, atque an influxum habeat ad controversiam hanc dirimendam, non Parthenotimi, non Saguas, non meum judicium, sed hominum sine studio partium ista expendentium, attendas velim.

Pag. 45. Panormitanus Saguas divisionem refricat Certitudinis in *Moralem*, *Physicam*, & *Metaphysicam*, & dimissis postremis duabus, quas tribuerat Cardenas Piæ Sententiæ, in prima insistit, cujus exemplum profert, nempe *Julium Cæsarem* Romanorum Imperatorem olim in vivis fuisse. Moralem ergo Certitudinem in eadem Pia Sententia deprehendi contendit, ex quo communis Fidelium Persuasio, Doctores celeberrimi, celebrioresque Academia ipsi adhærent, eique favet auctoritas Apostolicæ Sedis. Verum huic Theologo respondeas velim, restare ei adhuc probandum, tot Academias, tot doctos

doctos viros ideo tutari Scotisticam Sententiam, ut de illius Veritate nulla amplius eis superfit dubitatio. Quod eam reputent Piam ac Probabilem, immo Thomistica Probabiliorem, libenter damus. Quod Certam, non concedimus; adoptio enim Sententiarum in Scholis, ex majori Probabilitate plerumque, non vero a Certitudine procedit. Natalis Alexander Sorbonicus Doctor in Hist. Eccl. Sæc. II. Diff. 16. §. 21. hæc ait: *Sententiam de Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione, non solum ut Probabilem & Piam, sed ut propriam Facultatis nostræ doctrinam propugnabimus, si de ea dicendi scribendive detur occasio. At contrariam Opinionem Falsam, Impiam, & Erroneam, Ecclesia prohibente, & sacra Facultate, quæ suum Ecclesiæ iudicium subijcit & accommodat, probante, non dicemus.* Eundem vide in Hist. Eccl. Sæc. XV. Diff. VIII. n. 11. Quid reliquæ Academiæ, ceterique doctissimi homines sentiant, erit Panormitani Sanguis ostendere. At is pergit dicere, illam haberi *Certitudinem Moralem*, quæ prudentem errandi Timorem excludit; nihili enim fit Timor Imprudens huc irrepens. *E quale Articolo di Fede, o quale Evidenza abbiamo noi, che Giulio Cesare fu nel Mondo? Dunque dobbiamo dubitarne prudentemente?* Ita ille, neque erubescit hæc scribere. Utinam Piæ Sententiæ ea foret Certitudo Moralis, quæ Julii Cæsaris existentia: nihil amplius de Controversia hac superesset disputatio. Coævus Scriptores, innumera Monumenta habemus, quæ Imperatoris illius vitam & facta evincunt, & neminem dabis negantem, quin is olim vixerit. At quod est ad Factum Conceptionis Virginæ, neque divinæ Scripturæ, neque Sancti Patres priorum sex Sæculorum, qui rem novisse potuerunt, quidquam de hoc habent; immo id potius negasse videntur: quod etiam expresse factum videmus ab antiquis Theologis. Quis ergo nisi præcipitis iudicii Scriptor æquare audeat Piam Sententiam existentia: Julii Cæsaris? Quid nisi affectibus obcæcatus negare, quin Prudens Timor superfit, ne Morali Certitudine careat Virginis Sanctissimæ Præservatio? Quod plus est, Romana ipsa Ecclesia, Mater ac Magistra nostra, Certitudinem hanc minime deprehendit, dum Piam tantummodo agnoscit, ac Probabilem, sibi eodem tempore iudicium de Veritate ejusdem Sententiæ reservat, & contrariæ suum locum relinquit. Annon ergo justus & prudens Timor superfit? Nihil autem opus est terere tempus in perpendendis Logicalibus argutiis, in quas exspatiatur ingeniosus Sanguis, se demonstrare posse arbitratus, apud Academias, doctosque viros *Certam* esse Scotisticam Sententiam. Quum nulla Academia, nullusque Catholicorum Doctorum excogitari possit, qui hac in re, uti ratio suadet, suum iudicium non accommodet iudicio Sedis Apostolicæ in iis, quæ eadem hactenus decrevit, decreturaque in posterum sit: frustra ingenium suum

suum torquet idem Saguas in obtrudenda nobis Certitudine ejusdem Sententiæ. Frequens ipsa formula Voventium, se videlicet polliceri tutelam Piæ Sententiæ *juxta summorum Pontificum Decreta edita, vel edenda*, quæ illorum sit mens morigera summis Pontificibus, fat prodit. At pag. 58. Parthenotimus insistit adhuc, ex Alexandri VII. Bulla deduci, non solum *Piam* ac *Probabilem*, sed *Moraliter Certam* evasisse Scotistarum Sententiam, quum ibi dicantur *ad eam accessisse celebriores Academiae, & jam fere omnes Catholici eam complectantur*: ad quod eadem semper recurrit responsio, nempe easdem Academias nihil aliud sentire, nisi quod Romani Pontifices, atque ipse Alexander VII. sensere, scilicet agnovisse eos quidem, & agnoscere *Piam* Sententiam *Probabilem*, & si mavis, altera *Probabiliorem*, sed numquam *Moraliter Certam*. Nam si postremum hoc visum tandem fuisset Romanæ Ecclesiæ; cur a duobus & ultra Sæculis controversiam hanc adhuc indecisam reliquisset? Cur numquam contrariam Opinionem aliqua censura perculit, eam aut *Falsam*, aut *Erroneam*, aut *Scandalosam* &c. declarando? Restat ergo, frustra niti Saguas, ut nos ad *Moralem* hanc Certitudinem Piæ Sententiæ tribuendam adducat. Quum apertissima heic sint tot Romanorum Pontificum, & Concilii Tridentini Decreta: nostrum est, ab iis erudiri, non vero ab iis, qui sibi ac factioni suæ adulant, ad rectum hac de re judicium ferendum quodammodo impotes se produnt.

Is tamen animum minime despondet, sed *Festum Conceptionis* adsumens, in eo spem victoriæ certæ collocat. At nos in aliis colloquiis, quum de Libro Patris de Luca ageremus, ea animadvertimus, quibus spero satisfactum iri rationibus Scotistarum ad eam anchoram confugientium. Invitus tamen in Quæstionem hanc a vociferante Saguas iterum revocor. Meminit ille Bullæ Sixti IV. in qua Festum & Officium *Immaculæ Conceptionis* probata fuerunt. Meminerat & Lampridius. In dubium revocat Decretum Sacræ Inquisitionis interdicentis sub Innocentio X. appellari *Festum Immaculæ Conceptionis*, ea ratione usus, quod P. Esparza sub Alexandro VII. scripserit de Conceptione, atque usus expresse fuerit termino *Immaculæ*. Addit: *Decise Alessandro la nullità di un tal Decreto colla nuova impressione del Titolo d' Immacolata nell' Anno 1655.* Denique statuit Alexandrum VII. declarasse objectum Festi de Conceptione esse *Deiparæ Præservationem*. Egregie profecto ad confundendas Lectorum mentes. Numquam negavit Lampridius, quin liceat, semperque licuerit sectatoribus Piæ Sententiæ *Immaculatam* appellare Virginis *Conceptionem*. Neque ullus Romanorum Pontificum, neque Sacra Congregatio id umquam prohibuit. Quid ergo vetitum? Id unum, quod alibi demonstravimus. Scilicet postquam

San-

Sanctus Pius V. abrogatis Missa & Officio a Nogarola compositis, & a Sixto IV. in usum tantummodo adhærentium Piæ Sententiæ probatis, Missam & Officium de *Conceptione* præscripsit Ecclesiæ universæ, ea ratione concinnata, ut utrique factioni sine suæ Opinionis detrimento celebrari possent: exorti subinde sunt, qui contenderent sub *Conceptionis* nomine in celebratione Festi subintelligi *Sanctificationem*, & contra alii, qui *Festum Immaculatae Conceptionis* appellandum censerent. Anno igitur 1622. Gregorius XV. ut est in Bullario Romano Constit. 29. ejusdem Pontificis, decretum hoc emisit: *Cum S. R. E. de Beatissimæ Virginis Conceptione Festum solemniter & Officium celebret, omnibus &c. præcipit, ut in Sacrosancto Missæ Sacrificio, ac divino Officio celebrandis, tam publice, quam privatim non alio quam Conceptionis nomine uti debeant. Contravenientes autem Sanctitas sua voluit & declaravit subjacere debere, & subjecit censuris &c.* Quod mirere, Panormitani ambo, & præsertim Parthenotimus Cap. XI. num. 85. Lampridio insultant, quod partem hanc Constitutionis Gregorianæ omiserit, eam quippe Sententiæ Piæ faventem arbitrantur. Neque vident, per eam reipsa jugulari argumentum e Conceptionis Festo derivatum. Si sub *Conceptionis* nomine celebrandam jussissent Romani Pontifices *Præservationem* dumtaxat: quis non statim intelligat, nihil obstitisse, quominus *Festum Immaculatae Conceptionis* illud esset appellandum? Immo sine dubitatione hæc ei appellatio tribuenda fuisset. Verum ii tam severe præcipientes, ut non alio quam *Conceptionis* nomine illud Festum donetur, fatis nos docuerunt, suæ mentis esse, ut tam qui Piæ Sententiæ adhærent, quam qui contrariæ, sub generico, sive latiori vocabulo *Conceptionis* Festum illud celebrantes, Virginem Sanctissimam honorent, cælestibus gratiis perfusam, sive *Præservata*, sive *Sanctificata* fuerit. Gregorius ipse XV. in eadem Constitutione post vetitas omnes disputationes colloquia & scripta adversantia Piæ Sententiæ, diserte loquitur inquiens: *Per hoc tamen Sanctitas Sua non intendit reprobare hanc Opinionem* (scilicet Thomisticam) *nec ei ullum prorsus præjudicium inferre &c.* In subsequenti vero Constitutione *Eximii* &c. veniam facit Fratribus Ordinis Prædicatorum, *ut de cetero in quibuscumque privatis eorum colloquiis, seu conferentiis, inter se dumtaxat, & non inter alios, aut cum aliis, de materia ejusdem Conceptionis B. Mariæ differere & tractare libere, & licite possint & valeant.* Neque heic mihi elabatur volo a Parthenotimo petere: qua conscientia is in Indice novi Libri sui ad vocem *Opinionis* hæc scripserit: *Opinionis nomine numquam Alexander VII. in sua Constitutione usus est ad significandam Piam Sententiam; ac proinde minus castigate loquitur Lampridius, qui FERE SEMPER eam vocat Opinionem, & ab hac Pietatem appellat Opinativam: atque is Lectorem*

rem remittit ad Diss. II. Cap. 11. n. 252. Libri sui. At rogandi sunt Lectores, ut perspiciant, an non sit plane statuendum contrarium, quum Lampridius *Fere Semper Scotisticam Sententiam* commemoret, eamque uti *Piam Sententiam* non uno in loco appellet. Jurene vero, an injuria, is eandem *Sententiam* dixerit nondum egressam e finibus *Opinionis*, ex ejusdem Lampridii rationibus colligendum est, & in eum ipsum finem hæc nostra progreditur oratio. Ceterum an in disputationibus placitisque dubiis ea sit vis vocabulo *Sententiæ*, ut *Opinionis* naturam exuat; & quæ *Opinio* dicitur, dici etiam non possit *Sententia*: nihil est quod inquiremus; usus enim Scholarum hac in re patentissimus est. Neque certe quidquam deperit dignitati *Piæ Sententiæ*, quod in prælaudata Constitutione XXIX. Gregorius XV. eandem *Opinionis* nomine donavit, scribens: *Sub eisdem Censuris & pœnis mandans, quod negantium Opinionem, videlicet quod non fuerit concepta cum peccato originali, in prædictis publicis actibus asserentes, aliam Opinionem non impugnent &c.*

Ad Alexandrum VII. quod attinet, jam in aliis colloquiis certissimum ostendimus, ab eo laudari *Pietatem sentientium animam Beatissimæ Virginis in primo instanti creationis atque infusionis in corpus fuisse &c. a macula Peccati Originalis præservatam immunem, atque in hoc sensu ejus Conceptionis Festivitatem solemniter ritu colentium & celebrantium*: qui cultus numquam immutatus fuerat; simulque eos improbari, qui *Ecclesiam Romanam huic Sententiæ & cultui juxta illam Beatæ Virginis exhibitio favere negant, pios Christi Fideles a sua pacifica quasi possessione deturbare conando*: Quibus verbis (en ut centies hoc idem repetere cogor) laudantur, probantur, quicumque idem Festum celebrant secundum *Piam Sententiam*. At nihil habet Pontifex, quo improbet celebrantes illud sub significatione *Sanctificationis*, propterea illos quoque in sua quasi possessione relinquens; neque Fideles omnes ad id Festum celebrandum adigit secundum intentionem *Scotisticæ Sententiæ*: quod sane contra mentem illius Pontificis nunc Panormitani Theologi factum supponunt ac venditant. Verum Parthenotimus Diss. I. Cap. 14. n. 107. Certitudinem *Piæ Sententiæ* erui posse censet ex ipso nomine Festi *Conceptionis*. Nam sub nomine *Conceptionis* intelligi nihil aliud potest, si ei credimus, nisi instans primum, quo Virgo Beatissima concepta fuit; tunc enim præservata ab originali macula dicitur ab Alexandro VII. Aliter sentiendo, appellandum fuisset Festum *Sanctificationis*, non *Conceptionis*. Neque is animadvertit, uti toties innuimus, ad utramque Sententiam accommodari genericum nomen *Conceptionis*, quum in ea Conceptione honorem Virginis statuant, tam qui eam tunc *Præservatam*, quam qui *Sanctificatam* credunt; & non minus commode dicatur primum instans, quam secundum *Conceptionis*. Fortassis etiam

etiam ad primum instans Conceptionis referre quisquam posset Opinionem de culpa contracta, simulque Sanctificatione. Nam uti Suarez Qu. 27. Art. 2. Disp. 3. Sect. 4. ut alios præteream, agnoscit, *Beatam Virginem in propria persona fuisse Peccato obnoxiam in Primo Instanti suæ Conceptionis, & nihilominus in eodem potuisse cavere peccato, & præveniri Gratia Dei*: ita fortasse non incongruum foret cogitare, in eodem primo instanti Beatam Virginem contraxisse labem, & sanctificatam fuisse. Quod ex abundanti dictum volui, nam Ecclesia nihil heic statuit; atque exploratum est, numquam Alexandrum VII. interdixisse Thomistis celebrare Festum Conceptionis, subintellecta Opinione Sanctificationis, subsequutæ, ut ipsi censent, in secundo instanti. Neque is immutatum voluit Decretum Gregorii XV. de celebrandis Missa & Officio non alio quam Conceptionis nomine; immo idem renovavit. Cur autem non secus ille, quam Clemens XI. (uti Lampridius ex Cardinali Gotto deduxit) *Immaculatæ Conceptionis Festum* appellari noluerunt, nisi ut Fideles discerent, ejus Festi Objectum non restringi ad unam Piam Sententiam, sed extendi etiam ad contrariæ Sententiæ, sive Opinionis affectus? Componamus ergo nos ad veram Pontificum mentem, atque evanescent continuo argumenta e Festo Conceptionis per adversantes petita. Quod si in Horis Canonicis *Sancta* appellatur Conceptio, hoc ei nomen merito convenit; nam secundum hos Beatissima Virgo *Præservata*, secundum alios *Sanctificata* in Conceptione fuit.

Prætereo quæ Panormitanus Saguas pag. 64. & seq. addit, inferre volens ex eo quod Ecclesia licitum ac laudabilem agnoscit Cultum Deiparæ secundum Piam Sententiam, Certam quoque evasisse Sententiam eandem. Prætereo quod is habet adversus Lampridium, scribentem Cap. IX. pag. 60. si aliquando Ecclesia Thomisticam Sententiam præferret (quod possibile nemo neget, & Parthenotimus ipse *Physice possibile* fatetur Dis. I. Cap. IX. num. 62.) ita rem esse compositam, ut adhuc illud Festum una cum suo Officio ac Indulgentiis conservandum foret. Quippe hæc in aliis colloquiis diluimus, & rursus de primo agemus, ubi cum Parthenotimo uno manus conferemus. Nam quod spectat ad alterum: uti jam monuimus, tunc sub Sanctificationis significatione Missam & Officium omnes celebraturi essent: quod nunc soli Thomistæ Opinionis sectatores faciunt. Cetera etiam, quæ Saguas adjicit in Sanguinariæ Voti tutelam, attingenda heic minime sunt, sed reservanda novo certamini, ad quod nos Parthenotimus invitat, de his agens uberiore doctrina; ipsius enim scrinia Saguas expilasse videtur. Persequamur igitur, quæ pauca apud eundem restant examine digna. Pag. 96. negligentia is arguit Lampridium, quod Johannem Baconum in 2. Sent. Dist. 30. adduxerit, adversantem

Scotisticae Sententiae, quam *Hæresim adulatoriam*, & *nimis devotam* appellat, ac multis oppugnat; quum idem Baconus in 4. sent. Dist. 2. q. 3. art. 3. suam hanc Opinionem retractaverit. Minime certe animadvertit Lampridius secum pugnantem Baconum; sed non propterea certum est, Baconum recessisse a priore sententia, atque in postrema constituisse. Nam ut is erat ad *Quodlibeta* efformanda mire compositus, modo unam tuebatur Opinionem, eandemque mox aliis argumentis improbat. Is profecto in 4. Sent. atque in eadem (animadvertite attente) ipsissima Dist. 2. q. 3. art. 1. & 2. a Saguas memorata, conclusiones has statuit, scilicet: *Quod Solus Christus excipitur a culpa originali de facto. Secundo, Quod Solus Christus, quia non fuit per generationem carnalem procreatus, excipitur non solum a culpa, sed a causa & Necessitate contrahendi culpam originalem.* Hæc ille cum Angelico Doctore consentiens, qui 1. 2. Qu. 81. Art. 3. scribit: *Secundum Fidem Catholicam firmiter est credendum, quod omnes Homines, præter Solum Christum, ex Adam derivati, Peccatum Originale ex Adam contrahunt.* Quapropter ejusmodi conclusiones Baconi dubitationem alicui ingerere possunt, isne, an alius quisquam post ejus mortem, Deiparam quoque a culpa originali de facto exemerit, lacinia ejus scriptis adjecta. Certe is etiam Lib. 3. Quodlib. qu. 13. scriptum reliquit: *Quarta particula est, quod dicere, quod B. Virgo fuit privilegiata, ne de facto contraheret Originale, Temeraria est, & contra Canonem Bibliæ.* Neque omittendum, quod ille decernit q. 4. art. 1. videlicet: *Posito quod Beata Virgo contraxerit peccatum originale, nihilominus est ejus Conceptio Festivitate celebranda: ut intelligas, jam tum sensisse Theologos, ex Conceptionis Festo deduci non posse Certitudinem Scotisticae Sententiae.*

Topicum quoque locum de invidia quantis possent viribus conflanda Lampridio, non omiserunt Saguas pag. 83. & Parthenotimus Diss. I. Cap. 11. num. 84. & sequ. Generosam gentem tuam Hispanicam, mi Valdesi, ab eo contemptam, immo proscissam contendunt, quod ad tutelam Scotisticae Sententiae apud vos prodierint Historiae Dextri, Liutprandi, atque aliorum, & Laminæ Granatenses. Uti *Bonam & credulam gentem, non adeo felicem in melioris criticae, solidæque Eruditionis cultura &c.* traduci ajunt; & quidnam non effutiunt, ut odia concitent nobilissimæ vestrae gentis in adversarium Lampridium, quum eo usque ejusmodi accusatorum mala fides processerit, ut sine ullo discrimine Hispanis cunctis idem Lampridius probrum inuisse dicatur? Relege quæso hæc ipsius verba Cap. X. pag. 69. unde venenum est haustum. *Notum est, inquit Lampridius, quantum regionum illarum Populi, quibus & Lusitanos jungo, amore Gloriæ ferveant, ac potissimum ad hanc inbiare in Pietatis rebus, & recta Fide Catholica in sinu suo conservanda.* Hactenus

nus vides, non in contemtum, sed in laudem Hispanicæ gentis hæc verti. Sed simul notum est, Felicissimam illam gentem, quæ acutissimi ingenii viros parit, totque insignes Theologos, duobus præcipue præteritis Sæculis dedit, non adeo felicem semper fuisse in melioris Criticæ, solidæque Eruditionis cultura. Post tot veras laudes, modestius non poterat innui defectus, non stabilis, sed fortuitus, neque universæ Literatæ genti in Hispania tributus, uti mox videbis. Pergit Lampridius: Itaque illuc Interdum non difficilis aditus ipsi imposturæ fuit, dum Pietatis speciem præseferret. Neque vero ibi desiderati UMQUAM fuere gravissimi Viri, subactio judicio, & Eruditione præclari. Qui ita loquitur, num de universa Hispaniarum gente obloquitur? Contra vero qui dissimulatis hisce tam apertis in Hispanorum laudem Lampridii verbis, ea tantum corradunt, quæ Hispaniæ decus ferire videntur: num satis eos consuluisse conscientiæ suæ arbitraris? Addit continuato sermone Lampridius: Sed non Semper eis licuit nimium præcipiti minus doctorum torrenti obstistere: ubi res erat de augenda aut minuenda gloria Nationis. Sæpius propterea illi duxerunt sibi sapere, & publica odia vitare, aut etiam silere sunt jussi. Tum enarrare pergit, quanto plausu & gaudio confictæ illæ Historiæ fuerint exceptæ, quamquam adversus eas non unus in Hispania ipsa insurrexerit. Ista vero confirmat auctoritate Clarissimi inter Hispanos tuos viri, scilicet Nicolai Antonii, cui celebratissimum alterum, piissimumque Scriptorem Hispanum addit, Cardinalem scilicet de Aguirre. Atque ut amplius elucescat, numquam desideratos egregios in Hispania viros, severiori Criticæ, & Eruditioni solidæ operam dantes, quod antea affirmatum a Lampridio vidisti: sincere is subdit, adulterinos eos fœtus publicis censuris oppugnatos fuisse a Jobanne Perez, atque a multis e Societate Jesu doctissimis viris, inter quos numerat Petrum Ribadeneyra, Johannem Mariana, Ferdinandum de Salazar, Cornelium a Lapide, Melchiorum Inchofer, ac potissimum a Marchione de Mondexar eadem figmenta conscissa fuisse meminit. Quod vero apud Hispanos tunc non defuerint homines docti quidem, sed severioris Criticæ imperiti, dixit quidem Lampridius, sed præeunte nuper laudato Cardinali de Aguirre, qui Tom. II. Diss. 3. de Concil. Hispan. scribit: Hieronymum Roman de la Higuera, aliosque Auctores ea confixisse, miseranda corruptione Historiæ Hispanicæ, ac delusione imperitarum plebium, semidoctorum hominum, immo & multorum ex doctis aliqui, sed minus in Critica aut Eruditione solida & antiqua versatis. Ista commemorans Lampridius, tantorum virorum, & quidem Hispanorum auctoritate fretus, culpandusne a quoquam probo erit? Is autem addit, in Lusitana Academia spurios eosdem Libros adhuc laudari, istamque veritatem ex Tomo I. illius Academiæ confirmat.

Igitur non injuria scripsit, adhuc ibi Literatos viros reperiri, quibus suadendum est severioris Criticæ studium.

At *piissimos Hispaniæ Reges* illusos Lampridius ait. Et cur non? Quæ is habet Cap. X. pag. 73. & Cap. XI. vide, ubi etiam *dolendum*, ait, *inclytam gentem Hispanicam, tam prudentem, tam doctam, sivilisse diu, ac sinere se ludificari hisce fabulis*. Paria ante dixerant Nicolaus Antonius, & piissimus Cardinalis de Aguirre. Quid vero in Hispania actum fuerit, ubi spurix Laminæ Granatenses emerferunt, apud Lampridium ipsum legas. Si tantum potuere Piissimorum Regum officia, ut ab Anno 1595. usque ad tempora Innocentii XI. tracta fuerit earum damnatio: num negari poterit, quin eisdem Regibus fucum diu fecerint, eorumque patrocinio abusi fuerint ejusmodi figmentorum patroni? Atque hæc longiori quam optassem sermone sum persequutus, ut intelligas, numquam defuisse Lampridium obsequio & existimationi a cunctis debitæ erga Hispanicam vestram gentem, virosque ibi Literarum cultores; non enim paucorum vitia in omnes refundere ei umquam in animum venit, immo contrarium mature professus fuit. Confer nunc cum hisce, quæ partim concinnavit, partim dissimulavit Saguas, ut exosum faceret Lampridium Hispanis vestris. Quod de paucis Lampridius scribit, calumniose alter ad universam Hispanicam Nationem transfert, quam tamen numquam idem Lampridius *Mendacem*, numquam *subtilitatibus passam, fabellarum Patronam, imposturarum opificem*, appellavit. Memoranda erant accusatori Saguas loca, ubi hæc Lampridius Hispanicæ genti universæ affinxerit. Nisi id probet, qua poena apud Deum & homines multandus ipse sit, justi rerum æstimatores edicent. *Bonam & Credulam gentem* profecto Lampridius pag. 80. ait plaussisse *Concilio Apostolorum*, in quo Conceptionis sine macula mentio occurrebat; res quippe notissima est, atque ab iisdem Hispanis deprædicatur. Sed quænam hæc *gens*? non alia, quam quæ uti nuper vidimus, a Cardinali de Aguirre descripta fuit; neque alia esse potest, quando Lampridius ipse testatur, *meliores* inter Hispanos credulitati huic obstitisse, multosque in ea figmenta calamum arripuisse. Nicolaus autem Antonius apud eundem Cardinalem de Aguirre, quamquam de gentis vestræ honore sollicitus, libere tamen scripsit, innumeros fidem incaute habuisse fraudibus iis, uti ejus verba antea a Lampridio adducta dubitare nos non sinunt. Ajebat præterea eximius ille vir, uti scribit idem Purpuratus, exasperato stylo in ejusmodi fabulatores insurgendum esse. *Tantam enim stragem Historiæ Hispanicæ, præsertim sacræ, ab iis Pseudo-Chronicis illatam fuisse, ut oporteat ea palam traducere, & execrari nominatim auctores illorum, veluti perniciosos bono communi ac Veritati. Cujus rei exempla attulit, etiam ex Sanctis Patribus desumpta, quibus persuasus fui ad idem sentien-*

tiendum. Infra addit idem Cardinalis: *Interest Reipublicæ Literariæ, ac tuendæ Veritati Historicæ, præsertim sacræ sive Ecclesiasticæ, necessarium est, ut fraudes, fictiones, & commenta similia cum suis artificibus, sive architectis, innotescant, & de cetero cum risu aut execratione repellantur.* Si hæc dicere licuit eximiis summisque viris in Hispania natis atque educatis de rebus suis: num se iis adjungere pari censura, crimen erit Lampridio? At inquit Saguas, Lampridii verba sunt Cap. XI. pag. 75. *Neque enim nova sunt eorum detestanda exempla, qui mentiri pro gloria suæ Patriæ, immo & pro Pietate non erubuerunt, fortassis etiam licere putarunt.* Quid quæso heic carpendum Saguas offendit? Num ad solos Hispanos pertinent hæc? Immo ad omnia tempora, & ad cunctas gentes referri, ac referenda esse, agnoscit quicumque Historiam Literariam, sacram, & profanam non leviter callet. Si hæc nescit, aut non videt Saguas, ingens eorum est numerus, qui hæc norunt, simulque detestantur. Irascuntur etiam Saguas iterum, & Parthenotimus, quod imposturas & fraudes a tutoribus Piæ Sententiæ structas Lampridius commemoret, dimittat vero insalutatas, quas contrariæ Opinioni faventes moliti fuere, & Spondanus ad Annum Ch. 1508. ex Surio commemoravit. Sed ubinam bona fides in hominibus ista scribentibus? Diserte Lampridius Cap. XI. pag. 76. in hæc verba loquutus est: *Porro eadem ratione arguendus erit, quicumque traditur adulterasse loca Patrum in Contrariæ Sententiæ patrocinium, aut Revelationes confinxisse Conceptioni Immaculatæ adversantes.* Hæc omnia execrantur probi viri, Veritatis unius, non gloriæ propriæ amantes; & præsertim execratur Apostolica Sedes. Addit Saguas: *Le imposture, le frodi, gl' inganni inventati da talun difensore della Pia Sentenza, han presso di voi indebolita, resa sospetta, e degna di derisione la Pia Sentenza.* Sed rursus ajo: ubinam heic bona fides? Neque veretur cæcus iste Cenfor ignominiam in se contrahere apud omnes, qui Lampridii Librum legerint, & nusquam invenere tanti criminis vestigium? Centies ille uti laudabilem, Probabilemque fassus est Piam Sententiam, eamque nullo in loco despexit. Immo post memorata commenta illa, de quibus hactenus egimus, Cap. XI. pag. 75. protestatus est, *se nihil mussitare adversus doctrinam Illibatæ Conceptioni Virginis faventem, quæ non Imposturis nititur, sed Rationibus ab ipsa Sancta Sede probatis, immo se pro illa dimicare.* Nam si titulis confictis atque mendaciis quisquam sibi sumat eandem tueri, næ ille Populum seducit, atque id unum tandem lucrari potest, ut ab ea credenda vel ipsos antea credentes imprudentia sua, ac mala fide avertat. Gnaviter ergo, quantum lubet, pro Virginalis Privilegii Opinione Piorum ingenia pugnent. Bonam causam protegent, quum stant pro gloria, quamquam Opinativa, illius, qui fecit magna qui Potens est. Eadem quoque pro-

professus fuerat idem Lampridius Cap. X. pag. 69. Attamen adeo enormem accusationem a Panormitano Saguas audire cogimur. Fierine ergo potest, ut ad Veritatem in disputatione hac attingendam aptum se prodat homo, qui ira & odio undique fervens religioni sibi minime ducit tam fœde ipsam pervertere atque infectari? Sed jam vela contrahamus. Ita Romanus Abbas, ac deinde ad publica negotia conversa est oratio nostra.

Quid, amantissime Azevede, ego quoque adjecerim ad ea, quæ differuit Romanus iste amicus in causa, quæ præsertim ad gentem nostram pertinet, nihil est quod ad te perscribam. Dicam tamen, impediri nullo tempore potuisse, quin unus aut alter interdum in qualibet amplissima Natione imposturas ac spuria monumenta procuderet atque evulgaret, populusque incautus eisdem figmentis plauderet, ac præcipue si pro Pietate militare credebantur. Huic infortunio obnoxia fuit unaquæque Natio, & quælibet Civitas, neque Italia ab hujusmodi peste exemptam se umquam jactitavit. Attamen ubi constet, abundasse etiam cordatos doctosque viros, eosque adversus easdem fraudes arma movisse, tuto in loco est cujuscumque Nationis honor. Hoc idem Lampridius de Hispanis agnoscit, sincereque fatetur. Quare tibi, ceterisque Eruditis nostratibus auctor sum, ut non ex venenatis accusationibus Panormitani Saguas hujusmodi confictorum monumentorum memoriam petas, sed ex ipso Lampridii Libro; neque enim Italicorum quemquam hætenus novi, qui imminutam ab eo arbitretur Hispanicæ universæ gentis gloriam ob fraudes illas omnium execrationi expositas, quando is simul prodit, graviori etiam detestatione exceptas eas jamdiu fuisse ab ipsis Hispanis. Vale.

Neapoli V. Id. Januar. MDCCXLII.

*Eruditissimo viro, Amico summe colendo D. Gregorio Azevedo
Ferdinandus Valdesius S. P.*

EPISTOLA UNDECIMA.

PAuci abierant dies, mi Azevede, ex quo dimiserat Romanus Abbas examen controversiæ de Voto Sanguinario, quum novum ab eo colloquium impetravi. Itaque in ejus domo confedimus, sumtoque in manibus altero *Candidi Parthenotimi* Libro, cui titulus *de Pietate in Deiparam amplificanda Dissertatio duplex*, illius examen aggressi sumus. Is Liber Anno proxime præterito Panormitanis typis excusus prodiit. In prima Dissertatione defendit hic Auctor Votum conceptum pro tuenda *Immaculata Deiparæ Conceptione citra mortis periculum*. In altera certat pro Voto ejusdem tutelæ *etiam cum*

illa

Vitæ periculo. Non is insolentissima pugnandi ratione ; neque continuatis irrisionibus atque conviciis , est usus , quam ab aliis illius commilitonibus , uti vidisti , usurpatam probus quisque , ni fallor , est abominatus ; sed uti vir doctus & pius temperanti plerumque stylo rem suam agit contra adversantem Lampridium . Et quamquam æstulare interdum videatur , & ad injustas criminationes rapi se sinat , condonandum est homini , maligno minime consilio adversarium obruere conanti , sed ad suam causam protegendam non fatis semper considerate quæcumque occurrunt tela adhibenti . Ceterum quod ad primam illius Dissertationem pertinet , in qua protegitur Votum in Academiis familiare de tuenda *voce & calamo* Immaculata Virginis Conceptione , pauca nobis dicenda videntur , postquam Lampridius ejusmodi Votum non semel laudavit , & veræ Pietati conforme confessus est . Neque enim is umquam in animum induxit turbare hunc usum , eoque minus litem intentare tuentibus Piam Sententiam , quam Probabilem semper agnoscit , atque etiam altera Probabiliorem posse reputari concedit . Unus ei scopus *Votum* improbare *Sanguinarium* , a Panormitanis multis usurpatum , atque a Parthenotimo nondum , ut sibi idem Lampridius persuadet , honestatum : quod sane interest Christianæ Reipublicæ perspectum habere , ne in Pietatis regnum superstitio irrepat , ubi vera sint , quæ ipse Lampridius differuit . At quandoquidem nonnulla Parthenotimus in eandem primam Dissertationem intulit , quæ ad trutinam revocanda sunt , age in eadem invadamus , progressuri postea ad id , quod præcipuum est in controversia præsenti .

Dixerat Lampridius Cap. I. pag. 9. de Voto agens , quod plurimi Religiosi viri , atque Academia concipiunt , de tuenda sine Sanguine Sententia eximente Deiparam a labe originali : *Prudenter agere , qui voce & scriptis propugnaturus se vovent ejusmodi Sententiam ; Prudentius agere , qui eandem Sententiam tuentur , sed Voto omisso . Prudentissime denique agere Academias , si pacis causa , tutelæ ejusdem Sententiæ Votum adjungunt* . Hisce verbis tacite improbari ipsum Votum arbitratur Parthenotimus , aut saltem hæc inter se pugnare ; quum enim Votum futurum sit *de meliori Bono* , & Prudentia major deprædicatur in tuentibus sine Voto Piam Sententiam , consequens etiam videtur , Prudenter suscipi non posse Votum illud . Quod certum est , numquam in animum Lampridii incurrit improbare illud Votum , quod cum Prudentia susceptum ait , & cavillatoribus certum id in mentem venire potest , qui facile nodos in scyrpo quærunt . Igitur ideo *Prudentius* propugnari Sententiam Piam ab iis , qui a Voto abstinent , Lampridius scripsit , quia Voluntas quidem libera est in homine , non vero Intellectus . Quum vero agatur
heic

heic non de re certa per Fidem, sed quidem de Probabili dumtaxat Opinione; & fieri possit, ut in perpendendis rationibus, Immaculatæ Conceptioni faventibus, dubitationes insurgant, sitne concors cum divinis Libris, ac Traditione Patrum, eadem quamquam Pia & Probabilis Sententia: liberum tunc non est homini imperare Intellectui suo, ut tueatur tamquam verum, quod sibi offeratur tamquam diversam faciem habens. Proinde qui consideratione ac timore isto ducuntur, *Prudentius* agunt, si pro Pia Sententia pugnent, sed a Voto abstineant. At istorum Prudentia nihil officit aliorum Prudentiæ, qui persuasum habentes, nihil sibi occurrere posse, unde Piæ Sententiæ Dignitas imminui apud se possit, Votum intrepide de tutanda Immaculata Conceptione emittunt. Eadem res bona uni potest esse Majus bonum, alteri vero minime; ad normam nempe Prudentiæ, quæ circumstantias perpendit, & quid præferendum aut postponendum sit, nos docet. Exigeret fortasse Parthenotimus, ut pro *Prudentius* dixisset Lampridius *Prudenter quoque*, neque comparativo usus fuisset. Sed hoc est tritari, idque ex ipso exemplo, quod ille adhibet, constabit. Præstat sine dubitatione Matrimonio Votum Virginitatis, aut Continentiæ. Crederetne ille mihi, si dicerem, Melius ac Prudentius interdum agi, eligendo Nuptias, quam Continentiam & Virginitatem? Si mihi non credit, saltem credat Apostolo scribenti, in quibusdam circumstantiis, *Melius esse nubere, quam uri*. An propterea desinit esse Bonum Majus, Matrimonium, quam Virginitas? Hoc ita verum est, ut non defuerint, qui ipsum Matrimonium posse esse nonnumquam materiam Voti censuerunt. Suarez Tom. II. de Relig. Lib. 2. Cap. 9. num. 9. eorum opinionem referens, ait: *Dicunt hi Auctores in eo casu, quo persona est adeo fragilis, ut ad vitandum carnis lapsum, iudicio Prudentum, Melius illi sit nubere, quam uri. Ratio est primo, quod tale Votum de nubendo in tali persona simpliciter est de Meliori bono, cum Paulus dicat 1. Cor. 7. Melius esse nubere, quam uri. Secundo declaratur, quia Consilia Dei licet generatim dentur, tamen in particulari applicanda sunt, expensis circumstantiis personæ, loci &c.* Hæc Suarez, qui ab hujusmodi Voto in quibusdam circumstantiis minime abhorret. Quare Parthenotimo nulla heic erat justa causa censuræ.

Sed alteram audi, qua in primis delectantur, sibi que plaudunt tam Parthenotimus pag. 124. num. 129. & pag. 178. num. 197. quam Saguas pag. 71. qui & eandem crambem recoquit pag. 72. Si Parthenotimum audimus, Lampridii verba sunt Cap. V. pag. 35. *Sancta & Sanctissima semper fuit, est, & erit..... Beatissima parens Salvatoris nostri, sive fuerit, sive non fuerit concepta sine originali peccato*. Insistens deinde Parthenotimus in adverbio *Semper*, rem nulli antea notam nos docet, nempe illud accipi pro omni tempore,

uti

uti Jurisconsulti scribunt. At si peccatum Dei futura Genitrix in primo instanti incurrisset, tunc *Sancta* non fuisset. En ergo *duas propositiones*, quas *Logici contradictorias appellant*: *omni tempore fuit Sancta*, *aliquo tempore Sancta non fuit Deipara*. Idem repetitum videas ab altero Theologo, in magistralem factum semper composito, nisi quod is integrum Lampridii locum sincere refert; Parthenotimus vero in duobus locis truncatum, quasi ad germanum Lampridii sensum intelligendum omissis verbis nihil opus esset. Sed quis non stupeat, aut rideat ejusmodi cavillationum genus? En Lampridii verba: *Sancta & Sanctissima semper fuit, est, & erit supra omnes mulieres, supra omnes Sanctos & Angelos Beatissima parens Salvatoris nostri, sive fuerit, sive non fuerit concepta sine originali peccato*. Si bona fide egisset Parthenotimus, nihil horum omittendum fuerat. Non ergo Lampridius, quem uti mente captum Panormitani pugiles incautis propinare vellent, tantummodo dixit: *Sancta & Sanctissima semper fuit &c. Beatissima Virgo*. Dixit *Sancta & Sanctissima supra omnes mulieres supra omnes Sanctos*. Cur ii disjunctum volunt, aut dissimulant, quod Lampridius conjunxit? Negent ii, si possunt, quin Mariæ Sanctitas præcellat omnium Dei Servorum Sanctitatem. Hoc verba Lampridii sonant, hæc illius aperta mens. Alioqui poterant etiam cavillari contendendo, adverbium *Semper omne Tempus complecti*, & Lampridium censuisse Deiparam, vel antequam fuit concepta, *Sanctam* fuisse.

Pag. 32. Cap. 6. num. 41. docet Parthenotimus, Piæ Sententiæ favisse *Sanctum Bernardum*, & Cap. 7. *Sanctum* quoque *Thomam*, quamquam uterque pro contraria Opinione steterit. Et quare? Quia animadvertentes nunc, si in vivis essent, Festum de Conceptione celebrari per universam Ecclesiam, eumque cultum deferri Deiparæ *secundum Piam Sententiam*, uti Apostolica Sedes præcepit: procul dubio, secundum principia ab iis posita de Festo *Nativitatis* Deiparæ, & de *auctoritate Sanctæ Sedis*, mutata Opinione uti Certam amplecterentur Piam Sententiam. Sed non est heic immorandum. Satis jam expendimus Librum Patris de Luca, atque in postremo etiam colloquio, satis evicisse me puto, super falsum suppositum ædificatam fuisse hujusmodi argumentationem. Neque enim cum veritate consentit, Romanos umquam Pontifices, & ne ipsum quidem Alexandrum VII. universæ Ecclesiæ præcepisse, ut Festum & cultum Deiparæ celebrent sub una significatione *Præservationis*. Laudarunt quidem celebrantes Festum secundum eandem Sententiam, eisque Indulgentias elargiti sunt; sed liberum reliquerunt aliis secus sentientibus Festum illud celebrare sub significatione subintellecta *Sanctificationis*. Propterea nulla esset ratio, cur Sancti Bernardus & Thomas, a sua Sententia forent discessuri. Parthenotimus vero, qui pro

aliorum more ex hoc Festo potiore ducit spem deducendæ ad Certitudinem Piæ Sententiæ, Cap. IX. num. 63. militaris hujus machinæ vim pluribus versat, & quasi nihil dixisset, eandem rursus fuso sermone objicit Lampridio Cap. XIV. n. 105. & sequ. ubique ingeminans *Præceptum* Ecclesiæ de Cultu ab omnibus impendendo Beatæ Mariæ *secundum Piam Sententiam*. Verum si pius iste vir, præjudiciis positus, Alexandrinam Bullam attentius legerit, & cur Gregorius XV. & Clemens XI. interdixerint appellare *Immaculæ Conceptionis Festum*: ipsum in sententiam Lampridii de hoc Festo concessurum esse confido. Alibi etiam vidimus, stare adhuc Cardinalis Bellarmini responsum de *Festo Conceptionis*, quod Lampridio eripere se posse post alios arbitratus quoque est Parthenotimus Diff. I. Cap. 9. num. 63. & Cap. X. num. 69. Pergit Sculus Theologus ibidem num. 65. edocere, titulum *Immaculæ* numquam interdictum a Romano Pontifice, aut a sacra Congregatione, additum *Conceptioni* Virgineæ ab adhærentibus Piæ Sententiæ. De hoc nulla est disputatio inter Parthenotimum, & Lampridium, qui postremus aliter sensit a Parthenotimo perperam supponitur. Unum hoc uti certum statuendum est, *non alio nomine quam Conceptionis* appellandum esse Festum Conceptionis, uti Gregorius XV. mandavit, a cujus mente nullus Successorum Pontificum recessit. Immo decretum hoc idem Alexander VII. confirmavit. Quod si Parthenotimus Cap. IX. num. 62. falsus est *Physice Possibile* Apostolicæ Sedis Decretum pro Thomistica Sententia, & postea Cap. X. num. 72. *Moraliter Possibile* hoc negat, adductis in istam rem quorundam Theologorum efatis: erit ejusdem Sanctæ Sedis animadvertere, an compedes auctoritati suæ injicere possint quorundam uni factioni addictorum vota sive consilia. Nam quod est ad Lampridium, ei pro Thomistica Opinione venire in aciem animus non fuit; ipse vero nemini umquam concedet in obedientia & veneratione erga Apostolicam Sedem, si quando ad celebrem istam controversiam dirimendam eadem procederet, illamque revera dirimeret. Neque is moratur Academia- rum, Populorumque consensum in Piam Sententiam, a Parthenotimo laudatum num. 109. Semper enim, ut toties diximus, quærendum superest, num tot docti viri Certam eam putent, an tantummodo Probabilem, præeunte Apostolica Sede, quæ sibi judicium de controversia hac reservavit, finitque, ut contrariæ Opinioni quicumque vult sese adjungat, & sub consideratione *Sanctificationis* Festum ab iis celebretur. Accedit, quod complures ex iis Academicis unam Piam Sententiam elegere tuendam, ut lites & jurgia in posterum nulla essent. Quamnam vero sententiam in corde foveant Theologi illi, rescire non possumus. Celebris ipsa Parisiensis Facultas multos alit, quibus minime probatur ipsius Facultatis hac de re Decretum. Dixit.

Dixerat Lampridius, *minime derogari Sanctitati Virginis ab iis, qui contrariæ sententiæ de illius Conceptione adhærent; nam Ecclesia eos ut Pios, & Orthodoxos, amat & honorat*. Sed pergit Parthenotimus Diff. I. Cap. 16. num. 130. contendere, *eos aliqua ex parte Deiparæ Sanctitati detrabere; haberi autem pro Orthodoxis, amari, & honorari, non quia hanc Opinionem sustinent, sed quia omnes Fidei Articulos per Ecclesiam Catholicam propositos libenter admittunt*. Lepidum profecto est, non eos amari atque honorari, *quia hanc Opinionem sustinent*; id enim nemo umquam somniavit. Sed ex quo illi Opinionem hanc sustinent, & nihilominus ab Ecclesia amantur, atque honoribus augentur, quid quæso consequitur? Nonne ad Articulos Fidei spectat Deiparæ Sanctitas? Huic Sanctitati derogare, crimen Catholicus quilibet fateatur; neque Ecclesia tolerat, nedum amat, atque honorat, eidem derogantes. Quum ergo ex Parthenotimi confessione Ecclesia amorem & honorem nequaquam neget contrariæ Opinionis sectatoribus: necessario deducendum est ex hoc Ecclesiæ judicio, nihil eos derogare Sanctitati & Honori Deiparæ. Si derogarent, eos illa detestaretur atque puniret. At nos, inquiet Parthenotimus, Piæ Sententiæ patroni eos derogare arbitramur. Utique credo. Sed suntne ii regula Veritatis ac Bonitatis, an Ecclesia? Ceterum dicere, per eos Honori Deiparæ derogari, atque hoc palam quoque venditare, videant illi, an hoc sit aperte arguere ac lædere eos amantem & honorantem Ecclesiam, atque ejus mandata despicerè. *Peccat enim quisquis Honori Sanctissimæ Virginis derogat*. Ecclesia vero Anathema promulgavit in quemcumque affirmantem, *peccare* asseclas contrariæ Opinionis. Interea, donec pendeat Apostolicæ Sedis judicium, fueritne annon Præservata Maria, incertum remanet, volueritne feceritve, an non, hoc Deus: cujus viæ & cogitationes, uti toties diximus, non sunt humano more metiendæ, sed e Sacris Literis, ac Traditione Patrum hauriendæ, & firma Fide credendæ, quoties Ecclesia ex iis fontibus haustas nobis proponit. Quodcumque vero divinæ Scripturæ, ac Traditio per Ecclesiæ vocem factum a Deo innotuerit, id sine dubitatione Honorificum Virgini Matri credendum erit, non quod in quorundam Phantasia pro suæ factionis amore agitur.

Pauca hæc ex Dissertatione I. Parthenotimi excerpti; neque enim opus est cetera persequi, quum nihil ille attulerit, unde viris doctis, studio partium liberis, persuadeatur, hætenus Piam Sententiam e gradu Probabilitatis ad gradum Certitudinis affurrexisse. Hoc unum contendit Lampridius, non moleste interea ferens, immolaudans quemcumque eidem Piæ Sententiæ addictum, & secundum illam cultum præbentem Immaculatæ Conceptioni, dum corde, vo-

ce, & calamo hoc ei obsequium præstet ac voveat. Verum quod est ad Votum tutandi proprio Sanguine eandem Sententiam, is adhuc id minime ferendum in Ecclesia Dei censet, neque Parthenotimus quidquam secundis curis ad illud honestandum attulit. Ut hoc perspiciamus, ad alteram illius Dissertationem progrediendum est. Primo multa is habet num. 134. & sequentibus de *Præcepto Vitæ conservandæ*, multaque congerit exempla, quibus licet animam ponere pro Bono spirituali, aut corporali Proximi. Nulla dubitatio est de iis, qui Vitam suam periculo exponunt, ut peste infectis inserviant. Disputationi quidem obnoxium est, an liceat mortem oppetere pro Amico: quod alibi perpendimus. Dubium quoque est, an liceat homini laceffito ab hoste permittere, ut ab eo occidatur, quum integrum sibi sit illum perimere. Disputatur etiam, an qui jurejurando se obligavit ad reditum in carcerem, ad fidem servandam adigatur, quamquam sciat se injuste morte multandum. Ita contrariis sententiis quæritur, an Carthusiano liceat potius extremum vitæ periculum subire, quam carnibus vesci, a quibus abstinere voverat. Post ejusmodi exempla num. 146. hæc Soti verba Parthenotimus adfert: *Altero modo id contingit, per accidens scilicet, quando quis propriam Vitam non servat, quam servare potest; & hoc non reputatur homicidium, nisi quatenus ipsam servare tenetur. Et quamvis homo non sit suæ Vitæ dominus, sed custos, non tenetur eam omni possibili modo servare. Potest quippe eam non solum pro Virtute, verum & pro bonis temporalibus exponere.* Verba hæc numquam fore e memoria oblitteranda ait Parthenotimus, nam Sanguinarij Voti affectu nolunt certe sibi manus inferre, sed inlatam ab aliis tolerare, ne a Piæ Sententiæ tutela recedant. Lampridius vero tradit, hunc esse unum ex iis casibus, in quibus ex Soti sententia homo *Vitam servare tenetur*. At Parthenotimus num. 146. inter convicia numerat, quod idem Lampridius pag. 32. habet, inquiens, *Imprudentem, aut Fanaticum, aut Dementem eum esse, qui non renuit mori pro Pietate in Deiparam sine originali labe conceptam.* Pium hunc Theologum lubenter ego, si adesset, rogarem, ut accuratius adversantium referat verba. Accipe germanum Lampridii textum. *Quod Pium sit aliquod Opus, non continuo sequitur, prudenter aut licite pro illo Vitam posse impendi &c. Nimirum necesse est, ut Bonum, pro quo subeunda mors est, non solum pretio superet Bonum Vitæ nostræ, sed etiam sit æque ac illud Certum. Si enim incertum ac dubium Bonum sit, quocum commutanda est Vita, quis rogo non Imprudentem, aut Fanaticum, aut Dementem eum appellet, qui Bonum tam pretiosum & Certum, & cujus possessio manu tenetur, deponere sponte velit, ut Bonum consequatur, de quo dubitatio est an existat, & fieri potest ut numquam existat? Ubinam in his verbis tutela Piæ Sententiæ? Generatim loquitur Lampridius,*

mul-

multosque casus complectitur, in quibus Imprudentia, aut Fanaticismus, aut Dementia posset deprehendi; & nemo, ut arbitror, neget, quin justa sit eo in loco Lampridii sententia. Proinde conscientiae suae non satis consuluisse mihi videtur Parthenotimus, qui ut invidiam Lampridio conflaret, unice hæc ab eo contra Votum Sanguinarium pronuntiata fuisse, supponere incautis Lectoribus non dubitavit. Subdit postea hæc Lampridii verba desumpta ex ejus Cap. VII. pag. 46. *Mori pro Pietate enormis est regula, & fallacissima doctrina, quæ aut Stoliditatis, aut Superstitionis, aut Fanaticismi dedecus ac reatum, aut saltem Imprudentiæ culpam derivare potest &c.* Theologum hunc adeo pium exoratum rursus vellem, ut majori fide ac diligentia aliena referat verba. Lampridii verba sunt: *aut Stoliditatis, aut Superstitionis, aut Fanaticismi, aut saltem Imprudentiæ culpam SÆPE in nos derivare posset.* Non ait Lampridius *Semper*, uti mutilatus a Parthenotimo textus insinuare vult. Ait *Sæpe*, idque exemplis confirmat, quæ attingere, nedum negare, ausus non est Siculus Theologus. Sed his postpositis, quæ ad rem faciebant, Votum de non comedendis carnibus a Carthusianis emissum (quod tamen non Votum, sed Consuetudinem alii appellant) iterum produciens, illud inquit a nemine hætenus *Fallacissimæ doctrinæ, Stoliditatis, aut Superstitionis, aut Fanaticismi* damnatum. Sed extra chorum non abeat Parthenotimus. Si nemo Votum illud hisce coloribus denigravit, ne Lampridius quidem id fecit. Attamen si Carthusianus, aut quisquam alius Votum idem susciperet, atque in evidenti mortis periculo versaretur, nisi comederet carnes, quas tantummodo in promptu haberet ad effugiendam mortem: tutius, ut puto, auctores ei forent Theologi, ne mori potius eligeret, quam vesci carnibus. Præceptum Ecclesiæ est abstinendi a carnibus certis diebus; & nihilominus ægritudine superveniente, tunc cessare Præceptum omnes sentiunt. Quanto magis cessabit Votum, si certa mors Voventem maneat, nisi carnes comedat alio quocumque deficiente cibo? Imprudentia ac Temeritas in hisce casibus foret præfractæ mori velle. Certum quippe est, a Deo præcipi Vitæ nostræ tutelam, & juste præsumitur Deus tunc in his casibus gratam non habere Vitæ nostræ jacturam, quum Pium quidem sit opus ob amorem Dei castigare corpus abstinendo a carnibus, sed non ejus momenti ac pretii opus, ut præferendum sit conservationi Vitæ nobis ab ipso Deo injunctæ. Quæ Cap. IV. n. 148. & seq. habet Parthenotimus de iis, qui olim sine ulla necessitate sese Martyrio offerebant, heic refricare nihil opus est. Quod enim scripsit Lampridius pag. 33. scilicet eos tantummodo commendatos, *qui mortem non improvide quæsitam, & quam alia ratione evitaverant nisi peccando in Deum*, forti invictoque animo pro

pro Deo tolerabant : hoc antea tradiderant Clemens Alexandrinus, Origenes, Athanasius, Nazianzenus, aliique Patres. Si eorum sententias a P. Theophilo Raynaudo congestas in Lib. de Martyrio per Pestem Par. 2. Cap. 5. n. 9. Parthenotimus nondum legit, integrum ei erit legere quum libebit.

Sed jam in arcem disputationis hujus invadamus. Licere putat Parthenotimus Vitam impendere pro tutela Immaculatæ Conceptionis. Negat Lampridius. Primo ille statuit Diss. II. Cap. 5. n. 167. concipientes Votum Sanguinarium vovere Sanguinem & Vitam non pro tuenda *Veritate* assertionis de Præservatione Deiparæ, sed pro *Veritatis Pietate*, hoc est quia Pium est credere, Virginem Sanctissimam originalis maculæ immunem fuisse. Deinde Cap. 6. pergit docere, juste ac licite Vitam nostram dari posse non solum pro tutela Dogmatum Fidei, sed etiam pro quacumque Virtute, atque opere Virtutis, dum referatur in Deum, & finem habeat Christum. Tum num. 182. Syllogismum hunc instruit. *Communi Doctorum calculo, duce & auctore Angelico Pæceptore, receptum est, quod honestum sit mori pro quocumque Bono faciendo, seu pro actu Virtutis. Atqui tueri Immaculatam Deiparæ Conceptionem calamo & rationibus, cum vera Pietate consonat (uti Lampridius ipse confessus est) vera Pietas, & vera Virtus est. Ergo mori ob tutelam Immaculatæ Conceptionis Deiparæ honestum est. Ergo Votum ejusmodi tutelæ est honestum.* Lege ac relege : ad hoc unum propugnaculum se recepit tota Parthenotimi spes atque industria, ut Votum Sanguinarium censuræ eripiat. Proinde is num. 192. nos docet, non ideo esse Pium tueri Sententiam Immaculatæ Conceptionis, quia *Affectus Pietatis præcise respiciat Opinionem; sed quia illa Sententia propugnans Mariæ Sanctitatem in primo instanti est eidem perhonorifica. Similiter Votum usque ad Sanguinem non fertur in Sententiam, seu in Opinionem de Immaculata Conceptione, ut Opinio est; sed, quia desert honorem Sanctissimæ Dei parenti, est Pietas, est Cultus, est Virtus; & pro Virtute licitum est, laudabile est mortem oppetere.* Sed ut contractas in unum accipias Parthenotimi de re ista rationes, lege quæ is habet Cap. XI. n. 222. *Elicitur actus Intellectus, quo putetur immunis Deipara a labe originali; & huic concinit alter ejusdem facultatis actus, quo judicatur, Deiparæ honorificum esse in illa hanc immunitatem agnoscere & profiteri. Elicit etiam Voluntas actum, quo Intellectui imperat, ut sentiat, Deiparam fuisse sine noxa Originali conceptam. Et quia Voluntas ad id Imperandum movetur ab Honore, qui Deiparæ accederet ex illo iudicio, Imperium illud ad Virtutem Pietatis spectare debet. Deinde eadem Voluntas vovet, seu Deo promittit, ut in posterum semper ita de Immaculata SS. Dei Genitricis Conceptione sentiat.* Essent heic tot
sub

subtilia imaginationis Parthenomitanae meditamenta ad examen revocanda, atque extricanda; sed hæc aliorum iudicio dimissa volo. Deinde is addit: *prior actus Intellectus, quo judicatur immunis a noxa originali Deipara, ex probatis in priore Dissertatione Saltem est Moraliter Certus*: quod *Saltem* interpositum videtur, ut Certus etiam de Fide credi is actus possit, quamquam Parthenotimus non uno in loco se fateatur ab ea credulitate alienum. Is autem Lampridio permittit, quod sit solum *Probabilior*; attamen hoc etiam posito, *Pietas & Virtus est tueri Virginis Immunitatem*, quando idem Lampridius non renuit *Sententiam de Immaculata Deipara Conceptione appellare Piam*; & *Pia esse nequit, nisi ab hoc actu Voluntatis*. Ejusmodi enim *Votum primo & potissimum respicit actum Pium Voluntatis imperantem*: quamquam duos alios *Intellectus actus remote respiciat, videlicet actum, quo putetur, in laudem, obsequium, & honorem B. M. V. cedere, quod ita sentiamus, & priorem actum, quo ita sentimus*. Alibi vero indignatur Parthenotimus, quod a Lampridio in ea *Sententia fuisse credatur, licitum esse pro tuenda Opinione mortem subire*: id enim ipse improbat, semper contendens, & potissimum *Cap. XI. num. 229. Sanguinarium Votum concipi pro actu Voluntatis, in quo sita est Pietas, & Virtus, pro qua mori licitum est, neviquam pro actu Intellectus, qui non sit Fidei divinæ*. Habes, ut puto, expressam Parthenotimi mentem, simulque rationem, ob quam non solum a quacumque censura liberum ab eo credatur Votum Sanguinarium, sed etiam honestum, laudabile, Deoque gratissimum sit appellandum. An solida sint ejus meditamenta, nunc nobis perpendendum restat.

Primo, non est mihi animus te conjicere in disputationes Metaphysicas de vi Intellectus in Voluntatem, & rursus de Voluntatis vi in Intellectum. Scholis hæc dimissa volo. Illud tantummodo statuendum est nobis, Voluntatem nostram, aut velit, aut nolit, agat, aut non agat, pendere ab Intellectu indicante quid agendum, aut agendum non sit. Si fallitur Intellectus, quod ex multis causis contingere potest, & potissimum si perversi Affectus hominis iudicium perturbant, Voluntas quoque ad perversas electiones & actiones rapi solet. Intellectus autem noster non in humanis tantum rebus, sed & in divinis, plurima noscit iudicio Certo ob earum evidentiam atque ob rationes ineluctabiles ex principiis minime dubiis Veritatis aut Bonitatis deductas; alia vero noscit iudicio tantum Probabili, quia rationes dumtaxat Probabiles, modo graviores, modo leviores occurrunt, quæ eidem Intellectui repræsentant in illa re Apparentiam Veritatis aut Bonitatis, modo maiorem, modo minorem. Hominum autem vita non Certissimis tantummodo regitur rerum notionibus atque ideis, sed etiam Probabilibus; sæpe enim desiderantur pri-

mæ;

mæ; & nisi alteræ in subsidium adhiberentur, in summam inertiam, incredibilemque confusionem mortalium conditio prolaberetur. Quare ubi non desit Prudentia, in iis etiam actionibus, quæ Probabilitate constant, recte judicare, recte agere possumus atque solemus. Dixi in divinis quoque rebus, & ad Religionem spectantibus, utrumque accidere. Sunt in sanctissima Religione Principia & Dogmata complura Certissima, de quibus dubitare non licet, & præsertim quæ in Symbolo ac professione Fidei continentur. Præter hæc multa habemus in Ecclesiastica Historia, minime quidem referenda in censum Veritatum cælestium, Certa tamen ex earum Evidentia. Rursus innumera alia occurrunt, quæ sive ad credulitatem, sive ad actionem referantur, veri similibus sive Probabilibus tantum rationibus nituntur, & ad amplum Opinionis, simulque ad amplissimum Pietatis Regnum pertinent. *Pietas* autem, uti *Virtus* est, & concipitur uti aliquid a *Religione* diversum (liceat mihi eam ita definire, sive describere) est *Affectus* Christiani hominis tendens in Deum, ut ad Patrem, amorem suum filialem, atque obsequium erga illum ostendere & comprobare cupiens cultu atque operibus, quæ ei grata sciuntur, aut creduntur. Quum vero Sanctorum honor tendat etiam in Deum, utpote qui eos amat & glorificat: hinc est quod veneratio & invocatio Sanctorum, & præsertim *Deiparæ* Beatissimæ, præ ceteris Sanctis Deo caræ, sine dubitatione intra ejusdem *Pietatis* fines concluditur. Porro *Pietas vera* appellatur, tam quæ in Voluntatem nostram influit ex motivis & rationibus a Revelatione Dei per Ecclesiam nobis propositis, & *Pietas Intrinseca* a nobis appellatur; quam quæ eidem Voluntati proponitur ab Intellectu, inclinante in Veritatem non ex Fide Certam, sed Probabilibus tantum argumentis Prudenter innixam, quam nos *Opinativam* dicimus, quia in Opinione fundata est. Idque ea, ut diximus, de causa, quod mortalibus impervia est Veritas Certa innumeris in rebus, & satis est ad recte agendum Apparentia Veritatis, ex vi rationum Probabilium in iis rebus & actionibus perspecta, & cum Prudentiæ legibus consona. Proinde exempli causa, etsi minime ex Revelatione Dei, neque ex Certitudine Evidentiæ habeamus, has illasve Reliquias pertinere ad Sanctos, quibus tribuuntur, quum tamen Prudens Probabilitas Intellectui nostro hac de re adsit, *vera Pietate* iidem coluntur, & invocantur, eorumque Lipsanis honor merito habetur. Fieri quidem potest, ut in his Intellectus fallatur, neque enim is formidinem omnem erroris excludere hinc potest; sed certe non fallitur Affectus ille tendens in Deum, in quo Pietatem sitam esse prædiximus, quandoquidem rem Deo gratam tunc etiam Fidelis præstare se putat, bonamque hanc Voluntatem Deus habet acceptam. Præterea etsi Error occurrere heic possit, nullum inde detrimentum.

mentum redundare potest neque in Pium Errantem, neque in Ecclesiam, neque in Rempublicam. Quamobrem quamvis ex iis, quæ Lampridius, & nos antea differuimus, Certa nequaquam appareat Pia Sententia de Immaculata Virginis Conceptione, dum Ecclesiæ iudicium pendet: attamen quum Probabilem ipsam una cum universis pæne Fidelibus Lampridius, & nos quoque fateamur, immo contraria Probabiliorem Ecclesia agnoscere & deprædicare videatur: certum est, *Veræ Pietatis* opus peragi in illius patrocinio, & proinde *Votum* de huiusmodi Sententia voce & calamo tuenda laudabiliter, ac prudenter emitti, quum id Deo gratum, ac Deiparæ honorificum merito credatur, & nullum, etiam si Error intercederet, in Voventem, aut in Ecclesiam detrimentum effluere possit.

Haftenus cum Parthenotimo concordēs processimus. At hisce positis ita ille argumentatur. *Vera Pietas*, & vera *Virtus* est ex confessione Lampridii, tueri voce & calamo Immaculatam Virginis Conceptionem. Atqui ex Theologorum consensu habemus, honestum, licitum, & meritorium esse, pro Virtute Sanguinem vovere, Vitamque impendere. Ergo *Votum* de tuenda Pia Sententia vel cum Vitæ sacrificio, honestum, licitum, & meritorium erit. Ita ille. Sed optandum erat, ut vir pius & doctus liberiori ingenio atque accuratius in hanc rem contraria argumenta expendisset. Faciam ego, & æquivocationes, falsaque supposita in Parthenotimi argumentationem incurrentia, ni fallor, a nostra Quæstione removebo. Prima æquivocatio est, Voventes mortis periculo sese exponere pro *Pietate*, non vero pro tuenda *Veritate*, quam inesse in Pia Sententia credunt, sive sibi persuadent. Singulos ita voventes interroga. Nullus erit, qui non respondeat, se ideo polliceri Vitæ suæ iacturam, ut Sanguine suo testetur, *Veram* esse Sententiam de Immaculata Virginis Conceptione. Hoc ipsum ex ejusmodi Votorum Formulis, a Parthenotimo Diss. II. Cap. 5. n. 157. productis manifeste elucet. Capitulum Panormitanæ Metropolitanæ Ecclesiæ Anno 1698. hisce verbis vovit: *Profitemur, & affirmamus, Beatissimam Virginem Mariam Dei Genitricem absque originalis peccati macula in primo instanti conceptam. Et hanc VERITATEM non modo numquam impugnaturos, sed &c. propugnaturus juxta Decreta Summorum Pontificum jam edita, aut edenda; ac etiam si opus fuerit, usque ad Sanguinis & Animæ effusionem [Dei gratia cooperante] defensuros spondemus, vovemus, & juramus.* Academiæ Granatensis *Votum* accipe Anno 1618. emissum: *Voveo me perpetuo defensurum Illobatæ Deiparæ Virginis Conceptionem ab originalis peccati labe divinitus præservatam &c. Et pro hac piissima VERITATE Sanguinem, si oportuerit, profundere, & mortem subire non recusabo.* Equites de Calatrava Anno 1652. vovebant, se semper defensuros ac propugnaturus, gloriosissimi
Valdesii. S mam

*mam Virginem Mariam Dominam nostram absque ulla originalis peccati macula fuisse conceptam &c. In qua CERTISSIMA VERITATE TUENDA ob honorem tantæ Virginis, Deo favente, usque ad Mortem decertabimus. Equites etiam S. Jacobi: Votum nuncuparunt D. O. M. &c. tenendi ac defendendi hanc VERITATEM animo, & ore, vita, & morte &c. Qualis ergo sit Voventium mens, habes. Scilicet Sanguinis sui effusione palam facere ac testari, Piam Sententiam Veram Certamque evasisse. Quum vero Certitudinem ab hac Sententia, alioqui Probabili, abesse ipsa Romanorum Pontificum Decreta testentur: inde necessario consequitur, *Vitam profundi pro tutela Opinionis*: quod ipsemet Parthenotimus illicitum non uno in loco fatetur, atque nos minime ferendum contendimus. Itaque illudatur Christiano orbi, quum dicuntur Voti Sanguinariæ affectu mortem eligere, non pro *Veritate*, sed pro *Pietate* Sententiæ suæ.*

Verum Parthenotimus in naufragio ad alteram se recipit tabulam contendens Diss. II. Cap. 9. num. 212. etiamsi ponamus, nondum e finibus Opinionis excessisse Piam Sententiam, *id tamen nihil officere, quominus sit vera Pietas, sit certe Pietas, sive respiciat actum Opinativum, sive respiciat actum Certum*. Consequens igitur est secundum illum, honeste Vitam impendi posse pro tutela Piæ Sententiæ, quamquam ipsa adhuc in Opinione versetur; nam, ut is ait num. 224. *Votum præcipue respicit actum Voluntatis imperantem: qui quidem actus est honestus, & certe honestus, quando etiam Certus non esset prior actus Intellectus, quo Vovens sibi suadet, fuisse Deiparam sine noxa Originali conceptam: quandoquidem ex doctrina Angelici Præceptoris, Virtutes appetitivæ non excludunt totaliter Falsum*. Ita ille, Conclusionem repetens, quam & Lampridius admisit, ubi agatur de Pia Sententia voce tantum & calamo defendenda. Tunc enim etiamsi fallatur Intellectus, Deus tamen gratum habet Affectum filialem Christiani putantis, ad honorem Virginis eandem spectare Sententiam. At aliud est, exponere etiam velle vitam suam pro Pietate, quæ nitatur actu tantum Opinativo, sive ut Parthenotimus agebat pag. 18. prioris sui Opusculi, *pro Pietate, quæ certo inest actui Opinativo*. Voluntas enim imperare nequit, aut non debet Intellectui, ut Certum credat, quod ipse Incertum ac Probabile dumtaxat apprehendit. Et quando etiam hoc imperet, uti aliquando accidit in ferventibus animi perturbationibus, tunc venit culpanda Voluntas, quam ex institutione naturæ Intellectus regere debet, non vero ab ipsa regi, ac violenter perverti. Deinde quis umquam ferat hominem mori eligentem pro Pietate, quæ ab una Opinione pendeat? Idem tunc esset vitam impendere pro *Pietate*, atque pro *Opinione*: quod postremum ipse Parthenotimus reprehendendum fate-

fatetur. Adeo verum est hoc, ut idemmet pius Theologus in priore Opusculo n. 43. scripserit: *Qui vovet Virginis Immunitatem tueri, necesse est, ut persuadeat sibi, quod Re ipsa Virgo immunis fuerit a macula*: hoc est persuadeat sibi, Sententiam hanc non Probabilem tantummodo esse, sed Certam: aliter enim agendo Imprudenter ac Teme- re vitam suam prodigeret. Quei ergo nunc nobis obtruditur, licere pro Pietate mori, quamquam hæc *respiciat actum Opinativum*? Suo autem loco ostendam, *Persuasionem* Certitudinis honestari non posse Votum Sanguinarium. Deinde unum da mihi sani capitis, qui Sanguinem suum vovere velit pro Sententia Probabili, neque a formidine erroris exempta; quum enim hæc Apparentiam Veritatis solum, non vero ipsam Veritatem re ipsa exhibeat, dementis foret Certissimum & grande Bonum perdere velle pro umbra dumtaxat Veritatis. Et reapse, ut vidimus, nemo ejusmodi Votum emittit, qui non credat, hoc est sibi persuadeat, agi heic non de Sententia incerta & errori obnoxia, sed quidem de Sententia, quæ *Veritatem* re ipsa complecti creditur. Certam vero Veritatem a Scotistica Sententia abesse, jam diximus. Atque heic repetendum est, quod Lampridius antea Cap. VII. pag. 46. dixerat scribens: *Mori pro Pietate enormis est regula, & fallacissima doctrina, quæ aut stoliditatis, aut Superstitio- nis, aut Fanaticismi dedecus ac reatum, aut saltem Imprudentiæ culpam SÆPE in nos derivare possit*. Error est, sine ulla distinctione regulam generalem constituere asserendo, honestum *Semper* esse atque honestum Vitæ nostræ sacrificium pro tutela *Pietatis*. Si Pietas ad dandam Vitam impellitur ob tuenda Certissima Dogmata, Præcepta, & Consilia a Revelatione Dei profecta, nisi obstat materiæ parvitas in exercitatione ejusdem Consilii seu Præcepti: tunc rectissime, & sine dubitatione datur, & danda est Vita pro tutela Veritatis, quæ certissime inest aut in Dogmate speculativo, aut in Virtutis opere, deducta ex inconcussis principiis Religionis Catho- licæ. At quoties *Pietas* ab Objecto tantum Probabili ac Opinativo movetur, tunc Sanguinis profusio pro ejusdem Opinativi Objecti incerta Veritate, aut stolidum, aut Superstitiosum, aut Fanaticum, aut saltem Imprudentiæ facinus est. Statue tibi ante oculos tot Reliquias, tot Miracula, atque Historias Sanctorum, tot etiam Scho- larum Opiniones: prudenti *Pietate* ad adjungendam fidem objectis hisce Probabilibus movemur. At quis pro Objectis ejusmodi, sive pro *Pietate* respiciente *Actum Opinativum* de istis, vitam laudabi- liter voveri, ac prudenter dari posse, nos umquam docuit, aut in posterum doceat? Exemplum hæc attulerat Lampridius. Munus Par- thenotimi erat ostendere, pro his quoque licere mortem oppetere; nam & qui pro iis vitam darent, eadem ratione facinus hoc ju- stificare possent dicendo: Nos non pro *Veritate* illius sacri Corpo-

ris, aut Miraculi mortem eligimus, sed pro *Pietate*, quæ respicit actum Opinativum. Ast ille ab hisce exemplis atque ab hoc certamine abstinuit, suoque silentio sat indicavit, stare Lampridii sententiam. Ad hæc Lampridius tradiderat Cap. XIII. pag. 95. aliam esse *Pietatem Intrinsecam*, aliam *Opinativam*; pro illa Vitam Merito, pro altera Immerito, atque Imprudenter dari. Verum Theologus Siculus *Pietatem* hanc *Opinativam* Diss. II. Cap. X. aliisque in locis explodit, quod eam in suorum Theologorum Libris hæctenus non offenderit; immo eo progreditur num. 219. ut hanc *vocum novitatem* rem *plenam periculi* appellare non vereatur. Sed mirum est, viro tam pio & docto hæc excidisse, quando is philosophari de rebus humanis ac divinis tamdiu didicit, atque vidit, quid ea voce significaverit Lampridius; nempe *Pietatem, quæ actu Opinativo* dumtaxat nititur, ad differentiam *Intrinsecæ Pietatis*, quæ Revelatis a Deo nititur. Pietas, cujus objectum est Opinio, eadem est atque *Pietas Opinativa*. Hanc autem sufficere, ut Christianus homo honeste ac prudenter Vitæ suæ jacturam subire velit, nondum ille, ut reor, evicit; & contra Lampridius ex nuper commemoratis exemplis evicisse se putat, nefas esse pro Pietate innixa *actu* dumtaxat *Opinativo* usque ad Sanguinis & Vitæ effusionem pugnare. Recole heic, quæ supra nobis edifferebat Parthenotimus, inquit num. 192. non ideo esse Pium tueri Sententiam Immaculatæ Conceptionis, *quia Affectus Pietatis respiciat Opinionem, sed quia Sententia propugnans Mariæ Sanctitatem in primo instanti, est eidem perbonorifica*. At hoc ipsum est *Opinari* & tueri *Opinionem*; neque enim a Scientia, neque ab Evidentia, neque a divina Fide habemus, *Honorem* hunc revera deberi Deiparæ, & Ecclesia liberum nobis relinquit contrarium credere, & *Sanctificationem* potius eidem tribuere. Rursus ait Parthenotimus ibidem: *Votum usque ad Sanguinem non fertur in Sententiam, seu in Opinionem de Immaculata Conceptione, ut Opinio est; sed quia defert Honorem Sanctissimæ Dei Parenti, est Pietas, est Cultus, est Virtus*. Egregia profecto verborum involucra ad confundendam minus peritorum mentem. At animadvertite: hoc ipsum *deferre Honorem* Virgini, nihil aliud est nisi *Opinio*; neque enim ulla Certitudine ducimur ad id credendum, sed quidem a nostra imaginatione, sive ab Opinione Probabili, reputante id evenisse, quod fortasse secundum Dei voluntatem aliter accidisse potuit. Ergo semper eo recidit oratio, Voti Sanguinariî auctores vitam daturus fore pro tutela *Opinionis*. Quum vero Parthenotimus nobiscum asserat, non licere pro *Opinionibus* mortem optetere: is etiam damnet Votum Sanguinarium oportet.

Hæctenus loquutus fuerat Romanus Abbas; quum vero conticuisset: At fodes, aiebam ego, tu quidem vagatus hucusque mihi visus

fus es; nullum namque responsum dedisti ad argumentum Parthenotimi primo loco propositum, quod peremptorium, ut fatear, putavi. Videlicet, *Virtutem* esse tueri voce & calamo Immaculatam Conceptionem; & quum pro *Virtute* mori honestum ac laudabile fit, consequens est etiam, rite pro ea tutela Sanguinarium Votum emitti, & si occasio ferat, etiam impleri. Ad hæc ille: Minime hoc e mente mea fugit, sed crastino diei negotium hoc reservatum volo. Ego vero domum regressus omnia literis consignavi, atque ad te, mi Azevede, perferenda curavi. Vale.

Neapoli XIV. Kal. Febr. MDCCXLII.

*Egregio Amico, & Domino semper colendo Gregorio Azevedo
Ferdinandus Valdesius S. P.*

EPISTOLA DUODECIMA.

UBI illuxit, quamquam sub placidissimo hoc Cælo præter consuetum rigidus aer videretur, ad Romani Abbatis ædes me contuli, illumque rogavi, ut sincere ediceret, an Parthenotimi Syllogismus in præcedenti colloquio propositus rimas ex aliqua parte contraheret; mihi enim fortissimus, & nullo ariete concutiendus videbatur. Repetamus, tunc ille ait, Parthenotimi argumentatum. *Communi Doctorum calculo honestum est mori pro quocumque Bono faciendo, seu pro actu Virtutis. Atqui (Lampridio ipso fatente) tueri, Immaculatam Conceptionem voce & calamo cum vera Pietate concordat, ac propterea Vera Pietas, & vera Virtus est. Ergo mori pro tutela Immaculatæ Conceptionis honestum est, & per consequens honestum est etiam Votum ejusdem tutelæ.* Majorem distinguo: Honestum est mori pro quocumque Bono faciendo, seu pro actu Virtutis, *si fiat cum debitis circumstantiis, & non contra Prudentiam, quæ forma est Virtutum Moralium*, uti Cajetanus scripsit in 2.2. quæst. 124. art. 5. Concedo. Aliter nego. Vide Cap. IV. Lampridii, ubi exempla attulit, ex quibus constat, non semper licere pro Bono faciendo mortem oppetere. Minorem vero concedo, dum agatur de tuenda Pia Sententia rationibus, voce, & calamo: nam hoc Prudenter agitur. Ergo Mori etiam pro eadem Sententia honestum est: Nego consequentiam, quia non amplius agitur de tuenda voce & calamo Immunitate Virginis, sed Sanguine; tunc autem *contra Prudentiam* homo operatur. At quæ fieri potest, ego tunc reposui, ut actus *veræ Pietatis* sit Immaculatam Conceptionem voce & calamo tueri, & non sit etiam *morte nostra* eandem ei tutelam impendere? Quia, inquit Romanus, quæ *Virtus* erat antea, consistente Pietate in rationum usu, desinit esse *Virtus*, quoties Sanguine eam Sententiam tuendam

dam suscipis. *Æquivocatio* heic latet, quam, ut spero, facile intelliges, ac sincere fateberis. Inter Defectum & Excessum (optime jam nosti) mediæ procedunt Virtutes Morales. Si ultra hosce terminos & extremitates dilabuntur, desinunt esse Virtutes, & Vitia evadunt. Ita *Fortitudo* in *Temeritatem* declinare potest; *Liberalitas* in *Prodigalitatem*; *Humilitas* in nimiam sui *Dejectionem*. Certum pariter est, indigere Virtutes cunctas connexionem & directionem *Prudentiæ*, quæ circumstantiis rite expensis præscribit agenda atque fugienda, ita ut hac sublata aut contemta, non Virtus, sed Vitium in humanis actibus occurrat. *Nulla Moralis Virtus potest esse sine Prudentia*, ad quam spectat eligere quæ sunt ad finem; & quum inter vitiosa extrema sit Virtus, hoc *medium determinatur secundum rectam rationem Prudentiæ*, uti Sanctus Thomas, Aristoteles, ac innumeri alii docent. Nulla autem dubitatio est, quin & *Pietas*, uti *Moralis Virtus*, si *Prudentiam* ducem aut comitem habere nolit, rapi in vitiosos excessus, atque in ipsam transilire possit *Superstitionem*. Idque necessarium in ipsius *Intrinsicæ*, nedum *Opinativæ* Pietatis exercitatione. Dogma Fidei est, placere Deo cultum & honorem Sanctorum, Imaginum piarum venerationem, sacrarum ædium decorem. Si quis ad hoc opus conferret universas fortunas suas, ita ut Parentes & Filios ad mendicandum panem cogeret: vitiosa ejus foret Pietas, quia *Prudentiæ* suffragio destituta, & oblita Præceptum Dei & Naturæ de alendis Liberis ac Parentibus egenis. Imprudentem hujusmodi Pietatem Vitii arguit ipse Legislator noster Christus Matthæi Cap. XV. Rursus Orationi insistere in Templo, sanctum esse opus ex Fidei doctrina novimus. Si qua tamen Mater familias per-
vicaciter integrum ferme diem ibidem orando agat, quum interea Filiorum & Filiarum, sine custodia & vicariis relictorum, pessum eat: ejus Pietas vitio laborat, atque est damnanda, quia a *Prudentiæ* regulis deviat, dum divinum Præceptum de Filiis educandis, statui suo impositum, contemnit, & Consilium Præcepto anteponit. Itidem a doctrina Fidei laudatur, nobisque commendatur moderata Corporis castigatio, *quatenus non carnem, sed vitia carnis occidat*, uti Gregorius Magnus docuit Lib. 30. Cap. 14. *Moralium*. Sed ubi intemperans mortificatio, neglecto aut spreto consilio Prudentum, pervicaciter incurabiles plagas, ac mortem pariat: in excessum ea Virtus ruens, Virtus esse desinit, & in Vitium & Peccatum convertitur ob ipsum *Prudentiæ* defectum, & ob læsum Præceptum Dei de Vitæ custodia. Ab aliis exemplis, quæ multa adferri possent, abstineo.

Age vero iterum fateamur, tueri Piam de Conceptione Deiparæ Sententiam cum *vera Pietate* consentire, dum rationibus, voce, & calamo res peragatur. In eam, quamquam *Opinionis* fines non-

nondum supergressam, legitima Probabilitatis motiva, in eam Academicarum complurium calculus, in eam Apostolicæ Sedis favor concurrunt; nihil autem ex parte Religionis, aut ejusdem Sanctæ Sedis obstat illius patronis; immo laudem a Romanis Pontificibus, a doctis innumeris, & a Lampridio quoque, illius tutela reportat. Itaque Prudentiam comitem habens hujusmodi *Pietas*, quamvis Opinativa, veræ Pietatis munere fungitur, uti & Votum de ea Sententia voce & calamo tuenda. Formidinem certe Falsi atque Erroris neutiquam excludit Probabilitas istius Sententiæ, quum adhuc pendeat, atque in ancipiti sit judicium Ecclesiæ: attamen in ea talis Apparentia Veritatis est, ut quamdiu Veritas, aut Falsitas ignota sint, Prudenter eidem Sententiæ patrocinium dicari possit, ac Votum concipi de illius tutela. Verum ubi velis non argumentis tantum, ac voce, & scriptis tueri Præservationem Virginis a labe Originali, sed etiam Sanguinem & Vitam pro ea tuenda vovere, & profundere: tunc (attentas aures præbe) non amplius vera Pietas, non Virtus est, ut in aliis colloquiis antea monui, sed Vitium atque Peccatum, quod mihi videtur *Superstitionis*, tibi vero *Imprudentiæ*, aut *Temeritatis*, aut alio aliquo nomine, certe Vitium indicante, designare liceat. Et quare? Quia tunc verificatur, quod Sanctus Isidorus Lib. II. Sentent. Cap. 35. scribit inquiens: *Sæpe Virtutes in Vitia transire, dum suum modum excedunt*. Et profecto desideratur *Prudentia* in hujusmodi Voto, quia Præceptum Dei atque Naturæ violatur, quo conservare certum ac pretiosum Vitæ nostræ pignus jubemur; neque enim domini, sed custodes Vitæ constituti sumus a Deo, eamque ob imaginationes nostras, quamvis Pias, aut ad arbitrium nostrum projicere nefas est. Jam vidisti, contendere Parthenotimum, quamquam demus Piam Sententiam nondum ex Opinionis finibus excessisse, recte tamen impendi Vitam posse pro *Pietate certa*, quæ inest *actui Opinativo* adhuc incerto. At Pietas ista, sive hic filialis Affectus in Deiparam, ex quo Mortem vovet pro tutela istius actus Opinativi, in Vitium continuo degenerat; quippe contra Prudentiæ monita Certissimum Bonum vult perdere, ut Incertum assequatur. Gravius etiam Prudentiæ documenta læsa agnoscas, dum consideres, non dicam unius, sed ne millium quidem hominum Sanguine fieri posse, ut quod Certum non erat, Certum evadat. Dicat quæso pius iste Theologus, an quidquam Certitudinis possit in Piam Sententiam derivari ex effuso Sanguine ob ejus tutelam. Numquam is, ni fallor, istud affirmabit. Tantummodo is, ut arbitror, dicet, se nullo validiori experimento quam isto testaturum suum filialem Affectum, sive Pietatem suam erga Deiparam. Sed simul dicat oportet, se Imprudenter testaturum, dum Bonum tam pretiosum, quale Vita est, profundit, & ejus profusione nihil consequitur, unde Certa evadat

Sen-

Sententia, quam tuetur. Scilicet tunc ingens detrimentum, quo nullum majus inter Bona temporalia mihi ostendas, in Voventem redundat; & contra Piæ Sententiæ nullus obvenit fructus. Aliquem propone tibi, qui regnantem nunc Christianissimum Francorum Regem Ludovicum XV. recta linea descendantem opinetur, aut e Ferreolo, qui Anno Ch. 400. Præfecti Prætorio Galliarum munere fungebatur, aut a Sancto Arnulfo, aut a Meroveo Rege, aut a Carolo Magno, aut a Welfone Altorfi Comite, aut ab alia vetustissima stirpe. Dum voce & scriptis Probabiliorem ex hisce Opinionibus tueatur, rem ipsi Regi gratam, aut saltem non ingratam peraget. Sin ita pertinaciter in ea Opinione hic persisteret, ut mortem pro illa tutanda se subiturum diceret, & revera subiret, caussatus se id facere ad testandum erga Regem singularem suum amorem: hominem hunc vel ipse Rex Imprudentiæ, immo Dementiæ argueret. Exempli hujus vim certe Parthenotimus evitare se posse censeret dicendo, numquam in Opinionem quamcumque de Genealogia Francorum Regum concurrere posse tot motiva Credibilitatis, quot in Piam Sententiam confluunt. At quandoquidem Parthenotimus contendit, etiamsi Pia Sententia adhuc in Opinione versetur, licitum esse Vitæ sacrificium; in hoc supposito fateri opus est, tam pro Sententia ista, quam pro illa, *Imprudenter* Sanguinem fundi; in utroque enim casu verum est, per Sanguinis effusionem Opinativum actum in Certitudinem minime posse converti, & Sanguinem sine ullo emolumento Sententiæ, ac tantummodo cum gravissimo morientis detrimento profundi. Quousque igitur Pius iste vir non evincat, Piam Sententiam eo progressam, ut Certitudinem adquisierit præponendam Certitudini Vitæ nostræ, numquam pro Bono hoc Incerto Prudenter commutabitur Bonum Certissimum Vitæ nostræ, & piaculum erit commutare. Antea vero me ostendisse satis mihi persuadeo, neque ex Festo, neque ex aliis Sedis Apostolicæ favoribus Certitudinem hanc erui posse, quum ipsi Summi Pontifices rem hætenus indecisam fateantur, & contrariam Opinionem sine ulla damnatione vigere sinant.

Luculentius autem intelliges, in Sanguinario Voto Imprudentiam deprehendi, ubi animadvertas habere nos *Præceptum* naturale ac divinum de Vitæ nostræ conservatione, & Suicidii, hoc est Peccati gravis reum esse, quicumque illam sine justa causa, pervicaci consilio, atque Imprudenter prodigit. Hoc autem in casu nostro accidere, si nondum visum est piissimo Parthenotimo, aliis sine præoccupatione aliqua de hac re judicantibus patuit. Primo nullum existit Præceptum aut divinum, aut Ecclesiasticum, de credenda & tuenda Immaculata Virginis Conceptione. Eam tueri Pius tantummodo Affectus est, persuadentium sibi, Sententiam hanc

hanc ad Honorem Deiparæ pertinere. Neque dicas, Præceptum haberi de defendenda Sanctitate Deiparæ, de ejus Honore vindicando. Præceptum hoc tantummodo respicit veram certamque illius Sanctitatem, atque Honorem a Fidei doctrina indicatum, cui derogare Peccatum revera atque Hæresis foret. At quando agitur de Honore incerto, atque a pia tantum imaginatione nostra excogitato, neque hætenus ab Ecclesia præscripto: tunc nullum occurrit Præceptum. Et profecto neminem Ecclesia adigit ad Piæ Sententiæ professionem; ejus quidem Cultum, ac tutelam laudat, non præcipit. Hoc posito, Votum Sanguinarium perpende. Nullum exstat Præceptum de asserenda Præservatione Virginis; contra exstat de Vitæ nostræ conservatione. Cuinam in concursu isto parendum est? Nonne Deo præcipienti, cujus mandata transgredi nefas est? Itaque Temere agat, neque a Peccato excusandus erit, quicumque pervicaci animositate Opinionem, sive imaginationem suam Præcepto Dei anteponere velit. Atque heic iterum vides, *Pietatem veram*, quam agnovimus in tuentibus voce & calamo Deiparæ Immunitatem, in manifestum Extremum, sive Vitium deflectere. Quousque Fidelis Christi credit, colit, tuetur rationibus Piam Sententiam, & tot Sanctorum Reliquias, Miracula, Historias, aliasque Pias & Probabiles Opiniones: nullum is Præceptum Dei aut Ecclesiæ violat. Contra in casu nostro, nullum Peccatum est in desistendo a tutela Immaculatæ Conceptionis; immo contrariæ Sententiæ adhærendo non peccatur ex Decreto Apostolicæ Sedis. Et ex adverso, ubi Vitam pervicaciter dare velis pro hujusmodi tutela, certissimum Dei Præceptum transgredieris, prodigendo Bonum, cujus te non dominum, sed custodem Deus ipse fecit. Ergo non solum Imprudenter ac Temere tunc Vita prodigeretur, sed etiam Peccati reus eam prodigens foret. Atque heic locum habet doctrina Angelici Doctoris 2. 2. quæst. 121. art. 1. quam Parthenotimus memorat num. 210. *Pietas*, inquit, *est habitualis dispositio animæ, quæ prompte mobilis est a Spiritu Sancto ad habendum filialem affectum ad Deum, ut Patrem, eumque colendum & amandum ea ratione, qua ipse vult a nobis coli.* Ostendendum igitur restat, an Filialis Affectus voventium Sanguine suo tutelam Præservationis, Deum ac Virginem colat *ea ratione, qua Deus ipse vult a nobis coli.* Ecclesia quidem, & Evangelium certos nos faciunt, recta ratione, ac Prudenter coli Deum, mortem subeundo pro Veritatibus Fidei, quas negare sine omnium gravissimo Peccato non possumus. At mortem oppetere velle pro tutela Opinionum, numquam fuit aut erit ratio, *qua Deus vult a nobis coli*, quando is jubet, ne temere vitam nostram projiciamus. In eo casu, rursus ajo, Filialis Affectus noster, sive Pietas, in Vitium declinat, quia contra Prudentiam peccat. Neque licet dicere:

T ego

Valdesii.

ego nunc *pro Pietate, pro Virtute* morior, quum *Pietas* appellanda amplius non sit, contra Dei Præceptum abjicere velle vitam, ut Certum faciamus, quod Incertum est, neque ullam e Sanguinis nostri effusione Certitudinem consequi umquam poterit.

Congerit autem Parthenotimus Diff. II. Cap. IX. multos Theologos concordantes in asserendo, *Virtutes appetitivas non totaliter excludere falsam Opinionem de eo, circa quod agitur. Et potest aliquis secundum justitiam agere, habens falsam Opinionem de eo circa quod agit.* De hujus doctrinæ rectitudine & veritate nulla nobis est controversia. Hanc & ego deosculor, & de hoc ipso alias egimus; sed nullus dubito, quin doctus & pius iste vir, majori attentione adhibita, agnoscat, frustra illam in Quæstionem nostram pertrahi. Quotiescumque homo agit secundum Dogma aliquod Fidei, sive secundum Præceptum, aut grave Consilium Dei, is recte agit, quamquam in applicatione hujus Dogmatis, Præcepti, sive Consilii falli possit, aut fallatur, quum a certo Religionis principio illius animus ad agendum moveatur, & in illa actione nullum aliud Dei Præceptum violetur, nullaque inde fluant incommoda in doctrinam Fidei, neque in Ecclesiam, neque in Rempublicam. Proinde, uti Suarez docuit de Fide Disp. 3. Sect. 15. num. 1. atque alii tradunt, Recte ac Prudenter Fidelis Hostiam ad adorationem oblatam adorandam credit, & adorare debet, quamvis certa sibi non sit illius Hostiæ consecratio. Præceptum quippe habemus & Dogma de adorando Christo Domino, quem Prudentissime præsentem in illa Hostia credimus. Danda etiam vita foret, si ad hujusmodi Dogma negandum nos cogere quisquam vellet. Verum Imprudentiæ hominem argueres, quotiescumque is mortem eligeret, pervicaciter hoc unum asserendo, scilicet Hostiam illam esse consecratam. Eadem ratione recte ac meritorie agit, stipem pro amore Dei dans ficto Pauperi, quia Certissimum Consilium, & quandoque Præceptum de Eleemosyna tunc ille sequitur, & Virtus Intrinseca, atque ad Fidem spectans, est Misericordia in Pauperes. Bonæ huic Voluntati, tam firmo principio innixæ, nihil obest, nihil meriti detrahit, si forte fallatur in agnoscenda Pauperis persona. Similiter Judices juste fures, homicidas, & scelestos damnant, quia ex institutione & debito muneris sui ad id obligantur; & dum Prudentiæ legibus, quas complures Sapientes præscripserunt, faciant satis, in tuto eorum conscientia est, quamquam contingere possit, ut aliquando fallantur in executione ex ignota malitia testium, aut ex alia sibi incognita causa. Exempla hæc Parthenotimus pro se laudat, ut dixi, Diff. II. Cap. IX. In iis, uti dixi, Prudenter agit Virtus, quum congruis modis in operando utatur; sed ipsa desinit esse Virtus,

ubi utatur incongruis, atque a Prudentia improbatis. Verissimum ergo est, *Virtutes Appetitivas non excludere Falsum*; sed simul verum est, Prudenter eas agere debere, ne in Vitium ruant: quo defectu sive Vitio sine dubitatione laborat illa Pietas, quæ mortem oppetere vult, ut Certum ostendat id, quod Falsum esse potest, & Certum ostendi per Vitæ jacturam numquam poterit, quum interea certum Dei Præceptum transgrediatur. Sed pergit Parthenotimus Cap. X. Diff. II. urgere exemplum obsequii & Pietatis, quam exercere Liberi debent erga Patrem, quamquam Probabili dumtaxat, non Certo judicio credant, verum ille esse Parentem suum. At hi ipsi a Præcepto Dei ac Naturæ obligantur ad amandum & colendum Patrem; & quum legitima præsumtio, aut rationes solidæ Probabilitatis, aut Certitudinis Moralis, concurrant ad persuadendum, hunc esse verum Patrem suum: Prudentissime eum colunt, immo ad colendum obligantur; ita ut Imprudenter, temere, & non sine Peccati gravis reatu a colendo abstinerent, hanc unam excusationem obtendentes, minime esse Certum, se ab eo generatos. Nunc autem animadvertendum est, tum in memoratis exemplis, tum in *objurgatione Vitiorum*, quam uti laudabilem Parthenotimus memorat num. 296. *quamvis objurganti non constet certo & evidenter de Vitio*, atque in similibus aliis, quæ excogitari possunt, ideo honeste recteque hominem ad actionem moveri, quia præcedit Præceptum Dei aut Consilium Evangelicum, certo indicans, Virtutis opus esse illud, quod agitur; per accidens vero contingere posse, ut in praxi & applicatione hujus Præcepti, sive Consilii, is nolens fallatur. Prudenter enim homo ille operatur, meritumque sibi apud Deum parat ita agendo, quia obtemperat Præcepto certissimo Dei, aut ejus Consilia sequitur. Prudenter, inquam, agit in exequendo Præceptum sive Consilium, quia Probabilibus rationibus ductus Verum existimat Objectum sibi propositum, quod tamen potest esse Falsum; in humanis autem actionibus Certitudinem Bonitatis aut Veritatis assequi neque facile, neque semper possumus, & ad Prudenter agendum in praxi sufficit Probabilitas. In his autem dum Prudenter agatur, etsi per accidens fallatur homo, nullum incommodum redundat in operantem, aut in Rempublicam, aut in Ecclesiam. Rogarem nunc Parthenotimum, si adesset, quippe eum vel cum a Vero abludit, Veritatis cupidissimum censeo, ut serio animadvertat, nihil simile, immo contrarium deprehendi in Voto Sanguinario. Nihil in memoratis exemplis de Vita hominum agitur, uti in casu nostro. Duo autem in Sanguinarium Votum concurrunt. Alterum est Præceptum Dei & Naturæ de servanda neque prodigenda Vita nostra. De hoc Præcepto nulla dubitatio est. Alterum est tutela Piæ Sentitiæ, quam ex

supposito, per ipsum Parthenotimum nobis permisso, Certitudine carentem statuimus, & Probabilibus tantum rationibus nixam, quæ formidinem Falsi nequaquam tollat. Justumne umquam, & Prudentiæ legibus consonum esse poterit, Præceptum divinum certissimum abjicere atque violare, ut Probabilem tantummodo Sententiam, fallaciæ per consequens obnoxiam, tuearis? Vitæ nostræ tutelam præcipit Deus; non præcipit tutelam rerum, quæ in Opinione adhuc versantur. Recte ac Prudenter agunt Fideles in exemplis nuper allatis, quia ex Præcepto aut Consilio Dei operantur; in nostro autem casu non ex Præcepto aut Consilio Dei agitur, immo contra manifestum Dei Præceptum homo operatur, ac proinde Imprudenter ac Temere. Neutiquam tibi Deus imputabit in Peccatum quod non credas, aut non tuearis Piam Sententiam; nam ex decreto Romanæ Ecclesiæ nemo peccat adhærendo contrariæ Opinioni, & nullo Præcepto adigimur ad illius tutelam. Imputabit quidem, quod tu Præceptum tibi notissimum transgrediaris, de quo dubitare non licet, ut Probabilia secleris, de quibus, uti diximus, non immerito dubitamus, & quæ ne Sanguine quidem tuo efficere Certa poteris.

Sed Parthenotimus Diff. II. Cap. XII. num. 233. duo adfert celeberrima exempla Sanctorum, qui mortem subiere non pro Fide, sed pro Virtutis opere, nempe Sancti Johannis Baptistæ, & Sancti Thomæ Cantuariensis. Johannes non ex Certitudine Fidei certum habebat *Adulterium Herodis, sed a publica Fama, quæ facere nequit nisi summum judicium moraliter Certum*. Et nihilominus is pro reprehensione Herodis, sive pro Justitia aut Caritate occisus, Martyr in Ecclesia habetur. Sanctus vero Thomas pro nulla re, *quæ certa esset Certitudine Fidei*, interemptus fuit, *sed quia licitum, honestumque est fortiter mortem tolerare pro tutela Immunitatis Ecclesiasticæ: quidquid revera sit, an solum Probabile, an Probabilius, an moraliter Certum sit, Ecclesiarum Vacantium fructus, non Regi, sed Ecclesiæ deberi &c. Actus Virtutis est tueri Immunitatem Ecclesiasticam, & pro hujus tutela mortis discrimini Vitam exponere & licitum est, & laudabile*. Quæ ego ad postremum caput respondissem, ingeniose præoccupavit Parthenotimus ipse, dum sibi objicit, Sanctum Thomam ex vi sui muneris obligatum fuisse ad custodiendas leges Ecclesiasticas; quum contra *nemo Fidelium teneatur tueri Immaculatam fuisse in suo Conceptu Deiparam*. Et profecto palmare est istud discrimen. Duo Præcepta in casum Sancti Thomæ concurrunt, alterum de tuenda Immunitate Ecclesiastica, ad quam ex Lege ministerii sui, ex gravissimis Ecclesiæ Legibus, & ex juramento obligantur Episcopi; alterum de Vitæ custodia. In concursu prævalere primum debet, quia Constantiam in non consentiêdo violatoribus Immunitatis Ecclesiasticæ ipsa

ipsa Ecclesia recipit uti veram Virtutem, neque Opinativam, sed Intrinsecam; atque insuper docet, in casibus a Prudentia præscriptis præponendam eam esse Vitæ, & Martyrii lauream per istud adquiri, aut saltem laudabile esse eam præponere: id quod constat tum ex Thomæ Cantuariensis exemplo, tum ex aliis, quæ congeffit Eminentiss. Cardinalis Lambertinus Lib. III. Cap. 19. de Serv. Dei Beatis. Pretium enim Intrinsecæ Virtutis pretium superat Vitæ nostræ. Simili ratione Johannes Baptista, missus a Deo, ut pœnitentiam prædicaret, & pararet viam Domino, quia ex sui muneris obligatione Regem iniquum de scandalo monuit & arguit, Martyrii palmam est consequutus. Manifestum omnibus erat scelus & scandalum Herodis, neque is factum redargutus negavit; manifesta in Anglorum Rege fuit Immunitatis & Libertatis Ecclesiasticæ violatio. Utrobique Præceptum gravius occurrit, quam Præceptum de Vita tuenda; ac propterea utrobique jugulum honeste, & cum ingenti merito apud Deum, sicariis oblatum fuit. Toto autem cælo ab hisce exemplis Sanguinarium Votum differt. Heic nullum Præceptum de tuenda Pia Sententia; heic nulla Certitudo, Honorem Virginis ab hac Sententia pendere; potuit enim Deus aliter decrevisse; ipsaque Ecclesia Anathemate ferit dicentem, eos peccare, qui contrariam foveant Sententiam. Neque illa umquam probavit mortem eligentes pro tutela hujusmodi Sententiæ, sive Pietatis Opinativæ. Contra solum in hoc Voto superest Præceptum naturale ac divinum de nostra Vita non prodigenda. Hoc viget, hoc observandum est; & qui illud ex arbitrio suo violat, Suicidii Peccatum excusare non potest. Scribit quidem Parthenotimus num. 95. Votum & Juramentum de tuenda Pia Sententia esse licitum, honestum, & Pium; & non eo tantum nomine, quia *Omne Votum, Omne Juramentum, quandoquidem ad Religionem attinet, non potest non esse Pium; sed illo etiam, quod versatur circa Honorem Cultumque Dei.* Sed miror excidisse viro tam docto: *Omne Votum, ac Juramentum non posse non esse Pium.* Quænam quæso Theologia sine ulla distinctione & modificatione hoc tradit? Certe Votum Sanguinarium ab ista universali Regula est excipiendum, uti & alia, de quibus Theologi loquuntur, Imprudenter nempe conceptis.

At ille pergit dicere in eadem Diss. II. Cap. XII. num. 241. disputari inter Theologos, *An Canonice Leges obligent cum periculo vitæ;* & nihilominus, sublata etiam ista obligatione, laudabiliter operari, *qui mortem appetat ad servandum Consilium.* Suarium præterea adducit hæc scribentem Lib. VI. Cap. 11. n. 14. de Defens. Fidei: *Non enim solum homo operatur Justitiam, quando obedit Præcepto, sed etiam quando operatur propter Christum, & Dei gloriam, licet tunc non obligetur.* Ergo qui patitur, ne hanc Justitiam

ut sic dicam, idest non necessariam hanc ex Præcepto, Deo autem gratam, & proximis utilem, omittat: revera propter Justitiam patitur. Ergo si interficiatur propter eandem causam, vere occiditur propter causam Religionis. Ad Canonicas Leges quod attinet, dari possunt casus, in quibus eæ circumstantiæ occurrant, ut non solum Prudenter possit, sed necessario debeat impendi Catholici Præsulis Vita. Ejusmodi fuit Sancti Thomæ Cantuariensis. Præter Canones, & juramentum ab eo præstitum de tuenda Libertate & Immunitate Ecclesiæ, particulari Præcepto Alexandri III. summi Pontificis, & in virtute obedientiæ, jussus ille fuerat non consentire Regi jura Ecclesiæ usurpanti, uti constat ex ejusdem Pontificis Epistola, a Cardinali Baronio ad Annum 1163. producta. Nihil ergo Prudentiæ desideratum est in Sancto Thoma, tolerante ea occasione mortem. Et quando Ecclesia ejus acta, & gloriosum exitum solenni Decreto probavit: de hoc nobis disputandum nihil amplius superest. Alii autem permulti casus contingere possunt, in quibus merito excusantur Episcopi a tuenda Sanguine suo Immunitate Ecclesiastica; immo Temeritatis interdum ii forent arguendi, si pervicaciter vitam dare vellent, quando circumstantiæ concurrant, in quibus Prudentia monet, parcendum esse vitæ. Ipsa hæc ergo observatio Parthenotimum potius perducere debuit ad agnoscendum, quanta Votum Sanguinarium deformitate laboret. Tanti pretii est hominum Vita, ut quamvis Præcepta Ecclesiastica aliquid faciendum jubeant, attamen cum periculo Vitæ sæpe non obligent; & qui non obligatus voluntarie mortem oppetere vellet, contemptis Prudentiæ documentis, arguendus, non laudandus foret. Præcepto & Lege Ecclesiastica (parce quæso repetenti) jubemur audire Sacrum festis diebus, jejunare, & carnibus abstinere certis aliis diebus. Ubi periculum vitæ occurrat aut ab inimicis, aut a latronibus, aut ob gravem ægritudinem, aut ob alterius cibi defectum: tunc Ecclesia docet, pluris esse faciendam nostræ Vitæ conservationem, quam Præceptum suum; & qui pervicaci consilio secus operari vellet (secluso semper contemptu Religionis, & Scandalo) Imprudentiæ ac Temeritatis culpam minime effugeret. Redi nunc ad Votum Sanguinarium. Ex concessione Parthenotimi ipsius, nulla divina aut Ecclesiastica Lex præcipit tutelam Piæ Sententiæ; non agitur heic de re Certa, neque de Pietate Intrinseca, cujusmodi est audire Sacrum, & Jejunare: & nihilo secius in mortem irruere quidam volunt pro hujusmodi Sententia, sive ut ajunt Pietate, quum fateri cogantur, nihil opus esse eandem tueri, & contra Deus & Ecclesia nos doceant, opus esse Vitam nostram conservare atque tueri. Prudentiam indicet heic mihi Parthenotimus, si potest. Temeritatem, & Peccatum heic omnes deprehendent, qui sine præjudiciis, sine studio partium de hac

hac re judicabunt. Frustra etiam is adhibet num. 290. exemplum Filii tuentis cum periculo vitæ suæ vitam Patris : quod certe licitum est. Nam præterquam quod uti Filius ex divino Præcepto obligatur ad obediendum ac honorem deferendum Patri, quamquam non sit ab omni formidine erroris libera illius Paternitas : ita Prudenter illius vitam tueri potest ac debet. Adde tamen, tunc Filium defendere Bonum Certum Patris, sive hominis illius, quicumque sit, Vitam. Voti vero Sanguinarii professores neque jubentur a Deo credere ac tueri Piam Sententiam; neque tuerentur Sanguine suo Honorem Certum Deiparæ; immo ita operando, Imprudentissime tuerentur, uti toties diximus, quum ineptus, ac improprius, & per consequens Imprudens modus tuendæ Immunitatis Marianæ sit Sanguinis humani effusio.

Ceterum frustra doctus iste vir præsidium sibi ex optima Suarii doctrina conquirat. Agit eximius ille Theologus in loco supra memorato de Anglicanis Legibus *vetantibus actus exteriores BONOS, & ex FIDE & RELIGIONE CATHOLICA profectos, ut sunt Sacra facere, seu Missas privatas dicere, absolvere Pœnitentes, Catholicos exhortari &c.* Qui ob iniquarum hujusmodi Legum transgressionem occumberet, merito Martyr esset habendus. Addit insuper. *Licet talia opera Lege humana prohibita, possint aliquando omitti sine transgressionem Præcepti divini, vel quia sunt tantum de Consilio &c. vel quia si cadunt sub affirmativum Præceptum Dei, vel Ecclesiæ, vel illud non obligat pro tali tempore, vel cum tot periculis &c.* Nihilominus si quis propter zelum Fidei illos actus exerceat eo modo, quo sibi licent, & judicat ad Dei gloriam, & utilitatem animarum expedire : si propterea occidatur, erit vere Martyr. Non enim solum homo operatur Justitiam cum reliquis a Parthenotimo supra memoratis. Loquitur, uti vides, Suarius de faciente *Actus Bonos, & ex Fide & Religione Catholica profectos*, pro quibus mortem honeste sine dubitatione subit. Quid hæc, rogo, ad Quæstionem nostram, quum ipse Parthenotimus ubique fateatur, Piam Sententiam nequaquam pertinere ad Fidem, & pag. 92. num. 51. prioris Opusculi agnoverit ipsam non spectare ad Religionem, inquiens : *Non enim Religionem spectant Catholicam, quæ de Immaculata Virginis Conceptione inter Catholicos disceptantur.* Hoc est ad nullum certum Dogma, cum detur OMNIBUS facultas hinc inde disceptandi, uti is explicat num. 172. alterius sui Libri. Ingenti hoc discrimine posito, Suarius invitatus heic in scænam educitur. Ast idem Suarius, Parthenotimo monente eod. num. 241. scribit Lib. IV. de Legib. Cap. 30. num. 10. *Observandum est, aliud esse obligari ad observationem Legis humanæ, non obstante mortis periculo; aliud vero posse licite eam observare, eodem periculo non obstante. Plus enim ad prius requiritur,*

ritur, quam ad posterius. Licet enim ad utrumque necessaria sit aliqua ratio valde gravis & iusta; quia non potest homo pro quacumque levi occasione vitam prodigere: nihilominus multo major causa requiritur, ut ad hoc possit obligari per Legem, vel Præceptum Superioris humani, quam ut id possit homo sua spontanea voluntate honeste facere; quia non omnia honesta possunt nobis præcipi, quando sunt valde ardua, nisi ex speciali necessitate, sine qua nos possumus illa libere facere. Sed & ista extra chorum. Potest interdum Magistratus Civilis Leges condere, ad Bonum commune Reipublicæ spectantes, quæ obligent etiam cum periculo vitæ; conservatio enim, atque utilitas Reipublicæ inter Leges naturæ & societatis humanæ refertur, & præponitur conservationi vitæ privatorum. Aliæ autem sunt Leges, ad quarum observantiam Cives tenentur, sed censentur Legislatores non eos obligasse, quoties concurrat periculum vitæ. Attamen in casu etiam, quo Lex non obliget ad huiusmodi periculum, honeste propter utilitatem publicam potest aliquis aggredi opus cum magno periculo vitæ, etiamsi non sit tanta necessitas Boni communis, in quo posset obligari. Tempore belli, pestis, ac seditionum, hæc potissimum contingere possunt. Qui pro salute aut utilitate Patriæ, sive Reipublicæ, sponte arduum quid, non temere, sed prudenter aggreditur, quamvis mortem incurrat, honeste ac licite incurrit, quia pro Virtute, non Opinativa, sed Intrinseca, qualis est Rempublicam suam tueri, & publicam utilitatem promovere, objecto certo sibi proposito, is periculum vitæ subit. In casu autem nostro aliter sese res habet. An ad publicam Religionis utilitatem spectet tutela Piæ Sententiæ, res est adhuc disputationi obnoxia, quia nondum certum est, an eadem Sententia Veritate nitatur. Sed hoc etiam supposito, nonne vides, Sanguinarium Votum nihil ad publicam Religionis utilitatem conferre posse, quando etiamsi mortem oppetas pro Immaculata Virginis Conceptione, Opinativa tua Pietas, tuaque mors nihil Piæ Sententiæ prodest; nulla enim inde in eam influere potest Certitudo, eademque Sententia restat qualis erat? Tantummodo ex Rationibus ab Ecclesia probatis, non vero e spontanea nostri Sanguinis effusione, resultare potest illius Certitudo. Ut quid ergo perire vis, & Præceptum Dei ac Naturæ contemnis, quando nihil utilitatis in Religionem, neque in Sententiam ex morte tua consequitur, & in dispendium dumtaxat Reipublicæ ipsa mors tua convertitur?

Ad hæc regulas exige nunc Votum Sanguinarium. Ex Theologorum consensu Votum esse debet de meliori Bono; Votum nullum est, aut etiam Peccatum est, si sit de re peccaminosa. Quisquis peccato animo hæc perpendat, nequit quin perspiciat, nihil Boni, uti toties diximus, sequi ex morte tolerata pro assertionem

Veritatis & Certitudinis perperam excogitatae in Pia Sententia ; nihil enim Certitudinis ei ex hominum morte accedere potest. Contra nemo neget, quin Bonum grande sit Vita hominis. Ergo in hoc casu temere agis, Bonum nempe melius & majus prodigendo, ut minus, sive nullum Bonum consequaris. Rursus peccat, qui Imprudenter & pertinaciter Vitam projicere vult, quia Præceptum Dei & Naturæ violat. Temere autem atque Imprudenter eum operari ostendimus, qui sine ullo Dei aut Ecclesiæ Præcepto de tuenda incerta Immunitate Virginis, Præceptum Dei certum transgreditur de custodia Vitæ, Ergo Sanguinarium Votum, utpote de re peccaminosa conceptum, nullum est, immo in pervicaciter vovente Peccatum est. His dictis, disputationi suæ finem fecit Romanus Abbas, quam tibi, mi Azevede perspectam volui. Perge tu interea me amare, ut facis, de meo erga te amore certus. Vale

Neapoli X. Kal. Febr. MDCCXLII.

Dilectissimo Azevedo suo Ferdinandus Valdesius S. P. D.

EPISTOLA DECIMATERTIA.

ELapsis a proxime præterita disputatione quinque diebus, iterum convenimus Romanus Abbas, & ego. Hæc autem is dicere exorsus est. Una superest doctissimo Parthenotimo anchora ad eripiendum naufragio Votum Sanguinarium, *Persuasio* scilicet de Certitudine Piæ Sententiæ. Atque is profecto in priore Libro pag. 78. dixerat : *Qui vovet Virginis Immunitatem tueri, necesse est, ut persuadeat sibi, quod re ipsa Virgo immunis fuerit a macula.* Tum in altero Libro Diff. II. Cap. 6. num. 187. Ponamus, inquit, quod plerique Cives Panormitani sibi firmiter suaserint, B. Virginem fuisse maculæ originalis expertem ; si a Tyranno interrogarentur, quænam sit ipsorum mens circa Conceptionem B. M. Virginis : possentne contra mentem dicere, B. M. Virginem in peccato originali fuisse conceptam? Nequaquam. Vetarent id lex naturalis & divina; atque adeo ne mentirentur, deberent jugulum offerre carnifici. Sed nullus erit in posterum certamini huic finis, si argumenta jam refutata iterum prodeunt, nulla refutationis facta mentione. Cap. XIV. Lampridius hujusmodi *Persuasionem* jam ex tritis Theologiæ principiis fallacem esse posse, atque interdum damnandam ostenderat. Scilicet fieri quidem posse, ut Christianus rudis credens Invincibili Ignorantia aliquid ad Dogma Fidei pertinere, quod non pertineat, immo quod contra ipsam Fidem militet, non solum licite posse, sed ex Præcepto debere vitam dare pro falso illo Dogmate; quia donec per-

Valdesii,

V

durat

durat Invincibilis ea Persuasio atque ignorantia, mortem perferens invincibiliter putat, se peccaturum, & Fidem negaturum, si Dogma illud neget. Hæc autem doctrina vim habet in discrimine vitæ, quoties neque locus, neque tempus adest consulendi viros, ad quod rudis ille homo tenetur, ut ediscat, an pro supposito illo Dogmate, opus sit, aut liceat mortem oppetere. Edoctus de Veritate fac ut nihilominus pertinaciter is mori velit: tunc illum a gravissimo Peccato nemo excusare poterit. Idem de casu nostro dicas. Antequam Christianus Votum Sanguinarium concipiat, & postquam etiam conceperit, obligatur a Caritatis & Prudentiæ Legibus ad sedule inquirendum, an *Persuasio* hæc sufficiat ad honestandum periculum ac detrimentum Vitæ, idest certi & eximii inter temporalia Boni, quod sub pœna gravis Peccati custodiendum nobis Deus dedit. Is facile rescire poterit, & docti ignorare non possunt, ejusmodi *Persuasionem* a Fallacia, sive a formidine Falsi, liberam hætenus non esse, eamque a Probabilibus tantum rationibus suaderi, quum contra Opinio non sit Vita hominum, & certis ac evidentibus rationibus nitatur Præceptum de eadem Vita servanda. Neque ullus *Invincibili Ignorantiæ* est heic locus, ex quo lis adhuc sub Judice pendet, & Ecclesia contrariam Opinionem liberam finit, ac præcipit, ne eam *Erroris & Peccati* insimulemus; & laudat quidem uti Piam & Probabilem, sed Certam nequaquam agnoscit Scotistarum Sententiam. Inconsultam ergo in hoc casu, Imprudentem, ac temere agentem dicas Pietatem, immo Pietatem, quæ in Vitium degenerat, dum imperat Intellectui, ut Certum credat, quod nondum revera Certum est, & posita fallaci hac *Persuasionem* Vitæ jacturam sponte ac pervicaciter eligit, hoc est eligit frangere Præceptum Dei, de cuius Certitudine & vi nulla est dubitatio, ut Sententiam tueatur Certitudine, uti diximus, carentem. Superfluum autem puto alia addere de frœnis *Persuasioni* nostræ adhibendis, sine quibus in multa incommoda errores & abusus abripi posset Christi Fidelis. Quod si Parthenotimus num. 147. hæc Eminentiss. Cardinalis Lambertini, nunc Sanctissimi Romani Pontificis BENEDICTI XIV. verba ex ejus Lib. III. Cap. 17. de Beatif. Serv. Dei adducit: *Qui renuit aliquid facere putans INVINCIBILITER id esse Peccatum, licet revera Peccatum non sit, si ob hanc causam moriatur, meritum sane consequitur, sed Martyr nequaquam est.* Quibus hæc addit Parthenotimus: *Et non consequitur ille meritum, qui moriatur Pietatis exercendæ causa in Deiparam?* Quis discrimen non videt in illo *Invincibiliter*? Redi ad ea, quæ nuper diximus, neque pluribus est opus.

Ad hoc ipsum argumentum referendum est, quod Lampridius Cap. VI. attulerat ex Alphonso de Castro, & Gabriele Vasquezio, contendentibus, *Hæreticum* esse censendum hominem tam pertinaciter ad-

hæren-

hærentem alterutri Opinioni de Virginis Conceptione, ut illam putaret esse Fidem Catholicam, & quamquam admonitus, pro illa esset Mortem subire paratus. Quid ad hæc pius Scriptor Siculus? Diss. II. Cap. 15. num. 273. is Suarium adducit Tom. II. in 3. Part. qu. 27. art. 2. Disp. 3. sect. 6. cui sententia hæc non placet. Quia is non errat in iis, quæ Deus revelavit, nec Ecclesia dicit esse revelatum a Deo, aut esse de Fide, hoc esse Incertum. Sed solum docet ita esse ex ipsa rerum evidentiâ, præcipitque ita doceri ad scandala atque schismata vitanda. Esset ille Temerarius, & Inobediens, non tamen Hæreticus. Pariter ex sententia Bordoni in Manuali Consult. sect. 6. num. 89. hic non esset Hæreticus, sed Mendax, & Inobediens. Fatetur autem Parthenotimus, se non habere Piam Sententiam pro re spectante ad Fidem divinam. Idem professuros Voti Sanguinariî affectas reor. Et nihilominus ii pro Sententia ista sunt mortem subire parati, hoc est ad actum venire, quo nullus major ostendatur ad testandas Veritates Fidei; atque hoc pollicentur, quamquam, dante Parthenotimo, statuamus in Opinione, & actu Opinativo versari Immunitatem Deiparæ. Nonne & in istos cadat saltem *Temeritatis* Censura, quando contra mentem Ecclesiæ effusione Vitæ suæ Certum probare volunt, quod adhuc illa pro Certo non agnoscit? Si non prodest in priori casu dicere: Pium est, immo ad Fidem hoc spectare puto: nonne pari ratione damnandi, qui mortem eligunt, Persuasione ducti, Certitudinem inesse in Pia Sententia, quam tamen abesse Ecclesia ipsa hætenus sat prodidit? Fieri forte potest, ut Siculi voventes, fidem adjunxerint, aut adjungant temerariis Gabrielis Saavedræ Conclusionibus, a Lampridio Cap. XII. confutatis, qui asserere ausus fuit, ex eo quod Pia Sententia sit Proxime definibilis ab Ecclesia, Necessario inferri, tum illam jam esse Revelatam a Deo, tum esse de Fide priori modo, quo illam explicuimus. Rursus, si Pia Sententia est jam Revelata non est improbabile asserere, quod etiam si non sit ab Ecclesia definita, formaliter loquendo esse Fidei Objectum. Si hoc voventes credunt, eos prælaudati Theologi jam damnarunt. Sin Moraliter Certam tantummodo reputant Piam Sententiam: fallax, uti vidimus, sive a periculo Erroris nondum exempta eorum Persuasio est; ac damnandi sunt, quod Temere sint mortem subire parati pro Sententia, quam non ipsi, sed dumtaxat Ecclesia Certam præstare potest. Attulerat insuper Lampridius Cap. XVI. pag. 129. Theophili Raynaudi Conclusionem ex Par. II. Cap. 3. num. 18. de Martyrio per Pestem. Statuendum est: Vitam Temere, nec absque SCELERE, atque adeo sine Martyrii fructibus, abjiciendam pro assertionem alicujus Propositionis, cujus VERITAS non sit in Ecclesia Pronus rata, ita ut non sit exploratum, quod ejus assensus a FIDE exigatur. Quam feliciter Parthenotimus telum hoc effugiat, aut eludat, animadvertite. Ex præcedenti num. 12. is

hæc Raynaudi verba producit : *Si autem affirmant (Martinus de Magistris, & Angelus) nefas esse pro vili honestate non violanda, aut honeste captanda, mortem oppetere, & mortem pro ea honestatis indemnitate, vel honesti studio oppetitam, Martyrii decore vacare, non sunt audiendi.* Quamobrem Parthenotimus Raynaudum inter defensores suæ Opinionis recenset. Sed bone Deus, quam facile nobis, nostrisque Opinionibus assentamur ! quam facile in favorem nostrum omnia interpretamur, quum enixe aliquid cupimus ! Pugnantes contra se ipsum Parthenotimus exhibet Raynaudum ; at ille nihil contra se, sed unice contra Parthenotimum pugnat. Aliud est, aliquid ad honestatem & Virtutem spectans in se considerare ; aliud in exercitatione. Primum, quantumvis exile, vel cum periculo vitæ sustinendum est. Recitare Salutationem Angelicam, sive *Ave Maria*, Templum ingredi orandi causa, candelas accendere ad Sanctorum Reliquias, honestum est, & Virtutis sive Pietatis opus, ad Fidei doctrinam referendum. Si quis me adigere velit ad negandam honestatem hujusmodi operum, mortem potius tolerare debeo, quam negare, etiamsi exile & minutum Virtutis opus hoc sit dicendum, ne in grave Peccatum incurram. Majus est pretium cujuscunque Veritatis ad Fidem spectantis, quam Vitæ nostræ pretium. At seposita consideratione & negatione intrinseci istorum pretii, & ad exercitationem tantummodo respiciendo, stultum ac temerarium foret Mortem potius eligere, quam ab iis actibus abstinere. Ad primam partem quod attinet, apertam Raynaudi mentem ex his illius verbis intelliges. *Omnis, ait num. 13. Supernaturalis Honestas, quantumvis minuta, immo quævis Honestas Moralis, prout supernaturali Honestate convestita, & per FIDEM proposita, si vel mors obeunda, vel honestatis illius dispendium incurrendum cum Vitio sit, potest idoneum motivum ad veri Martyrii acceptationem subministrare &c.* Hisce explicantur verba a Parthenotimo producta, & rectissime a Raynaudo stabilita. Quod est ad alteram partem, ipsum Raynaudum iterum audi : *Subscribendum, inquit, erit, si tantum affirmant, stultum fore Vitam abjicere pro minuto Virtutis opere, cujus exercitatio nulla tunc lege præscribatur, & absque dispendio omitti possit, ac denique sit tale, ut Prudentia dicat, consultius esse in eo rerum statu tale opus prætermittere. Qui enim Imprudenter ac Temere discrimen mortis ultro adiret, ut tali operi intempestive daret operam, improbandus esset &c.* Itaque duo statuit Raynaudus. Alterum est, *Vitam Temere, nec absque scelere abjici pro assertionem alicujus Propositionis, cujus Veritas non sit in Ecclesia prorsus rata, ita ut non sit exploratum, quod ejus assensus a Fide edicatur.* Alterum est, quamquam opus Virtutis ad Fidem pertineat, si tamen exile ac minutum sit, in exercitatione non careret Temeritate, ac Stultus foret, qui ne illud

omit

omitteret, Mortem potius subire vellet. Hoc & Lampridius Cap. III. & IV. memoraverat, Parthenotimus vero negare non est ausus. Si ergo Imprudenter ac Temere vita interdum impenderetur vel pro ipsis operibus Pietatis Intrinsecæ, & quorum Honestas ad Fidem refertur: quanto Imprudentius, ac magis Temere vita profundatur pro tuenda Pia Sententia, quæ Probabilis tantum est, neque ad Fidem pertinet, & quam tueri a nulla Ecclesiæ Lege jubemur? Et quandoquidem stat Raynaudi sententia, *non absque Scelere Vitam prodigi pro assertionem Propositionis, cujus Veritas non sit in Ecclesia Prorsus rata &c.* Jam intelligis, quo in loco habendum sit Votum Sanguinarium, eodem vitio patentissime scatens.

Ex his, quæ hætenus differuimus, palam factum reor, plura quidem, sed nihil revera Parthenotimum attulisse, quod idoneum sit ad honestandam ejusdem Voti deformitatem. Restat nunc diluenda spes etiam victoriæ, tum ab ipso, tum ab aliis Lampridii adversariis sita, ut opinor, in conflanda quantum possunt eidem Lampridio invidia, quasi is Decreta Romanorum Pontificum violaverit, & Piissimam & doctissimam Hispaniarum gentem ignominia oneraverit, Pietatem & Devotionem erga Sanctissimam Virginem Dei Matrem extenuarit. Inanium hujusmodi accusationum fragore dum Lector concutitur, aversum a Lampridio animum, mentemque ad dignoscenda Voti Sanguinari vitia imparem, fortassis ii se reddituros sperant. Jam tibi in præcedentibus colloquiis ostendisse me puto, quam injuste hoc hominum genus in ejusmodi accusationes erumpat; quare ad paucula procedo, quæ in Parthenotimi Dissertationibus sparsa occurrunt, neque sine animadversione sunt dimittenda. Agnoscit ille Diff. I. Cap. 6. contra Piam Sententiam militare auctoritatem Sancti Bernardi. Si tamen is in vivis nunc esset, eidem faveret. Quare petis? Quia Sanctus ille vir *Romanæ Ecclesiæ judicio paratus erat emendare* judicium suum. Præterea pro *Sancto firmissime habebat Festum Nativitatis, & Assumptionis Beatæ Mariæ*, quia utrumque ab Ecclesia universali celebratum. Quum vero, inquit Siculus Theologus, *Conceptionis Festum hac nostra tempestate non solum possit, sed debeat celebrari*: oporteret ut Bernardus emendationem promissam impleret. Somnia hæc in aliis colloquiis discussimus. Repetere liceat. Nulla mihi dubitatio est, quin Sanctus ille vir, si viveret, se conformaret Romanæ Ecclesiæ Magistræ nostræ: & quod illa credit & docet, ipse quoque crederet ac doceret. Romana vero Ecclesia num Certam credit Piam Sententiam, quam indecisam relinquit; nonne eadem finit, ut contrariæ Opinioni adhærere liceat? Et ad Festum quod attinet, non semel ostendimus, nihil inde Certitudinis emanasse in Piam Sententiam. Equidem video, a Lampridii adversariis Festum hoc centies memorari, quod veluti Palladium Sententiæ

tentiæ ejusdem suspiciunt. Parthenotimus ipse non uno in loco Palladium istud exerit, & potissimum num. 72. & num. 105. & sequ. nihil recogitans, celebres viros Bellarminum, Suarium, Vasquium, Valentiam, Raynaudum, e Festo Conceptionis nullam deduxisse Certitudinem Piæ Sententiæ. Num. etiam 274. scribit: *Festum Conceptionis sub nomine Sanctificationis celebrabant contrariæ Opinionis patroni. Hoc interdictum fuit primum a Gregorio XV. & postea ab Alexandro VII. cum declaraverint Festum Conceptionis non nisi sub nomine Conceptionis esse celebrandum.* Paria is etiam tradit, alibi Pie sentientes ita ratiocinantes inducendo: *Suasi sumus, re ipsa Deiparam fuisse sine labe Conceptam, quod Romani Pontifices Festum instituerent, & illud instituerent sub nomine Conceptionis juxta Piam Sententiam.* Sed quantopere heic hallucinentur Piæ Sententiæ patroni, in superioribus colloquiis fatis ostendimus. *Conceptionis* nomen æque complectitur *Præservationem*, & *Sanctificationem*. Laudantur ab Alexandro, qui sub significatione *Præservationis* Festum illud celebrant; at nullo verbo vetantur alii idem celebrare sub altera *Sanctificationis*. Nam aliam esse Pontificum mentem evincit Gregorii XV. Constitutio, quam Alexander VII. innovavit, ubi præcipit, *non alio quam Conceptionis nomine* utendum esse in Missa & Officio. Interdicentibus iis adjicere in sacris nomen *Sanctificationis*, aut adjungere titulum *Immaculatae* nomini *Conceptionis*: nonne patet, constrictum minime ab iis fuisse *Conceptionis* nomen ad unam significationem, sed extendi etiam ad alteram? Dolendum mehercule est, falsis hisce suppositis ad perdendam Vitam suam incitari Christi Fideles. Mirum porro est, exspatiari Parthenotimum quoque ibidem, ut ostendat *Immaculatam* posse appellari *Conceptionem* Virginis. At ubinam Lampridii verbum id negantis? In sacris dumtaxat eam appellare non licere *Immaculatam*, ex Gregorii XV. Constitutione manifeste resultat, & ex Clementis XI. uti Cardinalis Gottus scriptum reliquit. Quæ Cardinalis Bellarminus de Festo Conceptionis dixerat, Parthenotimus denuo num. 69. inania nostris temporibus tradit; sed immerito, quum adhuc a Thomistis sub *Sanctificationis* nomine Festum Conceptionis celebretur, uti jamdiu animadvertimus.

Auctoritatem quoque Angelici Doctoris Parthenotimus Diff. I. Cap. 7. atque alii adhibent ad comparandam Piæ Sententiæ Certitudinem, quædam ejus loca adducendo, & Manuscriptos nonnullos Codices laudando. Supervacaneus labor foret in quæstionem hanc ingredi. Salmaticenses Theologi, Carmelitæ scilicet Excalceati, pro me responsum dabunt Tom. XIII. de Vitiis & Peccatis Disp. 15. Dub. 5. num. 204. *Hæc autem loca, ajunt, sincere considerantibus, sive quæ idem S. Thomas juvenis super Sententias, sive quæ senior in Summa Theologiæ, aut aliis locis scripsit, ita pro Peccati contractione sunt perspi-*

perspicua, & sibi ipsis coherentia, ut coram propria conscientia non audeamus illa de solo Debito intelligere. Legimus sæpe numero prædicta loca, seriem, verba, & apices attente meditati sumus, summo-pere cupientes, & inquirentes viam, ut sine Veritatis præjudicio enuntiare possemus, D. Thomam Piæ Sententiæ non refragari: illam tamen (quod non sine animi dolore profitemur) usque modo invenire non potuimus. Anno 1678. Venetiis iterum edita sunt Salmaticensium volumina, & pacifice per Italiam versantur. Quam alienus fuerit a Certitudine Piæ Sententiæ Johannes Maldonatus celebris Theologus e Soc. Jesu, Lampridius Cap. XII. pag. 85. ex Ricardo Simone indicaverat. Parthenotimus Diss. I. num. 48. auctor est, ipsum tantummodo contendisse, eam Sententiam non pertinere ad Fidem. Ita sane; sed nostra interest meminisse, tunc Patres Societatis Jesu contra Decretum Parisiensis Facultatis de Conceptione Virginis certasse, & tunc Archiepiscopum Parisiensem Petrum Gondi stetit pro Maldonato, ac decretum edidisse, quo saltem tacite improbatur sententia Parisiensis Facultatis. Quod si eadem Sententia, quæ in languorem aut desuetudinem postea abiisse videbatur, Anno 1736. renovata dicitur: nihil nobis de eorum decreto curandum est; immo iis irascendum, qui quum de honore Tridentini Concilii, & Romanæ Ecclesiæ solliciti esse debeant, auctoritatem non verentur extollere Concilii Basileensis, quamquam in Schisma prolapsi, unanimes cum Parisiensibus Doctoribus, qui nostris præcipue temporibus illud exaltant, ut Sanctæ Romanæ Ecclesiæ auctoritatem, dignitatemque imminuant, ne dicam pessumdent. Quod si Parthenotimus num. 97. monitos nos vult, quantum Parisiensis Academiæ valeat auctoritas: noverit ille, magni a nobis fieri celeberrimæ illius Academiæ iudicium, ubi cum Apostolicæ Sedis iudicio concors pergit. At ubi adversatur, quemadmodum evenit, dum Basileensis Synodi Schismaticæ decretum de Conceptione adversus Sanctam Sedem tueri audet: nos cum ceteris Catholicis illius Academiæ consilia averfamur.

Alibi, hoc est Diss. I. num. 60. Parthenotimus litem Lampridio intentat, quod pag. 105. *Componere visus sit Persuasionem, quam de Immaculato Virginis Conceptu omnes fere Catholici habent, cum Persuasionem, quam retinent Lucenses de vera Salvatoris e Cruce pendentis Imagine a Nicodemo efficta; cum Persuasionem Messanensium de Epistola ipsis a Sanctissima Dei Genitrice conscripta &c.* Hoc ille miratur, quum Persuasio de Præservatione Deiparæ nimium distet ab eorum Populorum Persuasionem. Certe id nemo neget, neque parem Persuasionem Lampridius umquam somniavit. Somnia quidem hæc sunt (veniam quæso huic voci impertire) ipsius Parthenotimi, qui apertam Lampridii mentem confundit atque pervertit. Scripserat

pferat idem Parthenotimus pag. 78. num. 43. prioris sui Libri : *Qui vovet Virginis Immunitatem tueri, necesse est, ut Persuadeat sibi, quod re ipsa Virgo immunis fuerit a macula.* Lampridius autem, ut ostendat *Persuasionem*, quamvis Pia sit, nihil conferre, ut Sententia defendenda excludat formidinem Falsi, eamque in multos errores abripere posse hominem Christianum, si Persuasionem hac fretus Sanguinem suum pro aliqua Pia Opinione voveret : exempla nuper memorata adfert. Nulla heic comparatio. Istis tantummodo evincitur, *Persuasioni* generice sumtæ non esse fidendum, ut quis Vitam suam obligare iuste possit pro tuendis, quæ adhuc sub Opinione detinentur. Si argumenti hujus rectitudinem non assequitur Parthenotimus, assequentur quicumque sine partium studio de hisce judicium instituunt. Lampridium scribentem : *Messanensibus itidem persuasum est, apud se servari Epistolam a Sanctissima Dei Genitrice conscriptam*, subinde ille eodem num. 60. aliis excipit, & refellit verbis, inquit, *Autographum illarum Literarum apud Messanenses adservari, neminem dixisse.* At tu jam animadverteris, ne Lampridium quidem id asseruisse. Addit ille : *Hac de re cum Virum sapientem ex illa nobili Urbe consulissem : mibi reposuit, quod toti Orbi publicum facerem : Messanensibus persuasum est, apud se non servari illam Epistolam.* Si Autographum significare vult, concordēs sumus : neque enim Messanensium ullus hoc sibi tribuit. At Sole clarius est, Messanæ adservari Epistolam ad eos, ut fertur, scriptam, & pendentem ab Imagine Deiparæ, & pueri Jesu, quam a Sancto Luca nonnulli depictam ferunt. Non esse eam figmentum, sed veram Mariæ Epistolam, ii sibi *persuadent*, atque alii longe antea sibi *persuaserunt*, quorum scripta prostant. In primis vero Melchior Inchofer e Soc. Jesu eam sibi protegendam suscepit. Immo pro eadem Persuasionem ac Traditionem contra Rocchum Pirrum doctissimi quidam nobilesque ejus Urbis Cives, Libro edito in folio Anno 1740. certarunt, dum vetustas geminas Clavas illustrarent, in quibus ejusdem Epistolæ mentio occurrit. Hæc ignorare nequit Parthenotimus, & nihilo secius scribit persuasum esse Messanensibus, *apud se non servari illam Epistolam*, Autographum non servatur; sed numquid negari potest, quin Epistola, quæ conscripta creditur a Deipara, apud eos servetur? A cavillationibus quæso absteineamus. Non de Autographo, sed de *Persuasionem* heic agitur.

Audias etiam velim Parthenotimum Diss. II. Cap. 7. num. 195. & 196. exerentem exemplum Christiani hominis mortem tolerantis, ut Virginitatem custodiat : quod sane laudandum. Et nihilominus nulla Lege jubentur Fideles ad eam servandam, quum Consilium tantummodo spectet. Tum pergit dicere : *Idcirco etiam si non obligentur*

gentur Catholici tuori Virginem sine Originali Conceptam: si eam tuentur, hujusmodi tutelæ ad Leges Sanctissimas Consiliorum spectant; ad quas item recte dicitur attinere spontanea mortis tolerantia pro confessione Fidei, & custodia Virginitatis. Sed mira heic narrantur, neque diu immorandum est, ut quam dispar sit casus intelligas. Virginitatem præferre Nuptiis ob amorem Christi, quamquam Consilii res sit, & non Præcepti, opus tamen Virtutis est ad Dogma Fidei spectans, ut omnes norunt. Proinde pro Certa & Intrinseca Virtute, in quam formido Erroris, quod est ad objectum, non cadit, mortem oppeteret, qui ne violaret Virginitatis Votum, atque ut a gravi Peccato caveret, se occidendum potius sineret. Immaculatam vero Conceptionem credere, atque tueri, laudandum sane est, sed nullum ostendas Præceptum aut Consilium Fidei de ea credenda sive tuenda. Et quando etiam velis, non deesse Consilium Ecclesiæ de hujusmodi tutela: Consilium hoc Ecclesiasticum tantummodo est. Porro nos antea animadvertimus, ne ipsa quidem Præcepta Ecclesiæ plerumque esse observanda cum periculo Vitæ. Quanto ergo minus Consilia? Objectum primi Voti in Consilio & Dogmate Fidei fundatum est. Alterum in Consilio Ecclesiastico, & Pietate Opinativa. Pro illo, hoc est pro Fidei opere, & pro vitando peccato, vitam dare licet; nequaquam pro altero, quod ab Opinione pendet. Dixerat Lampridius Cap. VII. pag. 51. ex decretis Apostolicæ Sedis *peccare Judicem sequentem in judicando sententiam Probabilem, contempta tutiore ac Probabiliore: uti & Medicum exhibentem ægro Pharmacum Probabile, quando alterum novit, ac præsto habet, Probabilius & tutius ad salutem ægrotanti adferendam.* Hinc ille inferebat, ratione pari damnandos, qui relicta Probabiliore sententia Votum Sanguinarium concipiunt. Quid ad hæc Parthenotimus? Is in Diss. II. num. 257. *duplicem propositionem contradictoriam* statuit, scilicet: *Deipara in primo instanti suæ creationis Originale peccatum contraxit. Deipara in primo instanti suæ creationis Originale peccatum non contraxit.* Utra est Probabilior? Posteriores dicas. Ergo hæc in praxi sequenda ab eo censetur. Iterum mira proferuntur. Non ita est efformanda argumentatio, uti quisque dignoscere potest. En geminas propositiones quales proferre opus erat. Videlicet: *Licet Sanguinem & Vitam vovere pro tuenda Pia Sententia. Non licet id vovere pro eadem Sententia.* Equidem Certam arbitror posteriorem; eam saltem dabis altera tutiorem & Probabiliorem. Ubi vero agitur de humanæ vitæ evidenti periculo, tunc Probabilior sententia Probabili dumtaxat est præferenda.

Contendit Parthenotimus num. 261. Probabilem appellari non posse Opinionem de *Sanctificatione*, cui Thomistæ adhærent. Falso enim Medina docet, Ecclesiam vel Pontifices tradere banc Opinionem
Valdesii. X *esse*

esse Probabilem. Numquam id hoc dicunt, sed solum non esse Erro-
neam, neque esse Peccatum mortale illam asserere: quod valde di-
versum est. Adde, quod uno tempore est Probabile, discursu tempo-
ris posse Improbabile fieri. Sunt hæc postrema verba Suarii Tom. II.
in 4. p. Disp. 3. Sect. 6. quasi Sixtus IV. non idem decreverit de
Scotistica atque de Thomistica Sententia, damnans illos, qui affir-
mare præsumerent, eos, qui crederent aut tenerent, eandem Dei Ge-
nitricem ab Originalis peccati macula in sua Conceptione præserva-
tam fuisse, propterea alicujus Hæresis labe pollutos fore, vel morta-
liter peccare. An autem aliquid rationum, aut monumentorum post
Sixtum IV. adinventum fuerit, per quod Thomistica Opinioni ere-
pta fuerit sua Probabilitas, meum non est inquirere. Tum Parthe-
notimus subdit: *Quid scriberet eximius Doctor (Suarius) post Bul-
lam Alexandri? Profecto in Decreto Gregorii XV. pro Opinione Con-
ceptionis hoc solum habetur: Per hujusmodi tamen provisionem San-
ctitas sua non intendit reprobare alteram Opinionem (scilicet Thomi-
starum) nec ei Ullum Præjudicium inferre, eam relinquens in eis-
dem statu & terminis, in quibus de præsentī reperitur, præter quam
ad supra disposita.* Postrema hæc verba, scilicet præterquam ad su-
pra disposita, Parthenotimus a Lampridio omissa ait, quia suæ O-
pinioni de macula neutiquam conducentia. Insulis hisce querelis pu-
deret me respondere. Prostant Bullæ. Tricas a Parthenotimo heic
feri, nullo negotio unusquisque intelliget. Pergit deinde is scribere:
*Quæ Clausula est in Decreto Pauli V. sed omissa in Bulla Alexan-
dri VII. ut animadvertit Platelius, cujus verba deinde profert. Sed
rursus dicere cogor, inconsulte hæc Parthenotimo excidisse, signa-
que dumtaxat esse nutantis causæ. Rotundis Literis Alexander VII.
in eadem Bulla ait: Innovantes Pauli V. & Gregorii XV. superius
memoratas Constitutiones sive Decreta. Quid est, quod in mentem
venit pio illi Theologo tradere omissam ab Alexandro Clausulam il-
lam? Qui integram Constitutionem Gregorii XV. innovat, manife-
stissime cuncta innovat, quæ in ea continentur. Quum ergo Roma-
ni Pontifices tam disertis verbis in suis Constitutionibus Piæ Senten-
tiæ faventibus, protestentur, se non reprobare Thomisticam Senten-
tiam, nec ei Ullum Præjudicium inferre: continuo intelligis, quam
merito Lampridius pag. 112. scripserit de iisdem: Ita vero unam
(Sententiam scilicet Scotisticam) commendarunt, ut alterius tamen
jura non læserint. At Sculus Theologus insurgit heic, & num. 274.
ait: Qua veritate potuit Lampridius asserere, quod Romani Pontifi-
ces non læserint jura Opinionis contrariæ? In ejus favorem nulla po-
test esse publica disceptatio &c. Ita sane factum, & prudentissime,
a summis Pontificibus, ad evitanda scandala, dissensiones, & di-
scordias in Populo Christiano, uti Gregorius XV. præcipue testatus
fuit;*

fuit; non vero ut Thomistica Opinioni sua Probabilitas eriperetur. Et potissimum quod idem Pontifex *sub eisdem Censuris* præceperit, ne Pia Sententiæ patroni *aliā Opinionem impugnent, nec de ea aliquo modo agant, seu tractent*. Si contrariam hanc prohibitionem ignoravit Parthenotimus, non levis incuriæ & omissionis arguendus est. Sin noverat, gravioris criminis reum habemus. Porro constat, numquam postea læsa fuisse jura Thomistica Sententiæ, quum eandem Gregorii XV. Constitutionem Alexander VII. *innovaverit*, & idem Gregorius confirmaverit Constitutionem Pii V. præcipientis, ne quisquam *Erroris* damnet eorundem Thomistarum Opinionem.

Adduxerat in priori Libro suo Parthenotimus exemplum Christiani hominis, qui pro arcendis a Lauretano Virginis Templo hostibus, armis sumtis periculo mortis sese exponeret, ex ejusmodi justa ac honesta tutela deducere se posse putans Voti Sanguinariæ honestatem. Pag. 48. disparitatem exempli indicarat Lampridius. Sed rursus pugnam instaurat vir doctissimus num. 267. scribens: *Profecto Christianus piusque miles, qui ad arcendos hostes in sacram Ædem Lauretanam irruentes viriliter pugnaret, & in bello fortiter occumberet: pro defensione sacræ Lauretanæ Ædis, pro Pietate in Deiparam censeretur occumbere, non pro virium robore, nec pro peritia artis militaris: quamquam virium robore, & artis militaris peritia quæreretur ea defensio. Ergo similiter Voventes Immaculatam Deiparæ Conceptionem, qui adversus hostes illius Immaculati Mysteriorum decertarent, & decertando morerentur: pro defensione Immaculatæ Conceptionis Marianæ, pro Pietate in Deiparam perbiberetur mori, non pro Opinione Scotistica, nec pro argumentis Scotisticae Opinionis, licet bis defensio Immaculatæ Conceptionis intenderetur*. Nihil horum omissum volui, ut denique perspicias, reliquum esse nihil spei de persuadenda hominibus quamquam doctissimis deformitate Voti Sanguinariæ, quando pervicaciter adhuc insistent in usu hujus exempli, cujus disparitatem, uti Lampridius agebat, nemo non videt. Sed hæc est deploranda Veritatis conditio. Fac ut alte animo quisquam vir doctus Opinionem quampiam infigat, ne forcipibus quidem adhibitis eam avellas, & vel ipsa contraria argumenta quamvis fortissima, eidem straminea apparebunt. Ex Physica & Morali Evidentia Certissimum est, præsertim Lauretanum Templum esse celebrem Pietatis Christianæ locum, uti & copiosum adservari ibi Thesaurum ad Deiparæ cultum & honorem. Heic etiam Fidei doctrina de Templis locum habet. Si licet domum suam, suasque fortunas non levis pretii cum periculo vitæ ab injusto aggressore tueri: quanto magis licebit Dei Domum, ac tantæ venerationis locum? Objectum tutelæ Certissimum est, a nemine revocari potest in dubium; ac tanti pretii, ut Prudenter ac juste pro eo possit periculo vita pii militis

exponi. Pietas in casu isto a Certissimo Objecto commota, honeste ac laudabiliter ad certamen erumpit. At in quaestione nostra millies diximus, desiderari Certitudinem in Objecto Voti Sanguinarii. Destituta ejusmodi Certitudine Pietas, Imprudens, Temeraria, vitiosaque sit, si Vitam Certissimum Bonum commutare cum Incerto Bono velit. Idem de innumeris exemplis dicas, in quibus Pietas mortem eligeret pro Reliquiis, pro Miraculis, pro piis Historiis Certitudine carentibus. Addit Parthenotimus: *Sapientibus satis est perspectum, quod carior Deiparae sit Immunitas ab Originali labe, ac proinde hujus tutela, quam sacra Lauretana Aedes, & hujus defensio.* Egregie sane, quasi hoc non sit pro certo & constituto adsumere, quod adhuc in quaestione est. Quis pio isti Theologo revelavit, gratiorem esse Virgini tutelam Immunitatis, quam Templi? Si Deus aliter de illius Conceptione statuisset (hoc autem obscurum esse pergit) non solum gravior desineret esse, sed ne grata quidem foret temere suscepta cum periculo vitae Immunitatis tutela, quippe voluntati Dei opposita. Contra falli nemo possit in credendo, Lauretanum Templum Deo in honorem Virginis dedicatum, ipsique Deiparae gratissimum esse, se coli in eodem sacratissimo loco, ac proinde gratissimum quoque fore, si quisquam armis & periculo vitae certet, ne idem violetur, ac diripiatur.

Dixerat Lampridius, Sanguinarium Votum cedere in Apostolicæ Sedis injuriam. Contra Parthenotimus num. 277. *hoc intellectu difficile*, ait, postquam Festum Conceptionis a Romana Ecclesia institutum & præceptum celebratur. Hinc nulla est Apostolicæ Sedis injuria, cum potius Voventes eidem Apostolicæ Sedi præstent obsequium. Scotisticum hoc Palladium ubique recurrere vides, quo tamen fulcro quam incassum nitantur Scotistæ, ut Certam præstent Piam Sententiam, non semel animadvertimus. Laudat Romana Ecclesia Piam Sententiam; præcipit etiam Festum Conceptionis; sed neminem cogit illud celebrare sub significatione *Præservationis*; numquam vero in mentem venit Romanis Pontificibus probare Voventes Sanguinem suum pro tutela ejusdem Sententiæ. Et quando ad supremum ejus Tribunal umquam præsens controversia deferretur, male actum de Voto Sanguinario esset, ut mihi persuadeo. Certe quod est ad Veritatem, quæ una tantum esse potest, nihil hætenus definivit Ecclesia de geminis hisce Opinionibus, ac tam unam, quam alteram reliquit in statu, in quo erant tempore Sixti IV. Nihilo tamen secius sæpe audimus Populo nuntiantes, ad tantam Certitudinem fuisse evectam Piam Sententiam, ut nulla amplius de ea dubitatio supersit; immo, ni fama sit mendax, quidam Panormi *Hæreticos* appellare eos non verentur, qui aut hujusmodi Certitudinem negant, aut contrariæ adhærent Sententiæ. Estne hoc præstare obsequium Apostoli-

stolicæ Sedi, quæ ab hac Certitudine longe abest, & sub Censuris vetuit, ne quis *Erroris*, nedum *Hæresis* damnet contra sentientes? Quod plus est, invexere illi Votum Sanguinarium; hoc autem quid aliud dicas, nisi hac de re judicandi potestatem usurpare, quam summi Pontifices sibi reservarunt, quasi tam sublimem Certitudinis gradum assequuta fuerit Pia Sententia, ut non secus ac pro Dogmatis Fidei vita recte pro ea possit impendi? At istud pugnat contra Constitutiones & mentem Romanæ Ecclesiæ, atque adeo injuriam eidem inrogat. Profitetur quidem Parthenotimus num. 277. *non fuisse ab Ecclesia definitam de Fide Immaculatam Deiparæ Conceptionem*. Tum subdit: *Dixi, eum honeste mori, qui pro tuendo primævo Virginis Candore moriendi periculo se objiceret, non secus ac qui moritur pro Fide. Sed hoc probat tutelam illius primævi Candoris esse opus Virtutis, non esse Fidei Catholicæ Dogma*. Ego vero jamdiu æquivocationem hanc sustulisse me puto ostendendo, non amplius esse opus *Virtutis*, sed quidem *Temeritatis*, ac *Superstitionis*, pro re Incerta jacturam velle pati vitæ, quod Bonum ab Opinione minime pendet; vitæ, inquam, nobis a Deo tantopere commendatæ: tunc enim Pietas in Vitium transit. Recriminantem vero audire juvat Parthenotimum, qui in hæc verba loquitur: *Videat Recentior, an ipse sit Apostolicæ Sedi injurius, ubi ait apertissimis verbis, non esse contra mentem Alexandri VII. Festum Conceptionis sub alio, quam Conceptionis nomine celebrare. Affert argumenta, & ea relinquit insoluta. Prærogativa Immaculatæ Conceptionis per ipsum est Probabilis, & simul dubia: dum interdicitur ab Alexandro, ne Pia Sententia revocetur in dubium*. En plura in paucis verbis accusationum capita, quæ is etiam num. 283. refricat. Sed primo falsum est, somniasse umquam Lampridium, alio nomine quam *Conceptionis* celebrandum esse Festum Conceptionis. Is inhærens Pontificiis Decretis hoc unum contendit, sub nomine Conceptionis in eo Festo venire tum *Præservationem*, tum *Sanctificationem*. Secundo si qua erant argumenta, quæ Lampridius insoluta reliquisset, indicanda fuerant, neque sine testibus erat instituenda accusatio. Quod si is loquitur de argumentis a Lampridio propositis contra *Certitudinem* Piæ Sententiæ, hæc profecto solvenda non erant, neque solvi a Parthenotimo posse reor. Ecclesia *Piam* tantummodo & *Probabilem* nos agnoscere jubet Scotisticam Sententiam, qualem etiam Lampridius ipse ubique fatetur. At quod pertinet ad *Certitudinem*, cum Ecclesia concors ille procedit; eam quippe Decreta Pontificia excludunt: & si quando a nonnullis temere inveciam Ecclesia Romana animadvertet, ut ad subeundam mortem pro ea inducantur Fideles, ægre id latura credenda est. Tertio accusatur Lampridius, quod pag. 102. *Probabilem, simulque Dubiam* dicat *Piam Sententiam*.

tiam. Idem repetit pius ille vir num. 283. At nonne idem est esse *Probabile*, ac *Dubium*? Quod enim nondum est Certum, Dubitationi locum relinquit; & quamvis Intellectus in unam partem inclinet, id cum formidine erroris faciat oportet. Verum subdit Parthenotimus, *interdictum fuisse ab Alexandro, ne Pia Sententia revocetur in dubium*. Sed quæ sit Pontificis mens, e præcedentibus accipiendum est, scilicet non licere *eandem Sententiam, Festum, seu Cultum in Disputationem revocare*. Alioquin si ex Apostolicæ Sedis Decreto *revocari nequit in Dubium Pia Sententia*, eadem Certa erit, litemque deciderit Alexander, qui tamen diserte protestatur, se eam noluisse decidere. Ad hæc quum Lampridius *Probabilem* fateatur Piam Sententiam, suo munere functus est; neque enim eam nisi uti *Probabilem* commendat, eique uti Probabili favet Ecclesia. Hoc est, in dubium revocat Certitudinem ei sine bonis tabulis tributam, non vero Probabilitatem: quæ est mens Summorum Pontificum. Quod si Dubiam is etiam appellat, id ille eruit ex supposito, quod Parthenotimus ipse heic amplecti non detrectat, dum ait, *Certum non esse, quod Maria fuerit Concepta sine labe*. Si non est Certum, sed tantummodo Probabile, consequitur ex supposito vel ipsius Parthenotimi, Incertam restare ac Dubiam eandem Sententiam. Sed quod omnino radices hujus accusationis amputat, illud est, non impugnari, sed laudari a Lampridio ubique Piam Sententiam, Festum secundum illam celebratum, & Votum sine Sanguine pro ejus tutela conceptum. Unum ille persequitur, scilicet improbandum esse *Votum Sanguinarium*. Quamobrem necesse fuit, imaginariam hanc *Certitudinem* eis eripere, atque ostendere, *Probabilitatem* quidem in ea deprehendi, sed dubitationi & formidini erroris adhuc obnoxiam esse eandem Sententiam. Quis arguendus heic? num qui novam ac perniciosam invehit doctrinam, an qui secundum Ecclesiæ mentem falsam hanc, ut ipse arbitrat, doctrinam improbat?

Per Votum Sanguinarium *Doctrinam ac Prudentiam Ecclesiæ Catholicæ irridendam hostibus præberi*, scripserat Lampridius, si quando ii viderent Catholicos pro Immaculata Conceptione Virginis jugulum carnifici offerre, quum Certa nondum sit in Ecclesia Dei hæc Sententia. Sculus Theologus num. 279. nobis ante oculos statuit exemplum Monialium, ac Religiosorum, qui mortem generose subirent, ne Votum custodiendæ Castitatis effringerent. Immerito isti deriderentur; ita & morientes pro Pia sententia. *Opus enim Virtutis est perinde Votum Castitatis, atque Votum Immaculatae Conceptionis*. O quot mira audire cogimur! Antea jam diluimus paritatem exempli, atque hanc disparitatem nobis confestim objicerent hostes ipsi Ecclesiæ Catholicæ, dicendo: Secundum vos Dogma

ma Fidei est, præstare Nuptiis custodiam Virginitatis & Continentiæ, susceptam ad honorem Christi; atque ad doctrinam Fidei Consilium hac de re spectat. Igitur moriens pro Virginitate seu Continentia sacrata Deo, vitam daret pro Opere Virtutis ad Fidem spectantis. Contra vos fatemini, indecisam adhuc esse controversiam de Conceptione Virginis; ac proinde tutela Immunitatis Marianæ ad Fidei doctrinam referri nequit a vobis; sed est Opus Virtutis Opinativæ, five Pietatis ab Opinione pendentis. Nonne ergo irridenda est Ecclesia vestra, in qua homines in mortem irruere volunt non pro Pietate nixa Dogmatis Fidei, sed pro Pietate, cujus Objectum Opinio est, dum honorificum Deiparæ credunt, quod adhuc dubitationi obnoxium Ecclesia ipsa fatetur? Horrerent ejusmodi carnificinam vel ipsi Catholici a Sanguinario Voto alieni, quod cernerent Imprudenter ac Temere eligi in casu isto mortem, sine ullo pari exemplo; neque enim ullum Historia Ecclesiastica suppeditat; & sine suffragio aliquo Romanæ Ecclesiæ, quæ Piam quidem laudat Sententiam, quippe nullum inde incommodum emanat in Ecclesiam, in doctrinam Fidei, neque in Rempublicam; sed nullo umquam indicio probavit pro ejus tutela mortem oppetere volentes. Putat heic Parthenotimus amoliri se posse horrorem istius carnificinæ exemplo bellorum & præliorum tam sæpe occurrentium. *Non horrent animi*, inquit is num. 280. *quod plura hominum millia jam sint cæsa in bellis*: horrerentne, si *solum amore Virtutis, atque Pietatis causa cædi possent*? Sed expectanda non erat a viro tam docto & pio id genus responsio. Itaque regerendum est, horrere etiam animos, quoties tot millia Fidelium Christi in præliis cadunt. Sed hæc infelicia sunt corruptæ Naturæ Mala, quibus mederi, & quæ avertere nulla ratione possumus. Ad hæc ingemiscit Ecclesia, & concordiam quotidie curat, quotidie a Deo precatur inter Christianos Principes. Plus ipsa præstare non potest. Verum in casu nostro si Christi Fideles tormentis & securibus expositos cerneremus, sine ulla necessitate, sine suffragio Ecclesiæ, pro Pietate, ut ajunt, sed revera pro Opinione, five pro Pietate vitiosa: quis non horreret? Et quum in manu Ecclesiæ sit inconsultum hoc Vitæ sacrificium impedire, donec ipsa Quæstionem dirimat: sperandum est fore, ut scandalum hoc tandem ipsa animadvertens, salubri Decreto hujusmodi Imprudentiæ ac Temeritati prospiciat. Interea a me minime expectes, ut refellam, quæ habet Parthenotimus Diff. II. Cap. 8. ubi ostendendum suscipit, *nec parvæ Necessitatis, nec parvæ Utilitatis esse Pietatem in Voto tuendi Immaculatam Deiparæ Conceptionem usque ad Sanguinem*. Aerea quippe ejus argumenta facile unusquisque agnoscat, innixa nempe falso supposito, quod legitimum & laudandum *Pietatis* opus exerceat, qui pro ea Sententia moriatur; & acceptum esse Virgini ejusmodi

modi sacrificium, quum incertum adhuc sit, an Deus Virginem præservaverit, & quum ipsa Deipara probare non possit, nos una *Persuasionem* ductos, quæ Erroris formidinem minime excludit, violare interea Certissimum Dei Præceptum de Vitæ custodia. Denique parum Utilitatis, nihil Necessitatis esse in Quæstione de Virginis Conceptione, satis Ecclesia prodidit, quum quæstio hæc a tot Sæculis vigeat, eamque nondum ipsa Ecclesia dirimere voluerit. Sin autem vera sunt, quæ Lampridius, & nos hæctenus differuimus, non solum nulla utilitas aut necessitas Voti Sanguinariæ occurrit, sed quidem utile ac necessarium Religioni Sanctissimæ foret, tam inconsultum Votum proscribi. Horrorem quoque in nobis Parthenotimus num. 117. atque alii excitandum curant ex incurso Peccati originalis. Quis tamen hoc in Virgine horruisset, aut horreret, si jamdiu apparuisset, aut appareret, aliam fuisse Deo voluntatem, quam quæ a patronis Piæ Sententiæ traditur? Neque heic horrorem concipiunt contrariæ Opinionis affectu, quamquam Devotione erga Deiparam nemini concedant, quia in ipso eodem primo, aut saltem in secundo instanti *Sanctificatam* immediate a Deo Mariam credunt. Ceterum nolo mihi excidat laudare sinceritatem Patris Candidi Parthenotimi, cujus sunt hæc verba num. 286. *Ego numquam Votum ad Sanguinem usque emisi, licet quotannis, sine illa clausula, post professionem Fidei consueverim illud emitte. Et hæc est praxis in Academia Panormitana Societatis Jesu omnium, qui Theologica, aut Philosophica Laurea donantur, videlicet sine clausula ad Sanguinem usque Votum illud emitte, nulla tamen obstricti sunt lege Academiæ aut scripta, aut tradita. Neminem ad illud Votum cum laudata clausula emittendum hortatus sum. O utinam Prudentiam, & in operando circumspectionem piissimi hujus Theologi, atque ejus sodalium, omnes imitati fuissent, aut imitarentur; non vero illorum, qui Novitates periculosas in Ecclesiam Dei invehendas interdum, & præsertim in casu nostro curant: Lampridio nulla fuisset cum eo disputatio, nullaque necessitas inquirendi, sitne, an non, conjuncta cum Probabili Pia Sententia Certitudo. Quod si in nobilissima Urbe Panormitana post litem motam ii novos Profelytos sollicito studio sibi quotidie conquirunt, & re ipsa ad se trahunt: hoc nihil mirum est, uti neque mirandum, vel ipsos piissimos Reges tam sæpe eorum consiliis adductos fuisse ad nihil omitendum, quo victoria sibi in hoc certamine decernatur. Notum quippe est, quam nullo negotio in Fidelium corda invehantur, quæcumque speciem Pietatis gerunt, & animosa Eloquentia deprædicantur, & præcipue si una cum Pietate gloria Nationis, decus Ordinis sui jungatur. Panormitana autem Civitas laudanda profecto est, tum quod semper suis Regibus fidelissima fuerit, tum etiam quod singulari erga Deiparam, atque erga Immaculatam illius Conceptionem,*

Devo-

Devotione ferveat. Verum ubi pateat, a vera Devotione abesse, atque in Superstitionem ferri, Vitam quoque vovere velle contra Prudentiæ regulas, & contra Ecclesiæ mentem, pro tuenda Pia eadem Sententia: sperandum est fore, ut ab eo abstineat, illudque tandem excretur, & singularitate indiscretæ Devotionis abjecta, tot Urbium & Provinciarum ab eo abhorrentium, aut abstinentium, exempla sequatur.

Unum restat, quod Parthenotimi venia refricandum reor. Adduxerat ille Granadum censentem, *posse divina Fide credi, quod Christus sit Filius Naturalis Dei, sed non inde licitum esse inferre, quod sit Hæreticus, qui illud negaret.* Sententiam hanc, & commemorantem illam, improbarat Lampridius Cap. XX. Parthenotimus vero ad eam tuendam aut excusandam multa adfert Diss. II. Cap. 27. Frassenium, Gonetum, & paucos alios commemorans, qui aut Hæresis incusare non audent consentientes cum Felice Orgellitano, & Elipando Toletano, aut aliquo modo illorum sententiam honestandam susceperunt. Quod controversia hæc ad illud, quod agimus, nihil pertineat, brevibus ab ea nos expediam. Primo fatetur Parthenotimus, excidisse sibi in ea assertione distinctionem prorsus necessariam, quum non addiderit *ut Homo*. Jure propterea in assertionem illam investus est Lampridius. Secundo patet, Communem esse in Scholis sententiam, *Christum, ut Homo est, non esse Filium Dei Adoptivum, sed Naturalem.* Videndi in primis Suarius, Vasquius, Petavius, Thomassinus &c. Gonetus ipse, quem pro se Parthenotimus adfert, Tom. 12. Disp. 23. Art. 2. hæc habet: *Christum ut Hominem in sensu materiali & identico esse Filium Dei Naturalem, fatentur omnes Theologi, nec ab aliquo potest negari; est enim Veritas Fidei, eadem Certitudine tuenda, qua credimus Mysterium Incarnationis.* Scholasticorum vero quorundam subtilitas argumentum hoc versans Dogma istud in ambages pertraxit, docens, *Christum, in quantum Homo (ly in quantum reduplicante Humanitatem Verbo unitam) non esse Filium Naturalem Dei filiatione fundata in Humanitate, quatenus Verbo unita, aut in sanctificatione Humanitatis a Verbo.* Hæc idem Gonetus, qui postea in hanc alteram Conclusionem definit: *Christus in quantum Homo, per gratiam unionis est Filius Dei Naturalis formaliter, ly in quantum determinante in recto, non Naturam, sed suppositum ut in illa subsistens, non reduplicative, sed specificative.* Quousque processerit Scholasticorum subtilitas, manu tenes. At quid Catholicis agendum? Non hasce subtilitates novit Ecclesia. Eadem Felicem & Elipandum Hæresis damnavit, quod *Christum, ut Homo est, Adoptivum Dei Filium* de prædicarent. Plenarium Francofordiense Concilium, aliaque Concilia, Hadrianus I. Romanus Pontifex, Paulinus Aquilejensis, Alcuinus, Valdesii.

nus, & alii anathema in eos pronuntiarunt. Felix ipse in Romana Synodo errorem hunc abjuravit. Peto nunc ego: Romani Pontificis Infallibilitatem creditne, an non, Parthenotimus? Si credit: ecquando liceat auctoritati Hadriani Summi Pontificis, quocum concors pergit Communis Theologorum sententia, paucos opponere Theologos, eosque tanti momenti venditare, ut ab Hæresi excusari possint cum Felice & Elipando sentientes? Si hæc licent, actum est pæne dixi, de doctrina Fidei. Sed insurgit Parthenotimus num. 303. suspicionem movens cum Binio de veritate Actorum Concilii Francofordiensis. Tum num. 305. Romanam Synodum in dubium revocat, atque in hæc verba definit: *Eadem huic Synodo (Si qua est) adhibetur responsio, quæ adhibita est Foro-Julien-si: nimirum non sunt divina Fide credenda, quæ non definiuntur a Papa ex Cathedra docente, vel a Concilio Generali.* Equidem repeto, si ejusmodi effugiis locus futurus est in sacra Theologia, nimis multis in quæstionibus Fidei doctrinam intemperantia ingenia pervertere, aut eludere possent. Certissimum est, proscriptos fuisse variis in Conciliis errores Felicis & Elipandi. Concilii Ratisponensis, Romani, Francofordiensis meminere Historici, & Scriptores coævi. Summus Pontifex Hadrianus, uti constat ex ejus Literis, & ex ejus Legatis ad Francofordiense Concilium missis, eandem Hæresim perculit; atque de ejus Romana Synodo testem habemus Poetam Saxonicum. Leo quoque III. Romanus Pontifex in altera Romana Synodo Anno 799. idem præstitit. Vide Baronium, Natalem Alexandrum, Pagium &c. Quis nunc audeat dicere, Papam hæc minime decrevisse *ex Cathedra docente*? Faveatne, an detrahat auctoritati Romanæ Ecclesiæ, qui ejus definitionem ex Cathedra negat in causa Felicis & Elipandi, aliorum esto judicium. Neque plura loquutus est Romanus Abbas, filendi veniam deprecatus. Quæ autem ille disseruerat, a me in commentarium conjecta, accipe mi Azevede, ac de iis tu quoque judicium tuum interfere. Vale.

Neapoli IV. Kal. Febr. MDCCXLII.

*Doctissimo & amantissimo Azevedo suo Ferdinandus
Valdesius S.P.D.*

EPISTOLA DECIMA QUARTA.

ULtra duos menses abesse Neapoli suis præpeditis negotiis coactus est Romanus Abbas. Quum vero fuisset regressus, ac factis otii nactus, ad ejus ædes me contuli, & consueta humanitate exceptus, ab eo tandem sciscitatus sum, jure ne an injuria objecta a quibusdam Lampridio fuerit Pontificiorum Decretorum transgressio, quan-

quando is Quæstionem de Immaculata Conceptione Virginis jamdiu sopitam excitavit, & Piam Sententiam tacite saltem, sive indirecte, convellere nisus est. Ille vero manu in peram immissa aliquot folia utrinque scripta eduxit, iisque mihi commonstratis dixit: Nul- lus nunc erit hodie nobis labor, hunc enim ipsemet Lampridius præ- occupavit. E publicis namque typis exiit Epistola Anonymi cujus- dam ad Anonymum *S. R. E. Cardinalem* Italice scripta adversus Lam- pridium, cujus Auctorem si pæne a Furiis actum dicas, non injuria dicas. Suum proinde duxit Lampridius alteram reponere Epistolam, cujus exemplum nuper accepi & legi, legendumque tibi nunc exhi- beo. Italico sermone & ista conscripta fuerat, sed minime typis da- ta. Quod censerem tibi quoque, Azevede amantissime, gratissimum fore, eandem habere perspectam, in Latinum a me postea conver- sam nunc ad te mitto. Ita ergo Lampridius Apologiam suam con- textit.

„ Eminentissime Princeps.

„ Delata est ad me Epistola quædam *ad Cardinalem N. N.* exa-
 „ rata, præloque commissa, cujus Auctor mihi ignotus nullum non
 „ movet lapidem, ut meum de *Voto Sanguinario* judicium non de-
 „ lirantis tantummodo, sed impii etiam hominis scetum ostendat.
 „ Non diu post certo rescivi, Eminentiam vestram eam esse, cui
 „ me tam nigris coloribus nigrior ille Anonymus pingere non est
 „ veritus: quod mihi molestum in primis fuit. Nam etsi nulla um-
 „ quam mei erga te, Eminentissime Princeps, obsequii professione
 „ patrocinium gratiamque tuam paraverim, ab amplissimo tamen ami-
 „ co quodam viro monitus fueram, honestum aliquem locum in
 „ mentis tuæ sacrario meo quoque nomini antea datum fuisse. Si
 „ bonam hanc de me opinionem, & falsis quidem accusationibus, ab
 „ Eminentia vestra averteret Anonymus, fortem meam profecto do-
 „ lerem. Sed quæ est Sapientia vestra, aut nullam Declamator ille
 „ fidem in tribunali vestro impetrarit, aut saltem quando unam ei
 „ aurem concefferit Eminentia vestra, nullus dubito, quin alteram
 „ mihi quoque reservaverit. Sit igitur mihi venia a benignitate ve-
 „ stra, ut ea fidenter exeram, quæ tutela non minus Veritatis, quam
 „ Honoris mei in contentione ista exposcit. Quot gravibus contu-
 „ meliistum Anonymus ille, tum nonnulli ejus commilitones debac-
 „ chati in me fuerint, perquam notum est: quæ an viros deceant
 „ Religiosos, viros Theologos, atque deprædicantes e sacro sugge-
 „ stu Virtutes Christiano homine dignas, ipsi viderint. Porro quod
 „ iidem Censores me ineruditum, indoctum appellent, & nihili me
 „ faciant, id me neutiquam angit, utpote qui reor, mecum eos li-
 „ beraliter agere, qui me infimis, si tantum impetrare possum,
 „ Literarum cultoribus accenseant, & vires nisi modicas ingenio

„ meo tribuere numquam consuevi. Me quoque, prout vult, po-
 „ sterior Declamator num. 68. *Senem capularem*, jamque in *Demen-*
 „ *tiam* ac *Deliria* prolapsus dictitet. An gravis hujusmodi contume-
 „ lia, in Evangelio ipso damnata, excusari possit, judicabunt ii,
 „ qui Librum ipsum *de Superstitione vitanda* sine affectu partium le-
 „ gerint. Fortassis etiam defuturi non sunt, qui contumelioso huic
 „ homini in mentem revocent antiquum adagium: *Bos lassus fortius*
 „ *pede figit humum*. Hæc, inquam, me neutiquam perturbant; ne-
 „ que enim heic situm Honorem meum duco, sed quidem in Hone-
 „ state actionum, & in officiis Sanctissimæ Religionis, quam profi-
 „ temur. Ubi me in his deficientem arguere juste possint adversarii
 „ mei, tunc non eos tantum, sed & me ipsum mihi succensere æquum
 „ erit. Verum eos injuria agere, brevi, ut spero, Eminentia ve-
 „ stra, intelliget. Atque utinam pacato animo refellere hæc possim,
 „ ita ut de me quoque dicere liceat, quæ Sanctus Augustinus ad Pe-
 „ tilianum scribebat Lib. III. Cap. 1. *Si & ego tibi vellem pro male-*
 „ *dictis maledicta rependere, quid aliud quam duo maledici essemus, ut*
 „ *ii, qui nos legerent, alii detestatos abjicerent sana gravitate, alii*
 „ *suaviter haurirent malivola voluptate?*

„ Duo igitur considerata heic sunt: alterum est controversiæ no-
 „ stræ status; alterum accusationes in me ab adversariis instructæ
 „ ob ejusmodi controversiam. Ad primum quod attinet, en quid ego
 „ sentiam. Pia est, & Probabilis Sententia asserens *Præservationem*
 „ Deiparæ ab originali macula in sua Conceptione. Probabilior et-
 „ iam videtur, quam contraria. Eidem Catholicorum plerique fa-
 „ vent, & præcipue Romani Pontifices, ac proinde laudandi, qui
 „ Devotionem erga Virginem Immaculate Conceptam laudant &
 „ promovent, Cultumque illius, & Festum sub ea significatione ce-
 „ lebrant. Hanc ipsam Devotionem ego quoque commendo, ac sem-
 „ per Populo commendavi, & suasi, nullique umquam ob eam mo-
 „ lestus fui, neque ero, dum inde excessus absint. Verum Senten-
 „ tia hæc inter Probabilitatis fines adhuc constricta est, & nondum
 „ ad Certitudinem evecta, qualia sunt innumera in Religionis &
 „ Pietatis Regno. Mihi id affirmanti, aliisque secus clamantibus,
 „ non est credendum. Magistræ nostræ consulamus Romanam Ec-
 „ clesiam, cujus voce & exemplo tum nostra Fides, tum nostra De-
 „ votio regenda est, ne in errores prolabamur, & a qua discedere,
 „ aut impietas, aut res plena periculi est. Pontifices iidem, qui Piæ
 „ Sententiæ multum favoris sunt impertiti, & quotidie impertiun-
 „ tur, ipsi palam profitentur, etiam tenebris circumseptam Verita-
 „ tem intimam Immaculatæ Conceptionis. Nimirum Probabilitatem
 „ dumtaxat, idest Apparentiam Veritatis, in ea agnoscunt, dum
 „ Quæstionem inter Scotistas & Thomistas a tot Sæculis agitatam,
 „ inde-

„ indecisam adhuc relinquunt , ac Thomistas suæ Opinioni adhære-
 „ re pacifice sinunt , quamvis laudabili Disciplinæ Ecclesiasticæ con-
 „ filio ad scandala & jurgia vitanda eorum vocem & calamos ad
 „ silentium adegerint . Quum hoc ipsum silentium Thomistis Roma-
 „ ni Pontifices indixere , protestati sunt , se eorum Opinioni *nullum*
 „ *Præjudicium inferre* velle , ut legitur in Bulla Gregorii XV. quam
 „ *innovavit* Alexander VII. postremus scilicet eorum Pontificum ,
 „ qui frænos Thomistis imposuit , sed simul testatus , *ab Apostolica*
 „ *Sede nondum decisam fuisse Quæstionem* , prout ne ipse quidem deci-
 „ *dere voluit* .

„ Ego heic iudicium Eminentix vestræ appello , ut audiat atque
 „ perpendat , quid Anonymus nuper memoratus scripserit pag. 4.
 „ Epistolæ suæ . *La vera Teologia insegna , che chi ammette nella*
 „ *Vergine il reato originale , SI OPPONE alla mente del Sagro Con-*
 „ *cilio di Trento* . Immo , ajo ego , Falsa tantum Theologia docere
 „ hoc potest , uti mox ostendam . Pergit ille , adferens Concilii ver-
 „ ba Sess. V. ubi de Peccato originali actum est : *Declarat tamen*
 „ *hæc ipsa Sancta Synodus , non esse suæ intentionis comprehendere in*
 „ *hoc Decreto , ubi de Peccato originali agitur , Beatam & Immacula-*
 „ *tam Virginem Mariam Dei Genitricem* . E qui *rinova il Santo Con-*
 „ *cilio le Costituzioni e le pene Ecclesiastiche di Sisto IV. contro gli*
 „ *Oppositori dell' Immacolata Concezione &c. Che più vi vuole per*
 „ *opporvi alla mente , all' intenzione del Concilio ?* Ita ille , ingenti
 „ contemptu Eminentix vestræ , quem inscium Veritatis , & facile
 „ fallendum supponit , & cum gravissima deceptione Populi Chri-
 „ stiani , quem ad hæc ambages extricandas ineptum nemo nescit .
 „ Quidnam ignara gens de me non dixerit , quasi in Deipara origi-
 „ nalem reatum admiserim , quod numquam feci ; & quod pejus
 „ est , contrariam Tridentini Concilii Decreto doctrinam tradide-
 „ rim ? Piget dicere : grandis flagitii rationem Deo , & Christianæ
 „ Reipublicæ redditurus est , qui talia publicis etiam typis tradere ,
 „ & quidem *Italico sermone* , nihil veritus Suspensionis pœnam a
 „ Pio V. P. M. ipso facto sibi inflictam , atque in ipsa media Ur-
 „ be æterna , disseminare non erubescit . Post adducta verba legun-
 „ tur hæc alia in Tridentino Concilio . *Sed observandas Constitutiones*
 „ *felicis recordationis Sixti Papæ Quarti sub pœnis in eis Constitu-*
 „ *tionibus contentis , quas innovat* . Probe novit Eminentia vestra
 „ quid Sixtus decreverit . Is videlicet Anathemate perculit statim
 „ incurrendo , qui affirmare præsumeret , Piæ Sententiæ assertores
 „ *alicujus Hæresis labe pollutos fore , vel mortaliter peccare* . Tum si-
 „ *mili pœnæ ac Censuræ subjicit eos , qui ausi fuerint contrariam Opi-*
 „ *nionem tenentes (scilicet Thomistas) Hæresis crimen , vel pecca-*
 „ *tum incurrere mortale , cum Nondum sit a Romana Ecclesia & Apo-*
 „ *stolica*

„ *Stolica Sede decisum*. Ergo Sixti Constitutionem innovante Con-
 „ cilio Tridentino, numquam ejus mens fuit *Immunitatem* Virginis
 „ statuere, aut Opinioni de *Sanctificatione præjudicium* inferre.
 „ Subsequuti Pontifices, in rei substantia nihil a Prædecessoribus di-
 „ scordes, idem Sixti Decretum confirmarunt. Confirmavit etiam
 „ postremus inter eos Alexander VII. Rursus Theologia vera (di-
 „ versa sane a Theologia istius Anonymi) docet, *Pontifices, &*
 „ *Patres Concilii Tridentini, integrum Fidelibus reliquisse, ut quam*
 „ *velint partem* (de Conceptione Virginis) *sequantur*, uti inquit
 „ Vasquez Tom. II. in 3. P. qu. 27. Art. 2. Disp. 117. Cap. 14.
 „ quo cum concors pergit Suarez Tom. II. in 3. P. qu. 27. Art.
 „ 2. Disp. 3. Sect. 6. Gregorius de Valentia Tom. IV. Disp. 2.
 „ qu. 1. pun. 2. ut alios Theologos omittam. His positis, decer-
 „ nat tandem Eminentia vestra, quam notam incurrerit, qui tam
 „ enormi Sententia illudere se posse arbitratus est tum ipsi Emi-
 „ nentiæ vestræ, cujus eruditio perspecta est, tum incautis Eccle-
 „ siæ Catholicæ Fidelibus. Quum vero *Hæresis* crimen a se amo-
 „ liri non possit, qui Decretis & menti Concilii Tridentini in re
 „ Dogmatica audeat adversari; & quum in ipsos quoque Thomi-
 „ stas contrariæ Opinioni adhærentes venenatum Anonymi telum
 „ cadat: decernat etiam Eminentia vestra, annon is demum in-
 „ sultaverit Pio V. aliisque Romanis Pontificibus, ipsique Conci-
 „ lio vetantibus, ne *Hæresis*, immo ne *Erroris* quidem insimulen-
 „ tur sectatores Thomisticæ Sententiæ.
 „ Neque ex Conceptionis Festo ulla Certitudo in Piam Senten-
 „ tiam redundat. Telum hoc veluti ineluctabile exeruerat doctissi-
 „ mus Pater de Luca, suisque commilitonibus suavit, in eo potio-
 „ rem victoriæ spem esse repositam. Eodem in vestibulo suæ Episto-
 „ læ utitur Anonymus Declamator, & Rhetoricis Figuris in me in-
 „ vehitur, *Certam Certissimam* evasisse ex eo Festo Sententiam con-
 „ tendens, quia Festi hujus Objectum est primum instans *Præserva-*
 „ *tionis* Marianæ, & sub ea significatione Festum ab universa Ec-
 „ clesia est celebrandum. Neque perspiciunt tam docti viri, se non
 „ dicam Picininorum, aliorumque Hæreticorum, sed Fidelium ip-
 „ sorum risui exponere ejusmodi commentis Apostolicam Sedem? Si
 „ *Certam*, ac *Certissimam* per Festi hujus institutionem Romani Pon-
 „ tifices decrevere Piam Sententiam, & *Errare nequit Ecclesia*,
 „ uti Pater de Luca, & Anonymus Declamator num. 22. docue-
 „ runt, *in præscribendo publico cultu Sanctorum*: quid est quod ii-
 „ dem semper protestati sunt, se nolle dirimere controversiam, li-
 „ berumque unicuique dimittant contrariæ etiam adhærere Opinio-
 „ ni? Nonne hoc foret una manu destruere, quod altera ædificaf-
 „ set? Aut ergo Imprudentiæ, si Superis placet, damnandi sunt
 „ sum-

„ summi Pontifices, aut in nubibus fabricata est Theologorum isto-
 „ rum argumentatio. Neque enim prodest dicere, non Certam de
 „ Fide, sed Certitudine absoluta donatam jam fuisse Scotisticam
 „ Sententiam. Si enim tantam in ea Certitudinem deprehendissent
 „ Pontifices Maximi, aut modicæ Devotionis ac Pietatis erga Dei-
 „ param, aut alicujus alius parum laudabilis affectus incusandi jam
 „ forent, quod licet tot precibus piissimorum Regum pulsati ac fati-
 „ gati, a contraria tamen Opinione damnanda, & Pia inter articu-
 „ los Fidei referenda abstinuerint. Posita Certitudine alicujus Sen-
 „ tentiæ, quæ definiri de Fide possit (cujusmodi est utraque de Con-
 „ ceptione Opinio) ministerio suo defuissent Concilia & Pontifices, si
 „ ejus Veritatem statuere post tot Sæcula noluisent. Sed æquivoca-
 „ tiones hinc removeamus. Volens Pius ad universam Ecclesiam
 „ extendere Missam & Officium a se constituta, ita eadem compo-
 „ suit, qualia nunc habemus, ut & qui alteram Opinionem ample-
 „ ctuntur, Festum celebrarent sine ejusdem suæ Opinionis detrimen-
 „ to. Qua ratione cum illi sub significatione *Præservationis*, tum
 „ isti *Sanctificationis*, cultum Sanctissimæ Virgini præstarent, uti
 „ adhuc præstant; propterea Gregorius XV. præcepit, *ut in sacro-*
 „ *santo Missæ Sacrificio, ac divino Officio celebrandis, tam publi-*
 „ *ce quam private, non alio quam Conceptionis nomine uti debeant.*
 „ Quibus verbis mirum est, quei nunc nonnulli sibi persuadeant,
 „ Immaculatam tantummodo Conceptionem per illud Festum desi-
 „ gnari, quum contra manifestum sit, cautum hac via fuisse, ut
 „ utrique factioni Festum Conceptionis aptaretur, & unusquisque
 „ secundum suam Opinionem illud celebraret. Nihil heic immuta-
 „ vit Alexander VII. idque nemo non agnoscat, illius Constitu-
 „ tionem attente legens. Laudat ille tantummodo Pie credentes,
 „ Virginem sine labe fuisse Conceptam; laudat colentes eandem
 „ secundum hanc Piam Sententiam, eorumque Cultum numquam
 „ immutatum a nemine impugnandum decernit. Sed falsum est,
 „ unicum Festi Objectum declarari ab eo *Immunitatem* Deiparæ.
 „ Falsum, juberi universam Ecclesiam sub ea significatione celebra-
 „ re Festum Conceptionis. De hoc nihil inde exculpas. Qui secus
 „ sentiat, Romanum iste quoque Pontificem incaute cachinnis ini-
 „ micorum exponit, quasi is ex una parte liberum sinat Thomistis
 „ in sua hærare Sententia, & ex altera eos in celebrando Festo co-
 „ gat contrariam corde profiteri. Quamobrem Eminentia vestra jam
 „ videat, Anonymum, ejusque conjuratos, falsis suppositis usos,
 „ Certitudinem numquam a summis Pontificibus in Festo illo pro-
 „ bando somniatam, voluisse nobis obtrudere. Superfluum porro
 „ est alia addere ad ostendendum, tot alia Festa in Ecclesia Dei
 „ celebrari, quorum non est Certum objectum; sed quia ex Proba-
 „ bi-

„ bilibus rationibus Apparentia Veritatis in eorum objecto elucet ;
 „ satis est id Prudentiæ Pontificum & Ecclesiæ , ut ea non solum
 „ permittant, sed etiam laudent, & favore prosequantur . Denique
 „ insignes Theologi Bellarminus, Suarius, Vasquius, Valentia, &
 „ Raynaudus jamdiu tradiderant, nihil ad statuendam Certitudinem
 „ Piæ Sententiæ conferre Festum Conceptionis; & nihil, ut dixi,
 „ immutatum in eo postea fuit sub Alexandro VII. Sed quid pluri-
 „ bus moror Eminentiam vestram, quando ipsi Piæ Sententiæ Pa-
 „ troni ante paucos annos supplici Libello a Clemente XII. P. M.
 „ petierunt, ut declararet Mysterium Immaculatæ Conceptionis vel
 „ *ut res de Fide*, vel ut *Certa infra Fidem*, sed cum *Certitudine*
 „ *Aliqua infallibilis Veritatis*. Ergo ipsi confessi sunt, nondum ab
 „ Apostolica Sede Certitudinem agnosci in Pia Sententia.
 „ Ingentem Anonymus Declamator deinde congeriem Pontificia-
 „ rum Constitutionum exerit a num. 23. usque ad 49. in quibus
 „ summi Pontifices laudarunt Piam Sententiam, Confraternitates,
 „ Ordines militares, Ecclesias, Monasteria &c. secundum eandem
 „ instituta Indulgentiis, aliisque favoribus sunt prosequuti . Sed in
 „ quem finem ista? Si ut palam fiat, Romanam Ecclesiam favere
 „ Piæ Sententiæ, & Cultui secundum eam Deiparæ exhibito : jam
 „ concordēs pergimus . Idem professus fuerat Alexander VII. Sin
 „ Declamator putavit, emergere ex eis posse Certitudinem ejusdem
 „ Sententiæ, male rationes iniit . Lauretano Templo, quod ibi
 „ conceptus credatur Christus; Compostellano, quod ibi quiescere
 „ feratur Jacobi majoris Apostoli Corpus, aliisque innumeris locis,
 „ Reliquiis, Ordinibus Religiosis sub aliqua particulari Devotione
 „ erga Virginem Sanctissimam institutis, plurimos favores, Indul-
 „ gentias, Privilegia Romani Pontifices contulerunt . Certum ta-
 „ men numquam evasit eorum Objectum, sed inter Probabilitatis,
 „ & laudabilis Opinionis fines adhuc detinetur . Quamquam quid
 „ ajo? Postquam disertissimis verbis tot summi Pontifices edixere,
 „ indecisam se relinquere sortem utriusque Sententiæ, sive Opinio-
 „ nis, atque in eo statu eas adhuc versari, in quo Sixti IV. ævo
 „ jacuere; & neminem peccare, qui Thomisticam foveat : nihil al-
 „ liud agit, nisi contra mentem Romanæ Ecclesiæ certare, ejusque
 „ auctoritatem despectam habere, quicumque *Certitudinem* in Piam
 „ Sententiam, invita & reluctante eadem Ecclesia, invehere niti-
 „ tur . Neque hæc expectanda ex Academiis plerisque, eandem
 „ Sententiam profitentibus; neque enim illæ nisi Piam & Probabi-
 „ lem ipsam deprædicant, paratæ semper sequi Apostolicæ Sedis De-
 „ creta; atque ideo ad illam unam tuendam sese adstringunt, ut
 „ dissidia & scandala vitentur, libertate cuique relicta sentiendi in
 „ corde suo, quod veritati magis consonum credunt . Certe nulla
 „ fer-

ferme ex iis Votum Sanguinarium concipit, de quo nunc contro-
 versia fervet; neque inter nos disputatur, an Prudenter Academiae
 adhæreant Piæ Sententiæ; id enim Prudentissime ab iis factum
 lubens & ego agnovi, rursusque agnosco. Quod si Anonymus per-
 trahit huc Facultatem Sorbonæ, quæ Anno 1736. Votum sive
 Decretum de Immaculata Virginis Conceptione renovavit: quæ-
 rendum est, an Theologos deceat, atque hunc præsertim, qui ad
 Eminentissimum S. R. E. Cardinalem scribit, exaltare Schismatici
 Concilii, & Parisiensis Facultatis hac de re Decreta, quamquam
 manifestum sit, illa Tridentino Concilio ab omnibus recepto, ista
 vero tum ejusdem Concilii Decreto, tum Constitutionibus Sixti
 IV. & subsequentium Pontificum apertissime adversari. Notum
 est, vel ipsum Johannem Launojum, quamvis ejusdem Facultatis
 membrum, circiter Annum 1677. in illa Basileensium & Parisien-
 sium de Conceptione Decreta palam dimicasse, ostendendo, ea-
 dem contraria Scripturis divinis, Traditioni Patrum Ecclesiæ Ro-
 manæ documentis, ipsiusque Tridentinæ Synodi Decreto; atque
 insuper Parisiensem Academiam recessisse a sententia Prædecesso-
 rum suorum, quorum amplum Catalogum texit; illi quippe *Præ-*
servationem Virginis excluderunt, *Sanctificationem* vero tantummo-
 do sunt amplexi. Exploratum pariter habemus, postremis hisce
 temporibus Parisienses (multis tamen reclamantibus) neglectum
 illud Decretum restaurasse, atque honorem Schismaticis Basileen-
 sibus conciliandum curasse, ut ejus ope deinde uterentur ad im-
 minuendas atque infringendas Apostolicæ Sedis prærogativas. Ni-
 hilo tamen secius Theologos videmus, atque in ipsa Urbe Roma,
 ad tuendas imaginationes suas ea inculcare, quasi nemo, & ne-
 que Eminentia vestra, animadvertere possit, in quantum dedecus
 Ecclesiæ Romanæ eadem vergant. Præterea ingeniosus Declama-
 tor num. 18. *Sanctum Bernardum*, si nunc in vivis ageret, reces-
 surum ab Opinione contraria Immaculatæ Conceptioni contendit.
 Quid factururus foret Sanctus ille Abbas, neque ego, neque Ano-
 nymus novimus. Illud quidem certum mihi videtur, institutio-
 nem Festi de Conceptione, qualis revera est, uti vidimus, & non
 qualis falso supponitur ab eodem Anonymo, non coacturam Ber-
 nardum renuntiare præconceptæ Opinioni, quandoquidem ne ul-
 lus quidem nunc ejusdem Festi causa adhærere cogitur Piæ Sen-
 tentiæ. Sanctum quoque *Thomam Aquinatem* a contraria Opinio-
 ne abfuisse, quibusdam memoratis Codicibus, se posse suadere il-
 le arbitratur. Quasi Scotisticæ Sententiæ quidam addicti in de-
 scribendis ante Typographiam ejus Libris non potuerint, quæ ip-
 se numquam excogitavit supplere. Sed alii Codices ejus doctrinæ
 testes supersunt; cum illius principiis Scotistica pugnat; & in Pa-
 Valdesii.

„ risiensibus Scholis illius vero Communis erat contraria Piæ Sen-
 „ tentiæ Opinio. Proinde ejus vestigiis insistentes discipuli ejus Fra-
 „ tres Prædicatores eandem tueri perrexerunt, ipsamque adhuc in
 „ corde suo profitentur. Multos quidem ex eo Ordine commemorat
 „ Anonymus a num. 50. usque ad 62. Piam Sententiam amplexos; im-
 „ mo, si ei credimus, *uno de' più impegnati a favore della Conce-*
 „ *zione Immacolata è stato il dottissimo, e del pari Santissimo Or-*
 „ *dine Domenicano fin dalla sua prima Concezione. Voglio dire fin*
 „ *dal gran Patriarca S. Domenico &c.* Sed quam lepida sit, quan-
 „ tumque a veritate absit assertio hæc, non est meum, neque hu-
 „ jus loci ostendere. Interrogentur ipsi Fratres Prædicatores, qui
 „ etiam narrabunt, quot turbis ob hanc causam obnoxii in Hispa-
 „ nia fuerint, & quot Cathedris identidem spoliati; a multo enim
 „ tempore violentia & humanæ artes in hujusmodi controversiam
 „ pedem intulere. Quot autem ex ipsis Academiis, aliisve Ordini-
 „ bus Religiosis, doctisque aliis viris, Thomisticam etiam nunc so-
 „ veant de *Sanctificatione* Sententiam, quis dicere possit? Audimus
 „ enim Scotisticam asserentes, negantes audire non possumus.
 „ Quum igitur nondum Pia Sententia ad ullum Certitudinis gra-
 „ dum assurrexerit, præeunte heic nobis Romana Ecclesia Magistra
 „ nostra: quid tamen factum fuerit, animadvertendum nunc re-
 „ stat. Postquam in Hispania emergere nonnulla Chronica spuria,
 „ ac Laminæ Granatenses sub finem Sæculi XVI. & principium se-
 „ quentis, Novitas non una invehiri cœpta est in laudabilem, ac cer-
 „ te Piam atque Probabilem Scotistarum Sententiam de *Immunita-*
 „ *te Deiparæ* a labe Originali. Antea apud Theologos ipsius *Præ-*
 „ *servationis* patronos Communis Sententia fuerat, immunem qui-
 „ dem fuisse Deiparam ab ea labe, non vero a *Debito* illius con-
 „ trahendæ; neque enim alia commodior via occurrebat ad explican-
 „ dos Sanctos Patres, Peccatum originale excludentes a Solo Chri-
 „ sto Domino. Invalescere nihilominus cœperunt, qui *Debitum* hoc
 „ in Virgine inficiabantur. Crescente deinde licentia, quod hiscere
 „ contra nemo auderet, quamquam ad veteres rationes nihil no-
 „ vi accessisset, inventi sunt, qui traderent, Piam Sententiam
 „ *Certitudinis* fastigium attigisse, atque ejus Certitudinis, ut pro
 „ ea tuenda Sanguinem & vitam dare non solum liceret, sed &
 „ meritorium foret; atque inde natum *Votum Sanguinarium*. Nec
 „ defuere, qui lauream quoque *Martyris* hisce occumbentibus pol-
 „ licerentur. Ad postremum denique confidentiæ sive licentiæ gra-
 „ dum nonnulli postea processere, scilicet Cusentini, qui magnifi-
 „ cum & heroicum facinus supra ceteros meditati, suæ vitæ pe-
 „ riculo sese obligarunt ad tuendam Immunitatem Virginis vel ab
 „ ipso *Debito* culpæ originalis. Tria igitur habemus Novitatis ca-
 „ „ pita

„ pita postremis hisce temporibus in Ecclesiam Dei confidentissime
 „ inuenta, & quidem de gravissimis rebus. Ex prima vero Opi-
 „ nione perniciēs imminere potest Doctrinæ Fidei, quando, ut po-
 „ stea dicam, sacra Patrum Traditio in discrimen per eam addu-
 „ ceretur. In geminis subsequentibus Opinionibus non solum puri-
 „ tati Doctrinæ Catholicæ detrimentum adferri potest, sed etiam
 „ agitur de Temere prodigenda mortalium Vita: quod in huma-
 „ nis rebus quanti momenti ac ponderis sit, nemo non novit.
 „ Perspectum Eminentiae vestrae est, quam periculosa non raro sit
 „ Novitas Opinionum in Fidei ac Morum doctrina, & Vincen-
 „ tium Lirinensem Cap. 21. Commonitorii execratum tamdiu fuis-
 „ se eorum *Vesaniam, Impietatem, ac errandi Libidinem*, qui non
 „ contenti *tradita semel & accepta antiquitus credendi regula*, *No-*
 „ *va ac Nova in diem quærunť, semperque gestiunt Aliquid Reli-*
 „ *gioni addere, mutare, detrabere.* Inter hosce adnumerandos esse,
 „ qui tria illa Novitatis capita in Ecclesiam intulere, res ipsa
 „ clamat. Quod plus dolendum est, perniciosam doctrinam novæ
 „ eadem Opinionēs complecti mihi videntur: idque me satis o-
 „ stendisse in Opusculo *de Superstitione vitanda* mihi persuadeo.
 „ Ad Sanguinarium quorundam Sæculorum Votum quod attinet,
 „ jam pro ejus tutela non unus prodiit Libellus, ac præcipue il-
 „ lud honestandum altero Libro suscepit doctus piusque vir P.
 „ Candidus Parthenotimus, non insolenti Declamatione (hanc enim
 „ gloriam Saguas tantummodo, & Anonymus nuper memoratus
 „ sibi quærunť] sed moderato stylo usus, qualis Theologum dece-
 „ bat. Verum hæc ipsa disceptatio, ut arbitror, majori in luce
 „ collocavit ejusdem Voti deformitatem, postquam nihil aliud,
 „ præter quam æquivocationes & exempla dissona, adlatum fuit,
 „ ut argumentis contra militantibus sua vis eriperetur. Liceat
 „ mihi, Eminentissime Princeps, hæc paucis persequi.
 „ Quandoquidem animadvertit adversantium acies, Sanguinario
 „ Voto præsidium non posse parari ex imaginaria *Certitudine* Piæ
 „ Sententiæ, sincereque confessi sunt, nefas esse pro Opinionibus
 „ quantumvis Piis tutandis animam suam ponere: alium ex ar-
 „ mamentario Granadi clypeum sunt mutuati. Secundum eos non
 „ morerentur Voventes pro Objecto, sive pro *actu Opinativo*, quod
 „ idem est ac dicere pro Opinione de Immunitate Virginis, sed
 „ quidem pro *Pietate*, quæ certo habetur in illius Opinionis tu-
 „ tela. Pium est amplecti, Pium tueri Immaculatam Deiparæ
 „ Conceptionem. Pietas Virtus est Voluntatis; mortem vero op-
 „ petere pro Pietate, sive pro actu Pietatis, sive pro Virtute, ex
 „ omnium Theologorum sententia non solum licet, sed gloriosum
 „ est. Votum autem de tuenda voce & calamo Piam Sententiam

„ cum *vera Pietate* consentire egomet confessus fueram : ergo i-
 „ dem dicendum de Voto eandem Sanguine quoque tueri volen-
 „ tium. Sed mira in his æquivocatio est, quia falsum omnino est,
 „ Vitam voveri pro *Pietate*, quum res ipsa clamet, Votum con-
 „ cipi pro tuenda *Veritate*, quam voventes in ipsa Sententia ines-
 „ se sibi perperam persuadent. Ad hæc exploratum habemus, *Pie-*
 „ *tatem* ipsam, more ceterarum Virtutum, in Excessum & Vi-
 „ tium ex defectu, aut contemptu Prudentiæ declinare posse ; quo
 „ casu Virtus definit esse Virtus. Nam, uti agebat Gregorius Magnus
 „ Moral. Lib. 2. Cap. 46. *Nisi Virtutes sapientiæ epulis repletæ,*
 „ *ea quæ appetunt, Prudenter agant, Virtutes esse nequaquam pos-*
 „ *sunt.* Nullo autem negotio apparebit, Excessum hunc deprehen-
 „ di in Sanguinario Voto. Donec pius Fidelis Deiparam colit &
 „ invocat uti in Conceptione Immaculatam, & Piæ Sententiæ
 „ adhæret, eamque rationibus exornat & protegit : Prudentiæ ni-
 „ hil in ejus credulitate & opere desideratur ; quia Probabilia
 „ suppetunt motiva ita agendi ; eique præsto est vox & exemplum
 „ Romanæ Ecclesiæ hujusmodi Pietatem probantis & commendan-
 „ tis, dum pendet illius judicium de Veritate Sententiæ. Ast ubi
 „ Pietas ista eo progreditur, ut Vitam quoque vovere velit pro
 „ ejusdem Sententiæ defensione, in Excessum enormem & Vitium ipsa
 „ prolabitur ex Prudentiæ defectu, & ex Temeritate aperta. Est enim
 „ Imprudens ac Temeraria illa Pietas, quæ Certissimum Dei ac Natu-
 „ ræ Præceptum de conservanda Vita violare vult, ut rem Incertam
 „ tueatur. Rursus Imprudenter ac Temere agit ista Pietas, quum San-
 „ guinis profusio numquam facere possit, ut Certum fiat quod Incertum
 „ est. Quisnam quæso Imprudentiam non agnoscat in homine, Cer-
 „ tissimum ac pretiosum Vitæ Bonum perdente, quando numquam is
 „ consequi possit jactura Vitæ suæ id quod consequendum sibi propo-
 „ nit? Ergo non amplius in isto casu verum est, Pium esse tueri Ho-
 „ norem Virginis. Pium definit esse, quotiescumque modum tutelæ
 „ adhibet a Deo, a Natura, ab Ecclesia vetitum. Et quando etiam
 „ daremus, tunc Voventem pro Pietate mori, is certe morietur pro
 „ Imprudenti & vitiosa Pietate : quod minime ferendum est. Sed
 „ quicumque Sanguinarium Votum intime perpendit, uti agebam,
 „ probe intelligit, Voventes ad vitam dandam paratos, ut *Verita-*
 „ *tem*, quam Certo inesse in Pia Sententia imaginantur, Sanguine
 „ suo testentur ; ac propterea Parthenotimus *necessariam* ait in Vo-
 „ ventibus *Persuasionem* de Certitudine Sententiæ. Hoc etiam ex eo-
 „ rum Votis manifeste colligitur. Quum vero, uti jam diximus,
 „ Certitudo hæc absit, & Honor Virginis in casu nostro *Opinativus*
 „ tantummodo sit, pro quo ipsi certare Sanguine suo profitentur : eo
 „ semper res recidit, illos occumbere velle pro *Opinione* : quod vel ipse
 „ Par-

„ Parthenotimus non licere confessus est. Neque ullum haecenus exem-
 „ plum prodiit, cujus ope & paritate honestari Sanguinarium Vo-
 „ tum queat. Ut enim vita Prudenter, & non sine merito apud
 „ Deum detur, necesse est, ut præcedat Præceptum aut Consilium
 „ a doctrina Fidei propositum, aut gravissimum Ecclesiæ mandatum,
 „ quo innixus Fidelis mortem sustineat: cujusmodi sunt exempla
 „ Sanctorum Johannis Baptistæ, Thomæ Cantuariensis, Johannis Ne-
 „ pomuceni, aut eorum qui mortem pati mallent, quam sacrum Vo-
 „ tum Virginitatis violare. Quod vero pertinet ad casum nostrum,
 „ divino quidem Præcepto jubemur Honorem verum Deiparæ, in-
 „ ter Dogmata Fidei recensitum, tueri; ac pro ejus tutela, si oc-
 „ casio se offerat, fortiter dandus est Sanguis. At nullum aut Dei,
 „ aut Ecclesiæ Præceptum est de tuendo Honore Opinativo, sive In-
 „ certo ejusdem Dei Genitricis. Et quando etiam velis, existere
 „ de hoc Consilium Ecclesiæ: laudandum sane erit tueri voce & ca-
 „ lamo Immaculatam ejus Conceptionem, non autem pro ea impen-
 „ dere vitam. Non enim Consilia Ecclesiæ solum, sed & ipsa ejus
 „ Præcepta plerumque cessant, quotiescumque agitur de periculo vi-
 „ tæ, immo & de incommodo gravi salutis, uti videmus in Præce-
 „ ptis de jejunando, abstinendo a carnibus, audiendo sacrum. Ex-
 „ cluso contemptu Religionis & scandalo, Imprudens & stultus foret,
 „ qui periculum vitæ pertinaciter incurrere vellet, ne hisce Præce-
 „ ptis deesset. Quanto ergo gravior Imprudentia illorum erit, qui
 „ Consilium Ecclesiæ, respiciens patrocinium Piæ Sententiæ, tan-
 „ tummodo peragendum corde & rationibus, præponeret divino Præ-
 „ cepto de nostræ Vitæ custodia? Innumera sunt in Religione, quæ
 „ Pie credimus, Pie colimus, laudandaque in his est Pietas nostra;
 „ neque enim ullum, etiamsi in Objecto falleremur, incommodum
 „ in Religionem, nullum in Rempublicam effluere potest. Quis ve-
 „ ro docere audeat, etiam Prudenter pro incertis iis Objectis subiri
 „ mortem posse?

„ Pro Voto Sanguinario se nequaquam in aciem venisse nos mo-
 „ net Anonymus Declamator. Attamen temperare sibi non potuit
 „ num. 9. quominus sibi persuaderet, unico brachii sui ictu exter-
 „ minari posse quæcumque adversus ejusmodi Votum ego differueram:
 „ *Non cessa*, inquit ille, *per tutto ciò di minacciar ferro e fuoco il*
 „ *glorioso Lampridio contro Coloro, che stendono fin' allo spargimento,*
 „ *ove bisogni, del Sangue il Voto di difendere l'Immacolata Concezio-*
 „ *ne. Non riflette il poverino, che qui trattasi di difendere l'Onore*
 „ *della Madre di Dio, e nostra comune Padrona e Madre? Domando:*
 „ *avrebbe egli difficoltà di difendere bisognando usque ad Sanguinem*
 „ *l'Onor di sua Madre, qualora d'adulterio stata fosse tentata, o in-*
 „ *famata? Io voglio e debbo credere onestissima la Signora Madre Lam-*
 „ *pridia*

„ *pridia : tuttavia , a dirla come sta , l'onestà di essa non ha poi nè*
 „ *tanta certezza , nè tanti Voti a suo favore , quanto l'Onore della*
 „ *Madre di Dio &c. Non sembri intanto a noi così strano e barbarico*
 „ *per l'Onore della Madre di Dio quel Voto , quel medesimo Sacrificio*
 „ *cruento della Madre di Dio , che l'onorato Lampridio accorderebbe*
 „ *all'Onore della sua illibata Signora Madre . Certum est mihi , fieri*
 „ *non potuisse , quin Eminentia vestra hæc legens in iracundiam*
 „ *eruperit adversus hominem , qui contemnens Apostoli præceptum*
 „ *scribentis Ephes. V. 4. Nec nominetur in vobis stultiloquium , aut*
 „ *scurrilitas , quæ ad rem non pertinet , in opprobrium sanctissimæ*
 „ *Religionis , & Instituti sui tam pii ac celebris , scurriliter pertra-*
 „ *ctat gravissima Theologiæ & Religionis negotia ; ac tam impro-*
 „ *vide comparisonem nobis obtrudit inter privatam Mulierculam ,*
 „ *& augustissimam Angelorum Reginam , ut re diligenter inspecta*
 „ *(pudeat ipsum) melior in hac parte dici possit abjectæ hujus mu-*
 „ *lieris conditio , quam Sanctissimæ Dei Genitricis . Temere suspica-*
 „ *ri de scæmina quacumque honesta , Peccatum est . Fatetur ipse scri-*
 „ *bens : Io voglio e debbo credere onestissima la Signora &c. At quan-*
 „ *donam Fideles peccant , non solum suspicando , sed etiam creden-*
 „ *do , immunem non fuisse Beatam Mariam ab originali macula ?*
 „ *Anathema jam indictum fuit audentibus insimulare Peccati Tho-*
 „ *misticæ Opinioni addictos . Insipientiam quoque Scriptoris hujus*
 „ *animadvertat Eminentia vestra , dum ille commendat Filium pu-*
 „ *gnantem usque ad Sanguinem contra struentem calumniam suæ Ma-*
 „ *tris Honori . Egregium hercle Theologum ! Damnavit Innocen-*
 „ *tius Papa XI. Propos. 30. asserentes , fas esse vivo honorato invaso-*
 „ *rem occidere , qui nititur calumniam inferre . Idem dicendum de eo ,*
 „ *qui arreptis armis , ut calumniam sibi aut Matri inlatam depellat ,*
 „ *periculo necis vitam suam exponat . Imprudens , illegitimus est hic*
 „ *modus ad Honorem læsæ mulieris sarcendum , & in detestabili*
 „ *Duellantium schola tantummodo probatus . Neque enim tollitur*
 „ *calumniæ vis , quod cadat Calumniator , aut Tutor . Principes sunt*
 „ *nobis , sunt & Judices , ad quos in ejusmodi casibus recurrendum*
 „ *est , non vero ad sanguinariam pugnam . Quare videat Eminentia*
 „ *vestra , quam inani & damnabili exemplo utatur Declamator iste ,*
 „ *ut Sanguinarium Votum de Conceptione Virginis minime impro-*
 „ *bandum ostendat ; & quam egregiis Theologis commendata fue-*
 „ *rit illius Voti tutela . Quod si ille passim Honorem Deiparæ cre-*
 „ *pat , id pro certo statuens , quod adhuc in quæstione est : repe-*
 „ *re liceat , pro Honore Virginis Certo ex Fide , lubentissime dan-*
 „ *dam esse vitam ; at eam dare pro Honore Opinativo , qui demum*
 „ *in Opinionem resolvitur , Imprudentiæ ac Temeritatis facinus es-*
 „ *se . Neque Persuasioni de Certitudine Piæ Sententiæ , quam Par-*
 „ *theno-*

„ thenotimus in præsidium suum adduxit, ea vis esse in casu nostro
„ potest, ut Vitæ sacrificium Temeritate absolvamus. Potest illa
„ quidem in improvise casu, & concurrente *Ignorantia Invincibili*,
„ honestare mortem hominis credentis de Fide id, quod minime ad
„ eam spectat, immo & quod contra eam militat. Sed quum super-
„ est tempus aptum ad consulendos Sapientes, quisquis nolit eos
„ consulere, & pervicaciter mortem, malorum temporalium maxi-
„ mum pro male concepta *Persuasione* sua oppetere velit, is temere,
„ & non sine Peccato, se finet occidi. Habemus Constitutiones Ro-
„ manorum Pontificum de Conceptione Deiparæ. Eæ consulendæ,
„ eæ auscultandæ, non vero privatorum hominum Phantasia. Et
„ quandoquidem ex iis resultat, carere adhuc Certitudine Piam Sen-
„ tentiam, quicumque contraria fallaci Persuasionem, atque Igno-
„ rantia Vincibili, pro ea tuenda jacturam suæ vitæ eligat, non
„ Pietatis Prudentis laudem, sed Pietatis Temerariæ ac Vitiosæ cri-
„ men incurret.

„ Restant geminæ aliæ Novitates, quas supra memoravi, altera
„ de Immunitate Dei Genitricis a *Debito* culpæ originalis, altera de
„ *Voto Sanguinario* pro istius etiam Opinionis tutela a paucis emisso.
„ Unus Saguas, velitatione tantum facta, pro prima dimicare vi-
„ sus fuit; nemo tamen hætenus conferre signa est ausus. Illud cer-
„ tum est, usque ad finem Sæculi XVI. *Communem* fuisse Sententiam
„ Theologorum, atque eorum præsertim, qui Præservationem Vir-
„ ginis tuentur, ejusmodi *Debito* Virginem fuisse constrictam. Et
„ quamquam aliquis ante id tempus aliter sensisse videri possit, aut
„ is obiter de hac re loquutus fuit, aut revera cum reliquis sensisse
„prehenditur. Neque credendum imperterritis Saguas, aliquot
„ vetustiores pro ea Opinione commemoranti, qui tamen plerique ali-
„ ter docuere, uti eorum Libri testantur. Ejusmodi vero Novato-
„ rum licentiam minime ferendam esse eo tantum titulo, quod *Com-
„ munem* Theologorum Sententiam evertere conata fuerit, facile
„ quisquis intelligit; non enim res ad Religionem spectantes fas est
„ ea licentia susque deque miscere, & nova quotidie invehere,
„ quam sibi tribuunt Physicæ, & Juri Civili operam dantes. Acce-
„ dit, quod nulla divinorum Librorum, Sanctorumve Patrum au-
„ thoritate nova hæc opinio nitatur, sitaque tantum sit in piis illo-
„ rum Phantasmatis, dum in penetralia Divinitatis irrumpentes,
„ Decreta sibi fingunt, æque postea venditant tamquam suæ Opinio-
„ nis firma fundamenta, quæ tamen nihil aliud sunt, nisi unius suæ
„ imaginationis figmenta. Quod tamen gravius est, excluso a Dei-
„ paræ *Debito*, nulla honesta sive commoda ratio superest explican-
„ di tot Sanctorum Patrum loca, quæ *Præservationem* ipsam aut ne-
„ gasse, aut minime agnovisse videntur. Ad hæc Fidei doctrina est,
„ Dei-

„ Deiparam ipsam *Redemptione* indiguiffe. Si non solum *Culpa*, sed
 „ etiam *Debitum* ab ea tollatur, inanes tantum ratiunculæ adhibe-
 „ ri poterunt, ut eam *Redemptam Vere* ostendamus, & damnationem
 „ minime effugiet, quicumque pro Apostolicæ Sedis, & Sanctorum
 „ Patrum Traditione, imaginationes suas Christiano Populo propi-
 „ nat. Jam Suarius, Vasquius, & alii, memorarunt prægnantia Zo-
 „ simi Romani Pontificis verba, a Sancto Augustino in Epistola 190.
 „ olim 157. adducta, scilicet: *Nullus enim, nisi qui Peccati servus*
 „ *est, Liber efficitur, nec Redemptus dici potest, nisi qui VERE per*
 „ *Peccatum fuerit ante CAPTIVUS, sicut scriptum est: Si vos Fi-*
 „ *lius liberaverit, Vere Liberi eritis.* Subdit Augustinus: *In his ver-*
 „ *bis Apostolicæ Sedis tam Antiqua, atque Fundata, Certa, & Cla-*
 „ *ra est Catholica Fides, ut Nefas sit de illa dubitare.* Porro multis
 „ aliis in locis idem ab ipso Augustino confirmatur, ac potissimum
 „ in Ps. 70. Conc. 2. inquiens: *Ipsa Redemptio clamat Captivitatem*
 „ *nostram. Unde Redempti, si non antea Captivi?* Et Lib. XX. Cap.
 „ 6. de de Civ. Dei: *Omnes itaque mortui sunt in Peccatis* (idest
 „ peccaverunt) *Nemine excepto, sive Originalibus, sive Actualibus,*
 „ *& pro Omnibus Christus mortuus est.* Accedat & Sanctus Leo Ma-
 „ gnus, qui Serm. 62. de Pass. Dom. Cap. 1. hæc habet: *Liberta-*
 „ *tem itaque innocentie naturalis, quam primorum parentum præva-*
 „ *ricatione perdidimus, Nulla per se Sanctorum præcedentium meri-*
 „ *ta receperunt; quia lata in transgressores sententia Omnem proge-*
 „ *niem Captivæ posteritatis obstrinxit, & Nemo exitit exors a Dam-*
 „ *natione, quia Nullus fuit Liber a Crimine. Sed Redemptio Salva-*
 „ *toris destruens opus Diaboli, & rumpens Vincula Peccatorum, ita*
 „ *magnæ Pietatis suæ disposuit sacramentum &c.* Magnus quoque Gre-
 „ gorius Pontifex Romanus Lib. 18. Cap. 40. edit. Benedict. paria tra-
 „ didit scribens: *Omnis namque qui Redimitur, ex aliqua procul du-*
 „ *bio Captivitate Liberatur. Unde ergo quilibet iste Redemptus est, si*
 „ *prius non fuit sub Culpa Captivus?* Neque aliter S. Hieronymus
 „ in Cap. 1. Epist. ad Ephes. ad verba illa: *In quo habemus Redem-*
 „ *tionem per Sanguinem ipsius, Remissionem peccatorum,* ait: *Ille*
 „ *Redimitur, qui Captivus est, & in hostium veniens potestatem Li-*
 „ *ber esse deservit.* Theophylatus in I. ad Cor. I. 30. de Christo Do-
 „ mino scribit: *Nos liberos fecit. Hoc enim est Redemptio, nempe Re-*
 „ *vocatio a Captivitate.* Bernardus in Tract. de Error. Abaelardi Cap.
 „ 8. vim *Redemptionis* expendens, *Ubi,* inquit, *Reconciliatio, ibi*
 „ *Remissio Peccatorum. Et quid ipsa, nisi Justificatio? sive igitur*
 „ *Reconciliatio, sive Remissio Peccatorum, sive Justificatio sit, sive*
 „ *etiam Redemptio, vel Liberatio de vinculis Diaboli, a quo Captivi*
 „ *tenebamur ad ipsius voluntatem: intercedente morte Unigeniti obti-*
 „ *nemus, justificati gratis in sanguine ipsius, In quo, sicut ipse dicit*
 „ (ad

„ (ad Ephes. I. 7.) *habemus Redemptionem per Sanguinem ejus, & Remissionem Peccatorum secundum divitias gratiæ ejus.* Si vero *Redemptionis* idea actualement supponit Captivitatem & Servitutem Peccati, ipsaque Beata Virgo Redemptione indiguisset creditur: quid est quod contra luculentam Traditionem Patrum labente Sæculo XVI. erupere Theologi, qui non contenti actualement Captivitatem exclusisse a Virgine Beatissima, ipsam quoque exemerunt a *Debito Captivitatis*, nullum in ea relinquentes *Redemptionis veræ* vestigium? Hæc tam prægnantia Pontificum & Patrum loca sola *Debiti* confessione posse temperari, ne Piæ Sententiæ officiant, censuerunt antea complures doctissimi viri. Tum quasi parum hoc esset, inventi sunt alii, Cusentini scilicet, qui pro hac fallaci, minimeque ferenda Opinione Sanguinem suum obligarunt, & alii, qui uti *magnanimum* hoc ipsum Votum deforme venditare sunt ausi.

„ Quo ergo progressa fuerit quorundam Theologorum Novitas, ac intoleranda licentia, jam tenet Eminentia vestra, & quousque etiam progredi possit, nisi eos Ecclesia compescat, imaginari fas est. Sunt enim, qui ex fervore sincero Devotionis erga Deiparam nova semper excogitant, neque perspiciunt, se in Excessus interdum rari. Sunt & alii, qui novare non desinunt, ut se Ingenio, simulque Pietate in Virginem Sanctissimam præstare ceteris ostendant, & veluti pro aris ac focus pro novis Opinionibus suis decertant; & si quando eos rationes deficiunt, præsto eis semper sunt convicia, atque ars conflandi invidiam sibi adversantibus, & declamandi ad raucedinem, quo fiat ut imperita gens a dignoscendo Veritatis aspectu abstracta, vera incaute credat, quæ tanto verborum æstu ab iis propugnata animadvertit. Expendat, rogo, Eminentia vestra, an ullo cum pudore adversus me usurpata fuerit postrema hæc ratio pugnandi, quam non Christiana, sed Sophistica Schola docet, videlicet concitando in me invidiam & odium indoctæ gentis, Libellis etiam Italico sermone conscriptis: quod, uti jam animadverti, contra manifestum Pii V. præceptum audent. Si eos audimus, ac præcipue Anonymum, contra Immaculatam Conceptionem a me adferuntur argumenta, eaque insoluta relinquuntur. Immo Anonymus idem num. 64. ait: *Si producono senza sciorfi gli argomenti Quanti mai ve n' ebbe contrarij all' Immacolata Concezione.* Sed Theologum istum, numquamne mordet conscientia sua, dum hæc tam aliena a veritate ad Eminentiam vestram scribit, immo ad universos Christi Fideles? Dixerat etiam ille num. 5. brevi palam faciendum, *Lampridium valedixisse honestati & bonæ fidei con falsare, o mutilare le Bolle Papali, e quasi tutti i testi de' Santi Padri.* Horribilia hæc sunt. Verum ubi

Valdesii,

Aa

„ quæ

„ quæ is minitatur , publicis typis intra discretum tempus non con-
 „ firmentur (quod numquam fieri poterit , nisi mendacia mendaciis
 „ aggregando) nemo non intelligat , quam gravis flagitii sit reus ,
 „ qui me adeo atroci calumnia onerat , & Christiano Populo tam
 „ audaci ac falsa ostentatione grande mendacium divenditat . Præte-
 „ rea me injurium piissimæ genti Hispanicæ venditant , quod impo-
 „ sturas quasdam famosas , apud eos natas pro stabilienda Veritate
 „ Piæ Sententiæ , in scænam pertraxerim : quasi rem vulgatissimam
 „ non adhibuerim , & usus non fuerim auctoritate insignium duorum
 „ Scriptorum , quos Hispania protulit , & maxime commendat , sci-
 „ licet Nicolai Antonii , & Cardinalis de Aguirre . Denique me con-
 „ temsisse ajunt Decreta summorum Pontificum , qui unicuique in-
 „ terdixere Piam Sententiam directe vel indirecte impugnare , me-
 „ que detrudere Honori Sanctissimæ Virginis , atque in Devotione
 „ erga illam cæspitare . Habet Eminentia vestra accusationes , qui-
 „ bus tamen , ut ipsa probe intelligit , nihil juvatur Sanguinariï Vo-
 „ ti temeritas , sed mea tantum persona impetitur . Ut æquas etiam
 „ aures mihi det , demisse nunc rogo .

„ In Quæstione hac tria consideranda mihi videntur , scilicet Ho-
 „ nor Beatissimæ Dei Genitricis , Dignitas Apostolicæ Sedis , & Ca-
 „ tholicæ Ecclesiæ firmitas . Nihil horum lædendum est , omnia ami-
 „ cabili nexu jungenda , ac defendenda sunt homini Catholicam
 „ Religionem profitenti . Quod est ad *Honorem Deiparæ* , ineptior &
 „ iniquior accusatio adversus me institui non poterat ; eamque ma-
 „ ture præoccupavi , commendata quibus potui viribus Devotione
 „ erga illam , deprædicatis ineffabilibus ejus meritis , Anathemate
 „ etiam pronuntiato in eos , qui *Devotionem ac Pietatem veram er-
 „ ga Deiparam & Sanctos improbant , aut minuunt* . Hæc patent ex
 „ Cap. 2. pag. 14. & 16. & Cap. 7. pag. 43. & Cap. 14. pag. 100.
 „ & 103. Quod autem verbis protestatus sum , operibus etiam sem-
 „ per complevi . Prostant innumeræ personæ , quibus palam ac pri-
 „ vatim Devotionem hanc supra ceteras Sanctorum commendavi ,
 „ & ad tantæ Virginis imitationem , immo & ad ipsam Immacula-
 „ tam illius Conceptionem colendam excitavi . Et quamquam ego
 „ Virtutibus unicuique concedam , in obsequio tamen erga Sanctissi-
 „ mam Domini nostri Parentem me infimum non tenere locum ar-
 „ bitror . Quod est etiam ad Honorem Opinativum ejusdem , hoc est
 „ ad Piam Sententiam , norunt omnes , sæpe illam in Opusculo meo
 „ fuisse laudatam , & commendatam eorum Pietatem , qui secundum
 „ ipsam cultum Virgini exhibent , Piamque & Probabilem numquam
 „ negavi . Quid est ergo , quod Parthenotimus , ejusque gregarii ob-
 „ jectare mihi non desinunt *Monita salutaria B. V. Mariæ ad suos cul-
 „ tores indiscretos* , a Sancta Sede proscripta , quorum Auctor Fide-

„ les a Devotione erga Deiparam dehortari videtur, ipsamque De-
 „ votionem, Parthenotimo monente, uti *Vanam* depingit? Ubinam
 „ talia a me quisquam accepit, quum contrarium diserte non uno in
 „ loco deprædicaverim? Ast, inquiunt, Honorem *Opinativum* ap-
 „ pellas, atque adeo Piam Sententiam minime Certam, neque e fi-
 „ nibus Opinionis egressam contendis. Ita sane contendo, immo non
 „ aliter sentiendum reor, quando ipsi Romani Pontifices indecisam,
 „ incertamque adhuc controversiam fatentur, neque libertatem ali-
 „ ter sentiendi cuiquam adimunt, immo impugnandam contrariam
 „ Thomistarum Opinionem, & *Erroris*, & *Peccati* arguendam ve-
 „ tuerunt. Romanæ Ecclesiæ vox audienda, quam sequentes falli
 „ non possumus, non clamores eorum, qui sibi persuadentes, jam
 „ *Certam ac Certissimam* evasisse Piam Sententiam, uti Declamator
 „ jactitat, atque in ea situm esse pæne dixi præcipuum Deiparæ
 „ Honorem, in furias aguntur, & spernentes, immo conculcantes
 „ patentia summorum Pontificum Præcepta, *Impietatis* crimen, aut
 „ Devotionis erga Deiparam contemptum impingunt, si quis eandem
 „ Sententiam adhuc Certitudine destitutam tradit. Quid est quod ii
 „ pro Certo adsumunt, quod adhuc Incertum est, & formidinem
 „ erroris involvit? Neque animadvertunt, non in me unum, sed
 „ in quosque Thomisticæ Opinioni addictos intolerandas eorum
 „ accusationes converti? Equidem numquam inficiatus sum, quin
 „ Sanctissima Dei Genitrix immunis ab originali labe fuisse potue-
 „ rit, neque negavi, quin fuerit. Id Incertum tantummodo sta-
 „ tui; atque hoc unum satis est, ut inique adversus me digno-
 „ scatur tentata accusatio. Verum tot alii sunt, qui contrariæ Opi-
 „ nioni omnino adhærent. Hos temere, & contra Apostolicæ Se-
 „ dis decreta, dicas derogare Honori Virginis, eisdemque *Monita*
 „ *salutaria* calumniose objicias. Parum dixi. Si a Pia Sententia
 „ Honor Deiparæ pendet, censuram ne ipsi quidem effugient San-
 „ ctissimi viri complures. Quanto amore, quanta Devotione erga
 „ Dei Matrem ferverent Anselmus, Bernardus, Bonaventura, Tho-
 „ mas Aquinas, Antoninus, aliique in Ecclesia Dei insignes San-
 „ cti, exploratum est. Ii tamen minime præservatam credidere Dei-
 „ param, ut prætermittam Sanctos Leonem Magnum, Gregorium,
 „ aliosque Romanos Pontifices, Augustinum, aliosque Patres, aut
 „ Theologos celebres, qui paria sensisse videntur, aut revera sense-
 „ runt. *Numquid* (dicam cum Sancto Bernardo in Epistola ad Can.
 „ Lugd.) *Patribus doctiores, aut devotiores sumus? Periculose præsu-*
 „ *mus quidquid ipsorum in talibus Prudentia præterivit.* Superest
 „ ergo, ut pendente judicio Ecclesiæ, Honori Virginis, ac Devo-
 „ tioni erga illam nihil detrahant amplectentes Thomisticam de
 „ *Sanctificatione* sententiam; eoque minus (ut ego feci) *Certitudi-*

„ *nem* tantummodo non agnoscentes in contraria Scotistarum . At-
 „ que his positis, Honorem verum ipsius Deiparæ nihil lædi in im-
 „ pugnando Sanguinario Voto, Eminentia vestra probe intelligit,
 „ & fucum fieri Populo Christiano inanibus hac de re adversariorum
 „ querelis atque calumniosis declamationibus. Utrum vero sollicite
 „ curent ipsi adversarii, curem & ego, Dignitatem Apostolicæ Se-
 „ dis, & Ecclesiæ Catholicæ Honorem & firmitatem, perpenden-
 „ dum restat.

„ Nulla dubitatio est, quin obtemperandum nobis sit præceptis
 „ Romanorum Pontificum, quorum Prudentia potissimum regitur
 „ Ecclesia Dei. Præ ceteris Alexander VII. inhibuit quamcumque
 „ disputationem adversantem Piæ Sententiæ, Festo, cultui, & fa-
 „ voribus in eam a Sancta Sede conlatis. Hoc autem in Opuscu-
 „ lo meo me præstitisse confido; Probabilitatem namque ejusdem
 „ Piæ Sententiæ, ac Pietatem tot in locis confessus, Festum, Cul-
 „ tumque pium secundum eam Deiparæ exhibitum sæpissime com-
 „ mendavi. Quod unice demonstrandum ego suscepi, uti aiebam,
 „ in eo situm fuit, nempe *Certitudinem* in Pia Sententia desidera-
 „ ri, atque hanc neque ex institutione Festi, neque ex Academiis,
 „ aliisve a Parthenotimo argumentis adhibitis posse deduci. Indicet
 „ mihi, si potis est, quisquam, ubinam Romani Pontifices præci-
 „ piant, ut *Certitudinem* eidem Sententiæ tribuamus; aut vetent,
 „ ne Incertam dicamus. Quid a Clemente XII. paucos ante annos
 „ petierint illius patroni, supra indicavi. Alexander vero Septimus
 „ *Pietatem* Fidelium ei adhærentium, Festumque sub ea significatio-
 „ ne celebrantium tantummodo laudat; hoc est qui *Pie credunt*,
 „ qui *Pie colunt* Virginem Sanctissimam sine labe Conceptam. Quod
 „ quum & ego præstiterim, præceptis ac menti Sanctæ Romanæ
 „ Ecclesiæ satis me fecisse mihi persuadeo. Contra ii censendi
 „ sunt illius mentem atque intentionem fraudati, & mandata spre-
 „ visse qui *Certitudinem*, repugnante ipsa Ecclesia, in Piam Sen-
 „ tentiam obtrudere nituntur, & contrariam Opinionem consequen-
 „ ter ita deprimunt, ut non Probabilitate dumtaxat carentem, sed
 „ *Erroneam* appellare non vereantur; & *jampridem enectam & pro-*
 „ *fligatam* (quod Pater de Luca, ut alia illius dicta omittam,
 „ ausus est dicere) & *spallata*, uti eam Declamator nominat, &
 „ *malviventi*, o *malcredenti*, qui Piæ Sententiæ non adhærent,
 „ uti eos num. 69. idem effræni temeritate pronuntiat: quum tamen
 „ Sanctus Pius V. in sua Constitutione præceperit, ut pendente
 „ judicio Ecclesiæ, *neutra pars Quæstionis hujus veluti Erronea præ-*
 „ *dicetur*. Quod repetitum videas a Gregorio XV. scribente: *Dum*
 „ *tamen neutra veluti Erronea aut Hæretica damnetur*. Gregorii
 „ vero XV. Decretum postea innovavit Alexander VII. Jam ergo
 „ mani-

manifeste læsam ab iis tenemus auctoritatem summorum Pontificum. Ad hæc idem Declamator, & Parthenotimus, atque alii, ductore Patre de Luca, *Certam Certissimam* evasisse Sententiam Piam, quamquam nondum de Fide, ex institutione Festi grandibus buccis tradunt; atque adeo *Certam* volunt, ut inde formido Erroris sit omnino sublata, quum in præscribendo Festo & Cultu Sanctorum *Ecclesia errare non possit*. Hoc autem nihil aliud est, nisi irridendam dimittere Apostolicam Sedem Hæreticis, quasi hæc *deciderit, & non deciderit controversiam*, ut illi ajunt; simulque Catholicis illudere, dum ex timore Anathematum fingitur nondum *de Fide* Sententia eadem definita, quum tamen, posito quod Ecclesia id statuerit, *in quo errare non possit*, oporteat illud credere *de Fide*: certe enim ea spectant ad Fidem, in quibus stabiliendis immunitatem ab Errore Christus Dominus Ecclesiae suae pollicitus fuit. Num his curæ est Dignitas Apostolicæ Sedis, qui eandem norunt protestantem, se noluisse decidere controversiam, & nihil; quod est ad substantiam, detraxisse Thomistarum Opinioni; & nihilominus eam exhibent veluti sui oblitam quasi in institutione Festi *Certissimam* pronuntiarit Scotistarum Sententiam? Sed postquam de hoc Festo supra egi, falsaque consuetudine inde ab adversariis ducta repuli, nihil ultra addendum est.

Perpendamus potius, num hisce Theologis multum curæ fuerit de Honore Catholicæ Religionis. Si vera, si firma sunt, quæ pluribus ego differui de Imprudentia ac Temeritate Voti Sanguinariæ Siculi, eoque magis Cusentini: nemo non videt, quale lollium in doctrinam Sanctissimæ Religionis nostræ importare, atque in dies dilatare improvida istorum Devotio satagat. Gloriatur ipsemet Declamator num. 69. multos nuper ad illud emittendum adductos, ac propterea *augeri quotidie triumphos & gloriam Immaculatæ semper Virginis*. Sed quando stent meæ rationes, latius propagari dicenda est Pietas vitiosa, & inconsultus atque damnable Deiparæ colendæ modus. In absurdum hoc Votum me insurrexisse, ægerrime tulerunt illius patroni, atque huc pertrahunt Sedis Apostolicæ Decreta de non impugnanda *directe vel indirecte* Pia Sententia. Verum non ego, ut dixi, adversus eam Sententiam certavi, sed quidem contra perniciosam Novitatem, & contra additamentum pravum eidem Sententiæ factum ab intemperanti nonnullorum Pietate, numquam ab Apostolica Sede probatum, & secundum veræ Theologiæ principia improbandum. Opus autem fuit ad detegendum ejusdem Voti vitium, ostendere, abesse a Pia Sententia *Certitudinem*, eamque contra Romanæ Ecclesiae mentem statui, hoc est dejicere fundamentum, supra quod fabrica-

„ bricatum fuit Votum; ac nimium falli, qui quamquam concedant,
 „ Sententiam illam intra poemerium Probabilitatis & Opinionis adhuc
 „ conclusam, licite nihilominus posse concipi Votum Sanguinarium
 „ arbitrantur. Quum Sancta Sedes Thomisticae Opinionis professo-
 „ ribus silentium indixit, num censenda est liberum quoque fecisse
 „ Pia Sententiae asseclis alias comminisci Opiniones, quae in perni-
 „ ciem doctrinae Catholicae, atque in suum ipsius dedecus verteren-
 „ tur? Quotiescumque laeditur doctrina Ecclesiae, jus unicuique est
 „ in arma pro ea profligare. Si ii pro incerto Honore Deiparae puta-
 „ tivae Matris nostrae tanto fervore decertant: nonne & Ecclesia
 „ Dei Mater nostra spiritualis est, & quidem propria ac vera? Non-
 „ ne pro certo illius Honore, si occasio poscit, decertandum est?
 „ Jam Sanctitati insigni Virginis Beatissimae nihil detractum, neque
 „ derogatum vidimus, etiamsi Pia Sententiae non accedat Fidelis.
 „ At certum est, candori Ecclesiae illos insidiari, qui perversas O-
 „ piniones procudunt, atque disseminant; ac propterea ejusdem Ec-
 „ clesiae magni interesse, Filios pro tutela Sanctissimae suae Matris
 „ insurgere. Imputent ergo sibi auctores & patroni Voti Sanguina-
 „ rii, si abutentes silentio Thomistis indicto, novas postremis hisce
 „ temporibus Opiniones procuderunt, & confidentissime disseminare
 „ non cessant: quae si Dogmatis Ecclesiae Catholicae adversentur, ut
 „ ego me evicisse reor, numquam excogitandum est, eidem Eccle-
 „ siae displicere posse; immo censendum Deo & Ecclesiae gratissimum
 „ esse, uti in tot aliis casibus, ita in isto quoque, certamen initum
 „ pro tuenda puritate doctrinae, quam Catholici profitentur. *Privi-
 „ legium omnino meretur amittere, qui permessa sibi abutitur pote-
 „ state*, uti habemus ex c. *Privilegium* 11. q. 3. & ex Legibus e-
 „ tiam civilibus, quas omitto. Quod si Politicis quibusdam, quo-
 „ rum numquam inopia est, forte videatur, satius fuisse sinere, ut
 „ quisque abundet in sensu suo, neque laudandos, qui turbas mo-
 „ vent: serio perpendant quaeso, non agi heic de Opinionibus, e
 „ quarum disputatione nullum in Fidem, nullum in Ecclesiam, &
 „ Rempublicam detrimentum formidari potest: quales quampluri-
 „ mae in Scholis doctorum hominum ingenium exercent. Agitur de
 „ re summi momenti, nempe de Vita hominum, temporalium bo-
 „ norum maximo, cujus custodiam Deus imperat, & quam Rei-
 „ publicae summopere interest, ne nos temere perdamus. Agitur de
 „ inferenda in Ecclesiam inaudita & perniciofa Opinione, scilicet li-
 „ cere occumbere pro Opinionibus quamquam Piis, e quarum sane
 „ regno nondum exilivit Pia Scotistarum Sententia. Si haec levis
 „ aut nullius momenti Politicis videntur, ac toleranda creduntur:
 „ illi hercle (dicenti ignoscant, rogo) neque Ecclesiam, neque Rem-
 „ publicam amant, quarum Honor & conservatio tam parum cor-
 „ di

„ di sibi est. Aliter profecto judicabunt meliores. Ex eorum sen-
„ tentia si Votum Sanguinarium licitum atque laudandum demon-
„ stratur, ero ego damnandus. Sin illud temere conceptum atque
„ damnandum appareat, laudanda erit tutela a me suscepta Eccle-
„ siæ, simulque Reipublicæ in re tanti momenti. Neque expectan-
„ dus Tyrannus, qui hoc hominum genus ad melius sapiendum, &
„ ad perspiciendam deformitatem Voti adducat. Si non liceret mo-
„ ri pro asserenda Præservatione Virginis, ne nunc quidem licet
„ Votum illud emittere; ac proinde præsentī errorī prospiciendum,
„ ne pejora aliquando succedant.

„ Omissam heic nolo adversariorum querelam, nimirum
„ me multa Sanctorum Patrum loca protulisse, quæ adversus Piam
„ Sententiam militare videntur. Eadem profecto protuli, non ut
„ officerem Piæ Sententiæ, sed ut evincerem, ab ejus patronis exi-
„ mi non posse Deiparam a *Debito* contrahendæ maculæ originalis,
„ quemadmodum fecere Theologi Salmaticenses Carmelitæ Excal-
„ ceati in Tom. IV. Disp. XV. Cursus Theologici, ubi *de Vitiis &*
„ *peccatis*. Eorum Libris suus est honor in Hispania, neque minor
„ in Italia, ubi Anno 1678. Venetiis recusī fuere. Nemini autem
„ interdictum hucusque fuit impugnare Opinionem negantium in
„ Deipara *Debitum* illud. Eoque justius in eum arma fuerunt &
„ sunt arripienda, postquam Novatorum inverecunda licentia eo us-
„ que progressa est, ut Votum Sanguinarium emiserit pro hac etiam
„ Opinione tuenda, quamvis adversus eam stet Communis Theolo-
„ gorum sententia, ipsamque gravissimi viri, Piæ Sententiæ culto-
„ res, sustineri non posse sine *Errore* affirmant. Et potissimum quod
„ sine *Debiti* assertione tot Sanctorum Patrum loca nemo tolerabili
„ ratione poterit conciliare cum Pia Sententia. Exploratum porro
„ est, duo esse Dogmatum Catholicorum fundamenta, divinas ni-
„ mirum Scripturas, & legitimam Sanctorum Patrum Traditionem.
„ Si in Scholasticis Opinionibus cuiquam liceret contemnere ejusmo-
„ di Traditionem, aut solis argutiis & somniatis ratiunculis eam-
„ dem eludere: næ is, quantum in ipso est, Religionem, & Ec-
„ clesiam prorsus prosterneret. Et qui id faceret, ut Opinionem fal-
„ sam aut fallacem promoveret, quam Deiparæ honorificam & gra-
„ tam crederet, in Ecclesiæ ruina ipsam quoque involveret Dei Ge-
„ nitricem Sanctissimam. Nam si in uno dumtaxat Dogmate Eccle-
„ sia Dei a concordi Traditione Patrum discederet (quod ex pro-
„ missione Christi nunquam fiet) actum esset de Infallibilitate Eccle-
„ siæ; & non tantum Hæretici, sed & ipsi Catholici de aliis quo-
„ que Ecclesiæ Dogmatis in posterum dubitare, aut licentia simili
„ oppugnare eadem possent. Itaque de Virgine Beatissima male me
„ reri dicendi sunt Cusentini, qui ut Honorem Opinativum eidem
„ tri-

„ tribuant, religioni sibi minime ducunt imaginationes suas præpo-
 „ nere Patrum Traditioni, & incaute fundamenta Ecclesiæ Catho-
 „ licæ contemnere, minime animadvertentes, quid scriptum relique-
 „ rit, testibus ipsis Salmaticensibus, Laurentius a Ponte, cujus ver-
 „ ba sunt : *Non sic Honori Mariæ Sanctissimæ additū esse debemus,*
 „ *ut splendorem & majestatem Sanctorum Patrum denigremus &c.*
 „ *Sic nos Virginem Sanctissimam defendamus, ut semper salva testa-*
 „ *que sit Sanctorum auctoritas.*

„ Instant tamen Piæ Sententiæ patroni, contendentes, exerenda
 „ non fuisse mihi ea Patrum loca sine solutione, ne Lectoribus du-
 „ bitatio crearetur de veritate Piæ Sententiæ. At quandonam inso-
 „ luta dimisi, postquam Cap. 25. pag. 203. disertissime Lectorem
 „ monui, attribuendo *Debitum* Virgini, curare Scotistas, ut hæc
 „ minime Sententiæ suæ adversantia ostendant? Eos præterea urit,
 „ me subdidisse : *An autem sit hæc revera mens Literarum sacra-*
 „ *rum, & an sufficiat interpretatio ista, ad rite explicanda tot lo-*
 „ *ca Patrum, ac veterum Theologorum, erit Apostolicæ Sedis nos*
 „ *infallibili judicio edocere, si quando controversiam a tot Sæculis*
 „ *inter Scotistas & Thomistas ferventem, ad accuratum examen de-*
 „ *ducere, & quid firmissime de ea credendum sit, edicere voluerit.*
 „ En ut apud delicatos hosce Theologos crimen evasit vel ipsa men-
 „ tio reservati sibi ab Apostolica Sede hac de re judicii : quod a
 „ Romanis Pontificibus toties repetitum videmus. An ferenda sit
 „ hujusmodi querela, quisque facile intelligit. Erumpit heic Decla-
 „ mator, minitans num. 22. *In breve si vedrà, come di Secolo in*
 „ *Secolo i Santi Padri o non parlano del Mistero, quando ancora*
 „ *non agitavasi, o ne parlano a favore &c. Certamente i Santi Pa-*
 „ *dri, come regolati dal medesimo Spirito della Chiesa di Dio, son*
 „ *sempre stati unisoni, labii unius, con la Chiesa di Cristo.* Atque
 „ utinam magnifica isthæc promissa completa aliquando videremus,
 „ neque spuria, neque dubia, neque inania proferrentur : quod ha-
 „ ætenus a compluribus factum fuit, uti Petavius vir Clarissimus
 „ antea monuit. Equidem fateor, me sincero amore veritatis ex-
 „ quisivisse in scriniis Patrum, quænam hac de re fuerit eorum sen-
 „ tentia, summopere apud eos invenire cupiens decantatum hoc
 „ Deiparæ Privilegium : quis enim nisi perditæ malignus & impius
 „ Sanctæ Dei Genitrici Honorem hunc invidet, si certa ratione
 „ constare possit, illud a Patribus eisdem fuisse tributum? Mœrens
 „ dico : ne unum quidem reperi : quod & antea contigerat præ-
 „ laudato immortalis nominis viro Dionysio Petavio. Aut Privile-
 „ gium istud se ignorasse ii produnt, aut etiam negasse videntur.
 „ Eorum autem verba tametsi Probabilitatem non adimant Piæ Sen-
 „ tentiæ, quippe ad ea explicanda Probabiles interpretationes ab il-
 „ lius

„ lius patronis adhibentur : attamen a Certitudine detegenda in ea-
 „ dem Sententia nos avertunt. Nisi hoc obstitisset, Ecclesia de cul-
 „ tu ac honore Sanctissimæ Matris Dei sollicita, jamdiu litem su-
 „ stulisset. Sed quia nondum post tot annos a Sixto IV. usque ad
 „ tempora nostra exclusa est formido, ne Traditio, necessarium in
 „ Ecclesia Dei Veritatis fundamentum, aut desit, aut obftet : pro-
 „ pterea Romanæ Ecclesiæ vigilantissima Prudentia a finali sententia
 „ hætenus abstinuit, & *liberam cuique facultatem reliquit opinandi*
 „ *hujus controversiæ quamlibet partem, prout vel magis Pium, vel*
 „ *magis Probabile esse judicaverit*, uti statuit Sanctus Pius V. Hoc
 „ idem animadverterunt Salmaticenses Theologi supra laudati Tract.
 „ 13. de vitiis & peccatis Disp. 15. Dub. 5. num. 211. scribentes :
 „ *Sane cum videamus, Sedem Apostolicam fere ab hinc ducentis an-*
 „ *nis pro hujus articuli* (scilicet de Conceptione Immaculata) *de-*
 „ *claratione iterum atque iterum summis precibus exoratum, nihilomi-*
 „ *nus eam suspendere : expectare credenda est, ut ea quæ ex Scriptu-*
 „ *ris & Patribus difficultatem ingerunt, sufficienti Probabilitate om-*
 „ *nino evincantur.* Ita illi, quamquam addictissimi Piæ Sententiæ,
 „ Certe, si Sancti Patres, uti venditat Declamator, unisoni hac in
 „ re forent cum Ecclesia : nemo non intelligit, nos jamdiu habitu-
 „ ros fuisse peremptorium de Pia Sententia Ecclesiæ ipsius judicium;
 „ & nunc Apostolicam Sedem aut supinæ negligentiae, aut cæcitatis
 „ tacite argui, quæ concordiam hanc Sanctorum Patrum in asse-
 „ renda Pia Sententia post tot Sæcula nondum perspexerit.

„ Quapropter quum idem Declamator Eminentiae vestræ gratias
 „ agit, quod auctor nuper fuerit Sanctissimo D. N. BENEDICTO
 „ XIV. Pontifici Maximo de *Nil innovando* in hac re, is fortasse
 „ fallitur, sibi que facile est adulatus. Nemo litem movet Piæ Sen-
 „ tentiæ; nemo optat, eoque minus suadet, ut de ea quidquam no-
 „ vetur. Fruatur illa suis Privilegiis, favoribus Ecclesiæ Romanæ,
 „ amplitudine sua. Eam ego semper laudavi, & dummodo a teme-
 „ ritate *Sanguinarii Voti* separetur, me semper atque alios laudato-
 „ res habebit. Pro tuendo eo Voto, quod causam controversiæ, in-
 „ ter me, & Parthenotimum virum doctum & pium agitatæ, dedit,
 „ nihil fere Declamator adfert. Is unice furentem stilum (nemini,
 „ ut puto, probandum) exercet pro tutela Piæ Sententiæ, aerem
 „ verberans, atque Eminentiae vestræ falso supponens, me ejus Pro-
 „ babilitatem, aut Pietatem eidem adhærentium impugnandam su-
 „ scepiſſe. Fretus decretis Romanorum Pontificum (centies repetam)
 „ *Certitudinem* illi tributam dumtaxat negavi; idque necessitate du-
 „ ctus, ut vitiosam Pietatem, ac Votum super ea structum in dede-
 „ cus doctrinæ Catholicæ, & perniciem Reipublicæ, minime feren-
 „ dum demonstrarem. Quum vero diversa duo omnino sint, *Pia*
 „ *Valdesii.*

„ *Sententia*, ac *Votum Sanguinarium* : meridiano Sole clarius est,
 „ intacta *Sententia*, posse abrogari, atque damnari *Votum*. Quod
 „ ubi accideret, nihil de Pia *Sententia* novaretur, sed improbanda
 „ tantummodo *Novitas* *Voti* illius auferretur. Veri igitur similis
 „ multis est visum, numquam cogitasse *Eminentiam* vestram de
 „ commendando *Nihil innovari*, quasi ullum *Piæ Sententiæ* pericu-
 „ lum immineret, sed ut obviaret periculis ipsius *Sanctæ Sedis*. In-
 „ valuerat enim, & adhuc perdurat vox, cælum & terram, &
 „ præsertim piissimos Reges commovendos, ut a *Sanctissimo Ponti-*
 „ fice, qui bono *Reipublicæ Christianæ* natus nunc regnat, enixius
 „ quam antea petatur atque impetretur decretum, per quod ad Cer-
 „ titudinem, qua adhuc caret, *Pia Sententia* evehatur. Igitur sol-
 „ licita *Eminentia* vestra de *Honore Romanæ Ecclesiæ*, ac de tu-
 „ tela *sacræ Traditionis*, consiliaffe creditur, ne hac in re *Novita-*
 „ *tis* quidquam fiat; & quod complures *Sanctissimi Pontifices* post
 „ natam de *Conceptione Virginis* controversiam, & ipsius *Triden-*
 „ *tini Concilii* Patres, sibi faciendum minime duxerunt, & quod
 „ antea doctissimi & insignes *S. R. E. Cardinales* in consilium to-
 „ ties adhibiti, faciendum negarunt, ne nostris quidem temporibus
 „ fiat, quum nihil rationum additum hucusque fuerit, ob quas a
 „ prudentibus *Prædecessorum Pontificum Constitutionibus* sit rece-
 „ dendum. Quod certum est, ante paucos annos sub *Clemente XII.*
 „ *P. M. Piæ Sententiæ* patroni, teste *Patre de Luca*, nervos om-
 „ nes intenderunt, ut *Romanam Ecclesiam* ad *Novitatem* in Quæ-
 „ stione ista pertraherent : id quod eis non bene cessit. Gratulan-
 „ dum est, quod iidem contrariis precibus ac votis *Nihil innovari*
 „ nunc cupiunt, reliquis concordēs, qui nullo partium studio per-
 „ turbati, quanti momenti sit causa hæc, intelligunt.
 „ Verum quod est ad *Votum Sanguinarium*, nihil obstat, quomi-
 „ nus ad ejus *Censuram* procedi possit ac debeat, si a doctrina *Ca-*
 „ *tholica* alienum, ut ego puto, deprehendatur. Interest enim *Ca-*
 „ *tholicæ Ecclesiæ*, amoveri quidquid contra *Sanctissimæ Religio-*
 „ *nis* principia pugnat, & vitas hominum temere in discrimen ad-
 „ ducit. Excessus autem irrepere posse in nobilem *Virtutem Pietat-*
 „ *is*, unusquisque fatetur. Nam, uti agebat, summe pius *Cardina-*
 „ *lis Bona Lib. II. Cap. 17. n. 7. Rer. Liturg. Perpetuæ mutationi*
 „ *obnoxie sunt res humanæ, nec quidpiam tam sancte institutum est,*
 „ *quin aliquando in SUPERSTITIONEM & pravos usus degeneret.*
 „ Si ex his unus sit ejusmodi *Votum*, cur diutius ferendum est? cur
 „ sinendum ut latius dilatetur: quod nunc tentari, & feliciter succe-
 „ dere, testatus est idem *Declamator*? Nihil enim facilius, quam indo-
 „ cto *Populo* persuadere, quæcumque lineamenta *Pietatis* gerunt. Immo
 „ vel docti viri a fallacibus hisce umbris non satis interdum sibi cavent:
 „ quod

„ quod antea monuit ipsemet Sanctus Pius V. de Quæstione hac in sua
 „ Constitutione loquens, dum eos arguit, *qui stultas & sine disci-*
 „ *plina quæstiones movent, quæ generant lites, quas nec frequens mul-*
 „ *tudo intelligere, nec Viri Sapientes, qui capiunt, utiliter percipe-*
 „ *re valeant: præsertim quoniam, ut experimento didicimus, ipsorum*
 „ *Concionatorum, qui ad Quæstiones hujusmodi proponendas facilius*
 „ *erumpere solent, Major Numerus Difficultatem Prorsus Ignorantes,*
 „ *neque Intelligentes quæ loquuntur, aut de quibus affirmant, Sim-*
 „ *plicium animos Indiscretæ Devotionis obtentu, vel potius loquacita-*
 „ *tis & ostentationis affectu, ad tumultus & similitates concitant &c.*
 „ Quod mirari subit, iidem se posse fucum facere confidunt vel Emi-
 „ nentiæ vestræ, cujus tanta est perspicacia mentis, tanta Catholi-
 „ cæ doctrinæ peritia. Habeo Declamatorem, qui in calce Episto-
 „ læ suæ certum Deiparæ patrocinium Eminentiae vestræ in hora
 „ mortis pollicetur, exemplum *Judithæ* proferendo, & supponendo
 „ de Virgine Sanctissima pronuntiatum: *Qui elucidant me, vitam*
 „ *æternam habebunt*: Gemmæ istæ sunt rudi populo servandæ; non
 „ autem Eminentiae vestræ, cui perspectissimum est, nihil ad hanc
 „ rem conferre *Judithæ* exemplum; neque ad Deiparam proprie
 „ pertinere illa Ecclesiastici verba, uti jam innui Cap. II. circa finem
 „ de Superst. Vit. Divinus enim Ecclesiastici Auctor, uti sacri Expo-
 „ sitores docent, eos tantum laudat, qui præcepta Sapientiæ expli-
 „ cant, suisque discipulis tradunt: cui Sancto operi spes & præmium
 „ vitæ æternæ promittitur. Denique, uti diximus, agitur heic de
 „ Honore hætenus incerto Deiparæ; proptereaque sine certis tabu-
 „ lis offerri heic nequit a Declamatore Certitudo *Vitæ æternæ*. Et
 „ potissimum in casu nostro, in quo quis audeat patrocinium Vir-
 „ ginis negare tuentibus contrariam Opinionem, quod *Sanctificatio-*
 „ *nem* putent (an jure ipsi videant) Traditioni sacrae magis conso-
 „ nam, ac Virgini, si talis sit, gratiorem? Certe Devotio erga
 „ Beatissimam Dei Matrem, uti justissima, & a doctrina Fidei com-
 „ mendata, laudanda est, promovenda est; plus enim ex ejus in-
 „ tercessione, quam reliquorum Sanctorum, nobis sperandum est.
 „ Sed ab hujusmodi Devotione excessum omnem removendum, Ec-
 „ clesia ipsa nos docet. Neque id satis inculcari potest a zelatoribus
 „ puræ doctrinæ (quam prærogativam in Eminentia quoque vestra
 „ omnes agnoscunt, atque suspiciunt) quando videmus propugnato-
 „ res Voti Sanguinari neque illius excessum discernere, & alios in
 „ excessus ruere, atque incauto Populo intoleranda axiomata nunc
 „ etiam propinare. Audiat Eminentia vestra, quid alter ex iis, Pa-
 „ normitanus nempe Saguas, in Epistola adversus me typis tradita
 „ pag. 12. scripserit, inquiens: *Eb via persuadetevi, che non è Ec-*
 „ *cesso*

„ cesso dir , che Dio abbia dato alla sua Madre la chiave de' suoi
 „ Tesori , sicchè a sua richiesta si concedan le divine Misericordie :
 „ ita ut superfluum futurum sit deinceps ad reliquos Sanctos confu-
 „ gere , ut orent Deum pro nobis , & nihil nobis sperandum sit a
 „ Deo per Jesum Christum , nisi accedat Matris intercessio . Hæcci-
 „ ne ferenda sunt in Ecclesia Dei ? Ille tamen hoc persuadere se no-
 „ bis posse arbitratur ex Sancto Bernardo scribente : *Omnia nos ha-*
 „ *bere voluit per Mariam* : quæ egregie dicta sunt , quum Deus non
 „ nisi per Mariam nobis dederit Christum , auctorem gratiæ , at-
 „ que omnis Boni spiritualis , non vero quod ex unius Deiparæ in-
 „ tercessione omnia in nobis identidem cælestia beneficia emanatura
 „ sint . Subdit Saguas hæc alia verba , quæ Sancto Thomæ Aquina-
 „ ti tribuit . *Virgo Beata dimidiam Partem Regni Dei impetravit , ut*
 „ *ipsa sit Regina Misericordiæ , cujus Filius est Rex Justitiæ* . Ubi-
 „ nam Thomas hæc dixerit , non prodit ille , Rosignolium Asceti-
 „ cum Scriptorem tantummodo memorans testem hujus dicti , quod
 „ quantum absit ab incomparabilis Sancti illius viri mente & circum-
 „ specta Theologia , quisque Theologus continuo intelligit . Si col-
 „ lecti in unum heic forent omnes Catholicæ Ecclesiæ Theologi ,
 „ provolutus ego ad eorum pedes unumquemque precarer , ut edi-
 „ cerent , quid de Propositione hac ad Lydium veræ Theologiæ la-
 „ pidem exacta sentiendum sit . Nonne omnem Temeritatis gradum
 „ excedit , tantam rem proponere Populo Christiano sine ullo divi-
 „ narum Literarum , sacræque Traditionis suffragio , immo contra
 „ patentia illarum Dogmata ? Certe nullus dubito , quin Theologi
 „ omnes una voce testarentur , recte in Deiparam conlatum fuisse
 „ titulum *Matris Misericordiæ* ; nam confluentibus in eam cunctis
 „ Virtutibus , hanc præ ceteris habuisse , & adhuc exercere creden-
 „ da est . Verum ii continuo adderent , ita ei tribuere velle veluti
 „ proprium ac peculiare illius munus *Misericordiam* , ut divino ejus
 „ Filio tribuatur tantummodo munus *Justitiæ* ; & unum dimidium
 „ Regni Deiparæ assignare , alterum Christo Domino ; neque nos
 „ nisi per invocationem Sanctæ Mariæ ullas sperare posse gratias ac
 „ dona a Deo ; idque asserere in Libello Dogmatico : esse Theo-
 „ logi nondum scientis , quis sit Redemptor noster , aut a suis affecti-
 „ bus in nimis abrupta prærepti . Certe non sine horrore Propo-
 „ sitio hæc audiri potest ; utpote quæ nimium derogat honori ac
 „ dignitati Mediatoris nostri Jesu Christi , & Spei Confidentiaque
 „ nostræ in ipsum , quasi non & ille sit *Pater Misericordiarum* ,
 „ qualis ab Apostolo consubstantialis ejus Pater appellatur ; quasi
 „ Misericordia non eum traxerit e Cælo ; quasi non adhuc quæ-
 „ rere & ad se invitare pergat peccatores ; & quasi post mortem
 „ pro

pro nobis misericorditer toleratam, ineffabili Misericordiæ &
amoris sui invento quotidie nobiscum non versetur in Altaris Sa-
cramento. Uno verbo, nonne Christianus quisque videt, ab ejus
Corona abstrahi omnium speciosissimam gemmam, si *Justitiam* ei
tantum tribuimus, *Misericordiam* negamus; sive hanc ei adscri-
bimus non uti proprium illius Attributum, sed a Matris precibus
dependens? Nonne assertionis hujus deformitatem unusquisque Sa-
cerdos sentit, dum ferme quotidie in Horis Canonicis ab Ecclesia
hæc dicere jubetur: *Ipsius Pietas & Misericordia nos adjuvet*,
qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat, & in incruento
Sacrificio, ubi toties ipsius Filii Dei *Misericordiam* imploramus?
Sed pluribus opus non est, ut Eminentiae vestrae gravissima con-
sectaria Propositionis hujus edisseram, quando ipsamet melius quam
ego eadem statim perspexit, & sine monitore ullo intelligit, non
parcendum ejusmodi excessibus Pietatis, quibus Catholicæ Eccle-
siæ purissima doctrina infici potest, & perversis dogmatis miser
Populus imbuitur, nisi eisdem obsistatur. Panormitani vel hinc
ediscere possunt, quam infidis ducibus se commiserint in ample-
ctendo Voto Sanguinario. Quod profecto si inter Excessus into-
lerandos connumerandum est, uti mihi videtur, quum hoc sit
grandis momenti facinus, quia de hominum vita agitur: speran-
dum est fore, ut ad illud exscindendum zelum suum Eminentia
quoque vestra armet, prout postulat munus amplissimæ Dignitatis
suae, & sacrum Tridentinum Concilium jamdiu mandavit. Alio-
qui nobis insultabunt Heterodoxi, quod apud nos non solum tole-
remus, sed & amplificari sinamus Opinionem & Votum de Vita
hominum Temere prodigenda, quum hæc nos ipsi fateri cogamur
a Sanctissimæ Religionis doctrina abhorrere. Ceterum pergat
Eminentia vestra fovere, tueri, commendare Piam de Conceptio-
ne Virginis Sententiam. Bona est causa, laudabilis hæc Pietas.
Verum Declamatori non credat, quum *Certam ac Certissimam* ex
falsis suppositis deprædicat eandem Sententiam; hoc enim est vel-
le sapere plus quam sapiat Romana Ecclesia nostra Magistra, &
in dedecus vergit tot summorum Pontificum, eos culpando, quod
aut Certitudinem hanc præ ignorantia (si Superis placet) nondum
animadverterint, aut animadvertentes, præ languida erga Deipa-
ram Devotione nondum controversiam dirimere voluerint. Tunc
solum nobis Certa ac Certissima esse incipiet Pia Sententia, quum
Romanus Pontifex, aut Concilium una cum eo, satis prospectum
credens divinorum Librorum, & sacrae Traditionis veritati, defi-
nitivum hac de re judicium pronuntiabit. Ego interea singulare
meum erga Eminentiam vestram obsequium professus, & sa-
cram

„cram Purpuram deosculatus, enixis precibus me illius gratiæ com-
„mendo.

Datam Mutinæ X. Kal. Martii MDCCXLII.

„Eminentiaæ vestrae

Humillimus & Obsequentissimus Famulus
Antonius Lampridius.

Quid post hujus Epistolæ lectionem, mi Azevede, colloquuti fue-
rimus Romanus Abbas, & ego, nihil est quod memorem. Ego cer-
te in Lampridii sententiam ambobus pedibus abii. An tu idem sis
præstiturus, incertum habeo. Si quid novi in posterum prodi-
bit, labori non parcam, ut tu quoque conscius fias. Vale.

Neapoli VI. Kal. Majas MDCCXLII.

Præclarissimo viro Azevedo suo Ferdinandus Valdesius S.P.

EPISTOLA DECIMA QUINTA.

ANTE complures dies, Azevede amantissime, vulgatum fuit
in amplissima hac Urbe, ad clementissimum hunc Regem
Carolus Panormo advectum fuisse Librum laureatum, Phrygioque
opere mire exornatum. Innotuit tandem, Libro huic, sub finem
proxime præteriti Anni 1741. edito, hunc esse titulum: *Lampridius
detectus & castigatus, Auctore Laurentio Migliaccio Panormitanæ Ec-
clesiæ Canonico*. Liber ipse Regi dicatus, & grandi voce in Episto-
la ipsa ad Regem memoratur *Mariani Conceptus propugnandi, vel
usque ad Sanguinem, Magnanimum Votum, quod Pietatis Hispanicæ
Præcipuum Decus est, atque ornamentum*. Numquam conquievit Ro-
manus Abbas, quocum mihi arcta & dulcior in dies est familia-
ritas, quousque ejus Libri exemplo potitus fuit; neque is mihi,
quale foret suum de eo judicium, revelare umquam voluit, nisi &
ego eum antea legissem. Equidem commodatum ab eo legi, sed fa-
teor, per saltus potius, quam continuata lectione legi, tædium nem-
pe perpeffus, sive quod Logodiarrhoeam in eo deprehendere mihi
viderer, sive quod inhonesta nimis appareret observata ab eo pu-
gnandi ratio adversus Lampridium. Dubius tamen quum essem, an
aliquo præoccupatus affectu de hoc Libro judicassem, quum primum
adii Romanum Abbatem, quid ipse sentiret, sum percontatus. Tum
ille: Tibi nulla dubitatio futura est, quin ii, quibus piperata scripta
præ ceteris palatnm mulcent, & potissimum qui Scotisticæ factioni
nomen dedere, in Migliaccii Libro bellaria sint deprehensuri; sed
aliud eorum, qui medii stant, judicium futurum esse arbitor. Ec-
quan-

quando enim gravissimæ res Theologicæ scurriliter ac mimice sunt pertractandæ : quod factum in Migliaccii Libro vidisti ? Sanctum profecto Hieronymus is in Præfatione exemplum sibi statuit , qui *apologetico jure liberalius est usus : nec propterea Christianam Caritatem neglexit , aut Literati viri officio defuit , postea adtexens : Quanto igitur potiori jure integrum nobis esse debuerat , qui semel atque iterum provocati illatas nobis injurias , neque illas leves , festivis dumtaxat salibus propulsavimus ? Nam ut notavit Horatius ,*

..... ridiculum acri

Fortius & melius magnas plerumque secat res .

Injuriarum postulat Migliaccius Lampridium , quod Sanguinarium Votum antea a paucis Panormitanis conceptum improbarit ; reliquos omnes interea Panormitanos , quorum ingenia semper suspexit , & erga quos suum semper testatus est obsequium , ab hujusmodi prava , ut is putat , Opinione avertere contendens . En *injurias , neque illas leves* , Opinionibus diffidere ab aliis ; & crimen hoc multandum *festivis salibus* , idest inhonesta ac perpetua irrisione , quamvis insulsa , in qua *Caritatem Christianam* omnino contemtam agnoscis , ipsaque Theologia gravius , quam Lampridius , læsa dicenda est , dum e gravitate & majestate , quæ ipsam decet , in pueriles nugas & probra conjicitur . An ferendum sit hoc præliandi genus , sive cacoethes , in Grammaticis , in Poetis , aliisque de humanis Literis inter se contendentibus , nolo in præsentia inquirere . Certe in Theologo homine , atque in novo isto Hieronymo , damnes , quem argumenti sublimis , & ad Religionem spectantis dignitas in officio continere debuit , & a ludicris abstinere jubebat , ita ut quemadmodum Apostolus præscripsit II. ad Tim. II. 25. *cum modestia corripere* eos , quos *veritati resistere* credebat , & Opiniones , quas pravas arbitrabatur , insectaretur , non vero fratrum personas conviciis & dictariis proscinderet . Eoque minus ferendus hic Scriptor , quod ubique ingenio suo mirum in modum blandiatur . Is Theologiæ ad ostentationem peritus ; in ea Lampridius infans . Is in Dialectica Hercules ; Lampridius pumilio . Eo quoque progressa est hominis istius intemperantia Diss. VI. pag. 161. ut cachinnis minime temperaverit , quod unum offenderit locum in Lampridii Libro , a Grammaticæ suæ regulis discordem . Dixerat Lampridius Cap. 14. fol. 102. *Per me sane liceat Parthenotimo , & cuicumque Sententiam Scotisticam propugnanti , persuadere sibi certam ex illius tutela laudem relaturum , dum tutela in verbis , & in scriptis consistat . Sub ista conditione , cuiquam molestum esse nolo .* Quid ad hæc Migliaccius ? *Ita enim* , inquit , *Latine loqui amat Moderator ingeniorum .* Quanta sit prurigo censoria Scriptoris hujus , hinc habes . Certe , si ei animus fuit censoriam virgam heic agere , eratne , quæso , honesto homini

justa

justa caussa insultandi, quasi Lampridius ex hoc uno ne Latini quidem sermonis gnarus sit habendus? Quando hic in integro hoc Libro, atque in aliis, si non elegantiam, certe regulas Latinæ Linguae probe se tenere ostendit: poscebat honestas, ut hoc potius in Typographi incuriam, quam in Auctoris sphalma refunderetur. Hoc idem profecto præstitit honestissimus Theologus Pater Parthenotimus, dum hunc ipsum Lampridii locum memorans, *molestus* pro *molestum* scripsit, nullo addito epiphonemate, quo insultaret adversanti Lampridio. Sed quid si ridendus hanc ob causam foret non jam Lampridius, sed sciolus ipse Censor? Parce tantisper tricis hisce immoranti, ab argumento nostro perquam nimium alienis. Franciscus Sanctius, quem inter Grammaticæ Latinæ Auctores pluris certe facias, quam Migliaccium, hæc habet Lib. IV. Cap. 12. Minervæ suæ: *Cupio esse clemens. Laboras videri doctus, ita tritus est Hellenismus, ut Grammatici Latini regulam constituerint, quam non intelligunt. REGULA VERA est, ut semper post hujusmodi Infinita sequatur Accusativus, ut Cupio dici doctum.* Ita quoque Vossius de Arte Gram. Lib. VII. Cap. 20. ita Budæus & alii. En exempla. Plautus in Cistell. sc. 1. *Quia ego Nolo meretricem dicier.* Et Mere. Act. 1. sc. 2. *Vin' tu te mihi esse obsequentem?* Epid. Act. 1. sc. 2. *Sed operam Epidici nunc me emere pretio pretioso velim.* Ita Lucretius Lib. 1. *Quippe etenim quam multa tibi me fingere possum somnia.* Aliis exemplis parco, neque enim pluribus opus est ad retundendam Censoris hujus puerilem jactantiam.

Quod potissimum nostra interest, quærendum restat, num ad Votum Sanguinarium censuræ eripiendum Migliaccius satis rationum atque argumentorum attulerit, contrariaque rite disjecerit. Is profecto sibi palmam atque triumphum hac in re non semel decrevit. Merito ne, an immerito, æquum minime est, nos pari facilitate statuere. Doctorum hominum, nulli factioni addictorum, erit hoc suo tempore judicium. Interea constare arbitror, quidquid rationum alicujus ponderis a Migliaccio ad causam istam adductum fuit, ex Parthenotimi armamentario fuisse desumptum, atque aliis verbis in aciem deductum. Igitur si quæ nos antea adversus Parthenotimum differuimus, bene compacta & solida appareant, cum Parthenotimi, tum Canonici ipsius fundamenta collapsa dicenda jam erunt. Ulteriori proinde pugna supersedere possemus; sed juvat levi saltem brachio nonnulla excutere, quæ peculiari conatu aut ab aliis Migliaccius in hoc certamen derivavit, aut in cerebro suo construxit. Reliquas ejus phaleras dimissas volo hominibus, quos terere tempus delectat. Is ergo Diss. III. Cap. 4. exemplum *Cultus sacrarum Imaginum* urget. Si ei fides, Patribus Concilii VII. Oecumenici, dum earundem venerationem constituerunt, non solum nulla clara Traditio

ditio Patrum adfuit, sed etiam contraria Traditio obstabat : quam in rem testes profert Minucium Felicem, Tertullianum, Concilium Illiberitanum, ac Serenum Episcopum temporibus Gregorii Magni Romani Pontificis. Et nihilominus in eo Concilio sancita fuit sacrarum Imaginum veneratio. Ex quo deinde infert, nihil obstare debere *Traditionis* defectum ad referendam in Dogmata Catholica Piam Scotistarum Sententiam. Sed homini isti, Hæreticorum hac de re calumnias adversus Catholicam Ecclesiam juven- ti, & illudenti Catholicis, dum fingit, *Dogma istud de Imaginibus cum Ecclesia natum, sed occulte alitum*, ac postea Patres ab ea sen- tentia averfos supponit, negatque *Traditionem* Dogmatis hujus: ni- hil aliud respondendum, nisi quod Bellarminus Lib. II. Cap. 6. de Imagin. Sanctior. reposuit Alphonso de Castro scribenti, *Serenum & Epiphanium excusari ab hæresi, quia res nondum erat determinata. Satis res*, inquit Bellarminus, *determinata erat usu totius Ecclesiæ; sed nihil isti contra Fidem aut Veritatem egerunt, vel docuerunt. Ac præsertim Epiphanius, qui purgatur ab omni suspitione erroris circa Imagines in VII. Synodo. Et certe non sine TEMERITATE, & PRÆJUDICIO Catholicæ Fidei, tam crassi errores tam magnis viris tribuuntur.* Certe vel primis Ecclesiæ Sæculis sacræ Imagines in usu ac veneratione fuerunt, quod præter alios evincunt Aringhius, Bonarota, Boldettus, atque alii, qui de Romanis Cœmeteriis ege- re. Earum usum, utilitatem, ac honorem Ecclesia probabat, uti constat ex multis Patribus, & præstandum hunc honorem solidæ rationes persuadebant. Quare ubi Iconomachi in eas sævire cœpe- runt, Orthodoxi omnes pro iis continuo steterunt, ac Traditio- nem hostibus opposcentes, legitime sui etiam Sanguinis profusione certarunt. Sed superfluis heic te detinere nolo. Hæc nihil ad rem nostram. A quinque Sæculis in disputatione est Deiparæ Conce- ptio. Numquam Ecclesia improbavit oppositam Scotistis Thomi- starum Opinionem, immo a duobus & ultra Sæculis interdixit, ne quisquam ei *Impietatem* aut *Errorem* objiceret, neve *Peccati* ejusdem professores argueret. Quid simile umquam excogitet Mi- gliaccius cum sacris Imaginibus, ita ut sibi licere putet pro Pia Sententia mortem obire?

Porro si exspatiari luberet, atque ad stateram appendere, quæ i- dem Censor Diss. III. Cap. 3. pro sua eruditione profert, quasi in- tegrum Ecclesiæ sit Dogmata statuere, *Traditione Patrum* inconsul- ta, immo eadem etiam repugnante, quum in his ei satis sit *Pruden- tia* sua uti : facile mihi foret ostendere, quam falsas merces novus hic Theologus ad mercatum adducat. Unum dicam. Quicumque ta- lia venditat, nihil aliud agit, quam Ecclesiæ ipsius fundamenta con- vellere. Certum quippe est, numquam ab Ecclesia disjungi, neque

esse disjungendum Prudentiæ præsidium, sive Dogmata speculativa aut moralia statuatur, sive Disciplinæ capita præscribat. Ad Disciplinam statuendam satis est ei unam plerumque Prudentiam adhibere in consilium. Verum in Dogmatis stabiliendis tum Prudentia suadet, tum Regula Fidei præcipit, ut non cuiusquam arbitrio, sed Revelatione Dei decreta nitantur. Hæc autem Revelatio non aliunde haurienda est, nisi e Libris divinis secundum interpretationem Sanctorum Patrum explicatis, aut ex Traditione eorumdem Patrum, qui Revelationem non scriptam nobis conservarunt, aut ex utrisque fontibus deducendo per legitima certa que consuetudina sententias. A mente, atque ab usu perpetuo Ecclesiæ aberrat, si quis aliter docet. Neque nodi isti secantur lepidis iis depromptis e Tirocinio Eloquentiæ figuris, aut versibus, quibus orationem suam veluti flosculis exornat Migliaccius, dum exempli causa eodem Cap. III. Diff. 3. pag. 71. in Tulliana hæc verba erumpit: *At quousque tandem abutere patientia nostra Lampridi?* Theologorum nemo hæc ineptias invidet novitio isti Theologo, quæ imberbem juvenem in ludo literario garrientem, non virum gravem decent. Lectoribus deinde imponit illius Eloquentia Diff. III. Cap. 4. ubi fingit, a Lampridio generali sententia contemni Populorum Fidelium consensum & Traditionem: quod ille numquam somniavit. Immo non levis habita ratio fuit huiusmodi suffragii contra Arianorum pestem, atque Iconomachorum furorem. Hoc ille tantummodo ait de Populorum consensu in Piam Sententiam; neque enim *Traditionis* nomen tribuas doctrinæ, cuius exordium post mille annos a condita Ecclesia unusquisque fateri cogitur; & Populus Christianus ex frequenti prædicatione illius, & ex Probabilibus lineamentis Pietatis ad eam amplectendam adductus deinde fuit. Quærimus heic Traditionem Sanctorum Patrum, qui sex primis Ecclesiæ Sæculis floruerunt, non Traditionem, ut ita dicam, heri natam. Quamquam quid ajo? Insurgit heic eloquentissimus Canonicus, & pag. 93. longe alia bonam gentem docet, scribens: *Populorum iste confluxus in Piam Sententiam non ab heri, aut nudius tertius coortus est, sed POST HOMINES NATOS vetustissimus est. Argumento est igitur hanc SEMPER Traditionem viguisse in Ecclesia, cuius plerumque simplicitas Populorum fidelior custos est, quam Theologorum factiosæ contentiones.* Nisi hinc agnoscas, quale sit pugilis huius ingenium felix, locuples doctrina, obtusam mentis tuæ aciem cave ne dicam. Hactenus sacræ Theologiæ, sive Theologorum Scholis grandis honor est habitus. Fallebamus; neque enim a Theologis, qui veritatem suis contentionibus proscindunt, sed *PLERUMQUE a simplicitate Populorum* vera Ecclesiæ doctrina expectanda est. An toleranda hæc monstra sint in Ecclesia Dei aliorum erit decernere. Deinde fallor ne ego, an recte interpretor voces illas

post

post homines natos, idest *a creatione Mundi*? Ergo, si Theologum hunc auscultamus, nata est una cum primis hominibus Traditio de Immaculata Virginis Conceptione, eaque in posteros propagata per tot Sæcula, felici cursu ad nostros usque dies inconcussa pervenit. Quin & hoc monstri simile omnibus rei istius gnaris videri possit, nullus dubito. Quid ergo non expectandum ab homine, qui aliena adeo a veritate tam placide confingit, atque aliis vult persuadere? Hæc quæso perpende, ac de hujusmodi capite quæ tua sit sententia, mihi revelabis.

Totus deinde est eruditus Canonicus Diff. IV. & V. in ostendendo nihil officere Piæ Sententiæ loca Patrum, quæ Lampridius produxerat ad refellendam *Debiti* exemptionem, quam Virgini tribuunt quidam posteriorum temporum Theologi. Utinam id illi bene cedat. Tum loca congerit Scripturarum, Sanctorum Patrum, ac Theologorum, ab Apostolorum temporibus exordio ducto, ut evincat, minime deesse vetustissimam eidem Piæ Sententiæ Traditionem. Ejus consilium probo, conatum laudo; & quoties ei animus sit conciliare dumtaxat aut augere Piæ ipsius Sententiæ *Probabilitatem*, ego quoque lubenti animo fateor recte usurpatum in eum finem tantæ Eru-
ditionis cumulum. Verum ubi quisquam contenderet, per ea posse etiam suaderi *Certitudinem* ejusdem Sententiæ, & Voti Sanguinariî auctoribus animos hinc esse addendos: auctor ei forem, ut ipsum Migliaccium adiens, ab eo clam sciscitaretur, ipsene umquam hujusmodi *Certitudinem* sibi persuaserit, an more Legulejorum causæ aliorum serviens ea coacervaverit, quæ ipsemet inepta ad eam *Certitudinem* statuendam in corde suo probe agnoscat. Is certe pag. 4. se quidem professus est Voto obstrictum de tuenda Pia Sententia, addens tamen: *Fateor vero, non hætenus usque ad Sanguinem*: quod non perfunctorie dictum, nobisque præsertim notandum est. Fieri potest, ut reliqua etiam amico petenti fateatur. Scilicet se, uti ad Lectorem ait, *impar suis viribus opus* aggressum fuisse, ut votis obsecundaret Alphonfi Fernandez de Medrano eximii viri, atque ut paucorum qui Sanguinariû Votum concipiunt, conscientiæ pro sua etiam virili parte solatio esset. Sed quidem aggregasse ea Patrum loca (quod & P. Ferdinandus de Salazar Anno 1622. aliique antea præstiterant) non quod ullam Piæ Sententiæ *Certitudinem* accedere posse ex iis locis arbitraretur: quando Romana Ecclesia vel post illorum aciem productam perrexit esse constans in relinquendo indecisam atque incertam hujusmodi controversiam; sed ut Thomistis demonstraret, ne in vetustis quidem Sæculis desiderari, qui Immaculatæ Conceptioni favisse videantur. Ceterum non se adeo in Eru-
ditione & Critica Arte hospitem esse, quin subodorarit, ad Apostolica tempora minime pertinere Acta Passionis *Sancti Andreæ*; atque

ex *Immaculatæ*, *Impollutæ*, aliisque hujusmodi titulis a Græcis aut Latinis Scriptoribus Deiparæ tributis, nihil certi extundi posse, ut *Immaculata* etiam credatur illius Conceptio. *Sancti Irenæi* verba fortasse fateretur a se producta, ut apparatus cresceret, quamquam conscius foret, nullum eis locum esse in præsentī controversia. Nimis sero se animadvertisse, adulteratam a se incaute fuisse *Tertulliani* sententiam, quasi is scripserit de Eva: *Ut abjecta pareret, & in doloribus pareret Verbum, Diaboli semen illi fuit*, quum ille hæc habeat: *Ut abjecta pareret, & in doloribus pareret, verbum Diaboli semen illi fuit*. Scilicet ibi comparatio instituitur inter verbum Serpentis, sive Diaboli ad Evam, & verbum Angeli ad Mariam. *Crediderat Eva Serpenti, credidit Maria Gabrieli*; ac proinde se vigilantem fomniasse, dictum a Tertulliano, *Mariam non habuisse in carne antiqui seminis semen antiquum*; quibus verbis, peccatum originis utique Evidenter excludit, hoc enim est Tertulliano semen Diaboli. Præterea in Homilia tributa Origeni eandem dumtaxat occurrere comparisonem inter Evam Serpenti credentem, & Mariam Angelo credentem. Se profecto non ignorasse, Librum de Cardinalibus Christi operibus foetum esse *Arnoldi Abbatis Bonæ Vallis*, qui Sancti Bernardi ævo floruit; attamen se id dissimulasse, sperando futuros, qui *Sanctum Cyprianum* adhuc crederent ejusdem Libri Auctorem. Hæc atque alia horum similia, quæ prætereo, dicturus ille fortassis est.

Quod si æstuantem eum deprehendimus pag. 151. in Lampridium, quod hic negarit, ex Libro contra quinque Hæreses, Præservationem Virginis certo deduci posse: ille fortassis re melius perspecta in aliam postea sententiam concessurus credendus est. Et certe mirari cogermur, quei homines docti iis utantur locis, quæ non solum a Sententia sua abhorrent, eamque lædunt, sed etiam doctrinæ Ecclesiæ adversari videntur: nisi notum foret, quousque abripere ingenium hominum possit præconceptus cordis vehemens affectus. Hæc sunt de Christo Domino antiqui Auctoris verba contra Manichæum. *Quid est, quod te promover in mea Nativitate? Non sum Libidinis conceptus cupiditate. Ego Matrem, a qua nascerer, feci; ego viam meo itineri præparavi, atque MUNDAMI. Hoc est Spiritu Sancto obumbrante eam, ab omni inquinamento purgavi, quum Matrem meam feci, atque in ea conceptus fui. Hanc, quam despicias Manichæe, Mater mea est, sed manu fabricata est mea. Si potui inquinari, cum eam facerem [idest cum eam facerem Matrem] potui inquinari, cum ex ea nascerer. Sicut transitu meo illius non est corrupta virginitas, sic mea ibi non est maculata majestas. Si Solis radius cloacarum sordes desiccare novit, eis inquinari non novit: quanto magis splendor lucis æternæ, in quo nihil inquinamenti incur-*

currit, quocumque radiaverit, MUNDARE potest, ipse pollui non potest? Stulte, unde sordes in Virgine, ubi non est concubitus cum homine patre? Unde sordes in ea, quæ nec concipiendo libidinem, nec pariendo est passa dolorem? &c. Sicut ille natus est SOLUS, inter mortuos Liber: sic istius, ex qua natus est, Matris pudor Solus est integer. Eva inobediens meruit pœnam, Maria obediendo consecuta est Gratiâ. Illa gustando prohibitum maledicta; hæc credendo Angelo est benedicta. Hæc omnia attente perpendantur. Nihil aliud inde exsculpere possis, nisi Beatam Mariam in Conceptione Christi ab omni forde fuisse Mundatam: quam sententiam tradidisse videtur & Nazianzenus in Orat. 38. de Christi Nativitate, ubi sic de Christo ait: *Humana omnia, excepto peccato, suscepit: conceptus quidem ex Virgine, corpore & animo præpurgata.* Idem quoque tradiderunt alii, quos memorat Ferdinandus Salazar Argum. XII. Cap. 41. Can. 4. Paria insuper insinuasse videtur nuper memoratus Arnoldus Abbas Bonæ Vallis in verbis ab ipso Migliaccio sub Cypriani nomine productis, ubi Deipara dicitur post partum satisfacisse Legi Purificationis, quasi cum aliis mulieribus esset ei in hoc opere ratio similis, quum ipsa in Conceptione Christi caruerit voluptate. Propterea subdit: *Nihil in hac re petiit ultio, nec præcedens delectatio expetiit pœnarum usum. Spiritu Sancto obumbrante, Incendium originale extinctum est; ideoque innoxiam affligi non decuit; nec sustinebat iustitia, ut illud vas electionis communibus lassaretur injuriis, quoniam plurimum a ceteris differens, natura communicabat, non culpa.* Quæ heic Culpa dicitur, non est originalis, sed quidem Puerperarum, uti Scriptura loquitur, *Peccatum, præcipiente Domino Levit. XII. 6. ut expletis diebus purificationis deferant agnum anniculum in holocaustum, & pullum columbarum, sive turturem pro Peccato.* Redeo ad Auctorem Libri contra quinque Hæreses. Obiciebat Manichæus, indignum esse Deo nasci ex Muliere, & inquinari sordibus, quibus tum in libidinosa conceptione, tum in partu femina obnoxia est. Nihil horum accidisse ait Christianus Scriptor; nam Christus Mariam Gratia præoccupaverat, quam Gratiâ obediendo Dei mandatis per Angelum nuntiatis ipsa consecuta est; eaque ratione viam suo itineri præparaverat, atque Mundarat. Neque is Libidinis conceptus fuit cupiditate. Neque in partu ullæ sordes fuerunt; quippe Maria intacta virginitate Christum peperit. Quando etiam daremus, referendum esse fabricata ad tempus, quo Maria concepta fuit, aditum huc non haberet Præservatio, sed quidem Sanctificatio; inquit enim Mundavi, & Mundare potui; nihil autem Mundatur, nisi quod antea inquinatum erat. Propior tamen sensui illius Auctoris est dicere, Matrem Domini fabricatam, & præparatam fuisse, non quando Maria concepta fuit in utero Sanctæ An-

næ,

næ, sed quando ad eam missus est Gabriel; tunc enim illam fecit Matrem suam, quum illam *Mundavit* per *Gratiam*, quam *Maria* tunc solum *obediendo consecuta est*, & *credendo Angelo facta est benedicta*. Porro omnem ambiguitatem deinde tollunt ea verba de Christo, qui *natus est Solus inter mortuos Liber*, idest Solus a Peccato Liber: quod tot alii Patres antea & post tradiderunt. Quo ergo abeant petulantia in Lampridium Migliaccii dictoria ad hunc locum, & quid de eo dicendum sit, dum postrema ea verba dissimulat, satis intelligis. Sed quia hinc aliquis inferre posset, inquinatam fuisse Virginem, quo tempore nuntius ad eam missus est Angelus Gabriel, factaque fuit Mater Filii Dei, locum heic habitura est doctrina Sancti Thomæ, cujus sunt verba 3. p. Qu. 27. Art. 3. ad 3. *Dicendum, quod Spiritus Sanctus in Beata Virgine duplicem Purgationem fecit. Unam quidem quasi preparatoriam ad Christi Conceptionem, quæ non fuit ab aliqua impuritate culpæ vel fomitis, sed mentem ejus magis in unum colligens, & a multitudine sustollens. Nam & Angeli purgari dicuntur, in quibus nulla impuritas invenitur, ut Dionysius dicit 6. c. Eccles. Hierarch. Aliam vero purgationem operatus est in ea Spiritus Sanctus mediante Conceptione Christi, quæ est Spiritus Sancti opus. Et secundum hanc potest dici, quod purgavit eam totaliter a fomite.*

Locum ab omnibus laudatum ex Oratione Sancti Joannis Damasceni de Nativitate Virginis etiam Migliaccius profert, nempe: *Natura Gratiæ foetum antevertere minime ausa est; verum tantisper expectavit, dum Gratia fructum suum produxisset. Siquidem oportebat eam Primogenitam in lucem edi, quæ rerum omnium conditarum Primogenitum, in quo omnia coagmentata sunt, paritura erat.* Subdit Canonicus: *Quid clarius pro Pia Sententia desiderari possit, penitus ignoro.* Sed quamvis & ista ad *Probabilitatem* Piæ Sententiæ conciliandam merito adhibeantur, nullam tamen *Certitudinem* præstare possunt. Nam si in his Migliaccius tam clare expressam videt *Præservationem* Virginis, clare alii, & fortasse clarius, *Sanctificationem* deprehendent. Quotiescumque enim imaginemur, loqui Damascenum de Conceptione Virginis, ejus loci sensus hic erit: *Natura non ausa est efformare aut animare foetum Mariæ, nisi postquam Gratia Mariam produxit. Nonne heic habes hircocervum? Nondum naturaliter exsistebat Maria, & nihilominus in Mariam Gratia illapsa erat. Imaginationem hanc antea explosit Sanctus Thomas in 3. dist. 3. qu. 1. art. 1. negando, Beatam Virginem ante animationem fuisse sanctificatam, eique adstipulantur Suarius, aliique Theologi. Mitto inquirere, an ad Naturam referri possit animatio, quum Anima a Deo creata inferatur in Corpus. Quænam ergo Damasceni mens? Mariam fuisse in utero Sanctifica-*
tam,

tam, antequam nasceretur; non enim ausa est Natura eam in lucem edere, nisi Gratia eamdem antea sanctificasset. Et certe de *Nativitate* Virginis est titulus Homiliæ, atque de ea, non vero de *Conceptione*, est ibi sermo. *Quoniam*, inquit Damascenus, *futurum erat, ut Dei Genitrix Virgo ex Anna Nasceretur, Natura Gratiæ germen antevertere non ausa est &c.* Siquidem oportebat, eam *Primogenitam* in lucem edi, sive *Nasci*. Non ergo de *Conceptione*, sed quidem de *Nativitate* Virginis, heic agitur; & Sanctificata per *Gratiam* dicitur Virgo, antequam Natura eam in lucem ederet. Luculentius autem apparet, non aliam fuisse Damasceno mentem, quando cum aliis Sanctis Patribus concors & ipse scripserit Homil. in Sabbatum Sanctum Cap. 20. *Deus quippe Verbum, ipse nostri conditor, omnia nostra nostri caussa in se suscipiens, nostrasque ægritudines expertus, cum similis nobis exsisteret sine Peccato, Legem implevit, SOLUS inter homines a Peccato Liber, ac proinde nec morti obnoxius.* Hisce verbis subtexenda sunt, quæ idem Sanctus vir habet Hom. II. in Dormitionem B. Mariæ Virginis, ubi ait: *Nam quæ veram vitam cunctis protulit, quæ tandem morti subdita fuisset? Sed cedit Legi ab eo latæ, quem genuit; & ut Filia veteris Adam, Paternam Sententiam subiit.* Reliqua a Migliaccio adducta non attingo, quæ emunctioris naris viri expendent, si quando hac de re iudicium solenne instituitur. Prætereundum tamen non est, eundem Canonicum fortassis agniturum, se ludum luisse, quum pag. 140. Ædituos Panormitanæ Ecclesiæ lepide in scænam traxit, quasi ii eludere se posse putarint auctoritatem Sanctorum Patrum, qui *Solum* Christum Dominum originalis labis expertem agnovere: ex eo quod idem Christus dicatur in Hymno Angelico *Tu Solus Sanctus*, quum tamen & *Sancti* appellentur homines consummatæ virtutis; ille *per essentiam*, isti *per gratiam*; & *Soli Deo honor & gloria* exhibenda sit, quum tamen & *Sanctis* honor exhibeatur. Nam is jamdiu novit, & pro comperto habet, hisce nihil evinci posse in præfenti controversia, quando Patres diserte caussam memorant, cur *Solus* Filius Dei nullam in sua Conceptione maculam contraxerit; nempe quia non ex virili semine, non ex concupiscentia carnis, sed obumbrante Spiritu Sancto, Unus & Solus in Virginis utero conceptus fuit. *Nulla voluptate carnalis concupiscentiæ seminatus sive conceptus, & ideo nullum peccatum originale trahens*, inquit de eo Sanctus Augustinus in Enchiridio de Fide Cap. 41. addens infra Cap. 48. *Solus potuit ita nasci, ut ei non opus esset renasci.* Idem ille repetit in aliis compluribus locis. Quam doctrinam Sancti quoque Ambrosius, Leo Magnus, Gregorius Magnus, atque alii Patres, & Thomas Aquinas tradiderunt, ac præcipue Sanctus Fulgentius docuit num. 16. & 17. in Lib. de Fide ad Petrum, qui olim Augustino tribueba-

buebatur. Sunt etiam ejusdem Fulgentii verba num. 69. *Firmissime tene, & nullatenus dubites, omnem hominem, qui per concubitum viri & mulieris concipitur, cum originali peccato nasci, impietati subditum, mortique subjectum &c. A qua ira nullus liberatur, nisi per fidem Mediatoris &c. qui sine peccato conceptus, sine peccato natus, sine peccato mortuus &c.* Quare non a ludente Migliaccio subsidium heic petant Piæ Sententiæ assertores, sed quidem a Salazario in *Defens. Immac. Concept. Cap. 41. n. 36.* a Porreeta in *Comment. ad 1. 2. S. Thomæ qu. 81. art. 3.* atque ab aliis Theologis, qui probabilem solutionem adhibent ad hujusmodi SS. Patrum loca.

Ad *Votum Sanguinarium* (a se tamen numquam emissum) progreditur tandem Canonicus Sicularum Diss. VII. Sed nobis heic neutiquam immorandum, postquam ille nihil aliud præstitit, nisi quæ in hanc rem doctissimus vir Parthenotimus Theologica gravitate differuerat, in aciem rursus declamatoria levitate educere, iisque addere ornamentum loco quæcumque in os incurrerunt dictæria, sarcasmos, atque convicia. Disjecta, ut reor, Parthenotimi mole, Migliaccianam quoque prostratam mihi persuadeo. Quare tantum superest, ut pauca, quæ peculiaria excogitavit Migliaccius, ad examen adducamus. Ejusdem Dissertationis VII. Cap. 2. *nobis exhibetur impius Tyrannus, qui in odium cultus Deiparæ per Piam Sententiam exhibiti, eandem juberet a Fidei quopiam improbari, scilicet ægerrime ferens, tanto Christiani Populi plausu id Mysterium frequentari. Eo casu nemini dubium, quin Fidei Præceptum publice profitendæ nos urgeat, ut dura quæque sustineamus, ne Piam Sententiam improbemus, in quo Martyrio perferendo, quamvis laus præcipua Fidei in Martyre esset, suas tamen partes obivet etiam Pietas, qua nec vellet, vel ubi cetera desint, Deiparæ Cultum deprimi, vel labefactari.* Sed quid ait insignis iste Theologus: *Nemini dubium?* Immo id solum nemini dubium futurum est, male hæc omnia efferri, quippe sine ulla distinctione, immo ea confusione, ut Christi Fideles rapi in errorem possint. Primo: si quisquam] adigere nos velit ad affirmandum, non deberi Cultum Hyperdulciæ Beatissimæ Virgini, neque utile atque laudabile esse ad illius intercessionem confugere: danda est potius vita, quum ejusmodi Cultus & Invocatio ad Fidei Dogmata spectent, & pro ista causa moriens, *Martyr* erit dicendus. Secundo: ubi quis velit, me Impiam aut Hæreticam appellare Piam Sententiam, tunc, uti animadvertit Lampridius Cap. XVII. pag. 130. videtur mors potius eligenda. Præstaret tamen consulere prius Apostolicam Sedem, quando mors etiam toleranda videtur, ne *Impia* aut *Hæretica* dicatur contraria Thomistarum de *Sanctificatione* Sententia. Tertio: si tantummodo Tyrannus mortem comminaretur sustinenti Piam de *Præservazione* Sententiam Veram, aut Certam esse, & Virginem sub

sub ea significatione publice colere non cessanti : gravissime fallitur Migliaccius , dum spem *Martyrii* facit pro ea Veritate aut Certitudine occumbere volentibus . Vide Eminentiss. Lambertinum , qui Lib. III. Cap. 19. num. 12. & sequ. de serv. Dei Canon. docet, *Martyrem non esse , qui moritur pro Opinione aut Sententia adhuc ab Ecclesia non definita* . Tum num. 14. addit , quod , usquequo controversia ab Ecclesia definita non est , ille , qui tuetur *Beatissimæ Virginis servationem a Peccato originali in sua Conceptione* , non potest non habere , Immo **TENETUR** habere formidinem de opposita Sententia : ex quo nimirum inferitur , morientem ob dictam causam *Martyrum Catalogo non esse adscribendum* , uti late Hurtado &c. Addendum est , Theophilo Raynaudo præceptum fuisse , ut expungeret id , quod scripserat , scilicet : *eum futurum Martyrem , cui mors intentaretur , nisi Piam Sententiam de Conceptione Beatæ Mariæ Virginis Immaculata improbaret* . Animadvertite illud *Improbaret* : Caveant ergo ab huiusmodi Doctore Siculi .

Eoque magis cavendum est eis , nam si vera ac solida sunt , ut mihi persuadeo , quæ Lampridius , & ego in præteritis colloquiis statuimus , qui pro *Piæ istius Sententiæ tutela* moreretur , non solum Martyribus adjungendus non esset , sed etiam Imprudentiæ & Peccati reus foret habendus . Nihil aliud sane eam dicas nisi *Sententiam* , sive *Opinionem* , quæ *formidinem Erroris* minime excludit . Exploratum autem puto , non Licere pro Opinionum tutela mortem oppetere ; & Pietatem in Vitium deflectere , ubi Piam Sententiam tueri velit Sanguinis profusione . At inquit Migliaccius pag. 205. *Constat autem per Fidem , Deo gratum esse Cultum erga Deiparam , erga Deiparam , inquam , peccati originalis expertem . Id juxta Decreta Pontificum ab ipso Lampridio non semel didicimus* . Caveant , rursus ajo , Siculi ab huiusmodi Doctore , qui ab affectibus suis seductus ad suam gentem decipiendam præcipiti cursu fertur . Neque *Constat per Fidem* , Deo gratum esse Cultum erga Deiparam uti peccati originalis expertem ; neque id uspiam Lampridius affirmavit : aliter nulla amplius restaret de hac re disputatio . Tunc per Fidem constabit , ejusmodi Cultum Deo gratum esse , si Apostolica Sedes definiendo controversiam , pro Pia Sententia pronuntiet . Interea Cultus est Opinativus , Pietas Opinativa : hoc est , tot motiva Probabilitatis in Piam Sententiam confluunt , ut Prudentia Ecclesiæ laudabilem putet ejusmodi Pietatem , & commendet Cultum secundum eam Sententiam Virgini exhibitum . Nos autem recte Opinamur , non vero ex Fide credimus , Cultum ejusmodi Deo placere . Sed nihil refert funem contentionis longius producere cum Theologo , qui tanta cum petulantia & ostentatione ingenii ista pertractat , neque hætenus didicit , innumera esse , quæ in Ecclesia Dei ad Pietatem ac Religionem spectant , dum Sanctos , eorumque Imagines & Reliquias colimus , neque tamen ad

2 Fidei doctrinam referuntur, neque pro iis fas est Sanguinem nostrum impendere.

Subdit ille deinde Cap. III. pag. 208. occurrere posse circumstantias, *in quibus Piæ Sententiæ Certitudinem Fidelium pæne omnium mentibus alte defixam Improbare, aut cavillis laceffere, grave Pusillis mentibus Scandalum pariat*. In hisce casibus, inquit, & Caritas & Pietas postulant, ut jugulum Licitoribus offeratur. Sed nugas ille nobis deprædicat. Nullum occurrere heic potest Scandalum, quando non probans Piam Sententiam dicat, se nescire, verane sit, an falsa, quum ipsa Romanorum Pontificum Decreta allegando, ostendi possit, in Incertitudine adhuc eandem Sententiam versari. Immo neque Scandalum accidet, si adactus coram Tyranno Fidelis protestetur, se credere non *Præservationem*, sed contrariam de *Sanctificatione* Opinionem, quando ipsa Romana Ecclesia interdixit, ne Impietatis aut Erroris altera hæc Opinio accusetur, aut ejus sectatoribus Peccatum objiciatur. Præterea, ut vitetur Pusillorum Scandalum, nemo tenetur ad nimis ardua, quale foret facere vitæ aut fortunarum jacturam. Immo Gregorius Magnus in Homilia 7. super Ezechiel. scribit: *In quantum sine Peccato possumus, vitare proximorum Scandalum debemus*. Peccatum vero foret, vitam, cujus domini non sumus, ob stultas tantummodo Pusillorum imaginationes velle prodigere. Pergit Migliaccius Cap. IV. contendere: *Posse licite & cum laude sanguinem fundi pro tuendo Festo ab Ecclesia indicto secundum Piam de Intemerata Conceptione Sententiam*. Immo instanti Tyranno, ut Festum ejusmodi reprobemus, præstare millies mori, quam morem gerere. Ut hoc ostendat, in longam disputationem se conjicit a Theologis diverso studio agitatam, an Lex humana obliget cum vitæ discrimine. Verba ferere non heic est mihi animus. Id unum habeto. Si Tyrannus secures minetur, nisi improbes Cultum ex Fidei decretis debitum Deiparæ, aut neges tributam Ecclesiæ a Deo auctoritatem indicendi Festivitates sacras: tunc tibi mors potius eligenda. Sin ille hoc tantum velit, non celebrandum esse Festum Conceptionis, quia Sententiam Piam ille improbat, & a te aperte aut tacite improbandam jubet: tunc violentiæ cedendum est, & Prudentia exposcit, ut a Festo illo celebrando abstineas, servesque vitam tuam. Nam Ecclesiastica Præcepta, uti toties diximus, quum mortis periculum imminet, plerumque non solum non obligant, sed etiam vetant, ne cum tanto Fidelium detrimento observentur. Eoque minus in casu isto mors est eligenda; nam Devotioni tuæ erga Immaculatam Virginis Conceptionem tu alia ratione consulere potes. Ad hæc falsum est, ab Ecclesia præcipi peragendum ab omnibus Christi Fidelibus Festum Conceptionis secundum Piam Sententiam. Licet adhuc illud celebrare sub significatione *Sanctificationis*; propterea.

ptereaque non te adigit Ecclesia ad probandum Objectum hujus Festi ad Scotisticæ Sententiæ normam; sed quidem postulat, ut temporis & violentiæ cedens, vitam tuam imprudenter non projicias. Audiendus est etiam Migliaccius, quum Diss. VIII. Cap. 1. Patronum producit Pupilli & Viduæ vitam & bona omnia in judicio tuentem. *Fac*, inquit, *ut de maximi momenti rebus, vita scilicet, & bonis omnibus clientum in judicio disceptetur, & præpotens Adversarius Patronum ab eorum patrocinio suscipiendo mortis comminatione deterreat. Quotusquisque summam ejus Caritatem laudibus non extolleret, qui se interim potius sineret, quam Pupilli aut Viduæ tam grandis aleæ causam deferere?* Panormitanos ingeniosissimos viros fungorum loco habeat Theologus iste necesse est, quando eis ejusmodi doctrinam propinat. Si comminatio ista accideret, deferenda sane non est Patrono tutela Pupilli & Viduæ, sive cujuscumque alterius personæ; sed is confugere ad Principem debet, qui injustum adversarium severa animadversione comprimet, periculoque Patronum eripiet. Sin Princeps muneri suo heic desit, aut Tyrannus ejus preces & querelas contemnat: tunc Patronus ille, dum Prudens sit, patrocinio renuntiare debet; & ubi pervicaciter tueri pergens clientes, Vitæ potius jacturam pati velit, non Prudens, non laudandus, sed Demens dicendus erit, & ex evidenti quidem ratione. Nam ex ejus morte nihilo melior fieret clientum causa, atque is interea omnium maximum detrimentum sibi conscisceret sine ullo clientum fructu.

Hæc habes reponenda Migliaccio; cetera enim, ut dixi, quæ is longa oratione persequitur, petita sunt e gazophylacio P. Parthenotimi, & enormi dicacitate, miroque fastu proposita, confutatione non amplius indigent. Miratus autem fuisssem, si ab eloquentissimo isto Theologo prætermissem locum illum topicum, ad quem quisque Voti Sanguinari patronus hætenus declinavit, objiciens Lampridio aut nullam, aut exilem Devotionem & Pietatem erga Beatissimam Dei Matrem. Ejusmodi calumniæ sciat sese obnoxium esse, quicumque Excessus in cultum & invocationem Sanctorum irreperentes vel levi brachio attingere velit. Quot & quanta Lampridius præmiserit in laudem Deiparæ, Cultusque, & Devotionis erga illam, jam non semel audisti. Quam inique nihilominus in eum declamarint Censores, memineris. Unum restabat jaculum, quod unus Migliaccius sibi intorquendum sumsit. Videlicet a Muratorio in Spiritualibus Exercitationibus pronuntiatum: *La Divozion di Maria Vergine non è già necessaria, nè d'obbligo. Quæ propositio*, inquit ille, *si coram Theologis proferatur, fateor, nigrum utique ibeta, sed non imprudentiæ, languentis atque suspectæ pietatis notam effugiet.* Sed quid si Theologi ipsi statuunt, non aliunde, quam e Synagoga

malignantium & desipientium prodiisse ejusmodi censuram? Photius in Bibliotheca num. 225. Beati Eulogii Episcopi Alexandrini Librum contra Severum & Timotheum Hæreticos referens, Canonem hunc ab eo statutum ait, scilicet: *Scripta dijudicare non oportere ex parte, neque fragmenta quædam sumendo, ex his de tota Scriptoris mente judicium ferendum*. Calumniatoribus hoc familiare esse, addebat Eustathius Antiochenus Episcopus Lib. 6. adversus Arianos. Idem quoque Sanctus Basilius cavendum mandavit, scribens: *Non decere per aliquot fragmenta & divulsiones Scriptoris Pietatem judicare*. Quin hanc æquitatis legem conculcaverit Sculus Censor, neutiquam dubitabis, dum animadvertas, quæ ille divulgavit ex Muratorii textu, & quæ dissimulavit, ut color aliquis esset calumniosæ censuræ. En integrum Muratorii textum. *Ogni Cristiano Cattolico professa Divozione a qualche Santo suo Avvocato, e specialmente alla Vergine Santissima, che più de gli altri Santi è cara all' Altissimo. Tutto bene: ma ci ha da star davanti una gran verità, insegnata a noi dalla Chiesa Santa, nostra buona Madre ed infallibil Maestra. Cioè che è utile e lodevole la Divozion de i Santi, e Massimamente di Maria Santissima; ma questa Divozione non è già necessaria, nè d'obbligo. Senza un tale ajuto si può tanto e tanto salvare. All'incontro non solamente è utile e lodevole la Divozione alla Sacrosanta persona di Gesù Cristo, ma è anche necessaria, e d'obbligo ad ogni Cristiano &c.* Appello nunc Theologos omnes, & Panormitanos potissimum, e quibus plerique recte sentiunt, & recta docent, ut dicant, an non in Siculum accusatorem merito vertenda sint verba Vigilii Tapsensis Lib. IV. contra Eutychen, ubi ait: *Quæ cum ita sint, inhonesto uteris officio; Religiosis callide insidiaris, ut superiora demendo, ac sequentia non addendo, ita media eligis, ut verba sententiis exuens, de eorum nuditate pro arbitrio ludas. Redde igitur suis omnia locis, & propria sententiis indumenta restituas; & noli insidiosis fraudibus calumnias innectere*. Dicant etiam, rogo, an non justo omnium Judici rationem redditurus sit accusator, qui pauca ab eo textu distraxit, & reliqua dissimulavit, ut proximo suo apud incautos & ignaros imprudentiæ & suspectæ Pietatis notam detestanda hac arte inureret? Denique dicant, an insipientiæ & malignitatis notam effugere possit, qui suspectæ Pietatis arguit fratrem suum ex eo ipso loco, in quo is Pietatem ipsam erga Sanctos, & Potissimum erga Beatissimam Virginem, commendat, *utilemque & laudabilem* profitetur? Prope est ut dicam, nisi in mentem parum sui compotem cadere hæc non posse.

Neque is profecto negare ausus est, quin orthodoxa sit Muratorii sententia; eam tamen ad Populum deferri, Imprudentiæ facinus putat. Immo Christianæ Reipublicæ interest hæc vulgari, ut populus Chri-

Christianus, dum commendari audit Devotionem erga Beatos Dei Servos, & Præcipue erga Mariam Sanctorum Reginam, simul addiscat quid differentiæ intercedat inter illam Utilem atque Laudabilem, atque alteram Necessariam, quam Ecclesia habendam docet omnium Salvatori Christo Jesu. Immo Imprudentiæ arguendus, qui Concilii Tridentini doctrinam deprædicandam negat, atque Heterodoxis novas oblatrandi in nos causas ministrat. Obstruxerant eis ora Tridentini Patres, sententiam Ecclesiæ antiquissimam & puram de Sanctorum intercessione, invocatione, & cultu proponentes, & *bonum atque utile esse suppliciter eos invocare* tantummodo statuentes. Quid Hæretici dicerent, immo quid non dicerent, Theologum Catholicum nunc offendentes, qui ejusmodi doctrinam evulgandam negat, & evulgantem imprudentiæ & suspectæ Pietatis insimulat? Et potissimum quando tot magni nominis Theologi laudarunt quidem cultum & invocationem Sanctorum (quod & Muratorius fecit) nulum tamen commune Præceptum sive obligationem jamdiu agnoverunt in hac Religionis parte, & libere id etiam prædicarunt. En quos ego novi, Jacobus Masenius, Franciscus Suarez, Martinus Becanus, & Dionysius Petavius, insignes Theologi e Societate Jesu. Idem publicis typis protestati sunt Adrianus & Petrus Walemburchii fratres, Natalis Alexander, Johannes Pontas, Bossuetus Episcopus Meldensis, Johannes Viguerius, Johannes Baptista du Hamel, & Cardinalis Gottus in Italico celebri Opere adversus Picininum Hæreticum, & nuper P. D. Johannes Chrysostomus Trombelli Bononiensis Abbas Canonorum Regularium Salvatoris in Libris de cultu Sanctorum. Num hi Imprudentes, an qui Dogma hoc occultum vellet, ut cum Siculo Saguas, cujus anomalias antea excussimus, alienam a Tridentino Concilio doctrinam, ac propositiones quasdam piorum virorum emolliendas, non exaltandas, misero Populo inculcare pergat? Evangelium certe, puramque Ecclesiæ doctrinam erubescere nemo debet. Hanc ii tantummodo erubescunt, & evulgatam ægre ferunt, qui ab ea discedunt. Neque ullum pusillis Scandalum timendum unquam erit, ubi commendatam audiant *Devotionem erga Sanctos, & Præsertim erga Sanctissimam Dei Genitricem*; sed quidem sperandum fore, ut enixius studeant Necessariæ Devotioni erga Jesum Christum, qui est suprema Spes nostra; *non enim est, ut Apostolorum Princeps nos docuit Act. IV. 12. in alio uliquo salus; nec aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* Si Muratorius Tridentinum Concilium sequitur, si Lamprius Romanorum Pontificum Decretis innititur in Quæstione de Virginis Conceptione: quæ fors futura sit contrariæ Migliaccii, ejusque commilitonum Sententiæ, tot dictæ saturatæ, non incongruum erit conjicere. Unum restat, quod solatio esse possit Lampri-

dio,

dio, consideranti, non tantummodo in se ipsum Literatorum postremum, sed & in ipsos rei Literariæ Antistites Migliaccium debacchari. Dixerat Lampridius Cap. XXI. pag. 161. ab Hispanica Inquisitione proscriptum fuisse temporibus nostris eximium Opus, & celebre Eruditionis Ecclesiasticæ promptuarium, scilicet Acta Sanctorum a P. Bollando Soc. Jesu, ejusque Successoribus collecta & illustrata quam plurimis Tomis, sed subinde pristino honori restituta. Quid ad hæc Migliaccius? *Perinde*, is ait Diff. VIII. Cap. 4. pag. 266. *quasi grande piaculum admiserit Inquisitio Hispanica præscribendo (is proscribendo scripserit) Antuerpiensium Opus, quod deinde emendatum permisit, cum Neminem Eruditorum lateat, quot lacunæ, quot INEPTIÆ, quæ Intemperationis Criticæ Exorbitantiæ Opus illud Inficiant. Paucis ab hinc annis, quum Romæ essem, ad manus habui quædam folia incerti Auctoris, e prælo adhuc recentia, quibus amariori stylo bujusmodi Eruditorum nonnulli errores & nugæ proscindebantur: quæ si quis legerit, serium certe videbit, & dicet:*

Sunt apinæ, triceque, & si quid vilius istis.

Sed Nemo Eruditorum erit, qui non in hoc homine multum inscitiae certe parum verecundiae, offendat, quando is tam claros doctissimosque viros, eorumque volumina ob saniores Criticam, atque ob Eruditionem uberrimam a melioribus quibusque probata, cachinnis excipit, ac temere proscindit. Levium profecto ingeniorum est, eos non ferre, qui Populum erroribus ab Ecclesia improbatis, Historiam Ecclesiasticam fabulis liberare contendunt. Et immani quidem censura adversus eadem Acta Sanctorum insurrexit. P. Sebastianus a S. Paulo; sed rogandus est Migliaccius, ut legat *Responsionem* Cl. P. Papebrochii; tunc enim, si sapit, fortassis eum pudebit intemperantiæ suæ, ac discet, Ecclesiæ Catholicæ deceptores & destructores non tantum esse, qui fabulas, & potissimum qui sententias veræ doctrinæ adversantes spargunt, sed etiam qui sparsas refellendas & eradicandas negant. Neque ultra loquutus est Romanus Abbas, cujus sensa & argumenta literis Latinis a me mandata, mi Azevede, jam tenes. Vale.

Neapoli V. Non. Majas MDCCXLII.

Azevedo suo Ferdinandus Valdesius P. S.

EPISTOLA DECIMASEXTA.

Opportune accidit, Azevede amantissime, ut dum novissimæ literæ tuæ aliquid novi a me peterent de Voto Sanguinario, non mihi longe quærendum fuerit, quo tuis votis obsecundarem. Ante aliquot dies amicus meus Romanus Abbas legendum mihi tradiderat Opusculum Italica Lingua conscriptum, & ex Panormitana typographia emissum, cui titulus: *La Risposta senza Maschera al Signore Lodovico Antonio Muratori del P. Attardi Agostiniano*. Auctor Libelli vir Clarissimus, utpote qui ex aliis Libris illustre sibi nomen antea quæsierat; immo is Siculorum omnium doctissimus, uti fidem faciunt Epigrammata in ejus laudem composita, ibique edita, quippe ibi legitur:

Tu il maggior dotto sei del nostro Regno.

Festivum illius stilum dicas, urbanitatem quoque præfert adhibita ab illo pugnandi ratio. Post Opusculi lectionem eundem Romanum Abbatem adii, ut quæ mea de illo sententia foret, exponerem; seu potius quid ipse sentiret, acciperem. Sed ille hisce me verbis præoccupavit: Agitur heic, mi Valdesi, de egregio viro, quo cum mihi ab ineunte ætate arcta intercedit amicitia, immo & summa necessitudo. Is uti ceteros Libros suos, ita & hunc ad me misit, meumque pro sua humanitate de illo judicium poposcit. Quid ego rescripserim, quum voles, non te celabo. Me tunc rogante, ut sine mora voluptatis hujus compotem me faceret, is Epistolam suam exeruit, neque tantummodo legendam dedit, sed etiam describendam, si vellem, permisit. En ergo illius exemplum.

*Clarissimo Patri Bonaventuræ Attardo Ordin. S. Augustini N. N.
bene omnia agere.*

„ **P**rope fuit, ut de diurno silentio tuo conquererer, celeberrime Attarde, quum anxietatem omnem mihi eripuerunt literæ tuæ novissime ad me datæ. Gratissimæ eæ quidem, sed gratiores, quod una cum eis Opusculum nuper a te compositum acceperim. Quod solum dolui, primus legere non potui; alia quippe exempla huc delata quam citissime fuerant, certantibus quibusque tua legere, tua mirari. Et quandoquidem judicium meum consueta sinceritate, qua semper usus sum, pæne extorques, quid mihi acciderit, fortassis legere non te pigebit.

„ Dum

„ Dum die quadam cum doctissimis quibusdam amicis meis ver-
 „ farer, in Libellum a te pro Voto Sanguinario conscriptum sermo
 „ deflexit. Erant, qui non una laude dignum asserabant; alii con-
 „ tra mirabantur, te, quem alioqui magni faciunt, & instituto &
 „ doctrina Sancti Augustini filium, in hujusmodi agone ab eo de-
 „ fecisse, quasi non omnia perspecta habeas, quæ tantus Doctor tot
 „ in locis de hoc argumento scripta reliquit. Equidem jocandi caus-
 „ sa reponebam: Putatisne, P. Attardum, tantæ eruditionis vi-
 „ rum, heic serio egisse? Mihi certe aliter videtur. Ad me quippe
 „ is scripsit, se ab hujusmodi controversia alienum, tot precibus
 „ eorum, qui Votum concipiunt, pulsatum fuisse, ut victas tandem
 „ dederit manus, & ad scribendum Opusculum hoc sese pæne invi-
 „ tus contulerit, proditurus, non quod ipse intimo in corde senti-
 „ ret, sed quod pro ea causa Advocatorum more adferri posset.
 „ Contra clamarunt omnes; ego vero in me recepi postera die o-
 „ stendere, quam solida iustaque foret suspicio mea. Hæc sane lu-
 „ dens primo loquutus fueram, ac ludum continuare animus fuit;
 „ verum, Attarde carissime, forsan ridebis, ubi audiveris post no-
 „ vum Libri tui examen suspicionem meam ita adauctam, ut in
 „ certam quasi persuasionem conversa fuerit. Itaque altera die ad
 „ amicos regressus aiebam. Nemo ex vobis est, ut reor, cui per-
 „ spectissima non sit P. Attardi singularis eruditio, & subactum ju-
 „ dicium. Ubi in ejus Opusculo offendatis rationes nullius momen-
 „ ti, inanes difficultates, Sanctorum Patrum verba perperam adhi-
 „ bita: quid aliud excogitandum est, nisi ipsum inservisse tempo-
 „ ri, & amicorum importunitati cessisse, ea tamen pugnandi specie
 „ delecta, quæ vera & efficax præoccupatis nonnullorum affectibus
 „ videretur, ficta vero & ludicra deprehenderetur ab aliis? Quod
 „ hætenus dixi, confirmandum nunc mihi suscipio.

„ Inquit is pag. 19. debuisse Lampridium imitari moderationem
 „ Sancti Augustini, qui de *Peccatis* loquens professus est, se nolle
 „ de Maria Virgine loqui. En ejus verba Lib. de Nat. & Gratia
 „ Cap. 35. *Excepta itaque Sancta Virgine MARIA, de qua propter*
 „ *honorem Domini, nullam prorsum, cum de Peccatis agitur, babe-*
 „ *re volo quæstionem. Unde (sive inde) enim scimus, quod ei plus*
 „ *gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte Peccatum, quæ*
 „ *concipere, ac parere meruit, quem constat nullum habuisse Pecca-*
 „ *tum.* Ad hæc verba commentarium suum addit P. Attardus, in-
 „ de inferens, Originalis quoque labis expertem fuisse Deiparam.
 „ Sed quis non agnoscat, perfunctorie ista ab eo fuisse prolata? Pri-
 „ mo is probe noverat, numquam asseruisse Lampridium, Virgi-
 „ nem Sanctissimam incurrisse Peccatum originale; immo is cen-
 „ ties agnovit uti Piam ac Probabilem, immo & Probabiliorem

„ al-

„ altera, sententiam eximentium ab eadem macula Beatam Ma-
 „ riam. Unum ille contendit, *Certitudine* carere ejusmodi Senten-
 „ tiam. Secundo, omnium maxime religiosissimus vir compertum
 „ habebat, eo ipso in loco Sanctum Augustinum agere de Peccatis
 „ Actualibus, scilicet mortalibus atque venialibus, non vero de Ori-
 „ ginali. Commemorabat Pelagius eos, *qui non modo non peccasse,*
 „ *verum etiam juste vixisse referuntur, Abel, Enoch &c. Annam fi-*
 „ *liam Phaniel, Elizabeth, ipsam etiam Domini ac Salvatoris nostri*
 „ *Matrem, quam dicebat sine peccato confiteri necesse esse pietati.*
 „ Quid Augustinus? Si omnes, ait, Sanctos & Sanctas, cum *beic*
 „ *VIVERENT*, congregare possemus, utrum essent sine peccato, quid
 „ fuisse responsuros putamus? Utrum hoc, quod iste dicit, an quod
 „ Jobannes Apostolus? Rogo vos, quantalibet fuerint in hoc corpore
 „ excellentia sanctitatis, nonne una voce clamassent: Si dixerimus,
 „ quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & veritas in no-
 „ bis non est. Antea quoque dixerat, non frustra etiam justos in o-
 „ ratione dicere: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimitti-*
 „ *mus debitoribus nostris.* Certe Christianus quisque, sive justus,
 „ sive injustus, dicere potest, se Peccatum non habere originis, quia
 „ renatus ex aqua & Spiritu Sancto, in hoc non decipitur. Respi-
 „ cit ergo illud *Dimitte nobis debita nostra*, atque illud *Si dixer-*
 „ *imus quia Peccatum non habemus*, Peccata actualia, Peccata actio-
 „ nis & omissionis, & Peccata, ut inquit idem Augustinus, *quæ*
 „ *subinde ignorantia vel infirmitate committuntur* in vita hominis, non
 „ vero Peccatum originis. Ab hisce Peccatis actualibus exceptam
 „ vult Augustinus beatissimam Salvatoris Matrem, eamque revera
 „ ipsorum fuisse expertem, dogma est Catholicæ Religionis. De
 „ hisce ergo ibi disputatio erat, uti reliqua evincunt, quæ præter-
 „ eo. Tertio, ubi ad quæstionem de Peccato originali venit, ut
 „ exceptionem prædictam Augustinus non adfert; immo contra sen-
 „ sisse deprehenditur. Cap. 48. ejusdem Operis de Natura & Gratia
 „ Pelagius memorans Apostoli verba Rom. V. 12. *Per unum homi-*
 „ *nem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, ita in*
 „ *Omnes homines pertransiit, in quo Omnes peccaverunt*, contende-
 „ bat, cum dicuntur Omnes, non semper Omnes omnino **NULLO**
 „ **PRÆTERMISSO** intelligi oportere, huc advocando Apostolum
 „ ipsum infra dicentem: *Sic & per unius justitiam in Omnes ho-*
 „ *mines in justificationem vitæ*, quum tamen non Omnes justificen-
 „ tur. At Augustinus insurgens ait: *Sicut dictum est: Sicut per*
 „ *unius delictum in Omnes homines in condemnationem, ut NUL-*
 „ *LUS PRÆTERMITTERETUR: sic & in eo quod dictum*
 „ *est: per unius justitiam in Omnes homines in justificationem vi-*
 „ *tæ, NULLUS PRÆTERMISSUS est; non quia Omnes in eum*
 „ *Valdesii,*

„ credunt, & Baptismo ejus abluuntur; sed quia Nemo justificatur
 „ nisi in eum credat, & Baptismo ejus abluatur. Si in Omnes ho-
 „ mines ita Peccatum originis pertransiit, ut Nullo Prætermisso,
 „ Omnes eadem damnatione teneantur: quid hac de re senserit
 „ Augustinus, jam intelligimus, nullaue dubitatio est, quin &
 „ P. Attardus hoc ante nos viderit, ac propterea loci illius men-
 „ tione facta ludum dumtaxat agere voluerit. Et quamvis ille
 „ pag. 80. rursus instet, omissum a Lampridio fuisse hunc Augusti-
 „ ni locum, quasi sibi contrarium, jam manu tetigisti, an reve-
 „ ra ab aliis suis locis discors ibi sit Sanctus Doctor, & an Cer-
 „ titudo Piæ Sententiæ inde elici possit. Liceat quidem adhibere
 „ hæc verba ad augendam illius Probabilitatem, non vero ad
 „ Certitudinem ei conciliandam.

„ Non dissimili strophæ pergit doctissimus vir pag. 24. & sequ.
 „ inhonesta quorundam Siculorum adversus Lampridium scripta
 „ excusare, ratione hac utens: *noi non siamo stati i primi a pro-
 „ vocare, provocati siamo stati.* Putatisne, hæc ex animo revera
 „ pronuntiata fuisse? Equidem non puto. Non ignorabat Attardus,
 „ quum primum Lamindus Pritanius Votum Sanguinarium obiter
 „ improbavit, nullum de Siculis verbum fuisse factum. Opinioni
 „ illi is tantummodo est adversatus; nemo ob id in judicium voca-
 „ tus; nullus ex Siculis accusatus. Quod plus est, neque Pritanius,
 „ neque Lampridius rem contumeliis & maledictis egere. Detestan-
 „ dum hoc pugnandi genus uni Siculi postea usurparunt, atque il-
 „ lud numquam ferendum præ ceteris P. Attardus novit, dum sa-
 „ tis perspecta habet hæc Origenis verba in fine Lib. I. contra Cel-
 „ sum: *Ceterum quid attinet respondere homini veritatis sermonem
 „ ad maledicta conviciaque detorquenti? Hoc enim non est disputa-
 „ toris, sed plebejum & indignum Philosopho vitium, & furoris
 „ indicium: quum deberet rem propositam examinare candide, &
 „ quantum fieri potest nihil alienum ab ea dicere.* Deinde religiosis-
 „ simus vir demonstrandum suscipit, Sententiam Piam non amplius
 „ esse *Opinionem dubiam*, sed *Sententiam Fidei valde vicinam*, quia
 „ ut habet Alexandri VII. Constitutio, *jam fere omnes Catholici
 „ eam amplectuntur.* Sed ubi clam interrogare P. Attardum nobis
 „ liceret, sincere, ut reor, is fateretur, hæc ad pompam dici,
 „ neque per ea Sententiam Piam ad gradum ullum Certitudinis ha-
 „ stenus assurrexisse, contra clamantibus ipsis Romanorum Pontifi-
 „ cum Constitutionibus. Academiae vero eandem amplectentes,
 „ nihil aliud volunt, nisi eam uti altera Probabiliorem tueri: quod
 „ de aliis quoque Scholæ Opinionibus dicendum est. Neque ullum
 „ Sententiæ Piæ pondus addit Fidelis Populi pia in illam inclinatio
 „ mentis; Populus enim indoctus eo fertur, quo Docti viri in Pie-
 „ tatis

„ tatis rebus ipsum impellunt . Anno proxime præterito integrum
 „ ferme Panormitanum Populum nullo negotio adduxere nonnulli
 „ humanis artibus usi (quod non antea factum) ad Votum Sanguini-
 „ narium amplectendum . Ex illius Populi consensu , quem P. Attar-
 „ dus pag. 50. non paucis Rhetoricis coloribus extollit : num ho-
 „ nestum , licitumque , & Deo ac Virgini gratum evasit hujusmodi
 „ Votum ? Apage . Immo circulatorias hasce artes ne ipsi quidem
 „ Attardo probatas fuisse mihi persuadeo , quum nihil causæ profint ,
 „ & contra vix Temeritatis absolvas , dum in discrimen hominum
 „ Vitam adducunt , Populo veluti Certa ea proponendo , quæ adhuc
 „ in disputatione versantur , & Apostolicæ Sedis judicium expe-
 „ ctant .

„ Ut autem evidentius intelligatis , P. Attardum speciosis dumtaxat
 „ armis usum fuisse , importunis amicis negare hoc officium non
 „ ausus : animadvertite , quid is habet pag. 39. Petit ille , ut Lam-
 „ pridius diserte edicat , Prudensne , an Imprudens sit Dubitatio de
 „ Veritate Piæ Sententiæ . Si postremum is asserat , causam obti-
 „ nuere Panormitani . Sin primum , Panormitanos minime de ea Ve-
 „ ritate dubitantes , uti imprudentes , stultos , ac superstitiosos ille ar-
 „ guet , eosque gravius lædet , atque ad iram provocabit . Hæc At-
 „ tardus , quamquam conscius , Lampridium non semel confessum
 „ fuisse Prudenter credi , Prudenter deprædicari , atque defendi a
 „ suis affectis Piam Sententiam , dum tutela consistat in Scholastico-
 „ rum armorum apparatu . Nulla est hac de re Lampridii contro-
 „ versia cum Panormitanis . De *Certitudine* tantum disputatur , ac
 „ de ista quin Prudens Dubitatio occurrat , nemo neget , qui sine
 „ præoccupatis affectibus Sanctos Patres consulat , nobis a Deo
 „ post Divinas Scripturas ad Veritatem duces relictos ; & præfer-
 „ tim consideret , quid hætenus tum de ista Sententia , tum de op-
 „ posita , summi decrevere Pontifices . Quare ubi quisquam Sanguini-
 „ ne proprio Piam Sententiam tueri velit , tunc eo magis Prudens
 „ Dubitatio insurgat necesse est , liceatne an non hujusmodi facinus .
 „ Rationes Dubitationis hujusce a Lampridio propositas nihil attinet
 „ refutare , dum eas insolutas P. Attardus dimittit , & nondum
 „ ostendit , ea Certitudine constare Piam Sententiam , pro qua Vi-
 „ tam impendere liceat . Atqui P. Attardus pag. 45. negat *Homi-*
 „ *num Vitam pretiosum , & ingentis pretii donum* esse , uti Lampri-
 „ dius scripserat , quando Sanctus Augustinus Lib.I. Cap. 16. de Lib.
 „ Arbit. *Corpus hominis partem vilissimam* appellavit . Lampridius
 „ vero (subdit Attardus) *vorebbe trattare il nostro Corpo da Pa-*
 „ *drone e non da Servo ; non da Schiavo , ma da Signore , ed avvez-*
 „ *zarlo alle morbidezze , alle lusinghe . Ecco come valuta la Vita*
 „ *del nostro Corpo .* Nisi heic deprehenditis evidentius quam alibi

„ jocantem Attardum, tarditatis ingenium vestrum accusabo. Uti-
 „ que componere cum Anima Corpus nostrum si velimus, *partem*
 „ *viliissimam* appellare licebit: Sejunctum ab Anima, plus etiam vi-
 „ lescere dicas. Ast ubi Corpus cum Anima copulatum incedit, quod
 „ nos *Vivere*, seu *Vitam* dicimus, tunc alia adhibenda statera est,
 „ Augustinus non *Vitam Corporis*, sed *Corpus partem viliissimam ap-*
 „ *pellat*. Finge tamen de Vita id dici. Nihil facilius, quam con-
 „ gerere veterum dicta de misera conditione Vitæ nostræ, Corporis-
 „ que nostri, Declamatorum more, qui eandem rem suscipiunt
 „ modo deprimendam, modo exaltandam, pro diverso videlicet
 „ rerum aspectu. Sed ridebat, uti opinor, Attardus hæc effundens;
 „ uno quippe stans pede, si voluisset, fassus fuisset, vivens homi-
 „ nis Corpus, sive Vitam hominis, ceteris temporalibus bonis præ-
 „ stare. Ipsemet Augustinus præcedenti Capite hæc enumerans in-
 „ quit: *Ea autem sunt: Primo hoc Corpus, & ejus quæ vocantur Bo-*
 „ *na, ut integra valetudo, acumen sensuum, vires, pulcritudo, & si*
 „ *qua sunt cetera, partim necessaria bonis Artibus, & ideo pluris*
 „ *pensanda, partim viliora &c.* Dies prius nos deficeret, si singula
 „ perpendere velimus, quæ nobilem Corporis conditionem com-
 „ mendant, dum viget illius unio cum Anima, sive mirabilem Phy-
 „ sicam ipsius structuram spectantes, de qua multa habent S. Basilii
 „ in quadam Homilia sua, S. Ambrosius Lib. 6. Cap. 9. Examer. &
 „ Cassiodorus Lib. de Anima Cap. 16. sive ipsum uti habitaculum
 „ Animæ considerantes, cui famulatur ad innumera peragenda, at-
 „ que ad ipsam Vitam æternam consequendam, & sine cujus famu-
 „ litio & consortio Anima quid agere possit, quæso edicite. Id
 „ nunc meminisse sufficiat, ab Apostolo 1. Cor. VI. 15. appellari *Corpora*
 „ *nostra membra Christi, ac templa Spiritus Sancti*. Silicet, uti S. Au-
 „ gustinus ait Serm. 18. de verb. Apost. *Propter Corpus Christi Cor-*
 „ *pore nostra membra sunt Christi. Propter inhabitantem Spiritum*
 „ *Christi, Corpora nostra sunt Templum Spiritus Sancti*. Eaque tan-
 „ tæ dignitatis, ut in Cælum transferenda sint, quum corruptibile
 „ hoc induet incorruptionem, & mortale hoc induet immortalita-
 „ tem. Sed quid plura quærimus? Homicidium & Suicidium quan-
 „ topere detestentur divinæ ac humanæ leges, nemo ignorat. Con-
 „ troversiam denique heic omnem dirimit Dominus, inquiens Joh.
 „ XV. 13. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam po-*
 „ *nat quis pro amicis suis*. Potes impendere fortunas tuas, potes &
 „ Regnum: minoris ista erunt in comparatione Vitæ, si des illam
 „ pro Deo. I nunc, & Corpus, sive Vitam hominis inficiare, si
 „ audes, ingens ac pretiosum hominis Bonum, quando majus sacri-
 „ ficiu Deo præstari nequit, & idcirco meritis quibuslibet Con-
 „ fessorum merita Martyrum Ecclesia præfert. Nihil horum latet
 „ P. Ar-

„ P. Attardum . Consequens igitur est , ut is calamum suum joci
 „ tantum caussa in Corporis, seu Vitæ nostræ contemptum excurrere
 „ siverit, quasi levibus de caussis, atque ad arbitrium nostrum eam-
 „ dem prodigere fas sit, & pro Opinionibus, hoc est pro incertis
 „ rebus, tantum ac tam certum Bonum dare, Imprudentia ac Te-
 „ meritate careat. Atque hæc ego dicenda habui; nam quæ reliqua
 „ apud eundem P. Attardum prostant, tantummodo velitationes ho-
 „ minis ludentis ipsa quoque videntur, ac vobis propterea discuti-
 „ da relinquo. Neque plura addidi. Subsequentum tunc fuit amico-
 „ rum murmur non leve, nonnullis suspitioni sive opinioni meæ *as-*
 „ *sensum* præbentibus, aliis vero negantibus. Tuum nunc est, aman-
 „ tissime Attarde, qualis revera fuerit, sitve animus tuus, mihi sin-
 „ cere aperire; fidem enim meam obligo, si forte probes quæ dixi,
 „ me numquam confessione tua usurum, sed mihi dumtaxat gratula-
 „ turum, quod præsenferim, te non aliam fovere sententiam, quam
 „ quæ Augustinianum, egregiumque virum deceat. Vale. Neapoli
 „ III. Non. April. MDCCXLII.

Quomodo, & quam diversis studiis procedant negotia hæc, mi
 Azevede, ex istis intelliges. Mihi interea nuntiatum est, aliam
 nuper emeruisse Sicularum Dissertationem adversus Lampridium,
 quam mihi comparare non desinam. Atque heic excidit mihi vox
 illa *Sicularum*, quum tamen ea nihil aliud significet, nisi Panormi-
 tanos; eosque non omnes, Sanguinario Voto dicatos. Quid enim re-
 liqui Siculi heic sentiant, incompertum est mihi. Hæc dabam Nea-
 poli Pridie. Id. Majas MDCCXLII.

Azevedo dilectissimo Valdesius.

EPISTOLA DECIMASEPTIMA.

Multa ante paucos dies ad te scripseram, Azevede Amantissi-
 me. Differente in dies discessum navita, cui literas eram tra-
 diturus, novas addere statui. Nam interea supervenit Liber, Pa-
 normitanis typis hoc eodem Anno 1742. proculus, cui titulus: *Lam-*
pridius ad irutinam revocatus, Auctore Josepbo Ignatio Milanesi
Soc. Jesu, in Panormitana Collegii Maximi Academia Theologiæ Pro-
fessore. Ostendendam is sibi sumsit *Immaculatae Mariæ Conceptionis*
Certitudinem, ejusdem Immunitatem a Debito Proximo Originalis cul-
pæ contrahendæ. Fateor, tantum mihi temporis & patientiæ non
 fuit, ut spissum Opus continuata lectione percurrerem: quænam
 enim voluptas, qui fructus, aliis verbis repetita legere, quæ alii
 antea, neque semel, nobis exhibuerant? Paucis ergo accipe, quod-
 nam fuerit meum de hocce Libro judicium. In isto sane Auctore
 neque

neque scientiam, neque eruditionem desideres. Magistralis pro more illius stylus, & stylus quidem in iram & prope in contumelias pronus. Optandum tamen foret, ut qui Theologiam profitentur, eamque alios edocturi sunt, puriori doctrinæ studerent enixius, & ab iis, quæ Superstitionis speciem referunt, diligentius sibi caveant. Sanctissimam Dei Parentem *Spem nostram* appellare, fas licitumque dixerat Lampridius. Quum enim Intercessionem Sanctorum apud Deum Ecclesia semper laudaverit, utilemque Christiano homini censuerit, justa *Spes* sit necesse est, quam in eorum precibus collocamus, & præsertim in Deiparæ præsidio, quæ supra ceteros Sanctos gratiam invenit in oculis Dei. At ipsam dicere *Spem Unicam Peccatorum*, quo nomine donatur in Sermone quodam, S. Augustino perperam tributo, Lampridius minime probaverat, atque emolliendam ejusmodi appellationem senserat, ita ut significet *Spem grandem*, non vero *Solam* Peccatorum. Insurgit heic P. Milanese Cap. VI. §. 85. *delicatissimam* Lampridii *conscientiam*, ejusque religionem ac timorem ridens, quando Sancti Patres Cælorum Portam dixere Virginem Sanctissimam, & S. Bernardus *Unicam Peccatorum Advocatam* appellavit. Sed viro doctissimo animadvertendum erat, laudabili translatione Mariam commendari uti Cælorum Portam, quippe quæ Salvatorem genuit, per quem aperti sunt Cæli, nobisque aditus est ad beatissimum illud Regnum. *Unica* vero *Peccatorum Advocata* quum dicitur, emollienda & heic est hujusmodi phrasis, ut *potentem* & *grandem* significet, non vero *Solam*. Alioqui mentientem faciemus Johannem Apostolum, dum testatur (1. Joh. II. 1.) nos, si peccaverimus, *habere Advocatum apud Patrem, Jesum Christum justum*. Rursus Catholicæ doctrinæ adversabimur, quæ non Virginem tantummodo, sed & ceteros Sanctos agnoscit nostros apud Deum Advocatos, neque de eorum patrocinio dubitat.

Ad hæc ait P. Milanese, Academiam Parisiensem Anno 1736. instaurasse decretum de celebranda Missa solenni *die sacra B. Mariæ Immaculatae Virginis Conceptioni*, ut *religiosam* (hoc est *religiosa*) *Populi Christiani in gloriosissimam Dei Genitricem, UNAM HUMANI GENERIS SPEM, Patronam, ac Matrem, Devotio, Pietas, & Caritas in dies magis foveatur, ac augeatur*. Subinde vero religiosus vir addit: *Facultas Sorbonica non est anicula quædam, quæ foco assidens fabulas puellulis narret. Cætus est perillustrium virorum, quem si pro mille Lampridiis habendum dixero, vix ullus falsi me postulaverit*. Equidem tanti ego facio scientiam & sapientiam celeberrimæ Facultatis Parisiensis, ut vix ad credendum inducar, excidisse ei tam crudam, adeoque exorbitantem sententiam. Attamen quum P. Milanese de hoc dubitare nos non sinat,

finat, atque decretum illud Parisiensibus etiam typis commissum affirmet: heic appello ego universos Theologos non summi tantum, sed & infimi subsellii, rogaturus, ut edicant, sitne toleranda, an potius recensenda inter Hæreses contraria adeo divinis Scripturis, & Dogmatis Ecclesiæ Catholicæ, doctrina. Quis enim non illico videat ac fateatur, novum his verbis nobis obtrudi Evangelium, Evangelio Catholicæ Ecclesiæ nimis injurium, ac per ea verba destrui divinam *Spei* Virtutem, cujus proprium seu præcipuum objectum *Deus* est, a cujus potentia & misericordia, atque ab infinitis *Salvatoris nostri* meritis speramus beatitudinem æternam, & auxilia ad eam consequendam? Si *Una Spes* nostra Virgo deprædicatur, & vox *Una* significat, non in alio objecto, nisi in Virgine, collocandam esse *Spem* Christianorum: non amplius ad Deum convertenda erit *Spes* nostra, sed ad Deiparam *Unam*: quod quis Catholicorum excogitare audeat, immo non horreat? Ad hæc passim divinæ Scripturæ sperare in Deo nos docent ac jubent. *In Deo salutare meum, & gloria mea; Deus Deus auxilii mei, & Spes mea in Deo est* Ps. LXI. 8. *Domine, Spes mea a juventute mea.* Ps. LXX. 5. *Quoniam tu es Domine Spes mea.* Psal. XC. 9. Apostolus vero nos lætificat mentionem faciens 1. Tim. I. 1. *Christi Jesu Spei nostræ.* Et Coloss. I. 27. *Christus in vobis Spes gloriæ.* Propterea in antiquissima Ecclesiæ Romanæ Liturgia, a Cardinali Bona in Liturgicis edita, Confessionem suam ita Episcopus in Missa exprimebat: *Suscipe confessionem meam, Unica Spes salutis meæ, Domine Deus meus Jesu Christe &c.* Reliqua loca prætereo, uti & Sanctos Patres pari concentu idem tradentes; nota quippe hæc sunt cuicumque sacris literis operam danti, & præcipue quæ S. Augustinus habet Enarr. in Psalmum LX. Quod mirum est, hæc ignorare nequit, & nihilominus informi quadam Devotione eo abripi se finit P. Milanese, ut *Unam Spem* Christiani Populi agnoscat, aut se agnoscere fingat beatissimam Christi Domini Matrem. Et ne quis dubitet, an persuasio hæc altas in illius corde radices egerit, eundem audiamus in Præfatione fatentem, se *pro Virgine Sanctissima* decertare, *quam ipse a teneris ungulis Parentis loco habui, cui quidquid in me est, quidquid erit, refero, & referam acceptum.* Nemo Catholicorum est, qui præcipuo amore & cultu Deiparam non veneretur, invocet, atque ejus ope se plura a Deo impetraturum speret; intercessio enim ipsius apud Dominum supra ceterorum Sanctorum efficax est. Sed Ecclesia nos docet, quidquid boni est in nobis, ad Deum esse referendum, a quo beneficia cuncta procedunt per Filium ejus Jesum Christum, *qui solus noster Redemptor, & Salvator est.* Quare quid dicas de Theologo protestante, nulla Dei mentione facta, se Bea-

se Beatissimæ Virgini acceptum referre quidquid boni in se est, atque erit, hoc est Peccatorum remissionem, Gratiam Dei, rectas cogitationes, inspirationes, atque Virtutes? Utinam & heic non exclamet Dominus per Hieremiam II. 13. *Me deliquerunt fontem aquæ vitæ*. Certe Heterodoxi, quorum mos est Ecclesiæ Catholicæ perperam tribuere privatorum hominum anomalias in Religionis doctrina, dum Patrem Milanensem audiunt docentem, *Unam humani Generis Spem* esse Mariam, seque ei, non vero omnium donorum largitori Deo, debere quidquid boni in se deprehendit: non aliud inde elicient, nisi Deiparam non solum *Parentis*, sed etiam *Dei* loco esse huic Theologo; & saltem rudi Populo nihil aliud quam perniciosum hoc dogma aut saltem Superstitionem olens, in mentem venire posse. Nos interea animadvertentes, patentia doctrinæ Catholicæ documenta perverti, & neutiquam ad veræ puræque Theologiæ lydium lapidem ab ipso exigi suæ Devotionis immodicum fervorem: nihil postea mirabimur, si eundem offendemus in alios quoque declinare excessus, dum *Certitudinem* Piæ Sententiæ de Immaculata Virginis Conceptione persuadere nobis contendit, dum *Sanguinarium Votum* dealbandum suscipit, dum e *Debito proximo* Sanctissimam Redemptoris Matrem eximit.

Ad Piæ Sententiæ *Certitudinem* statuendam quod attinet, multa is congerit, rationes, consensum Academiæ, Festum Conceptionis, Concilia nonnulla, Theologos quamplurimos, & quid non? Sed quæ antea Lampridius attulit, quæque & ego ad te, Azevede amantissime, scripsi; jam nihil aliud exposcunt, ut appareat, quam fluxo in loco ejusmodi Certitudinis fundamenta jacta fuerint. Rogandus autem est egregius iste Pugil, ut sincere edicat, quale sit obsequium suum erga Apostolicæ Sedis doctrinam, & Romanorum Pontificum Constitutiones. Is, ut arbitror, contiuo fatebitur, sibi plurius esse Romanæ Ecclesiæ dogmata & præcepta, quam proprias imaginationes, & subtilia fœcundaque sui intellectus cogitata. Credere par est, non aliam mentem fuisse atque esse ceteris Catholicæ Ecclesiæ filiis, qui Petri Cathedram tanta veneratione prosequuntur, ejusque judicium opinionibus suis quibusque præponendum norunt. Quamobrem quicumque hætenus amplexi tutatique sunt Piam Sententiam, aut adhuc tuentur, non aliud sensisse aut sentire censendi sunt, quam quod Romana Sedes sensit & sentit. Meridiano autem sole clarius est, in Ecclesia Romana haberi quidem Piam & Probabilem, & liceat etiam dicere, altera Probabiliorem, Scotisticam Sententiam, non vero Certam. Sub gravissimis pœnis vetuerunt hætenus Romani Pontifices, quibuscum concors perrexit Tridentinum Concilium, ne quisquam *Peccati* aut *Hæresis* alterutram de Conceptione Opinionem sive Sententiam insimularet. Pius etiam V.

præce-

præcepit, ne quis *Erroris* Thomisticam argueret. Vel ipse Alexander VII. Pontifex, quamvis præ ceteris favorem Scotisticæ impartitus, & Academies, & omnes fere Catholicos in eam consentientes agnoscens, nihilo tamen secius Sixti IV. aliorumque præcedentium Pontificum hac de re Decreta confirmat; neque Pii V. Bullæ suam vim detrahit, immo dum Gregorii XV. Constitutionem de verbo ad verbum renovat, Pianam quoque a se confirmatam ostendit. Satis etiam in aliis literis ad te datis demonstratum arbitror, numquam interdictam ab Apostolica Sede fuisse celebrationem Festi Conceptionis sub significatione *Sanctificationis*. His positis, quicumque habet (habere autem omnes debemus) honorem decretis & judiciis Romanæ Ecclesiæ Matris nostræ, nequit non agnoscere, laudandam quidem esse Piam Sententiam, pro Certa vero minime esse habendam, & commendandos, qui eam amplectuntur; at nequaquam probandos, ubi ingeniis suis nimium fidentes ea se videre putant, quæ noneum vidit sapientia procul dubio major, & cunctis veneranda Romanorum Pontificum.

Superfluum proinde est legere, quæ P. Milanese ex Historia proscripta de Conceptione Deiparæ, atque ex Salazario, Sfondrato, aliisque notissimis Libris erasit, sperans, se propinaturum exoptatam Certitudinem Scotisticæ Sententiæ incautis Lectoribus, qui momenta contrariæ Opinionis aut ignorant, aut non satis accurate perpendunt, quia animo jamdiu affectibus præoccupato in ejusmodi quæstionem invadunt. Hæc profecto Romana Sedes novit; attamen quum post tantum temporis, post tot preces & conatus ipsorum Regum, dimoveri se quidquam de sententia sua non sit hætenus passa: quid aliud censendum restat, nisi summis Pontificibus in unam Veritatem, & custodiam Catholicæ doctrinæ intentis, Probabilitatem quidem, non vero Certitudinem, apparuisse in Scoti Sententia? Si apparuisset, tanta est illorum, totiusque Christiani Populi justa erga Deiparam Devotio, ut pendentem tamdiu non reliquissent, neque etiamnum relinquerent hujusmodi controversiam. Conquiescamus igitur in judicio minime fallaci Magistræ omnium Apostolicæ Sedis, neque plusquam illa nos sapere & videre arbitremur. Quoniam vero P. Milaneseus protritæ hac de re Eruditioni unum addidit non antea visum testem, aliquid & mihi liceat heic addere. Quo tempore floruit Johannes Duns Scotus, celeberrimus inter Fratres Minores Theologiæ Doctor, idest vergente in finem Sæculo XIII. magnum quoque nomen sibi peperit *Engelbertus Abbas Admantensis* Ordinis S. Benedicti. Tractatum eximii hujus viri de *Gratiis & Virtutibus B. Mariæ Virginis* luce donavit Anno 1721. P. Pezius Monachus Benedictinus Tom. I. Noviss. Anecd. Thesauri. Ejusdem vero Engelberti Par. IV. Cap.

3. sunt hæc verba a P. Milanesio producta. *Conceptio, quam festivat Ecclesia, non est Conceptio seminalis materiæ, sed est potius Conceptio Animæ & Gratiæ; quia Sanctificatio non fit nisi per infusionem Gratiæ, quæ præexigit infusionem Animæ, ita quod infusio Gratiæ simul tempore fiat cum infusione Animæ: licet infusio Gratiæ, naturali consequentia sit posterior infusione Animæ.* Tum Cap. 6. hæc alia adjicit: *Sciendum tamen, quod secundum Communem sententiam Sanctorum & Doctorum B. Virgo successive tribus gradibus Sanctificationis usque ad summum purificata, & mundata & sanctificata fuerit. Primo in utero, quæ Sanctificatio simul facta fuit tempore cum infusione Animæ, & vivificatione conceptus, & hæc abstulit originalem maculam & culpam per infusionem Gratiæ.* Post hæc P. Milanesius subdit: *Adnotet Lampridius, quod Piam Sententiam Communem Sanctorum & Doctorum Sententiam vocat hic Auctor Scoti Synchronus, vel antiquior.* Non hoc adnotabit Lampridius, sed quidem quam verum sit, præoccupata judicia vel doctissimis hominibus præeripere vim recte judicandi. En ut P. Milanesio Piam Sententiam deprehendit in hisce Engelberti verbis, quum tamen palam sit, unam ibi tradi Thomisticam Sententiam. *Communis Theologorum Opinio ante Scotum fuit, Virginis Beatissimæ Animam in Conceptione contraxisse labem primi parentis, & successisse illius Sanctificationem.* Neque alia tunc erat sententia eximiis Theologis ex Ordine Minorum, ad quorum mentem accedens S. Antonius Patavinus, Serm. in Feria V. de Passione agebat: *Sicut qui fuerunt Sanctificati in utero, de quorum numero fuit Beata Virgo.* Hoc idem Engelbertus statuebat. *Sanctificatio non fit (sunt ejus verba) nisi per infusionem Gratiæ, quæ Præexigit infusionem Animæ. Infusio Gratiæ naturali consequentia est Posterior infusione Animæ.* Ergo Engelbertus infusam prius Animam credit, ac propterea originali macula conspersam, deinde Sanctificatam. Illud *Simul* veritatem rei offuscare non potest; semper enim posterior infusione Animæ est infusio Gratiæ. Idem Engelbertus Cap. 3. dixerat: *Conceptio Animæ fit in tempore vivificationis fœtus & infusionis Animæ. Conceptio vero Gratiæ fit Post infusionem Animæ, cum Anima sit subiectum Gratiæ; subiectum vero oportet accidenti Præexistere tempore, vel natura, vel utroque.* Et infra: *Sicut vivificationem per Animam Præcedit generatio per naturam, ita Sanctificationem per Gratiam Præcedit vivificatio per Animam.* Quare non Præservatio, uti nunc Piæ Sententiæ adhærentes volunt, sed *Sanctificatio* subsequens Conceptionem, seu infusionem Animæ, tunc erat *Communis Theologorum sententia*, hoc est Mundatio a culpa jam contracta. *Hæc Sanctificatio ABSTULIT Originalem culpam & maculam per infu-*
sam

Jam Gratiam : inquit Engelbertus . Attamen P. Milanese hæc legens , Præservationem ibi videre se putat , quum *Auferre culpam originalem* manifeste contrarium indicet ; hoc est culpam jam existentem atque contractam , quæ postea aufertur . Quod Engelbertus ipse etiam Cap. 4. manifestius nos docuit , scribens de Virgine : *Non in Seminali Conceptione fuit sanctificata in utero . Quæ* (idest Sanctificatio) *fuit facta postea in infusione Animæ ; nec antea poterat fieri , quam Anima infunderetur , cujus est MACULATIO , & Infectio Originalis , & per consequens MUNDATIO ab ipso Originali , & Sanctificatio .*

Quamobrem hinc intelligas , Azevede carissime , quam bene composita sint eorum ingenia , qui tutelam suam Voto Sanguinario dicarunt , quando Piam ibi Sententiam reperisse se putant , ubi aperte contraria legitur . Simul habes , Engelberti etiam tempore , non Scoti Sententiam , ut P. Milanese suo nimium indulgens affectui imaginatus est , sed Thomisticam *Communem Sanctorum & Doctorum Sententiam* fuisse , quod & Cajetanus , Suarez , Salmaticenses , alique veluti rem nulli dubitationi obnoxiam tradiderunt . Atque hæc ex necessitate mihi dicenda fuerunt , ne quis nimium fidens Theologo isti , aliquod grande fulcrum accessisse putet Voto Sanguinario , de cujus deformitate toties egimus , & quam prodere nimium interest Catholicæ Religionis atque Reipublicæ . Ceterum non ex isto loco , sed ab aliis bene multis colligenda est Piæ Sententiæ Probabilitas . Rursus quum idem religiosus vir Engelbertum *antiquiorem Johanne Duns Scoto* fuerit suspicatus : rogandus est , ut P. Pezium consulat in Dissert. Isaagog. ad Tom. I. Thes. Anecd. pag. 62. ubi comperiet , Engelbertum Abbatem vitam cum morte commutasse Anno Christ. 1331. Norunt autem Eruditi , Johannem Scotum e vivis excessisse Anno Christ. 1308. Ex his autem discimus , non continuo (uti nonnulli censent) Scoti auctoritate immutatam fuisse Theologorum veterum Opinionem de Conceptione Deiparæ . Præterea ediscet P. Milanese , ipsum quoque P. Pezium jam animadvertisse , Engelbertum in controversia hac a recentioribus Theologis nimis dissidere . *Quæ noster* , ait , *de Beata Maria Virgine miraculose concepta & sanctificata modo ab hodiernis Scholis diverso disputat , eidem tempori , quo Pia Sententia de Immaculata Deiparæ Conceptione tantum nondum obtinuit , tribuenda sunt . Quod si nunc vivens adeo vulgatam constantemque Doctorum ea super re consensionem videret , in eorum sine dubio sententiam vir , honoribus Beatissimæ Virginis tantopere deditus , manibus , ut ajunt , pedibusque concederet .* Ceterum nihil est quod referam quæ pauca habet P. Milanese ad Voti Sanguinarii præsidium . Ejusmodi Votum nu-

tet oportet, si Certitudo Sententiæ, hoc est illius fundamentum dehiscit. Plura præter hæc is commentatur de *Immunitate a Debito*, ridenda accusatione & ipse Lampridium arguens, quod *Debitum Proximum* a *Remoto* minime distinxerit. Nam uti antea ad te scripsi, fat Lampridio fuit Salmaticenses Theologos pro se adferre, qui late ostendunt, ne a Proximo quidem Debito Immunitatem Virgini Sanctissimæ esse tribuendam. Quod plus est, controversiam hanc tantummodo indicavit, non invasit Lampridius; & nulla distinctione opus erat pugnanti contra unos Cusentinos, qui Sanguinem & Vitam vovent (repetere liceat) pro *hac Veritate*, scilicet, *Mariam semper Virginem, Dei Matrem, & Dominam nostram, in Conceptione sua non solum non contraxisse Peccatum Originale, sed ne ipsius quidem Debitum, quum transfundi nequeat infelix hæreditas Adami in illam, quæ ut Mater futura Verbi æterni prævisa fuit in signo antecedenti Adamum*. Nihil a Remoto Debito Proximum distinguunt Cusentini; immo utrumque negare videntur: cur ergo distinguendum Lampridio fuit?

Pro Cusentinis interea nemo hæctenus clypeum, nemo censuram Lampridii aperte oppugnandam arripuit. Unice pugnat heic P. Milanese pro se, aliisque Theologis, quibus solenne est e *Debito Proximo* sacratissimam Dei Matrem eximere. Et quando pro hac sententia nemo ex iis, ut arbitror, Sanguinarium Votum concipit: nulla nobis de eorum conatibus futura est sollicitudo. Attamen res poscit, ut animadvertamus, quanta postremis hisce temporibus fuerit in Theologorum Scholis novandi licentia, quam qui sapit ægre semper ferat, immo detestetur. Sicuti Salmaticenses Theologi, quæstionem hanc omnium gravissime & fusissime pertractantes, antea ostenderunt, veteres Theologi fere omnes (etiamsi Originalem maculam in Virgine quidam ex iis non admitterent) necessarium tamen in ea *Debitum* agnoscebant; atque ubi invalescere cœpit Novatorum Opinio de Immunitate a Debito, eidem fortiter obstitere. Quid est ergo quod P. Milanese tantopere urget heic recentium Theologorum copiam, non solum Culpæ, sed & Debiti Immunitatem Beatissimæ Virgini tribuentium? Non inde certe ulla exsurget Certitudo Piæ Sententiæ, neque exclusio Debiti statuetur. Antiquos Theologos aliam de Conceptione Virginis sententiam foventes, immo cum SS. Patribus consentientes, nonne recentiores contempsere? Rursus Debitum culpæ Scholæ omnes olim Virgini tribuebant: Consensum hunc veterum posteriores postea, uti nunc videmus, flocci fecere. Antiquisne, an recentibus plus credendum est? Sed quod potissimum in tutoribus Immunitatis a Debito considerandum est, ii nobis divendunt imaginationes suas, acutaque meditamenta ingenii sui, tamquam dogmata, ad quorum sonum

sonum procumbere debeat omnium intellectus, quum tamen unicum *Nego* ad ea in leves auras solvenda fatis superque sit. Isti, ut scite S. Hieronymus de Origine scripsit, *ingenii sui adinventiones faciunt Ecclesiae sacramenta*. En ut ii ascendunt in sacrarium Divinitatis; ibi decreta, sed in cerebro suo dumtaxat nata, comminiscuntur. Hæc certe sine tabulis. Facta ejusmodi tantummodo a Revelatione scripta aut tradita haberi possunt; ea deficiente, in nubibus ædificatur. Sed quid ajo, desiderari hæc subsidia? P. Milanese Cap. XIV. num. 150. & seqq. divinarum Literarum loca quædam adfert, multos etiam Sanctos ex Salazarii officina depromptos producit, ut ex iis immunem statuatur a culpæ *Debito* Virginem Sanctissimam. Ad ista quid ego? Si quando ad te illius Liber deferatur, tuum erit singula diligenter expendere; atque, ut arbitror, mecum decernes, doctissimi hujus viri eruditionem in rudem atque indigestam molem resolvi. Nullus ibi melioris Criticæ usus, nullus delectus rerum. Quæcumque vel levis umbra occurrat, tamquam præconceptæ opinioni favens, extemplo arripitur; & quæ contra militant, caute dissimulantur. Norunt eruditi homines, nihil ex sacris Scripturis extundi posse, quo revera ostendatur Deiparæ Immunitas a culpa, nedum a *Debito*: & nihilominus loca quædam ex iis producuntur. Comperitum est, ut alias ad te scripsi, *Acta S. Andreae* inter saltem dubia monumenta recenseri; ad *Originem* minime spectare Homiliam I. in Matthæum; non esse S. Cypriani Tractatum Libri *de Cardinalibus Christi Operibus*; facile in statuendis quorundam Sermonum, Homiliarum, & Liturgiarum Auctoribus, nos falli posse: nihil refert: ad scænam omnia sunt apta. De Immunitate Virginis a peccatis actualibus complures veterum loquuti sunt: hos etiam juvat obtorto collo trahere ad Culpam originalem, immo & ad *Debitum*, & Græcos præsertim, qui teste Petavio quæstionem de Originali peccato aut ignorarunt, aut minime pertractarunt. S. Anselmi dubia aut supposititia adducuntur pro Pia Sententia, quum contra in illius Operibus germanis contrarium legatur. Idem de S. Thoma inquis. Scotum agnovisse *Debitum* in Virgine tradunt Salmaticenses; & nihilo secius contra sensisse heic traditur. Johannes quoque Baconus adfertur in 4. dist. 2. art. 3. quasi is e *Debito* Proximo Deiparam exemerit. Sunt ejus verba ibidem art. 4. *Quod dicitur, quod mox post suum esse conceptum fuit Mater Dei exempta* (Necessitate contrahendi) intelligendum est, quod *ly* Mox dicit ordinem Naturæ, non temporis, ut sic in eodem instanti fuerit concepta sub Necessitate contrahendi, & exempta: ideo verum est dicere, & quod in Conceptione contraxit Necessitatem, & post immediate fuit exempta in ipsa Conceptione &c. Hanc eandem Sententiam tradidit Suarez in 3. p. S. Thomæ qu. 27. art. 2. disp. 3. sect. 4. qui certe Immunitatem a *Debito*

bito Virgini negavit. Ne te fastidiam, reliqua prætermitto peculiaris examine tibi pensanda. Hæc tamen tam pulchro apparatu, & quidem sine ulla contradictione, exposita, satis Patri Milanesi videntur, ut oculis imperitæ gentis Opinio hæc de exemptione a Debito uti probabilis suadeatur. Fortassis etiam spem victoriæ, si Superis placet, eidem ingerunt.

Sed quid hæc ad Cusentinorum Votum, adversus quod præcipue Lampridius pugnavit? Jam in aliis literis tibi significavi, quanto-pere Opinioni huic adversentur Romanorum Pontificum Zosimi, & Leonis, tum S. Augustini, aliorumque Patrum, veterumque Theologorum placita. Tute ipse legeris, quæ hanc in rem summo studio congeffere supra laudati Salmaticenses Theologi, atque utinam & reliqui legerent. Probabilitatem tamen in ejusmodi Opinione fingamus: quod unum P. Milanensis contendere potest. Quid tum? Num pro Opinionis tutela licuit umquam, licebitve in Ecclesia Catholica Sanguinem vitamque vovere? Si impium facinus, si Superstitionem una cum Lampridio appellem Cusentinorum Votum, nonne justo titulo id ego faciam? Pietas vera profecto sublimis Virtus est, Catholicæ Religionis singulare decus. Optandum nobis est, ut sollicitè foveatur, atque ut in dies crescat. Sed simul dolendum, quoties homines Novitatis amantes, sive se plus placere Deo aut Sanctis improvide credentes, sive ingenii ambitione, sive fici gloriæ prærepti, ne dicam quæstus aut adulationis causa, novas invehunt sententias, sed laxas, aut temerarias, in quibus desideratur aut læditur germana Ecclesiæ doctrina; aut novum Dei Sanctorumque ejus Cultum procudunt, ab Ecclesiæ documentis & disciplina abhorrentem. In Cultum hunc atque in doctrinam nemo est qui nesciat, quot abusus atque anomalie irrepere possint. Excusanda plebs indocta; Pastorum vero, gentisque doctæ munus & obligatio est eandem monere, rectamque Ecclesiæ doctrinam ad normam Catechismi Romani docere. Fucum sibi aliisque faciunt, qui vulnera Pietati inferenda timent, si ad hujusmodi abusus dignoscendos Populus adducatur; nihil enim timendum, experientia teste, dum vera Ecclesiæ mens simul eis aperiatur. Sed quid si Pastores ipsi fallantur & fallant? Moralis Theologiæ excessus novimus; ne iis quidem Scholastica caret, ingeniis nimium ad Novitatem proclivibus. Neque perspiciunt interdum pii alioquin homines, Pietatem ipsam in luxum, in ambitionem, in fabulas posse declinare. Quod ex iis nonnulli solidis Theologiæ principiis parum studeant, quod Criticam artem negligant, immo irrideant, aut etiam probris insectentur, a spuris ac dubiis certa minime distinguunt; immo quidquid Pietatis speciem refert, licet fabulosum, confictum, ambabus ulnis excipiunt. Si quid minus recti excidit Sanctis Johanni Da-

ni Damasceno, Bonaventuræ, Bernardino Senensi, aliisve posteriorum Sæculorum viris piissimis, sive ob immodicum devotionis æstum, sive ob parum circumspectam eloquentiæ licentiam: id quidam nullo adhibito criterio, parum cauti viri non secus ac divinarum Literarum effatum amplexantur, ac super illud ædificant. Num hosce egregios Theologos dicas? Decernas etiam velim, an quemquam istorum similem Sicilia nutriat, regio alioqui felicitum Ingeniorum parens & nutrix, ubi etiam cordati & melioris notæ viri innumeri habentur, qui nullius artibus & blanditiis ad probandum Sanguinarium Votum passi sunt se adduci. Messanenses potissimum inter istos adnumero. Sed plura addere neque juvat, neque vacat. Vale.

Neapoli XIII. Kal. Aug. Anno MDCCXLII.

F I N I S.

C O R R I G E N D A.

- Pag. 17 post medium *nulli parere diligentia*. Scribe *parcere*.
 18 post medium *rete monet*. Scribe *recte*.
 21 lin. 18. *Nondum certa*. Scribe *certe*.
 23 lin. 12 *Si tantum*. Scribe *li tantum*.
 36 prope finem *suggeris*. Scribe *suggerit*.
 39 post medium *Num ex intellectu*. Scribe *Nam*.
 40 lin. 12 *Gratia plenam*. Scribe *plena*.
 40 prope finem *etiamsi non levis*. Dele *non levis*.
 49 prope medium *illud ex confessione*. Scribe *atque illud &c.*
 55 lin. 10 *nullus Verum*. Scribe *Veterum*.
 58 prope finem. *Et Scholis*. Scribe *e Scholis*.
 71 post medium *a Coranza*. Scribe *a Caranza*.
 72 in fine *a voi uno è Certo*. Scribe *a voi non è &c.*
 74 prope medium *Hostiam illa*. Scribe *illam*.
 77 prope finem *tempus detur inquirendo*. Scribe *inquirendi*.
 83 prope finem *inter Opinionum*. Scribe *intra*.
 87 lin. 4. *estne vel*. Scribe *estne res*.
 94 prope finem. *In irradientis*. Scribe *in irridendis*.
 102 lin. 1 *Pietate Opinativa*. Adde [*neque enim Fidei Dogma est, hunc vel illum Sanctum frui celesti gloria; has aut illas Reliquias ad Sanctos illos pertinere*]
 120 lin. 13 *nomine donavit*. Scribe *donavit*.
 122 prope finem *inuisse*. Scribe *inussisse*.
 123 prope finem *confixisse*. Scribe *confinxisse*.
 125 in postrema linea *qui fecit magna*. Scribe *cui &c.*
 127 prope finem *& cavillatoribus certum*. Scribe *tantum*.
 147 lin. 10 *Verum ille*. Scribe *virum illum*.
 178 lin. 1 *illius vero*. Scribe *illius aeo*.
 183 prope finem *aeque postea*. Scribe *aeque &c.*
 184 prope finem *Theophylatus*. Scribe *Theophylactus*.
 191 in medio *justius in eum*. Scribe *in eam*.
 198 lin. 3 *Datam*. Scribe *Dabam*.
 199 lin. 3 *Hieronymus*. Scribe *Hieronymum*.
 224 lin. 6 *anomlias*. Scribe *anomalias*.
 post medium *quam proprias*. Scribe *quam propriae*.
 225 lin. 16 *noneum*. Scribe *nondum*.
 229 lin. 3 *de Origine*. Scribe *de Origene*.
 In medio *ad Originem*. Scribe *ad Origenem*.
 230 in medio *sive fici*. Scribe *siti*.

CORRIGENDUM

- 230 in medio fere lat. Scribe fin.
229 lin. 3 de Origine. Scribe de Origine.
227 lin. 16 nomen. Scribe nomen.
226 post medium quatuor proposita. Scribe quatuor proposita.
224 lin. 6 nomen. Scribe nomen.
223 lin. 3. Hic nomen. Scribe Hic nomen.
222 lin. 3. Datum. Scribe Datum.
221 in medio fere lat. in eam. Scribe in eam.
220 prope finem Theophrasti. Scribe Theophrasti.
219 prope finem eorum posita. Scribe eorum posita.
218 lin. 1 illius nomen. Scribe illius nomen.
217 lin. 10 Verum illud. Scribe verum illud.
216 prope finem 6. carminibus certum. Scribe certum.
215 in postrema linea que fecit magna. Scribe in 6.
214 prope finem conf. Scribe conf. Scribe.
213 prope finem inesse. Scribe inesse.
212 lin. 13 nomen dicitur. Scribe dicitur.
211 lin. 12. Scribe illud peritum.
210 lin. 1. Pictus Opuntia. Adde [scilicet] cum Fidei Dignitas est, hunc
et illud 2. Scribe finem illud. Scribe finem illud.
209 prope finem. In ista. Scribe in ista.
208 lin. 4. Scribe illud. Scribe illud.
207 prope finem inter Opuntiam. Scribe inter.
206 prope finem 2. Scribe illud.
205 prope finem 2. Scribe illud.
204 lin. 10. Scribe illud.
203 lin. 10. Scribe illud.
202 lin. 10. Scribe illud.
201 lin. 10. Scribe illud.
200 lin. 10. Scribe illud.
199 lin. 10. Scribe illud.
198 lin. 10. Scribe illud.
197 lin. 10. Scribe illud.
196 lin. 10. Scribe illud.
195 lin. 10. Scribe illud.
194 lin. 10. Scribe illud.
193 lin. 10. Scribe illud.
192 lin. 10. Scribe illud.
191 lin. 10. Scribe illud.
190 lin. 10. Scribe illud.
189 lin. 10. Scribe illud.
188 lin. 10. Scribe illud.
187 lin. 10. Scribe illud.
186 lin. 10. Scribe illud.
185 lin. 10. Scribe illud.
184 lin. 10. Scribe illud.
183 lin. 10. Scribe illud.
182 lin. 10. Scribe illud.
181 lin. 10. Scribe illud.
180 lin. 10. Scribe illud.
179 lin. 10. Scribe illud.
178 lin. 10. Scribe illud.
177 lin. 10. Scribe illud.
176 lin. 10. Scribe illud.
175 lin. 10. Scribe illud.
174 lin. 10. Scribe illud.
173 lin. 10. Scribe illud.
172 lin. 10. Scribe illud.
171 lin. 10. Scribe illud.
170 lin. 10. Scribe illud.
169 lin. 10. Scribe illud.
168 lin. 10. Scribe illud.
167 lin. 10. Scribe illud.
166 lin. 10. Scribe illud.
165 lin. 10. Scribe illud.
164 lin. 10. Scribe illud.
163 lin. 10. Scribe illud.
162 lin. 10. Scribe illud.
161 lin. 10. Scribe illud.
160 lin. 10. Scribe illud.
159 lin. 10. Scribe illud.
158 lin. 10. Scribe illud.
157 lin. 10. Scribe illud.
156 lin. 10. Scribe illud.
155 lin. 10. Scribe illud.
154 lin. 10. Scribe illud.
153 lin. 10. Scribe illud.
152 lin. 10. Scribe illud.
151 lin. 10. Scribe illud.
150 lin. 10. Scribe illud.
149 lin. 10. Scribe illud.
148 lin. 10. Scribe illud.
147 lin. 10. Scribe illud.
146 lin. 10. Scribe illud.
145 lin. 10. Scribe illud.
144 lin. 10. Scribe illud.
143 lin. 10. Scribe illud.
142 lin. 10. Scribe illud.
141 lin. 10. Scribe illud.
140 lin. 10. Scribe illud.
139 lin. 10. Scribe illud.
138 lin. 10. Scribe illud.
137 lin. 10. Scribe illud.
136 lin. 10. Scribe illud.
135 lin. 10. Scribe illud.
134 lin. 10. Scribe illud.
133 lin. 10. Scribe illud.
132 lin. 10. Scribe illud.
131 lin. 10. Scribe illud.
130 lin. 10. Scribe illud.
129 lin. 10. Scribe illud.
128 lin. 10. Scribe illud.
127 lin. 10. Scribe illud.
126 lin. 10. Scribe illud.
125 lin. 10. Scribe illud.
124 lin. 10. Scribe illud.
123 lin. 10. Scribe illud.
122 lin. 10. Scribe illud.
121 lin. 10. Scribe illud.
120 lin. 10. Scribe illud.
119 lin. 10. Scribe illud.
118 lin. 10. Scribe illud.
117 lin. 10. Scribe illud.
116 lin. 10. Scribe illud.
115 lin. 10. Scribe illud.
114 lin. 10. Scribe illud.
113 lin. 10. Scribe illud.
112 lin. 10. Scribe illud.
111 lin. 10. Scribe illud.
110 lin. 10. Scribe illud.
109 lin. 10. Scribe illud.
108 lin. 10. Scribe illud.
107 lin. 10. Scribe illud.
106 lin. 10. Scribe illud.
105 lin. 10. Scribe illud.
104 lin. 10. Scribe illud.
103 lin. 10. Scribe illud.
102 lin. 10. Scribe illud.
101 lin. 10. Scribe illud.
100 lin. 10. Scribe illud.
99 lin. 10. Scribe illud.
98 lin. 10. Scribe illud.
97 lin. 10. Scribe illud.
96 lin. 10. Scribe illud.
95 lin. 10. Scribe illud.
94 lin. 10. Scribe illud.
93 lin. 10. Scribe illud.
92 lin. 10. Scribe illud.
91 lin. 10. Scribe illud.
90 lin. 10. Scribe illud.
89 lin. 10. Scribe illud.
88 lin. 10. Scribe illud.
87 lin. 10. Scribe illud.
86 lin. 10. Scribe illud.
85 lin. 10. Scribe illud.
84 lin. 10. Scribe illud.
83 lin. 10. Scribe illud.
82 lin. 10. Scribe illud.
81 lin. 10. Scribe illud.
80 lin. 10. Scribe illud.
79 lin. 10. Scribe illud.
78 lin. 10. Scribe illud.
77 lin. 10. Scribe illud.
76 lin. 10. Scribe illud.
75 lin. 10. Scribe illud.
74 lin. 10. Scribe illud.
73 lin. 10. Scribe illud.
72 lin. 10. Scribe illud.
71 lin. 10. Scribe illud.
70 lin. 10. Scribe illud.
69 lin. 10. Scribe illud.
68 lin. 10. Scribe illud.
67 lin. 10. Scribe illud.
66 lin. 10. Scribe illud.
65 lin. 10. Scribe illud.
64 lin. 10. Scribe illud.
63 lin. 10. Scribe illud.
62 lin. 10. Scribe illud.
61 lin. 10. Scribe illud.
60 lin. 10. Scribe illud.
59 lin. 10. Scribe illud.
58 lin. 10. Scribe illud.
57 lin. 10. Scribe illud.
56 lin. 10. Scribe illud.
55 lin. 10. Scribe illud.
54 lin. 10. Scribe illud.
53 lin. 10. Scribe illud.
52 lin. 10. Scribe illud.
51 lin. 10. Scribe illud.
50 lin. 10. Scribe illud.
49 lin. 10. Scribe illud.
48 lin. 10. Scribe illud.
47 lin. 10. Scribe illud.
46 lin. 10. Scribe illud.
45 lin. 10. Scribe illud.
44 lin. 10. Scribe illud.
43 lin. 10. Scribe illud.
42 lin. 10. Scribe illud.
41 lin. 10. Scribe illud.
40 lin. 10. Scribe illud.
39 lin. 10. Scribe illud.
38 lin. 10. Scribe illud.
37 lin. 10. Scribe illud.
36 lin. 10. Scribe illud.
35 lin. 10. Scribe illud.
34 lin. 10. Scribe illud.
33 lin. 10. Scribe illud.
32 lin. 10. Scribe illud.
31 lin. 10. Scribe illud.
30 lin. 10. Scribe illud.
29 lin. 10. Scribe illud.
28 lin. 10. Scribe illud.
27 lin. 10. Scribe illud.
26 lin. 10. Scribe illud.
25 lin. 10. Scribe illud.
24 lin. 10. Scribe illud.
23 lin. 10. Scribe illud.
22 lin. 10. Scribe illud.
21 lin. 10. Scribe illud.
20 lin. 10. Scribe illud.
19 lin. 10. Scribe illud.
18 lin. 10. Scribe illud.
17 lin. 10. Scribe illud.
16 lin. 10. Scribe illud.
15 lin. 10. Scribe illud.
14 lin. 10. Scribe illud.
13 lin. 10. Scribe illud.
12 lin. 10. Scribe illud.
11 lin. 10. Scribe illud.
10 lin. 10. Scribe illud.
9 lin. 10. Scribe illud.
8 lin. 10. Scribe illud.
7 lin. 10. Scribe illud.
6 lin. 10. Scribe illud.
5 lin. 10. Scribe illud.
4 lin. 10. Scribe illud.
3 lin. 10. Scribe illud.
2 lin. 10. Scribe illud.
1 lin. 10. Scribe illud.

Muratori, Lodovico Antonio,

Ferdinandi Valdesii Epistolae sive appendix ad librum A. Lampridii de
Superstitutione vitanda

Mediolanum 1743

4 Polem. 2972

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10690469-6